Mathesis. Astronomia. Prognostica

1080.

GEORGII RAGVSEII VENETI

THEOLOGI, MEDICI, ET PATAVINÆ SCHOLÆ Philosophi Ordinarij

EPISTOLARVM MATHEMATICARVM SEV DE DIVINATIONE, LIBRI DVO.

Quibus non solùm Diuinatrix Astrologia, verùm etiam Chiromantia, Physiognomia, Geomantia, Nomantia, Cabala, Magia, cæteræque huius generis superstitiosæ disciplinæ tanquam inanes exploduntur, & naturalibus rationibus à fundamentis penitus euertuntur.

His accessit eiusdem Autoris Disputatio de Puero, & Puella, qui superioribus annis Patauij, occasione magni cuiusdam incendij, è ruinis extracti, atque ad D. Antonij Confessoris aedem delati, reuixisse putantur.

PARISIIS,
Sumptibus NICOLAI BVON, viâ Iacobæâ, sub signis sancti Claudij, & Hominis Syluestris.
M. DC. XXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. D. SCIPIONI CARDIN. TIT. S. SVSANNÆ, S. R. E. BIBLIOTHECARIO.

IR ILLVSTRISSIME,

Peruenit nuper in manus Pauli Gualdi V. C. beneficio libellus Georgij Raguseij viri bene litterati, quem ille aduersum istos qui sese Chaldæos, seu Genethliacos appellant, vulgus autem Mathematicos dicit, vel

ã ij

diligentissimè conscripsit. Equidem hunc cumprimum in manus cepi, auidè legi totum, cùm ipsius rei argumento, quod satis quidem blandum erat, tum scriptoris, quæ non modica est apud nos auctoritate permotus. Cùm ita cursim transiuissem, non conquieuit animus, cui voluptati magis fuerat eiusmodi lectio, quã cultui. Itaque pensim & enucleatè denuò legens, eum à saliua, quam semel imbiberam, haud discrepare comperi ad summam ita scitè, subtiliterque mihi videtur aduersum istorum Chaldæorum, aliorumque id genus ærustatorum præstigias & offucias disserere, eorumque disciplinam expugnare, vt qui ante prodiere super hac re ipsa libri, non incuriose quidem facti dici possint, hic autem cæteris omnibus longè non solùm antistet, sed etiam inter omnes micet

--- velut inter ignes, luna minores.

In eandem sententiam iuerunt non pau-

ci homines impensè docti, quibus legendum dedi, qui me etiam enixiùs rogarunt vt modestissimi & vndecunque doctissimi viri libellum domesticis parietibus nō cohiberem, sed eum quamprimùm publica luce donarem, atque sinerem in eruditorum manus peruenire, vnde certissima spes esset doctiores illos atque cultiores euasuros ijs omnibus quos vel ipse Mercurius, quem Astrologorum filij τῆς γλώττης κύριοι appellāt, prospera radiatione respexerit. Edēdi consiliū & Gualdus probauit, & vt inscriberē Tibi, vir Illustrissime, auctor fuit, quo mihi profectò neque gratiùs quicquā, neque optatius potuit contingere; idque meritò Magna quidem est dignitas tua, sed eruditio summa: & vel te videre erudiri est. Illa tibi cum plerisque communis est, doctrina prope singularis. Tu litteras ad exemplum vsque colis: te omnes litterati. Tu cultores tuos redamas, & humaniter foues:

Anonym. εἰς τετράβ. Πτολεμ. 3.

Non n. clam te est hos plerumque humi repere, nisi ut vitis per ulmum, per potentiores serpant. In te virtutes omnes elucent, & te colere nihil aliud est, quàm virtutes ipsas colere; Namq; tu es κόσμος ἀρετῆς ἁπάσης, ἢ τόγε ἁρμονικώτερον εἰπεῖν, ἀρετή τις ἔμψυχος. Itaque nemo nõ probabit meũ & Gualdi consiliũ, qui præstanti cùm dignitate, tùm eruditione viro libellum hunc dicaturi, eum elegimus, in quẽ totus orbis litteratus, velut in lumen altâ nocte subortum, oculos coniicit, cuius nomen, præter huiusce auctorem libelli me etiã, si mihi tantũ arrogare licet, velut in consortiũ famæ vitæque adsciri valeret; id certè viri eruditissimi Ragusei gloriæ accedet; quod tibi liber eius inscriptus à bono nomine videatur incipere: me verò librum edentem fortasse laus aliqua sequetur, referentque gratias si non ipsa Chaldæorum & diuinorum imperita atq; incondita natio, ipsi saltem veri rectique

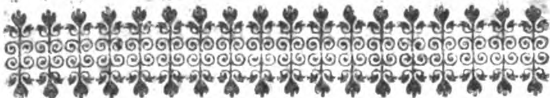
Author ap. Suidam.

vindices & propugnatores. Lutetiæ Parisiorum x. Kal. *Mart.* CIↃ.IↃC.XXIII.

Illustrissimę & Reuerendiss. Dignitati vestræ

Deuotissimus

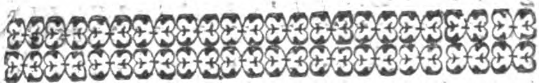
CAROLVS HANNIBAL FABROTVS.

LECTORI.

AMICE Lector, libellus iste quem vulgamus, non modò lucem nō vidisset, sed etiam fortasse periisset, quæ eius auctoris est modestia nisi me furti genere quodā obligassē; est enim furto proximum, inuito Domino, quod tu priuatim vtendū acceperis, edere, publicareque. Verùm illa potior apud me ratio esse debuit quà ita publicæ vtilitati summoperè consultum videbatur: cuius equidem respectu passus sum hanc editionem habere nonnihil ex iniquo, atque eius rei nomine cùm ab auctore veniam petiero, siueritque se exorari, à te quoque, benigne Lector, mihi erit expetenda, quod ruptum ac lacerum librum exhibeam qui prodire debuit integer & incorruptus. Scimus enim cùm ex eius opusculi lectione, tùm ex virorum doctissimorum relatione, id quod edimus longe maioris operis fragmentum esse. Verùm enitar quantum potero vt ne diu patiaris id damnum quod feci, & vt sine vulnere quandoque liber exeat allaborabo. Interim his fruere, quibus nos, cùm de Chaldæis ibi cæterisque diuinis agatur titulum ex ipsa re indidimus DE DIVINATIONE.

GEORGII RAGVSEII VENETI

EPISTOLARVM MATHEMATICARVM,

SEV

DE DIVINATIONE:

LIBER PRIMVS.

Albertino Barisono, Canonico Patauino. EPISTOLA I.

Habeant-ne cæleſtia corpora, præter motum, & lucem, qualitates occultas, quas Influentias appellant?

QVOD etiam cogites Aſtrologiam deguſtare; Philoſophiâ & legitimâ ſcientiâ apprimè inſtitutus, argumentũ eſt præſtantis fœcundíque animi tui, diſci-

plinarum omnium prope auidi, capacísque. Consilium approbo, cùm tu præsertim Romæ sis, vbi quidem Astrologorum abunde est. Illud autem quod ad me scripsisti, te ab eo studio aliquantulum dehortari, maximi certè momenti est, nec à nobis silentio prætereundum. Quid enim, quæso, prodesset Astrologia, nimirum ea, quæ de iudiciis astrorum est, quamque præcipuè cupis addiscere, si pręter lucem, & motum, astra nullam vim ac potentiam occultam haberēt? Philosophi quidem & Astrologi hac in re sunt varij, atque inter se discordes. Statuunt nonnulli, solam lucem, motu circumuectam ad rerum omnium generationem sufficere, quæ cælestibus corporibus adscribuntur: occultas verò eorumdē corporum qualitates ita derident, vt eas delirantium somnia passim appellent. Contendunt alii, vires astro-

rum abditas esse huic inferiori mundo pernecessarias, adeò vt si tollantur è medio, rerum omnis generatio peritura sit. Addidêre quidam non solùm ad vniuersalem procreationẽ, cælestium corporum afflatus desiderari, verum etiam peculiares quosdam effectus, qui aut casu fieri, aut interdum à libera hominis voluntate proficisci creduntur, ab eisdem vsquequaque pendêre. Aperiam in tanta diuersitate sententiam meam, vt scire possis, quantum tibi diuinatrix Astrologia profutura sit. Abditas cælestium corporum vires, præter motum, & lucem, ita necessarias esse censeo, vt sine illis mundus consistere nulla ratione queat: eas tamẽ arbitror ad res tantummodò vniuersales, non etiam singulares pertinere; eásque præcipuè, quæ liberam hominis voluntatem respiciunt. Audire mihi videor te confestim obiiciẽ-

Opinio Ptol. lib. 1. Quadrip. cap. 2.

tem, alienum esse à Philosopho, illud statuere, quod neque vlla ratio suadeat, non grauis alicuius autoris testimonium confirmet, neque sensus, experientiáve comprobent: huiusmodi autem esse id, quo de nunc disseritur. Cùm enim cælestia corpora nobilissima sint, paucioribus certè instrumentis ad agendum vtuntur; eapropter solo calore, qui partus est lucis, & opifex vniuersalis naturæ; quíque eminentiâ suâ quatuor principes qualitates continet, ea omnia possunt efficere ac generare quæ in his inferioribus conspiciuntur. Nãque potest lux, velut instrumentum vnius sideris, calorẽ; velut autem alterius instrumentum, aut frigus, aut alias qualitates progignere. Potest etiam Sol absentiâ suâ, & radiis obliquis frigus inducere. Luna item, lumine aucta, ob debilem, nec dissoluentem calorem, humorem elicere,

aliique planetæ, pro varia ad Solem ratione, alias item possunt qualitates producere. Vnica ergo lux inferiora hæc corpora afficit: motus verò planetas adducit, & abducit, vt dierum, & noctium caloris, & frigoris, cæterarumque qualitatum sit vicissitudo. Id quod Philosophis multis, sed præsertim Aristoteli Peripateticorũ principi exploratissimum fuit: qui nusquam docuit cælestia corpora, præter motũ, & lucem, agendi aliud instrumentum habere: nec herculè aliquid est, quod *aduersari* magis peripateticis videatur, quàm abditæ istæ siderum & astrorum potentiæ. In eadem nihilominus persisto sententia, & constanter affirmo, præter lucem, & motum, omninò concedendas esse astrorum qualitates occultas, quibus in elementari regione varios, & illos quidem admirabiles effectus progignũt. Amabò te, quo-

nam pacto lux, aut cæli motus ad intima terræ viscera peruenire potest, vbi aurum, argentum, cæteraque metalla procreantur? Terra suâpte naturâ frigida est, & propterea eò non permanat calor in eius superficie genitus, quoniam illi proprium frigus obsistit: an num æstiuis ardoribus interiora terrarum maximè frigent? At inquiunt, quemadmodum ignis calor trans parietem sentiri potest, nec tamen flamma videri; ita nihil prohibet, quominus calor à luce diffusus, intra montium cauernas recipiatur, quò tamen lux ipsa non peruenit. Ingeniosè id quidem, fateor, verùm hæc similitudo per omnia non procedit: calor enim ignis calefacit per contactum partis post partem; ideóque mirum non est si trans parietem absque flamma sentiatur: Lux verò non nisi aëris attenuatione calefacit; & propterea in

cauernis montium cùm nulla ſit lux, nulla pariter erit aëris attenuatio, atque adeò nec calor. Præterea, quonã motu, aut lumine agitatur continuè Oceanus, cùm ſæpe fluat & refluat, Lunâ non apparente, nec vllam ad ipſum lucem effundente? Acus etiã magnete illitus, nonne vel in denſa caligine trahitur à Polo Septentrionali? Heliotropium nonne occultâ Solis virtute fouetur, cùm ad eius nutum moueatur? Herbæ, gemmæ, & lapilli multi quot habent in ſe vires, quarum cauſas dum Philoſophi veſtigare nituntur, in abditiſſimos naturæ ſecretioris receſſus ſeſe recipiunt, eáſque tandem ſympathiæ & antipathiæ tribuere coguntur. Cur Canicula oriens æſtum gignit immenſum, maria turbat, canes in rabiem agit? Cur Orion nimbos efficit, Hyades pluuias, Arcturus tempeſtates? Cur ſilens Luna, quo tem-

pore parum, aut nihil habet lucis, inferiora hæc corpora vehementiùs mouet, maioréſque Oceani aſſultus, & vndarum reciprocationes excitat? Cur in magnis planetarum coniunctionibus modò venti excitantur ingentes, modò imbres magni, modò frigus immenſum? Hęc certè non acciderēt, niſi planetę, aſtraque omnia, præter lucem, & motum, abditam aliquam agendi facultatem haberent. Non igitur vt tu fortaſsè dicis, contra ſenſum, experientiam, aut rationem, non etiam contra Philoſophiam, eiuſmodi occultæ qualitates ſtatuuntur. Quinimmò proterui & peruicacis hominis eſt, effectus illos inuitâ naturâ, manifeſtis qualitatib⁹ adſcribere, quos edere minimè poſſunt, quíque cauſam longè excellentiorem exigunt. Num vides quãta ſit in eorum animis effuſa caligo, quótque in abſurdas ſententias inci-

dant, qui à calore, frigore, aliísque huiusmodi qualitatibus rationem sumere profitentur; cur magnes ferrum, & succinum festucas alliciat, cur saphyrus anthracem fuget, cur remora nauim sistat, & aliorum huius generis sexcentorum? Ita planè accidit in re nostra: aiunt enim cælestia corpora, quòd nobilissima sint, paucioribus instrumentis ad agendum vti, atque adeò solo calore; quasi animalia, quæ perfectiora sunt plãtis, longè pluribus instrumentis non vtantur, quàm plantæ. Addunt, solo calore vti, qui partus est lucis. Ageret ergo tantummodò Sol, qui lucis est autor, quámque (vt multis placuit) cæteris astris impertitur. Aut si cum aliis contendant, habere astra singula lumen proprium; certum est, illud exiguum esse, modicâque calefaciendi vi pollere: siquidem, teste Aristotele, ad calorem gignen-

dum, vt motus vehemens, ita lumen ingens necessarium est; alioquin aëris attritio, & attenuatio nunquam fieret. Continere autem cælestem lucem virtute, & eminentiâ suâ quatuor principes qualitates, quas, vt diuersorum astrorum instrumentū potest effundere, fortasse est dictu, quàm probatu facilius. Continet quidem cælum virtute & eminentiâ suâ mundum hunc inferiorem, quē, vt instrumentum superioris causæ continuè regit, ac gubernat; & propterea habent astra suā quęque vim non solùm qualitates, verumetiam substantias gignendi. At verò lux quonam pacto frigus efficere potest? Absentiâ, inquiunt, corporis lucidi, & radiis obliquis. Sed hoc est potiùs calorem aut nullum, aut modicum gignere, quàm frigus inducere. Est enim frigus per se vna ex principibus qualitatibus, non sim-

Lib. 1. Meteor. cap. 4.

plex caloris negatio; ideóque si quãdo à cœlestibus corporibus emanat, præsertim à Saturno (vt Astrologi docent) non illud certè est luci, sed occultis qualitatibus adscribẽdum. Non defuerũt autem inter Sanctos Patres, & doctos viros, qui huiuscemodi qualitates receperint: eas enim admiserunt Dionysius, Damascenus, Augustinus, Bonauentura, Magnus Albertus, D. Thomas, Scotus, & alij complures, quorum testimonium vt præclarissimum, ita grauissimum esse nemo vnquam negabit. At inquies, Aristoteles eas reprobauit. Non ita facilè id admiserim. Si dixeris, eas non statuisse, concedam libenter: reprobasse autem, negabo. An ignoras modum eius philosophandi, qui nihil docet, quod probare non possit? Sensus effugiũt qualitates istæ, occultæque ideò nuncupantur, & propterea mirum nó est,

fi de iis Ariſtoteles ne verbum quidem. Si permittes, me hac de re Platonicè philoſophari, poſtquã apud Peripateticos non eſt locus, ſcribam aliqua de influentibus hiſce virtutibus: quæ ſi non erunt demonſtratione munita, animos certè noſtros maximâ probabilitate percutient. Putásne, tot lumina, quæ in firmamento conſpiciuntur, præter ea quæ in ſuis quæque ſphæris infixa ſunt, ornatus tantùm gratiâ à ſummo rerum omnium conditore edita eſſe? Lucent illa quidem, & irrequieto ambitu circum terram voluuntur: Sed pręter motum, & lucem, quibus hęc inferiora corpora fouẽt, aliud quippiam ab iis defluit, ſibi deſuper datũ, quo res varias multis & admirandis proprietatib⁹ inſignitas progignũt. Adeſt quidem in terris, immò & in aquis, per omnia fuſus calor ille cælęſtis, partus lucis, beneficus & ſalu-

taris, ingenti cæli commutatione dilapſus, continuâque agitatione conſeruatus, cui nullum frigus, ſed ſola extinctio aduerſatur: tamen non eſt hic rerũ vniuerſalis opifex, ſed opificis inſtrumentum. Præparat hic materiam, & afficit, ſpeciem tamen non creat; ſed tanquam ſuperioris virtutis internuncius, materiam & formã affinitate coniungit. Contemplare, obſecro, tritici granum, aut plantæ cuiuſpiam ſemen, dum à terra, quaſi piâ, benignâque matre excipitur: Continet illud in ſeſe calorem cæleſtem, qui à terreſtri tepore exſuſcitatus, ſenſim afficit ſeminis corpus; ex eo tamen herbeſcentem viriditatem non elicit, nec plantam progignit. A quónam igitur (inquies) & anima plantæ, & corpus eius tot ramis diſtinctum, tot foliis veſtitum, tot fructibus ornatum originem ducit? Ab aſtris puto, quæ tunc non

motu, nec luce agunt, sed influente virtute diuinitatem quandam redolente. Vt igitur tot sunt in vniuerso lapidum, gemmarum, metallorum, plantarum, & animalium distinctę species, suis quæque proprietatibus præditæ; ita ab distinctis sideribus & astris distinctas virtutes habentibus, eas omnes procreari censendum est. Materiam suppeditant elementa, varia inter se temperatione compacta: formas efficiunt cælestia corpora diuinis influxibus, & quasi radiorum iaculationibus illustrata. Hinc qualitates emergunt duplices, aliæ, quæ materiam; aliæ, quæ formam consequuntur: has occultas, illas manifestas Philosophorum scholæ passim appellant. Cesset nunc admiratio, cur rhabarbarum bilem expurget, agaricum pituitam, epithymum atram bilem? Cur pæonia comitialē morbum profliget, cur piscatorum

manus contactu torpedinis obstupescant, cur leonem gallinacei aspectus, cantúsque terreat? Totius substantiæ proprietates hæc ipsa vocitãt nonnulli, alij sympathias, & antipathias: loquamur nos paulò dilucidiùs, dicamúsque esse qualitates, in formis ipsis ab astrorum virtutibus impressas. Igitur præter motum, & lucem, habent quoque cælestia corpora qualitates occultas, quibus & rerum omnium species suis quasque proprietatib⁹ insignitas progignũt, & in elementis ipsis, atque potissimùm in aëre varias affectiones inducunt. Ex ortu enim diuersorum siderum, stellarúmque fixarũ, ex magnis planetarum coniunctionibus, atque ex variis eorumdem aspectibus calores, frigora, aliáque id genus excitantur: quæ prudens atque peritus Astrologus interdum præuidere potest, rebúsque ad Medicinã,

Agriculturam, Nauigationem, quãdoque etiam ad Militiam pertinentibus aliquam vtilitatem afferre. Pertinent etiam cęlorum virtutes ad humanorum corporum conſtitutiones, itaut Aſtrologus eo tempore quo quis naſcitur, ex variis aſtrorum diſpoſitionibus, corporis eius bonam aut malam habitudinẽ, ac deinceps aliquam animi propenſionem, eam ipſam habitudinem quodammodo conſequentem prædicere poſſit. vt millioſos idoneos futuros eſſe atque propenſos ad rem militarem, melancholicos ad diſciplinas, ſanguineos ad venerem, pituitoſos ad negotia peragenda. Eſſe verò aliquod aſtrũ, aut ſidus, quod in natali cuiuſque hominis die peculiarem virtutem influat, cui homo quilibet toto vitę ſuę curriculo ſubditus ſit, figmentũ potiùs Chaldæorum exiſtimo, quàm probabile dictum

ctum. Si Mars (inquiunt) cùm aliquis nascitur, vnà cum capite Draconis octauam domum occupauerit, vitã ille suam suspendio finiet. Si Mercurius cum Luna fuerit in nona, vir erit sapiens & religiosus. Si Sol in medio cæli cum Parte fortunę, rectè dispositus, atque benignis cæterorum planetarum radiationibus affectus, Rex erit. Temeraria certè dicta, & vanitatis plena. Nam si hominum animas stellarum virtutibus subiiciunt, quasi singulis astrorũ aliquod pręsto sit, quod eas vel ad bonum, vel ad malum procliues reddat, toto cælo aberrant: nobilior est enim astris hominis anima ad Dei similitudinẽ facta, & propterea nullam ab illis potest felicitatem aut infelicitatem expectare & consequi. Si corpora tantùm, miror, cur non etiam equorum & boum natalitia sidera notent, in quibus par est, eorum similiter vir-

tutes influere. Inuenirent fortasse, an equorum alios futuros esse gradarios, alios succussores, veredos alios, hos desultorios, illos clitellarios, nõnullos ephippiatos, quosdam iugales, alios molarios: boum etiam hũc aratro, illum macello destinatum esse, atque ita varios horum animaliũ euentus prænunciare possent. Non igitur homo, qui naturâ liber est, sideribus subiicitur, nec alio prætereà opus habet, quod eum vel ad bonum, vel ad malum flectat: ad hoc enim satis est Dæmon, & corrupta natura: ad illud custos, & interior quidam mentis impulsus, diuinitùs illustrati. Atque hinc elice, quàm vana sit illa diuinatricis Astrologiæ pars, quæ de variis hominum euentibus disserit: de qua tamen propediem pluribus ad te scribam. Interim Vale. Patauij III. Nonas Febur. M. DC. XV.

Albertino Barisono, Canonico Patauino.

EPISTOLA II.

Quid tractet præcipuè Diuinatrix Astrologia.

OPERÆ precium me facturum existimaui, Barisone, si prius quàm tibi scribam, quid de Diuinatrice Astrologia sentiam, eiusdem quasi typum, & rudem quandam adumbrationem ad te mitterem: ita enim & rem, quam tractaturi sumus, & animi mei sensum faciliùs intelliges. Astrologia scientia quædam est, ex Mathematicarum numero, quæ in cœlestium corporum contemplatione versatur; ea potissimùm ratione, qua virtute sua in Mundum hunc inferiorem varias affectiones inducunt. Considerant ergo Astrologi sphæras decem, di-

uersis motibus circunductas. Stellas octaui orbis 1022. in quadraginta octo imagines distributas, sexque magnitudinibus distinctas, præter eas, quas obscuras, & nebulosas appellant. Ex illis imaginibus duodecim sunt, quę Zodiacum exornant, quæque signa communi nomine nuncupantur, inter se variè differentia. Alia enim dicunt esse mobilia, alia fixa, communia alia; nonnulla masculina, quædam fœminina, hæc Septentrionalia, illa Australia; quædam directè, alia obliquè ascendentia; nonnulla imperantia, & alia obedientia. Diuidunt rursus hæc duodecim signa in quatuor, quas vocant Triplicitates, igneam, aëriam, aqueam, terream, quarum quęlibet tria signa complectitur, vt apud ipsos legere est. Sed reuertamur ad stellas, quarum non

ſolùm numerum Aſtrologi conſiderant, verùm etiam magnitudinem, lumẽ, colorem, longitudinem, latitudinem, declinationem, ortum, occaſum, reſpectum ad planetas, & id genus alia. Contemplantur etiam ſeptem planetarum naturas, & proprietates, ſitum, motum, ſexum, detrimenta, exaltationes, depreſſiones, terminos, gaudia, applicationes, ſeparationes, ſtationes, directiones, retrogradationes, coniunctiones, aſpectuſque varios, quos oppoſitionem, quadratum, trinum, atque ſextilem appellant. Diuidunt Cœlum in duodecim partes æquales, quas vocant domos, illaſque in angulos ſuccedentes, & cadentes diſtinguunt, & ſuam cuique ſignificationem attribuunt. Primam vocant angulum Orientis, Horoſcopum, & interdum etiam aſcendens,

dicuntque esse domum vitæ, & corporis constitutionis. Secundam, quæ succedit Orienti, esse domum facultatum, & bonorum mobilium. Tertiam, quę cadit ab Horoscopo, fratrum, parentum, & breuium itinerum. Quartam, quę est angulus imi Cæli, bonorum stabilium. Quintam, quę huic succedit, filiorum, & gaudij. Sextam, quę cadit ab angulo, seruorum, & ęgritudinum. Septimam, quę est angulus Occidentis, apertorum inimicorum, atque vxoris. Octauam succedentem, mortis, & hæreditatum. Nonam cadentem, longiorum itinerum, & religionis. Decimam, quę est angulus medij Cæli, honorum, & dignitatum. Vndecimam succedentem, bonę fortunę, & amicorum. Duodecimam cadẽtem, carcerum, & occultorum inimicorum. Hęc omnia pertinent

ad eam Aſtrologiæ partem, quæ Iſagogica dicitur. Ea verò, quæ in operatione conſiſtit, quæque Iudiciaria paſſim nuncupatur, quatuor præcipuè reſpicit, ſtatum mundi, aëris mutationem, hominum ortus, atque opportunorum temporum pro variis rebus agendis, electiones: de quibus omnibus Aſtrologorum Princeps Ptolomæus in Quadripartito opere ſatis luculenter diſſeruit. Hinc Aſtrologi ſtellarum curſus, variosque planetarum aſpectus præuidentes, Principum occaſus, regnorum mutationes, peſtilentias, annonæ caritatem, & huius generis plura prænunciant. Rurſus pluuias, niues, grandines, ventos, tempeſtates, ſerenitates, ardores, frigora, ſiccitates. Ad hæc proſperam, aduerſamque hominum fortunam, bonam, aut malam corporis habitudinem, propenſionem ad virtutes,

vel ad vitia, opes, dignitates, itinera, longitudinem, aut breuitatem vitæ, genus mortis, & alia huiusmodi. Denique idoneos eligunt dies, ad serendum, plantandum, cædendum arbores, nauigandum, pharmacum exhibendum, aliaque opera felici sidere incipienda. Arabes, & Chaldæi ad minutiora descendentes, interrogationum scientiam addidere, qua se scire professi sunt, vtrum quis ea nocte rem habuerit cum muliere, necne, vtrum obtinebit gratiam ac beneficium à Rege, vtrum inueniet furem cum re furto subtracta, vtrũ in carcerem detruso citò restituetur libertas, pluraque his similia. In his versatur diuinatrix Astrologia: de qua quid sentiam, proxima epistola intelliges. Vale. Patauij X. Kal. Martij M. DC. XV.

Arabum, & Chaldæorũ figmenta lege Halyabenragelẽ, Zahelem Albubat, Messahallacum, & alios.

Albertino Barisono, Canonico Patauino.

EPISTOLA III.

Diuinatricis Astrologiæ confutatio.

PRÆDICERE futura, & occulta in lucem proferre, diuinum quiddam esse videtur: hincque diuinationis nomen originem traxit, quę futurorum prudentia dicitur, vel, vt Cicero ait, vis quędam in homine cognoscens, & signa explicans, quæ aliis omnibus portendantur. Diuina igitur Astrologia est, colligunt Astrologi, quia diuinare docet, quidni? Cedant ei cæteræ scientiæ, si tamen vera docet: Quid enim homini potest esse iucundius, quàm siderum intuitu, quę sibi euentura sunt, prouidere? Sin autem falsa, & commentitia, non solùm scientiæ, sed artis quoque

Diuinatio quid. Lege Cicer. 1. & 2. de diuinat.

titulo indigna censeatur, & tanquam Dæmonum, impiorumque hominum inuentum penitus explodatur. Hinc ego adolescens, sciendi cupiditate inflammatus, magnisque pollicitationibus illectus, sexennium Venetiis operam dedi. Præceptore vsus primùm Octauiano Gandauense, viro omni doctrina eruditissimo, & de me optimè merito, à quo rudimenta quędam accepi: deinde celeberrimo Barocio, patritio Veneto, qui me non solùm in Ptolomęi Quadripartito, & Centiloquio, verùmetiam in Chaldęorum, & Arabum minutis obseruationibus exercuit. Natiuitates, quas vocant, construxi multas; & annorum Reuolutiones: non pauca in aëris mutationibus obseruaui: quin etiam opportuna tempora in rebus agendis frequenter elegi, pro varia stellarum dispositione. Veráne, an

falſa prædixerim, nouit Deus: quanquam in tanta rerum diuerſitate, quæ prænunciantur, haud difficile eſt interdum in veritatem incurrere, vt fatidicæ quoque mulieres perſæpè faciunt. Vnum tamen erat, quod ingentem animi mei ad hæc ſtudia propenſionem aliquantulum comprimeret, impetumque retardaret: non conſtare videlicet, vndenam effluxerit ſcientia hæc, quænam, & qualia ſint eius principia, & qua tandem ratione firmentur. Nihilominus ſtudioſi tunc munere fungens, credebam facilè quicquid à præceptoribus audiebam; ratus aliquando fore, vt librorum lectione, admirandæ huius diſciplinæ fundamenta mihi perſpecta fierent. Res tamen aliter contigit: adultior enim factus, vbi auctores multos de diuinatrice Aſtrologia diſputantes perlegi, eam reperi à gra-

uissimis Philosophis neglectam, à viris eruditissimis reprobatã, à Sanctis Patribus, ab Ecclesia Catholica, ab ipso denique Deo Opt. Maximo damnatam. Aristoteles, qui se disciplinas cũctas excolere professus est, Iudiciariam Astrologiam ne nominauit quidem. Plato scientiarum cupidus, ad Ægyptios adiit, à quibus arcana multa didicit; nihil tamen de hac Astrologiæ specie in Græciam reportauit. Seneca Astrologos adulationis, mendacij, & ignorantiæ insimulat, vtpote qui Claudium, postquam Princeps factus est, singulis mensibus, singulis annis efferant; cùm tamen horam eius nemo nouerit. Cicero futurorum scientiam tanquam inutilem aspernatur, aitque maximè absurdum esse, cordatos viros mollibus cogitationibus effœminari, & Chaldæorum promissiones expectare, quibus aut bonis qui-

Seneca in ludo Claudij.

Cicero Tuscul. 1.

buſdam deſtituti illudimur, aut imminentibus malis cruciamur, & angimur. Tacitus vocat Aſtrologos genus hominum, potentibus infidũ, ſperantibus fallax, à quibuſcumque bene inſtitutis ciuitatibus expellendum. Omnes Sãcti Patres in illa verba capitis 1. Geneſeos, *Fiant luminaria in firmamento cœli, & ſint in ſigna,* &c. vnanimi conſenſu diuinatricem Aſtrologiam deteſtantur, eamque diuinæ legi contraire penitùs arbitrantur. Auguſtinus multis in locis Aſtrologos ſuperſtitioſos vocat, & à Chriſtiana pietate alienos. Ambroſius eos omnes vanitatis coarguit, qui ex hora natiuitatis quęrunt, qualiſnam vnuſquiſque ſit, qui natus eſt. Hieronymus de Aſtrologis loquens, ait eos eſſe, qui ex aſtrorum curſu, lapſuque ſiderum, res humanas regi arbitrantur; cumque ſalutem aliis promittunt, ſua ignorant

Corn. Tacit. lib. 17.

Auguſtinus 2. ſup. Gen. ad litterã. 2. de doct. Ch. & alibi.

Ambroſ. 15. lib. 4. examer.

Hierony-m⁹ in Iſaiã cap. 47.

fupplicia. Bafilius artem hanc appellat πολυάχολον ματαιότητα, quę hominum animos irretiat, & à Dei cultu fenfim auocet. Sacri etiam Canones diuinationes cunctas, vel eas, quę fiderum intuitu, & obferuatione fiunt, tanquam temerarias, perniciofas, atque gentilitatem olẽtes vndique reprobant; fidemque illis habentes, pręter alias pœnas, Ecclefię communicatione priuant. Denique in diuina fcriptura frequenter legimus, neminem, pręter Deum, futura prędicere poffe, nec quicquam nobis cęleftia fidera portendere. *Dicite Dijs veftris*, ait Ifaias, *vt ventura prænuncient, eofque verè Deos confitebimur.* Et Hieremias, *Iuxta vias gentium nolite difcere: à fignis Cœli nolite metuere, quæ timent gentes.* Non defunt autoritates, & rationes quamplurimę, quibus Diuinatricis Aftrologię vanitas apertiffi-

Bafilius in Exam.

Sacri Canones 26. q. 5. C. qui diuinationes.

Ifaias cap. 41.

Hieremias cap. 10.

mè demonſtratur. Noui reſponſiones, quæ ab aliis vulgò afferuntur: ſed nolo ego actum agere, nec ab aliis dicta compilare. Cùm tibi per ocium vacauerit, legere poteris Ioannem Lenſæum Belliolanum in oratione contra Genethliacorum ſuperſtitionem; Hieronymum Sauonarolam in opere eximio aduerſus Diuinatricem Aſtrologiam; Thomam Garzonium in Vniuerſali Platea; Petrum Gregorium Tholoſanum in Arte mirabili; Poſſeuinum in Bibliotheca ſelecta; Euſebium libro ſexto de Præparatione Euangelica: ſed præ cæteris Ioannem Picum Mirandulanum in opere contra Aſtrologos, & Benedictum Pererium lib. 2. in Geneſim, peculiari, & illâ quidem ſatis diffuſâ, & eruditâ contra Aſtrologos diſputatione. Ab his fontibus plenam, & cumulatam rei quæſitæ co-

gnitionem haurire poteris. Ego hac epiſtolâ ea tantùm afferam, quæ me magis in confictę huius ſcientię contemptionem, atque deſpicientiam adduxerunt: nitarque non ſolùm ramos amputare, verùmetiam, ſi fieri poterit, radicum fibras euellere. Tu autem, vbi rem totam diligentiſſimo examine libraueris, cùm oppoſitæ ſententiæ pondus, tùm aduerſantium rationem, atque etiam reſponſionum efficacitatem facilè intelliges. Deſpiciamus quęſo in primis Aſtrologici ædificij fundamenta, vt rem ab ouo exordiamur. Scientia omnis naturaliter inuenta, vt Ariſtoteles docet, ab experientia ortum ducit; hæc ex memoria, memoria verò ex ſenſu gignitur. Quænam autem eſt Cœlorum virtus, ſi lumen, & motum excipias, quæ ſenſibus manifeſta ſit? Nulla profectò. Deſtitutá ne igitur erunt cœleſtia

Ariſt. 1. Poſt

lestia corpora influente virtute? Minimè verò: sed, vt alia epistola me scripsisse memini, cõtinuè quippiam huic inferiori mundo instillant, & vniuersalem rerum procreationem moliuntur. Vtrum autem peculiarem aliquam virtutem habeant, qua homines præcipuè afficiant, incertum omninò esse arbitror: illud autem certissimum, si quam habeant, quænam, aut qualis illa sit, à nobis certò sciri non posse. Nondum planè cognoscimus herbarum vires, quæ sunt apud nos, & Cælorum virtutes intelligemus, qui à nobis tãto sunt interuallo disiuncti? Consideremus deinde domorum significationes ab Astrologis effictas. Vndenam, obsecro, didicerunt ipsi, primam domum res significare, ad vitam, & statum corporis pertinentes, secundam ad opes, tertiam ad fratres, affines, & breuia itinera, quar-

tam ad bona ſtabilia, & reliquas omnes ſuas quaſque priuatas ſignificationes habere? Prætereà quonam fundamento ſubnixi, tot ſigna, & animalia in cælo ſtatuerunt? qua nota hæc maſculina, illa fœminina; hęc imperantia, illa obedientia eſſe cognoſcunt? Dicent fortaſſe, ob varias qualitates, quas influunt, quatenus hæc calorem, & ſiccitatem; illa verò humorem, & frigus efficiunt: vel ob diuerſum eorum ſitum, quia ſcilicet aut in Septentrionali, aut in Auſtrali regione reperiuntur. Detur hoc illis, nam & plantis diſtinctus ſexus aſcribitur, quatenùs maiorem, vel minorem habent agendi vim. Maſculina autem ſigna in mares præcipuè, fœminina verò in fœminas influere; imperantia dominium, obedientia ſeruitutem hominibus indicare, vt ipſi dictitant, id vanum omninò exiſti-

mo, & à veritate penitùs alienum. Rursus nonne stultum est, ponere in cælo astra, quæ homines ad malum procliues reddant? Ad malum autem? Immò verò ne ad bonum quidem. Iouem, & Venerem propitias stellas appellant, Saturnum, & Martem infestas. Solem dicunt, pro varia eius constitutione, dignitates portendere; Mercurium scientias, lunam itinera, & id genus alia. Quonam docti magistro, aut quanam ratione ducti hæc protulerunt? Pendent fortasse planetarum virtutes ab effictorum Deorum moribus, atque natura, quorum nomina sortita sunt? Quid dicam de Capite, & Cauda Draconis, atque de Parte, quam vocant, fortunæ? Nihil aliud illa sunt, si ipsismet Astronomis credimus, quàm circulorum quorundam intersectiones, & Planetarum transitus ad Septentriona-

lem, vel Auſtralem Zodiaci partem: hæc verò, vt Ptolomæus docet, certa quædam ſolis à luna diſtantia. Ab horum tamen varia in domibus cæleſtibus diſpoſitione, & ad ſtellas, tam fixas, quàm errantes ratione, varias ſignificationes eliciunt, proinde tanquam ſidera quædam, & cæleſtia corpora eſſent: quo quid cogitari poteſt abſurdius? Non miror, quòd Arabes poſteà Partem vitæ, mortis, patris, matris, itinerum, planetæ interficientis; gradus præterea puteales, lucidos, tenebroſos, & alias huiuſmodi ineptias excogitauerint. Durum profectò mihi videtur, credere, hominem, qui rationis, conſiliique particeps eſt, liberaſque operationes edit, incertis iſtis, & implicitis affectionibus ſubiici. Sed enim ſtatim ad experientiam, tanquam ad tutum, tranquillumque portum confugiunt. Dicuntque ſe obſer-

Hermes in Centilog. propoſit. 52. 67.

uaſſe, cùm fuerit Mercurius, exempli gratia, in ſexta domo Natiuitatis alicuius, malè diſpoſitus, eum futurum eſſe Apoſtatam. Si fuerit Iuppiter in Cancro, remotus ab Aſcendente, nec ab vllo impeditus, futurum eſſe in ſcientiis valdè peritum, cui tamen ſolitaria vita placebit, & alia huiuſmodi, optimum ſanè effugium: nam, vt paulò ante dictum eſt, ſcientiæ omnes experientiâ, memoriâ, ſenſuque gignuntur. Quiſnam autem aut ex veteribus, aut ex recentioribus Aſtrologis, vel vnam aſtrorum conſtitutionem, omninò alteri ſimilem obſeruare vnquá potuit? Perficit Nona Sphęra, Ptolomæo teſte, ſuam integram reuolutionem, 36000. annorum ſpatio, octaua 7000. *Saturnus* 30. & ſuam deinceps cæteri planetæ, vt te non ignorare arbitror. Ecquis autem eſt, qui tam diuturnam duxerit

vitam? Planetæ pro vario ſitu in circulis epicyclis, nunc veloces, nunc tardi ſunt curſu; interdum progredi, aliquando regredi, nonnunquã etiam ſtare dicuntur. Videas rurſum eoſdem nunc inuicem coeuntes, nunc è diametro ſeſe reſpicientes, nunc trinâ, ſextili, aut quadratâ radiatione percutientes. Ad ſtellas fixas nunquam eandem rationem ſeruant: modò illas antecedunt, interdum ſubſequuntur, & aliquando cũ eiſdem congrediuntur. Nulla ergo eſſe poteſt Aſtrologorum obſeruatio, cùm præſertim, vt ipſi docent, ad aſtrorum ſignificationem adſequendam, neceſſe ſit non ſolùm ſigna, verùmetiam gradus, & minuta notare. Ideóque dicunt, Iacobo, & Eſau diuerſa cõtigiſſe: quia quamuis eodem tempore, non tamen eodẽ temporis articulo nati ſunt. Age,

demus hoc illis, vt natalitium alicuius diem obseruauerint, qui suspendio perierit, Martemque, aut Saturnũ in octaua domo malè constitutũ repererint; an ne consequetur necessariò, vt quicunque hos planetas in eorum Natiuitatibus ita constitutos habuerint, vitam suspendio finire debeant? Minimè verò: obseruaui enim ego in multorum Natiuitatibus hos ipsos planetas in octaua domo pessimè se habentes, qui tamen nec informi letho, nec infausto rebus humanis excesserunt. Etenim vt peculiaris aliqua sit astrorum in hominibus virtus; eadem certè numero astrorum dispositio, ob sphærarum variantem cursum, non ita facilè redit, nec hominis ætas ad obseruandas easdem cæli reuolutiones sufficere potest. Huc accedit, quòd ex innumeris astris, quæ in firmamento cernuntur, 1022. duntaxat

ab Astrologis considerantur; & tamen probabile est, cæteris quoque suam virtutem inesse. Non me latet, certum illum stellarum numerum quamplurimos Mathematicos asserere, tueríque: verùm ij, quàm grauiter hallucinentur, memini aliàs me docere. Præterea, putas ne, Nonam, & Decimam sphæram influendi aliqua facultate pollere? Id profectò rationi consentaneum videtur, & tamen sphęræ illæ fuerunt veteribus ignotæ. Quænam igitur erit veteris Astrologiæ certitudo, aut recentis obseruatio? Superest autem sacra, vt aiunt anchora, quam necesse est conuellere. Quidam enim dixerunt, non esse cur miremur quòd nullus vnquam easdem cæli reuolutiones obseruare potuerit, vt ex inde Astrologicam disciplinam astrueret: quoniám Astrologia non est scientia, humanitùs excogitata,

ſed diuinitùs enunciata. Hanc calluiſſe Moſes perhibetur, hanc Abraham Ægyptios edocuit, hanc ipſe à filiis Seth tanquam per manus accepit, hanc illis pater Adam primùm tradidit, hanc denique eidem, cùm addormiret, Deus Optimus Maximus communicauit. Ideo ex Ioſepho collegerunt, Adamum duplicem rerum omnium interitum, cataclyſmum ſcilicet, ſeu diluuionem, & epyroſim ſeu mundi incendium prædixiſſe. Et filios Seth, ne diuinæ huius facultatis arcana aliquando perirent, columnas duas, alteram ex lateribus, alteram ex lapidibus extruxiſſe, in quibus quæcunque acceperant, diligentiſſimè conſcripſerunt; lapideamque aiunt etiamnum in Syria reperiri. Ego iſtis libentiſſimè aſſentirem, ſi quam Diuinæ ſcripturæ autoritatem afferrent: nullam autem afferunt; nec vſpiam ego in

Ioſephus lib. I. Antiquit. cap. 4.

ſacris literis reperi, Moſem, aut Abrahamum diuinatrici Aſtrologiæ operam dediſſe. Didicerunt quidem ab Abrahamo Ægyptij Aſtrologiam, vt Antiquitatis cultores tradiderunt, non eam certè, quæ in aſtrorum iudicijs, ſed illam, quę in ſtellarum curſibus, variiſque reuolutionibus verſatur, quęque veriùs Aſtronomia nuncupatur. Hæc illa eſt, quā filij Seth ad virtutes propenſi, primùm inuenerunt, non ea, quæ natalitia ſidera notare, aut Natiuitates cōſtruere docet: nec aliud certè per diſciplinam rerum cæleſtium, atque illarum ornatum Ioſephus, non dilutę autoritatis autor ſignificauit. Ad hāc ipſam ea pertinent, quæ eorumdem juſſu, publicis, æterníſque monumentis inciſa, atque inſculpta fuêre. Prædixiſſe autem Adamū duplicem rerū omnium exterminationē facilè admiſerim, dummodò tanquā ratū

habeatur, id non astrorũ scientiâ, sed Deo præmonstrante fecisse. Vt hinc possit elici multa quidem Adamo Deum Opt. Max. in sopore illo cõmunicasse; futurorum tamen scientiam sibi ipsi, tanquam peculiarem, & propriam reseruasse. Vndenam igitur, inquies, ortum duxit hæc diuinatrix Astrologia, quam tot annorum curriculo viri doctissimi, & celeberrimi professi sunt? Ab hominibus puto, rudibus, simplicibus, credulis, antiquis: quam posteà viri impij, scelesti, dæmonum cultui dediti, omníque dedecore infames fouerunt, auxerunt, & falsò in scientiarũ numerum retulerunt. Primi omniũ fuêre Chaldæi, Ægyptij, Indi, aliíque barbari homines: qui cùm initiò hebeti essent ingenio, accepissentque Cælum inferiorum rerum causam existere, illud tanquam Deum venerari cœperunt, seséque totos siderũ

inſpectioni tradiderunt. Impulit eos Dæmon, opportunam occaſionem nactus, in hanc diuinationis inſaniã. Cùm enim varias ſtellarum conſtitutiones in hominum natiuitatibus obſeruaſſent, multáq; illis cùm proſpera, tum aduerſa accidere animaduertiſſent, ea omnia ab aſtris neceſſariò pendere crediderunt; hincque ſenſim tanquam diuini nuncij, his felicitatem, miſeriam aliis prænuntiare auſi ſunt. Cumque interdum ſi fortuitu, vel etiam dæmonis præmonitu res abditè latentes inueſtigaſſent, vel poſt futuras prædiuinaſſent, ſimplices homines maiores eis honores habere cœperunt, quàm cæteris è plebe viris. Percrebuit autem fama, homines eſſe, qui ſiderum intuitu futura prænunciarent: cumque natura mentibus noſtris inſatiabilis quædam ſciendi cupiditas inſita ſit, multi è regionibus diſſitis ad

Chaldæos, & Ægyptios sese contulerunt, vt hanc diuinandi artem addiscerent. Eò autem libentiùs ipsam amplectebantur, quòd illi prudentes atque periti cùm felicitaté promitterent viris principibus, & magnatibus, non modicum inde quæstum corrodebant, lucrumque planè magnum captabãt. Creuit vbique breui tẽporis spatio Astrologorũ numerus, vt nulla esset in orbe ciuitas, quæ Chaldæos, cæterosque diuinos non haberet. Passim ab istis vitæ diuturnitas, diuitiæ, dignitates, itinera, naufragia, exilia, carceres, suspendia, variáque mortis genera præmonebantur. Pauci tamen fuerũt ex insignioribus, qui cum Dæmone aliquo fœdus, & societatem non inierint: vt plurimùm enim, teste Augustino, in diuinatrice superstitione immundorum spirituum operatio sese immisceret: Non quòd hi sidera nimirum suspi-

ctione, aut alio quouis modo futura prædicant; quæ certè nec Angeli, nec Beati, qui in diuina essentiâ, vt Theologi aiunt, vniuersi ordinem contēplantur, nisi diuinâ manifestatione cognoscere possunt. Sed quoniam interdum ex naturalibus causis, vt prudentes etiam homines facere solent, aut alicuius hominis mortem, aut pluuias, aut tempestates, aut id genus alia prouidētes, eadem Astrologis quibusdam insinuant; hinc ipsi futura prædicere atque denuntiare vulgò creduntur. Finge, verbi gratiâ, Persarum Regem Kalendis Ianuarij morte occubuisse: nonnisi post duos menses huc fortasse nuncius de morte eius perueniet. Potest autem Dæmon aliquis, qui mortem nouerit, cùm velox sit motu, citissimè Astrologum quempiam de re tota certiorem facere: qui posteà ad aucupandam hominum fidem, mor-

tem Regis denunciabit, quasi ipsam ex astrorum decretis præsciuerit, atque idem factitabit in rebus quamplurimis, quãquam si semel verè loquutus dicetur, sexagies mendacio fallet, ambiguè loquens vtplurimũ, & instar oraculi amphibolias affectans. Enimuero si Philosophi & Medici in futurarum rerum prædictione, quæ à caussis naturalibus pendent, persæpe hallucinantur; quanto magis Astrologi in præmonendis iis quę casu & fortuitò fiunt, quæque à libero hominis arbitrio proficiscuntur? *Hæc* enim certò sciri nulla ratione possunt; quoniam nec in seipsis perspiciuntur, cùm præsentia non sint; nec in suis causis, quæ ad ipsa vim certam destinatamque non habent. Nec est cur Astrologi dicãt, Mundum hunc inferiorem cælestiũ corporum interuentu à Deo Opt. Max. gubernari, atque ideò quæ no-

bis contingentia sunt, certã & definitam causam habere. Quoniam cœlestia corpora creata sunt à Deo tanquam horum omnium parente, rerum inferiorũ vniuersales causæ: effectus autem varij qui in lucem prodeunt, aut à variis materiæ affectionibus pendent, aut à libera hominis voluntate. Ecquis autem erit qui certam eorum scientiam habere queat? Non potest certò sciri, an malus punica hoc anno fruct⁹ edet, etsi edet, quot, qualésve edet. Astrologus autem profitebitur, se scire quid huic, aut illi homini accidere debeat? Profectò non tantùm miror Astrologorum iactantiam, quantùm multorũ hominum credulitatem, qui tantùm illis tribuunt, vt, iis inconsultis, nihil rectè se facere posse arbitrẽtur; cùm tamen vel in rebus leuissimis, atque à naturalibus causis proficiscentibus mendaces sæpissimè deprehendantur.

tur. Quoties pluuias, niues, tempestates prænuntiant, iis ipsis diebus, quibus Cœlum mirè serenum conspicitur? Desine igitur, Albertine mi, huic Diuinatrici Astrologię operam nauare: & si qua te illius addiscendæ cupiditas tenet, reputa cum animo tuo, qualesnam eius professores fuerint. Circulatores nonnullos reperies, præstigiatores alios, hos veneficos, illos apostatas, ad summam, Omnes isti vates & diuini cùm aliis felicitatem promisissent; ipsi miserè vitam traduxerunt. De Iuntino, Bellantio, Pirouano, & aliis, quos huius scientiæ, aut quod verius est, impietatis patronos elegisti, nihil scribo: eorum enim audaciam, atque iactationem satis superque Posseuinus compressit, quem adire, si lubet, potes. Illud tamen tibi consulo, vt eorum libros, tanquam impietatis plenos, non solùm non le-

Posseuinus lib. 15. Biblioth. cap 15.

gas, ſed ableges potius. De Cardano, Iaiſnerio, & aliis, qui non modò temerè ac nimis effrenatè, ſed etiam ſceleſtè ac impiè tradiderunt quam Chriſtus humani generis ſoſpitator geneſim habuerit: quem etiam rentur ſenſiſſe legem fatalis neceſſitatis, & excepiſſe finem quem illi conſcia fati ſidera decreuerant. De his (inquam) flagitioſis hominibus quidnã iudicandum ſit, puto tibi ſatis exploratum eſſe. Hæc habui quæ de Chaldæis, cæteriſque diuinis tibi ſcriberem: vtinam ea ſint, quæ iſtam tuam ſciendi cupiditatem atque ardorem non refrigerent tantùm, ſed etiam reſtinguant. Vale. Patauij, IX Kalendas Aprilis, M. DC. XV.

Francisco Contareno, Thadæi filio Patritio Veneto.

EPISTOLA IV.

De imaginibus, quas Astrologi in firmamento esse finxerunt.

ACADEMIA, quæ nuper te auctore Venetiis instituta est, egregium posteris virtutis tuæ dabit specimen, & ad litteras propagandas laudabilem propensionem tuã æternùm testabitur. Nos verò iudicium tuum accuratum, politum, atque limatum suspiciemus, doctrinam exquisitam admirabimur, quam nos adsequi posse diffidimus. Ideò non equidem miror, quòd in ea disputatione, quæ superioribus diebus de cælestibus imaginibus habita est, sententiæ tuæ non modò fautores multos habueris, verùm

etiam eiusdem amplificatores. Ego quoque sententiæ tuæ constanter adhæresco, nec vllas puto veras in cælo imagines reperiri: sed omnes aut à rusticis imperitè ob similitudinem quandam, aut à Barbaris impiè, aut à Poëtis fabulosè, aut ab Astrologis perperam effictas esse. Rustici à stellarum quarundam conformatione similitudine ducta, Falcem in firmamento, Currum, glocientem cum pullis Gallinam, & alias huius generis imagines confinxerunt. Barbari Idolorum cultui deditis, quemadmodum insignes virtute viros, vt Herculem, Hectorem, ob egregia facinora in Deorum; sic animalia quędam, vt Canem, Delphinum, ob singularia quędam beneficia, in Astrorum numerum retulerunt. Poëtæ, vt optimè nosti, fabulosè multarum rerum imagines in cælum transtulerunt: vt Arietis,

in honorem Iouis arenarij; Tauri, in memoriam illius, qui Europam incolumem transuexit in Cretam, & aliorum complurium. Astrologi putant, reuera in cælo imagines esse, habereque illas vim ac potestatem similia in rebus hisce inferioribus procreandi. Aiunt enim, eum, qui sub Vrsa natus est, habere similitudinem vrsæ; qui oriente Corona futurum esse Regem; qui naui, nautam; qui lyra, musicum. Neque verò imagines solùm visibiles in variis cæli partibus effinxerunt, sed inuisibiles etiam in quocunque decano, seu qualibet signi facie somniarunt: quas mirabilium operum effectrices causas esse tradiderunt. Expediet fortasse rem exẽplis elucidare. Cùm quodlibet Zodiaci signum gradus triginta cõtineat, illud Astrologi in tres partes præcipuas diuidunt, quas nonnulli decanos, alij

facies appellant ; ita vt quibuslibet decem gradibus decanum vnum, seu faciem præficiant. Dicunt ergo ex Persarum doctrina, in primo Arietis Decano oriri fœminam, cui nomen splendoris filia: post ipsam piscis marini caudam, & caput Ceruotauri; denique Cynocephalum, dextrâ manu clauam, sinistrâ verò candelam gerentem. In secundo Decano oriri medium piscis marini, mediũ Ceruotauri, nauim, equum, fœminam cum brachiis ferreis, caput pectentem suum, & alia multa. In tertio denique Decano oriri iuuenem, cui nomen falsus, solio assidentem, & cum eo equum duplicem, caudam Ceruotauri, & alia figmenta, quæ certè scribere me nõ solùm piget, verumetiam pudet. Simili modo reliquis signis suos cuique Decanos assignant, à quibus mirabiles significationes se accipere

profitentur: illudque præsertim obseruarunt, Christum, Seruatorem nostrum, tunc temporis natum esse, cùm facies prima Virginis ascenderet, in qua lactantem Virginem constituunt; quo certè nescio quid cogitari possit absurdius & magis impium. Sed eò prætereà vanitatis peruenerunt, vt statis quibusdam temporibus, certisque astrorum cõstitutionibus, cælestes ipsas imagines in lapidibus, & metallis sculpendas, aut arte fusoria exprimendas esse docuerint; tanquam ea vel ad noxia declinanda, aut ad vtilia, vel voluptaria consequenda maximum sint momentum allaturæ. Arabum certè figmenta hęc omnia sunt, vt scitè admodum, & eruditè docuisti: nec alio modo imagines in cęlo statuendas esse arbitror, quàm eo ipso, quo veræ, ac solidæ Astronomiæ professores statuerunt. Illud autem in

primis animaduertendum, ſi verè, & propriè loqui velimus, non idem eſſe in cęlo imagines, ac ſigna. Diuide primum Mobile in duodecim partes æquales, ipſę illę partes appellantur ſigna: quę omnia fixa, & immobilia ſunt, atque ad Æquinoctialem circulum relata, ſemper eodem modo ſe habent. In iis punctis, vbi Æquinoctialis Zodiacum interſecat, ſunt ſemper ſigna illa, quę Aries, & Libra nuncupantur: in punctis ſolſtitialibus ſemper Cancer, & Capricornus, & deinceps alia. Porrò ſigna hęc nullis ſtellarum cóformationibus deſcribuntur, cùm in Primo Mobili fulgores eiuſmodi non appareant: ſed vt Aſtrologi ſtatum Solis, vel temporis proprietatem, ſecundùm quandam ſimilitudinem exprimerent, quę vt plurimum accidit, cùm Sol in hac, vel illa Zodiaci parte reperitur; ideò ſin-

gulas Zodiaci partes propriis quibusdam nominibus appellarunt. Exempli gratiâ, quartam Zodiaci partem appellarunt Cancrum; propterea quòd cùm ad illud signum peruenerit Sol, ad modum Cancri retrocedere incipit. Sextam partem dixerunt Virginem, quoniam sole sub eo signo decurrente, iam terra exusta penitùs est, nihilque gignit, sed perinde ac Virgo, infœcunda, & sterilis dicitur. Eodemque modo, semper ab re aliqua, vel effectu, similitudine sumpta, cæteris Zodiaci partibus, vel signis propria nomina imposuerunt. Hæc igitur sunt signa, quæ à veris Astronomis statuuntur in cælo, nulla certè superstitione, sed solis naturalium rerum proprietatibus ducti. Vtinam doctrinam hanc non coinquinassent Astrologi, qui temerè pronunciarunt, eum, qui sub Cancro natus est, futurum esse re-

trogradum, & versutum ac callidum: qui sub leone, ferum, atque crudelem: qui sub Virgine, castum, & eodem modo de aliis. Imagines verò eę sunt, quas in octaua sphęra, ex multarum stellarum, aliquam inuicem rationem habentium, congregatione, primi illi Astrologię proceres effinxerunt. Vt Canis, Leporis, Hydræ, Draconis, Andromedę, Persei, Herculis, Orionis: Arietis etiam, Tauri, Geminorum, Cancri, & aliorum signorum, quę pariter variis fulgoribus insignita, inter cęlestes imagines collocarunt. Hę autem in cęlo re vera non sunt, sed Astrologorum arbitrio, & forsan à Dęmone mendacij parente confictę: vt nemo planè mirari non debeat, eas imagines posteris Astrologiæ studiosis arrisisse, atque in eas aniles ineptias incidisse. Vnum tantùm affero huiusce vanitatis apertis-

ſimum argumentum, illam videlicet imaginem, quam Aſtrologorum plerique cadentẽ Vulturem paſſim vocarunt, Ptolomæum Aſtrologorum Principem, Lyram appellaſſe. Quænam autem eſt ſi dis placet, Lyræ & cadentis Vulturis comparatio vel ſimilitudo? Non ſunt ergo in Stellifero cœlo magis canes & lepores, quàm tigrides & elephanti: ſed pro captu quiſque atque arbitratu ſuo quas vult imagines effingit: nec maiorem habet imprimẽdi vim illa ſtellarum congeries in oculis ſuſpicientis, quàm habeat campanę ſonitus in auribus audientis. Atenim ornatus gratiâ, aiunt Aſtrologi, veras in Firmamento imagines à Deo Opt. Max. impreſſas eſſe. Ridiculum id planè: non enim cælum exornaſſet, hoc modo, quinimmò teterrimis monſtris dedecoraſſet. Deerant forte taſſe rerum aliarum pulcherrima ſi-

mulachra? an num ſola luminum varietas, tamque aptè diſpoſita multitudo inſignem ornatum affert ſuperiori mundo? quid Ariete, quid Scorpione, quid Piſcibus opus eſt? Ad procreationem, inquiunt, rerum ſimilium. O miſeram hominum cæcitatem, & incredibilem amentiam: quaſi Arietes, & Scorpiones non eſſent in terra, nec Piſces in aqua, niſi eorum imagines exiſterent in Cœlo. Cur ergo ibi Columbę, Agni, Vitis, Tritici, Palmæ, Nucis, & aliarum huiuſmodi rerum imagines non reperiuntur? Hinc igitur addiſcant, tandem Deũ Mundi conditorem generabilium, atque diſſolubilium rerum ſpecies cęleſtibus quidem corporibus, neutiquam tamen imaginibus ſubieciſſe. Quod quidem referente Pico, adgnouit aliquando magnus ille Ptolomęi commentator Haly eben-

roda: qui docuit, nullam à ſignis, vel imaginibus, ſed omnem à ſtellis fixis, ex quibus ipſæ conſtitutæ ſunt, operationem proficiſci. Quęnam enim, aut qualis poteſt eſſe imaginum vis ac poteſtas? vtique enim aliud non ſunt quàm fictitiæ quędam figuræ, &, vt Logici loquuntur, entia rationis; neque cum veris figuris vllam habent ſympathiam, aut naturalem affectũ, vel vllam efficacitatem: id enim quod non eſt, in eo, quod exiſtit, effectum parere neutiquam poteſt. Inſaniam verò illam de imaginibus, metallis, atque lapidibus inſculpendis, quis non magnopere irrideat? Vultus huius ſæculi, ait Ptolomæus, ſunt ſubiecti vultibus cæleſtibus: & ideò ſapientes, qui imagines faciebant, ſtellarum introitum in cæleſtes vultus inſpiciebãt, & tunc operabantur quod debebant. Putant igitur, imagines

Ptol. in Centiloq. prop. 9.

cęleſtes ità dominari terreſtribus, vt omnem ſuam vim, & proprietatem cum illis communicent, ſi certis temporibus, & quibuſdam obſeruatis conditionibus inſculptæ fuerint. Narratque Haly fabulam illam de imagine Scorpionis formata à quodam Aſtrologo; eo tempore, quo Scorpionis imago in cælo vigebat, eamq; optimè Scorpionum ictus curare dicebat. Conſueuere prætereà nomina quædam, vel ſiniſtra manu conſcribere, vel imagines pingere; earum autem quaſdam ſupinas, alias ſurſum erectis pedibus defodere, Necromantumque facta nefaria imitari: qui aut Angelos, aut Dæmonas, aut eorum nomina, & ignotos characteres inſculpunt, quaſi ab iis ipſis omnis pendeat operandi facultas. Atqui ſi vel modicam rerum naturalium peritiam haberent Aſtrologi, facilè intelligerent,

res arte factas, quà tales sunt, nec cælestem influxum recipere, nec aliquem effectum producere vllo modo posse. Etenim ad quantitatis genus, vt characteres, ita insculptæ illæ imagines pertinent: constans autem est Philosophorum decretum, quãtitatem efficiendi vim non habere. Si quando igitur optati contingunt effectus, eos certè putandum est, nõ imaginum, characterum, aut nominum vi, sed aut materiæ proprietate, cui insculpta sunt, aut occulta Dæmonum opera produci. Tantùm enim operis confert, ad aliquem effectum edendum, lapis, metallum, aut alia quæcunque pura, nuda, simplexque materia, quantùm eadem characteribus & imaginibus insignita: cùm nihil aliud hęc sint, quàm occultæ cum Dæmonibus pactiones, ad simulandum idolorum cultum, prætexendumque. Optimè igi-

D. Tho. 2. 2. q. 47. art. 2. & lib. de occult. oper. nat.

tur collegisti, Contarene, nullam agēdi vim effictas ab Astrologis imagines habere, nec vllas esse in Cælo à Deo Opt. Max. constitutas. Quòd si quandóque in sacris literis Arcturi, Orionis, aut Pleiadum mētio fiat, illud imperiti vulgi gratiâ positum esse existimandum est. Vale, vir doctissime, & Raguseij tui, quem probè scis tibi addictissimum, memor esse perge. Patauij, Kalendis Quintil. MDCXVIII.

Iob. 9. 38. Amos 5.

Ioanni Pagnono Cathedralis Venetiarum Ecclesiæ Archidiacono.

EPISTOLA V.

Vitæ hominis longitudinem, aut breuitatem non posse ab Astrologis per Hylech, & Alchochoden cognosci.

Homo scientia boni, & mali à Dæmone deceptus. Gen, cap. 3.

CALLIDE admodum atque versutè Dæmon à Dei cultu, & obe-

& obedientia cupiens hominem abducere, pulchrum & suauem ei fructum obtulit, cuius edulio bonorum atque malorum scientiam nancisceretur. Illa sciendi cupiditate homo inflammatus ad verba dæmonis impiger obediuit, atque ex oblato sibi fructu malè sanus esitauit. Hinc sciendi magis libidinem atque ardorem, quàm veram & perfectam sciẽtiam est adeptus. Inter cætera verò, quæ libidinem illam accendunt precipuè est rerum post-futurarum precognitio: hac enim sibi suprà humanam conditionem eminere, ipsique etiam Deo coæquari posse facilè credidit. Eorum autem, quę ventura sunt, nihil profectò est, quod anxiùs exquirat, quodque scitu dignius arbitretur, quàm quod ad vitæ suæ diuturnitatem breuitatemque prænoscendam pertinet. Callidus, & veterator Dæmon hominis

Homo natura scire desiderat. Arist. 1. Metap.

perditè mortem inhians, quo voti ſui compos fieret; ei ſuaſit ſcientiam quam appeteret facilè ex aſtrorum inſpectione comparari poſſe, & prę-ſertim ex illarum dignitatũ obſeruatione, quas Hylech, & Alchochoden Mathematici deinceps appellauere; quarumque ſignificationem, & vim à me nuper elegantiſſimâ tuâ epiſtolâ quæſiuiſti. Ad ſignificationem quod attinet, neſcio, quomodo in hominum geneſi, præter figmenta varia, duos etiam quaſi præfectos Aſtrologi ſomniarint: alterum vitæ, quem vocant Hylech, alterum annorum, quem vocant Alchochoden. Priorem dignitatem, ipſis authoribus, ambiunt Sol, Luna, Pars fortunæ, Gradus Aſcendentis, Luminarium coniunctio, aut oppoſitio, Natiuitatem præcedens: horum enim ſingulis, dũmodo nihil impedimento ſit, cõ-

Hylech, & Alchochoden quid ſint. Lege Iulium Firmicum lib. 1. Inſtit. Math. Alcabit differ. 4. & Albumaſarj lib. de Hylech, & Alchochoden.

cedi posse arbitrantur. Posteriorē verò in eum planetā conferunt, qui ad locum Hylech radios suos proiecerit, ibique dominatum aliquem obtinuerit. Si fuerit Hylech in aliqua domorum Natiuitatis optimè collocatus, benignisque radiorum iaculationibus affectus; promittunt ei, qui natus est, optimam corporis constitutionem, vitamque diuturnam: ex diuerso corpus imbecillum, ac debile, multis infirmitatibus obnoxium, breuique temporis spatio periturum. Ab Alchochoden accipiunt annorum vitæ numerum; dicuntque planetam quemlibet conferre annos suos aut maiores, aut medios, aut minores, prout in Natiuitatis figura benè, vel malè collocatus fuerit. Fingunt, maiores annos Saturni esse 57. medios 43. cum dimidio, minores 30. Annos maiores Iouis esse 79. medios 45. cum dimi-

dio, minores 12. atque de cæteris, vt in eorum tabulis legere eſt. Ex felici igitur, aut infelici ſtatu Alchochoden, quot quiſque annos viuere debeat, ad vnguem ſe prædicere poſſe profitentur. Atque hæc de ſignificatione. Quod verò attinet ad horum præfectorum vim, & efficacitatem, paucis expediam: puto enim, vanum, & maximè abſurdum eſſe, exiſtimare, à planeta, vel à gradu, & multò magis ab aliqua Signorum diſtantia, vitæ noſtræ diuturnitatem, aut breuitatem pendêre. Namque ſi cauſam interiorem quæras, à bona, vel mala corporis habitudine pendet; ſi exteriorem, à diuina voluntate. Demus aliquam planetarum coniunctionem, aut alium quemuis aſpectum; eo tempore, quo quis naſcitur, talem poſſe in aëre affectionem inducere, vt inde bona, aut mala corporis habitudo oriatur; nemo

tamen sanæ mentis eò adduci poterit, vt existimet priuatum planetam, ob dignitatem aliquam in natiuitate adeptam, posse nato homini tot annos, non plures, nec pauciores tribuere. Quonam enim innixi fundamēto Astrologi hæc definierunt? Vndenam didicerunt, annos Saturni maiores esse 57, Iouis 79, Martis 66, cæterorumque planetarum suos cuiusque præfinitos annos? Ad hæc quam vim habere potest, hominis vitam minuendi, vel producendi, gradus ille Zodiaci, sub quo luminarium coniunctio, vel oppositio contigerit? Sanè gradus ille astrum non est, sed particula quædam primi mobilis, arbitrio nostro diuisi, atque adeò quantitas, quæ, vt quantitas est, efficere nihil potest. Deinde Pars illa fortunæ, quæ non est aliud, quàm certa quædam solis à luna distantia, quemadmodum poterit in corpus

humanum quicquam instillare, cuius vi, ac dominatu illud robustum, vel debile atque infirmum reddatur? Profectò mera hæc deliraméta sunt, & inuenta Diabolica, iis non dissimilia, quæ in Nomandia, & Geomantia disciplina passim traduntur: harum siquidem nugarum autores, præter omnem rationem, aiunt, literam A, vim habere in numeris significandi 13. B, 9. C, 27. Rursus figuras, quæ in superiore parte punctos habent impares, infortunatas esse, vt Caudã Draconis, & damnũ; quę verò pares, fortunatas, vt Caput Draconis, & quæstum denuntiare, aliaque huius generis figmenta. Sed redeamus ad Hylech, & Alchochoden, de quarum dignitatum vanitate, vt multa interim prætermittam, satis superque constat vel ex sola Astrologiæ prudentum contétione; tanta enim sunt hi omnes in varie-

tate & diſſenſione verſati, vt longum & alienum ſit ſingulorum dinumerare ſententias. Nam alium modum præſcribit Ptolemæus in eligendis hiſce præfectis, alium Dorothius, alius Albategnius. Ægyptij, Arabes, Indi ſuas quique regulas in medio ponunt: denique quot ſunt capita, tot ſententiæ. Heic ſilentio minimè prætereundum cẽſeo, quod Aſtrologorum temeritatem planè coarguit, primos videlicet parentes noſtros, vt in diuinarum hiſtoriarum monumentis relatum eſt, ad ſeptingentos, octingentos, & vſque ad nongentos annos vitam produxiſſe: quem quidem annorum numerum à nullo certè Alchochoden, etiamſi planetarum omniũ maiores annos ad calculum reuoces, & ſimul coniungas, accipere potuerunt. Nec eſt, cur dicat aliquis, ſuperiores annos hiſce noſtris longè

minores fuisse, adeò vt vel decem illorum vnicum è nostris duntaxat conficiant: quoniam, vt ex sacris literis constat, dierum, & horarum eadem apud veteres ratio, quæ nunc apud nos, omninò fuit. An num scriptum est, septimo & decimo die mensis secundi, hoc est Aprilis, diluuium incepisse? Rursus, septimo & decimo die mensis septimi, Arcam Noë super montes Armeniæ quieuisse? Denique prima die mensis decimi capita montium apparuisse? Annus ergo, paucis interiectis, mensis atque dies vniusmodi sẽper fuit; verissimúmque est, veteres illos Patres longiorem vitam vixisse quàm nos, qui grauiorum peccatorum rei ibi viuere desinimus vnde ipsi ferè vitæ primordium ducebant. Sed fortasè nondum eo tempore inuenta erat dignitas Alchochoden, quam plani homines stultè & perperam ex-

Gen. cap. 7. & 8.

cogitarũt. Pluribus hac de re tecum non agam: noui enim quàm ſis ad pietatem erga Deum propenſus, vt mihi propterea refellendis his plura verba inſumenda non ſint. Vale, & Octauianum noſtrum meo nomine ſaluta. Patauij, VI Id. Iul. M. DCXVIII.

Ioanni Pagnono, Cathedralis Venetiarum Eccleſiæ Archidiacono

EPISTOLA VI.

Partem fortunæ, atque adeò reliquas omnes, quibus in eorum iudiciis Aſtrologi vtuntur, pura figmenta eſſe.

QVÆ ſcripſi de Parte Fortunæ, Ioannes Pagnone, tametſi videntur tibi Aſtrologis aduerſari, nõ ſunt tamen à Philoſophia, vel à recta ratione aliena. Quod quidem tibi perſpectiſſimum fiet, ſi quæ-

cumque in vtramque partem affe-runtur in medium, diligenter consi-derauerimus. Pars Astrologis nihil est aliud, quàm tanta distantia ab Horoscopo ad locum in cælo signa-tum, quanta est inter duos planetas, à quibus extrahitur. Numera, in-quiunt, gradus, qui inter vnum pla-netam, & alium intercipiuntur, to-tidemq; ab Ascendēte; & vbi termi-nabitur numerus, ibi erit pars quæ-sita. Hoc igitur punctum, in cælo, seu in figura Natiuitatis repertum, atque signatum, nonnulli Partem, alij locum, alij sortem appellare con-sueuerunt; illudque tanquam astrū quoddam obseruandum esse duxe-runt. Cùm enim duo planetæ vnam, eandemque rem significant, vt exē-pli gratia, vitam, mortem, itinera, fratres, & id genus alia; putant ipsam illam rem significari quoque à di-stantia, quæ inter duos illos planetas

reperitur: quandoquidem horum virtutes in ea Cæli parte copulantur, vbi gradus Aſcendentis deſinit, à quo diſtantia ſumitur. Porrò inter partes innumeras, quæ ab Aſtrologis ſtatuuntur, illa, quæ Fortunæ dicitur, principem locum tenet; hancque ſolam Ptolomęus, cæteris poſthabitis, amplexatus eſt; ſemperque tam in diurna, quàm in nocturna Natiuitate, à ſole in lunam accipiendam eſſe decreuit. Partem hanc Lunæ Horoſcopum Ptolomęus appellauit, ea potiſſimùm ratione ductus, quam Bellantius animaduertit. Cùm enim Sol, planetarum facilè princeps, tanquam cor ſit animalis cæleſtis, vim ſuam ad omnes cæli partes, atque adeò ad Horoſcopum ipſum tranſmittit. Cúmque Luna, autore Ariſtotele, ſit quaſi alter Sol; neceſſe eſt, vt ipſa quoque alterum quaſi Horoſcopum habeat,

Lib. 4. de Gen. animal. cap. vlt.

cum quo propriam virtutem communicet: hic autem Horofcopus eft locus ille, qui tantum abeft ab Oriente, quantum Sol diftat à Luna. Cæterùm vt Horofcopo Solis animi noftri fortem, & earum rerũ, quæ funt intra nos; ita Horofcopo Lunæ fortem fortunarum, atque illarum rerum, quę funt extra nos, Aftrologi tribuerunt: hincque factum eft, vt locum hunc, ad quem luna, tanquam ad Horofcopum, fuam facultatem tranfmittit, Partem fortunæ paffim appellarint. Poft Ptolomęum, Hermes Ægyptius, Aftrologus infignis, non modò Solis, & Lunę Horofcopos, verumetiã cęterorum planetarum, confiderandos effe putauit, atque adeò quot funt planetę, totidem effe partes affeuerauit. Paulus Alexandrinus, referente Pico, Planetarum partibus quatuor rerum partes adiecit, vide-

licet parentum, filiorum, fratrum, atque coniugij. Harum exemplo, multas deinde Arabes excogitarunt, vt mortis patris, planetę interficientis, itinerum, fabarum, cicerum, cęparum, lentis, hordei, & alias complures: quibus recẽtiores Astrologi, atque in iis Bellantius, magnã fidem habendam esse censuerunt. Eorum autem ratio ea pręcipua fuit, quoniam huiusmodi partes, seu planetarum Horoscopi, nihil aliud sunt, quàm ipsiusmet primi mobilis portiones: quæ dum ad planetas referuntur, materiæ, & corporis rationem obtinent: ipsi verò planetę eatundem quasi formæ, & animæ esse dicuntur, quatenus in illis propriam vim, & facultatem imprimunt. Si petatur ab eis, quonam pacto partes istę in hæcce inferiora agant, respondent, non agere quidem motu, nec lumine, sed defluxu, atque figurâ.

Defluxu quidem, quatenus loca illa agentium planetarum virtutem recipiunt: figura verò, quatenus distãtiam suorum principiorum quodãmodo obſeruant. Hæc ſunt quæ de partiũ origine, atque natura Aſtrologi prodiderunt. Nunc autem quãtum illa firmitatis habeant, paulò diligentiùs nobis eſt cum Philoſophis expendendum. Nemini dubium eſt, ſi quam habet orbis cæleſtis agendi virtutem, eam illum in denſiore ſui parte continere. Id, quod facilè ipſi quoque Aſtrologi concedent, qui rerum ſignificationes non à toto cęlo accipiunt, ſed ab Oriente, ab Occidente aſtro, aut ab eodem, dum medium Cæli, aut infimum, aliumve locum tenet: aſtrum autem denſior eſt pars ſui orbis. Quomodo igitur in eo Cæli loco, vbi Partem effingũt, quædam poteſt eſſe virtus, cùm nullum ibi ſit aſtrum infixum? Per im-

pressioné, inquiunt, quatenus in ea Cæli parte planetarum virtus imprimitur. O insignem dementiam! Totum igitur Cęlum plenum erit vbique partium, nec minus contrariis affectionibus obnoxium, quàm caduca hęc, atque mortalia corpora. Fac enim, in eodemmet Cæli loco duas, tres, vel plures etiam Partes reperiri, vt Matris, Mortis, *Seruorum*, Amicorum, quod contingere facilè potest; cedo, quanta ibi erit virtutum confusio, atque commistio? Aut quænam virtus inde ad nos defluet, si tot simul in eodem gradu, & minuto impressæ, atque coniunctę sunt? *Sed* numquid & hoc ridiculum est, particulam Cęli, quæ simplex, & homogenea est, in hoc, vel illo gradu, atque minuto, talem agendi facultatem habere; paulò verò ante, vel posteà non habere? Mitto maximam Astrologorum

difcordiam in hifce partibus extrahendis; cùm hic partem vnam ab hoc planeta in illum, alius contrà fumendam effe decernat: hic interdiù, noctu alius; quæ fanè difcordia argumentum eft certiffimum, partes iftas ab eorum arbitrio pendere, nec vllâ effe ratione firmatas. Præterea, vndenam didicerunt Aftrologi, Partem, exempli gratia, mortis à Luna in gradum, atque minutum octauæ domus extrahendam effe, & à Saturno (vt eorum verbis vtar) proiiciendam? Quonam fundamento innixi docuerunt, planetas habere vim fignificandi parentes, diuitias, dignitates? Sed hoc illis concedatur, num abfurdum eft dicere, locum aliquem Cæli, quem Partem vocant, ob folam diftantiam ab Afcendente, vel ab aliquo planetarum, eandem prorfus vim obtinere? Minimè verò inquiunt: nam loca illa, feu Partes agunt

agunt ratione figuræ, quam vnà cũ planetis, vel Aſcendente conſtituunt. Nouam prorſus hîc audio Philoſophiam. Figura, quæ in Cælo re vera non eſt, ſed tota (ſi qua eſt) ab anima pendet, diſtantiæ gradus numerante, vim habere poterit aliquid in rebus ipſis efficiendi? Habet quidem figura, quæ citra omnẽ intellectus operationem in materia exiſtit, vim aliquam pungendi, ſecandi, contundendi, reſiſtendi; animum autem ad aliqua flectendi certè non habet, multóque minùs ſi ea ſit cogitatione conficta. Non te igitur pudeat, tædeatque has omnes Aſtrologorum partes, tanquam inanes, vnà cum tota eorum diſciplina ſpernere atque reiicere: veritas enim autoritati pręſtat. Quanquam etiam ſi velis auctoritatibus contendere, vtique ſuccumbes: adduxiſti enim pro tua ſententia viros barbaros, im-

peritos, circulatores; ego autem pro mea vniuersam affero Philosophiam. Lucium Bellantium citasti, virum indoctum, vt abundè testantur quæ scriptione non digna reliquit, patriæ inuisum, ciuitate pulsum, exulem, sceleribus factisque notatum. Ego autem in medium profero Ioannem Picum, hominem integerrimum, innocentissimum, religiosissimum, atque doctissimum, qui vniuersam Astrologiam, & partes istas validissimè confutauit. De Pico certò scio tam malè non iudicabis, vt in eius sententiam continuò pedibus eundum non esse velis arbitrari. Vale Patauij XIII. Kalendas Augusti. M. DC. XVIII.

Francisco Vianello, Serenissimæ Reip. Venetæ à Secretis.
EPISTOLA VII.

Planetarum dignitates ab Astrologis traditas, nullas esse.

IDEM sentio, Vianelle doctissime, de planetarum dignitatibus, quod de tota diuinatrice Astrologia, hoc est vanas esse, sponteque ac perperam ab Astrologis confictas esse. Acerbum hoc fortasse tibi videbitur, qui vt in plerisque disciplinis exercitatus es, ita te penè totum Astrologiæ dedisti: attamen, si mecum liberè philosophari volueris, non dubito, quin, vetere opinione depositâ, rei veritatem sis facilè consecuturus. Consideremus, obsecro, planetarum dignitates præcipuas, atque illarum originem sin-

gillatim penſitemus: hinc enim perſpicuum nobis fiet, ſintne illæ ad rationem, an potiùs ad libidinem excogitatæ. Planetarum dignitates præcipuę, & illę quidem ſimplices, vt optimè noſti, quinque ſunt, Domus, Exaltatio, Triplicitas, Terminus, Facies: ita Aſtrologi appellare ipſas conſueuerũt, ne ab eorum vocabulis recedamus. Domum appellant locum, naturæ cuiuſcunque planetæ maximè congruentem, vbi ſcilicet planeta maiorem vim, ac poteſtatem exercet. Cùm autem tot ſint cæleſtes domus, quot ſunt Zodiaci ſigna, planetę verò tantummodo ſeptem, vbi primùm Soli, & Lunæ, tanquam principibus planetis, ſingularem ac propriam cuique domum aſſignarunt, reliquis deinde, vt diù, noctuque commodam habitationem haberent, binas cuilibet conceſſerunt. Attende quęſo

rationem. Ex duodecim signis Zodiaci, duo, inquiunt, cęteris potentiora, & efficaciora comperta sunt, cùm propiùs ad verticem nostrum accedunt, vt potè in quibus sol apud nos calorem maximum excitat: ea autem sunt Cancer & Leo. Hęc igitur signa, tanquam apta & accommodata domicilia luminaribus tribuerunt. Soli quidem Leonem, cùm sit signum igneum, masculinum, diurnum. Lunæ verò Cancrum, cùm sit aqueum, fœmininum, nocturnum. Mercurio, quoniam Lunę proximus est, & Solem semper comitatur, cùm ab eo nunquam plus gradibus 28. recedat; idcirco Geminos, & Virginem, tanquam conuenientes domos ascripserunt: hoc enim signum Leoni, illud verò Cancro proximum est, quę luminarium regię statuuntur. Veneri dederunt Taurum, & Libram, quia

hęc ſigna ſexangulari radio luminarium domos aſpiciunt, quorum Venus amica eſt. Mitto cęterorum planetarum domos, cùm in tabulis aſtrologicis ſatis manifeſtę ſint. Cęterùm vt in propriis domibus planetę vim maximam habent, ita in ſignis oppoſitis, ex Aſtrologorum doctrina vehementer debilitantur, damnumque maximum patiuntur, vt Sol in Aquario, Luna in Capricorno, Saturnus in Leone, & Cancro, & eodem modo de reliquis. Secunda dignitas eſt, vt ipſi aiunt, altitudo, ſeu exaltatio: quâ dum planeta præditus eſt, quaſi quodámodo exultat, cùm reperiatur in ſigno, ad propriam vim exercendam idoneo; tuncque in aëre, cæteriſque rebus manifeſtas mutationes facit atque producit. Dicunt igitur, Solis exaltationem eſſe in Ariete, quia cùm hoc ſignum ingreditur, veluti læta-

tur; tuncque dies, & calor augeſcere incipit. Exaltationem Lunæ eſſe in Tauro, quia Taurus ſuccedit Arieti, & Luna ſuccedit Soli, quoniam poſt ipſum in rerum generatione ſecundum locum tenet. Saturnum docent in Libra efferri, quoniam cùm frigoris autor ſit, gaudet ſigno oppoſito altitudini Solis, qui eſt autor caloris. Venerem in Piſcibus, quoniam cùm natura ſua humorem gignat, dum ſub ſigno humido reperitur, gaudio quodammodo, atque lætitiâ perfunditur. Iouem inſuper in Cancro, Martem in Capricorno, & Mercurium in Virgine, iis rationibus, quas te apud illos legiſſe, certò ſcio. Tertiam dignitatem dicunt eſſe Trigonum, ſeu Triplicitatem. Eſt autem Triplicitas trium ſignorum copulatio, trino aſpectu ſeſe aſpicientium: in quibus vnum eſt mobile, alterum fixum,

reliquuum commune. Porrò cùm duodecim ſigna ſint, quatuor conſtituunt triplicitates, quatuor elementis reſpondentes. Primam vocant igneam, ex Ariete, Leone, & Sagittario conſtantem. Secundam aëriam, ex Geminis, Libra, & Aquario. Tertiam aqueam ex Cancro, Scorpione, & Piſcibus. Quartam terream, ex Tauro, Virgine, & Capricorno. Cuique triplicitati duos dominos præficiunt, ita vt eorum alteri primum locum, alteri ſecundum aſſignent. Igneæ triplicitatis primum dominum dicunt eſſe Solem, ſecundum verò Iouem, ſi tamen Natiuitas, aut reuolutio diurna ſit: rem autem oppoſito ſe habere modo, ſi nocturna. Arabes, tam diù, quàm noctu, huius triplicitatis dominatus Martem quoque aut Saturnum participem faciunt, à quibus tamen Ptolomæus diſſentit, ſicut

Ptolomæus lib. 1. quadr. cap. 19.

Arabes in dominis triplicitatum diſſentiunt à Ptolom. Vide Alcabitium differẽtia prima & tabulas Girelli.

etiam in aliis triplicitatibus, vt apud ipsos videre est. Termini, seu fines planetarum, sunt certi gradus signorum, in quibus planetæ dignitatem quandam, & quasi prærogatiuam habere dicuntur. In statuendis autem planetarum finibus nō consentiunt Astrologi: alios enim posuerunt Chaldæi, alios Ægyptij, alios Ptolomæus. Afferam exemplum terminorum Ægyptiorum, quibus maior Astrologorum pars subscribere videtur. Signi Arietis gradum 6. Ioui quodammodo consecratum esse dixerunt, Veneri 12, Mercurio 20, Marti 25, Saturno 30, atque ita in reliquis signis. Facies est vltima dignitas, cuius institutio huiusmodi fuit. Cùm signũ quodlibet 30 gradus cōtineat, vnumquemque in tres partes præcipuas diuiserunt, quas decanos, seu facies appellarunt, eisdemque distinctos dominos præfecerũt. Pri-

mæ igitur faciei Arietis præesse Martem asserunt, Secundæ Solem, Tertiæ Venerem, atque ita de aliis. Cursim hæc dicta sint, sed tamen satis ad Astrologorum nouitia inuenta, eademque ordine refellenda. Quod ad domos attinet, si Zodiaci signa, quæ tanquam planetarum regiæ ab Astrologis statuuntur, astra aliqua, aut sidera essent; adduci facilè possem, vt existimarem, aliquam eis vim aduenire, dum signis illis directè subiiciuntur. At verò quidnam aliud sunt Zodiaci signa, quàm æquales primi mobilis partes, & illæ quidem simplices, ac vniusmodi? Hanc autem Cæli partem, tanquam propriam domum, Soli adscribere, illam Lunæ, aliam Saturno, & reliquas cæteris planetis, in quibus veluti canes in latibulis suis, maiorem agendi vim, ac potestatem exerceant, nonne illud insanire est? Admitto quidem

ab vnoquoque planeta, præter motum, & lucem, vniuersalem etiam vim in hæc citima defluere: quæ tamen propriæ cuiusque naturæ, non item loco, & situi refertur accepta. Habet Sol, exempli gratia, vim calefaciendi, aurique producendi: in quacunque Cæli parte reperiatur, eâdem semper & æquali virtute pollet, quoniam illam habet ex sese. Quòd autem in hoc signo magis, in illo minùs calefaciat, hîc aurum gignat, ibi non gignat; id variæ locorum, atque materiæ affectioni tribuendum est, non quòd ipse maiorem agendi vim aut acquirat, aut amittat. Cancrum, & Leonem inter principalia signa enumerant, quia cùm ad verticem nostrum accedunt, sol maximum apud nos calorem parit. Hîc in primis illud constare velim, Cancri, Leonis, cæterorumque signorum nomine,

Aſtrologos omnes, qui Ptolomęum ſecuti ſunt, ſolas primi mobilis partes, non etiam imagines, more Chaldæorum, intellexiſſe; alioquin plura eſſent ſigna, quàm duodecim, nec illa quidem planetarum domibus reſponderent. Nunc quærerem libenter ex illis, cur non etiam in principibus ſignis Capricornus, & Aquarius numerantur, quia, Sole ſub illis exiſtente, vehementiſſimus calor apud Antipodas noſtros excitatur? Profectò ſi pars ſuperior inferiore dignior eſt, ſignis illis omninò principatus deberetur, cùm partem Auſtralem ſuperiorem eſſe, Borealem verò inferiorem, naturali ratione Ariſtoteles demonſtrauerit. Sed illud planè riſum mouet, Soli Leonem, Lunæ Cancrum, tanquam regias Aſtrologos aſcripſiſſe. Quam, obſecro, rationem afferent huiuſce diſtributionis? Sol, inquiunt, pla-

neta masculinus est, calidus, diurnus; ideò ei debetur signũ Leonis, quod est masculinum, calidum, diurnum: Luna verò planeta est fœmininus, humidus, nocturnus; ideò ei debetur signum Cancri, quod est fœmininum, humidum, nocturnum. Quid tibi videtur, Vianelle, numne rem acu tetigerunt? Nempe hæc Astrologorum magna potestas, atque autoritas summa est, vt tam signa, quàm planetas sexu distinguãt; hos autem masculos, illos fœminas ipsi appellent. Qua verò tandem notâ Solem masculum, Lunam fœminam esse cognoscunt? Fortasse an è Grammaticorum articulis? Nihilo igitur magis erit sol masculus, quàm currus; & Luna fœmina, quàm platea. At verò in signis quemadmodum sexus intelligetur? Arietem vocant masculum, Taurum fœminam, & sic alternatim, quia scilicet mascu-

li fœminarum ſocietate oblectantur. Audiſtin maiorem dementiam? Si Zodiaci ſigna, vt iam dictum eſt, nil aliud ſunt, quàm primi mobilis partes pro arbitrio noſtro diuiſæ, quænam tanta in illis poteſt eſſe varietas, vt huic maſculi vis, illi fœminę imbecillitas tribuatur? Ad qualitates Aſtrologi confugium facient quas ineſſe ſignis & planetis eſt in confeſſo: maſculum enim ſignum illud appellant, quod calidum, & ſiccum, aut ſaltem calidum, & humidum eſt: illud verò fœminam, quod oppoſitas in ſe continet qualitates. Ideóq; Leonis ſignum, quod igneum eſt, maſculum dicũt, & Soli tribuunt. Cancri verò, quod eſt aqueum, fœminam vocant, & Lunæ aſcribunt. Non eſt certè hęc mathematica demonſtratio, qua ignotum per ignotius probare nituntur: non enim magis mihi conſtat Leo-

nem signum esse calidum, & siccum, quàm masculinum; aut Cancrum esse frigidum, & humidum, quàm fœmininũ. At terra exæstuat, inquiũt, cùm Sol est in Leone. Quid mirum, riget ne fortasse, dum reperitur in Cancro? Non est signi natura, quæ calorem gignit, sed Solis vicinitas, & situs: mirabile certè esset, duas Cęli partes, maximè propinquas, videlicet vltimum gradum Cancri, & primum Leonis, ità se habere, vt altera frigida, & humida, altera verò sicca, & calida esset. Quòd si contendant à natura signi calorem proficisci, cur non etiam Capricornum, & Aquarium calida signa, atque adeò masculina vocant, sub quibus Sol apud Antipodas ingentem calorem exsuscitat? Miror certè, cur duplicem non condiderint Astrologiam, alteram, quę Australibus, alteram, quæ Borealibus

inseruiret. Quid dicam de planetarum detrimentis? Solem in Aquario, Lunam in Capricorno languescere mirum in modum, atque debilitari docent. Quid? Caret fortasse Sol calore, aut lumine, dum est in Aquario? Demitur ne aliquid de substantia Lunę, dum est in Capricorno? Profectò eadem semper est Luna, idem Sol, & cùm perpetuò circum terram voluantur, eorum tantummodo situs variatur: qualis ergo nobis est Sol in signis Borealibus, talis est Antipodibus in Australibus; sic Luna, cæterique planetæ. At inquiunt, eorum saltem defluxus imminui, cùm detrimentum patiuntur; quia tunc inimicas domus occupant, suæque naturę penitus aduersantes. Ego autem libenter scirem, quisnam fuerit autor huius inimicitię? Vnde tanta hæc in partibus primi Cæli varietas, & dissimilitudo,

tudo, vt vna vni planetæ amica, altera alteri inimica ſit? Philoſophi, atque præſertim Peripatetici cæleſtiũ corporum naturam optimè contemplantes, communi conſenſu decreuerunt, ne pugnantiam quidem vllam in illis ſtatuendam eſſe, cùm immortalia ſint; & Aſtrologi temerario auſu inter illa inimicitias poſuerunt? Cùm huiuſce rei ſolidam rationem attulerint, polliceor, illis me libentiſſimè ſubſcripturum. Iam veniamus ad ſecundam dignitatem, quam altitudinem, ſeu exaltationem appellant. Audiui frequenter ab Aſtronomis, tunc efferri planetam, cùm apogæum tenet, quia in ſuperiore parte ſui epicycli reperitur, atque à centro mundi quàm maximè diſtat. Eſſe verò aliquod ſignum cæleſte, ſub quo planeta, quaſi lætitiâ geſtiens, vim ſuam impenſiùs exerceat, rem commentitiam

arbitror, atq; omni penitus rationē destitutam. At id comprobat, inquiunt, experientia: cùm enim Sol sub Ariete mouetur, eius statim agendi vis in actum erumpit, nobisque incipit apparere: ideò Ptolomæus, & cum eo Astrologi plerique omnes decernunt, Solem ab eo signo vim quandam recipere, atque in eodem dignitatem aliquam, & quasi prærogatiuam obtinere. Tuū erat iudicare, Vianelle, quàm verū sit huiusmodi pronuntiatum, quantæque sint Astrologorum argumentationes. Non est signi natura, aut qualitas, ait Picus, quæ id efficiat, sed situs. Ideò Sol in Arietē incipit nos calefacere, non ob Arietis qualitatem, quæ nulla est, sed quia sensim ad nos accedit, & radios minùs obliquos iacit. Lunam præterea efferūt in Tauro, quia si cum Sole in Ariete copuletur, nobis in Tauro apparere

incipiet. Sed cùr hanc ipsam altitudinis dignitatem non possidet in Geminis, in quo quidem signo itidem apparebit, si cum Sole coniungatur in Tauro? Trigonos quoque & Trigonouatores, vel, vt ipsi dicunt, Triplicitates, & earum dominos mera figmenta esse autumo. Nō enim satis capio, quonam pacto distinctis Cæli partibus elementares qualitates tam appositè tribuantur, vt vna ignea sit, nempè Aries, altera terrea, vt Taurus, tertia aëria, vt Gemini, quarta aquea, vt Cancer, & eodem modo de reliquis. *Si signa in primo Mobili nulla sunt, quomodo habent huiuscemodi qualitates? Si Cancer, & Leo proxima signa sunt, & Sol sub ambobus existens, maximè vrit, cur hoc igneum, illud autem aqueum? Cur non etiam signum Aquarij, perinde ac Leonis, igneum faciunt; cùm Sol sub eo ha-*

bitatores oppofiti Tropici maximè calefaciat? At Aquarius fignum eft aërium, ait Alkindus, quia cum reliquis fignis eiufdem naturæ, videlicet Geminis, & Libra, trigonam radiationem habet. Sed eodem planè recidimus: quæram enim fubinde, cur Gemini, & Libra aëria figna dicuntur? Pendet fortaffe aëria fignorum qualitas à trigona radiatione? Trigonum, quâ trigonum eft, actionem phyficam nullam habet, vt cócors eft Philofophorum affertio: radiatio verò quænam effe poteft inter cæleftia figna, quæ neque fidera funt, neque aftra, fed fimplices Cæli partes pro arbitrio noftro diuifæ? Rectiùs aliquanto Abraham Iudæus ab effectis in cælo animalibus fignorum naturas, & qualitates deprompfit: vt Cancrum, Scorpionem, Pifces ideò frigida, humidaque figna vocauit, vt verbi gratiâ, quo-

niam animalia illa, quorum nominibus cẽsentur, quorumq; effigiem repræsentant, aquatilia sunt. Si quas plani homines confingunt, in cælo essent imagines, non esset prorsum intolerabilis hæc opinio: sed quàm vanum sit, animalium veras imagines in firmamento statuere, puto iam, doctis quibusque viris compertissimum esse. De Trigonocratoribus autem quid dicemus? Igneæ Triplicitati interdiù præèsse Solem asseuerant, noctu Iouem, Martem verò, aut Saturnum vtriusque dominatus participem faciunt. Nunquid hoc est ad libidinem loqui? Admiranda quædam dicere, eorum autem quæ dicuntur, nullam reddere rationem, apud me quidem effutire est. Quartam dignitatem, quæ ad planetarum terminos pertinet, vel sola Astrologorum dissensio, qui tam variè de iis sunt locuti, falsam

atque penitus inanem esse demonstrat. Quibusnam igitur subscribendum erit; Chaldæisne, Ægyptiis, an Ptolomæo? Si in cęlo signa nulla sunt, si gradus arbitrio nostro numerati, si cælum vbique homogeneum est corpus, atque vni⁹ rationis, quomodo planetarum vires sub hac aut illa parte ita augeri possunt, vt impensiùs & efficaciùs in sibi subdita corpora agant? Nonnę stultum est dicere, Iouem in quinto gradu Arietis nullam vim habere, & tanquam peregrinum in aliena domo commorari: in sexto verò tantùm vim acquirere, vt viro, inter parentes & cognatos existenti, similis esse dicatur? Quinta denique dignitas, quæ Facies appellatur, eadem pene ratione conuellitur: quemadmodũ enim Astrologi arbitratu suo totum cæli circuitum in duodecim signa, ita signum quodlibet modò in triginta

gradus, modò in tres facies, ſeu decanos diuiſerunt, & ſuum cuique dominum præfecerunt. Si quæſiueris ex eis, cur primum decanum Arietis Martem conſtituerint, obmuteſcent: nullam enim eius rationem reddere poterunt. Si Arietem dixerint Martis domicilium eſſe, cur ergo primum Leonis decanum Saturnum, & non Solem; cur primum decanum Sagittarij Mercurium, nõ item Iouem ſtatuerunt? Si tria hæc ſigna ad igneam Triplicitatem pertinent, & ideò Martem primum Arietis decanum nominarunt; cur non etiam primos Leonis, & Sagittarij decanos calidos, & ſiccos planetas eſſe decreuerunt? Mitto Aſtrologorum diſſidium in hiſce magiſtratibúſ creandis, & declarandis, fabuloſamque Perſarum doctrinam de diuerſarum imaginum ortu, in ſingulis faciebus; cùm ex iis, quæ an-

tè dicta ſunt, iam tibi ſatis perſuaſum eſſe arbitrer, has omnes planetarum dignitates commentitias eſſe, nullaque prorſus ratione confirmatas. Vale, Patauij, Idibus Decembris M. DCI.

Franciſco Vianello, Sereniſſimæ Reip. Venetæ à Secretis.

EPISTOLA VIII.

Aſtrologorum doctrinam de planetarum Aſpectibus nullo eſſe fundamento innixam.

NON is ſum, Vianelle, qui mihi perſuadeam, aut cui tu perſuadere facilè poſſis, me vnicâ epiſtolâ eruditum hominem, atque in Aſtrologica diſciplina iam diu verſatum, ab inueterata, animoque infixa opinione reuocaſſe: ſatis mihi ſuperque feciſſe viderer, ſi eam, quã

de planetarum dignitatibus scientiã appellabas, vel in opinionem vertissem. Nunc de Aspectibus quid sentiam, nouâ epistolâ quæsiuisti, fortasse de mea constantia in reprobandis Astrologorum figmentis periculum facturus. Eundem heic me habebis, æquè aspectibus, ac dignitatibus inimicum: neque enim Martis tetragonum, aut Saturni diametrum timeo: planetarum nemini iniuriam feci, vt mecum agat inimicè: omnes beneuolos arbitror, omnes amicos; ideò sententiam meam aperire liberè non verebor. Planetarum aspectus, qui nihil aliud reuerâ sunt quàm eorumdem radiationes, aut ad seipsos, aut ad aliquas cæli partes, nihil boni, vel mali portendere censeo, nec (si varias Lunæ ad Solem rationes excipias) vllam habere vim inferiora hæc corpora afficiendi, sed mera esse Astrologo-

rum commenta, atque inanes eorũ obseruationes. Id me facilè probaturum confido, si priùs, qui, qualésue sint huiusmodi Aspectus constiterit inter nos. Si generatim loquamur, quinque sunt planetarum Aspectus ab Astrologis positi, coniunctio, sextilis, quadratus, trinus, oppositio. Dixi generatim, quoniam propriè coniunctio aspectus non est. Coniunctionem vocant duarum stellarum in eadem cæli parte congressũ: vt Solis & Lunæ in eodem gradu Arietis, Tauri, vel aliorum signorum. Sextilis est distantia stellarum per circuli sextantem, quippe quæ duo signa, hoc est gradus sexaginta complectitur: vt si Saturnus esset in Ariete, & Iupiter in Geminis, vel in Aquario, hi duo planetæ sextili radiatione se aspicerent. Quadratus est distantia stellarum per quartam Zodiaci partem, tria signa continentẽ:

vt ab Ariete ad Cancrum, vel ab Ariete ad Capricornum. Trinus eſt diſtantia ſtellarum per tertiam circuli portionem, in qua ſigna quatuor numerantur: vt ab Ariete ad Leonem, vel à Leone ad Sagittariũ. Oppoſitio eſt diſtantia ſtellarum per circuli medietatem, ſex ſigna comprehendentem: vt ab Ariete ad Libram, à Cancro ad Capricornum. Synodum, Hexagonum, Tetragonum, Trigonum, Diametrum Græci hos aſpectus appellant. Porrò Aſtrologi, vt hinc quoque diuinandi aliquam occaſionem captarent, radiationes huiuſmodi ſuis quaſque viribus, & qualitatibus exornarunt. Coniunctionem natura ſua indifferentem dixerunt, vt potè quæ à planetis denominationem accipiat; bonorùm namque coniunctio, iiſdem autoribus, bona eſt, malorum mala: vtcumq; autem ſe habeat, omniũ

radiationum validissimam putant. Sextilem aspectum vocant imperfectæ amicitiæ, quia fit ex signis, sexu, & natura conuenientibus: vires tamen aiunt debiles valdè, ac imbecilles habere. Quadratum appellant radiationem mediocriter malam, hoc est imperfectæ inimicitiæ, cùm ex signis constet, sexu, atque natura dissidentibus: vt autem mediocriter mala est, ita mediocrem habet agendi vim. Trinum censent optimum esse aspectum, atque perfectæ amicitiæ, quòd ex signis, sexu, & natura congruẽtibus consurgat; æqualisque roboris cum quadrato. Oppositionem denique maximè noxiam radiationem arbitrantur, hoc est perfectæ inimicitiæ, (id, quod nomen ipsum indicat) atque secundùm coniunctionem omnium robustissimam. Nunc rem totam, si placet, intentiùs pertractemus, & à coniun-

ctione exordiamur. Radiationum omnium hanc validissimam putant, ob luminum congressus, atque multiplicationes. Hoc ego arbitror, nõ esse perpetuum, nec planetis omnibus conuenire. Fac enim, Lunam cum Mercurio coïre, tantùm abest, vt radiatio multiplicetur, vt potiùs Lunæ interpositu, quæ est corpus opacum, luminis defluxus à Mercurio in regionem elementarem, impediatur. Prohibet quandoque Luna lumen Solis, vt in perfecto coitu cum eo, atque in linea, quam vocant Eclipticam; multò ergo magis Mercurij lumen, aut aliorum planetarũ excludere valebit, cùm omnes planetæ eclipsim aliquã perpeti possint. Si tãti roboris est cõiunctio, quà cõiunctio est, profectò quò arctior erit, eò maioris roboris esse debebit, vt in ecclipsi accidit; & tamẽ rẽ aliter se habere, nemo est qui nesciat. Sed

mittamus hanc perfectiſſimam planetarum coniunctionem, quæ eſt in ſigno, gradu, atque minuto; conſideremus reliquas, quæ ſunt in ſignis tantùm. Has ad bonum, & malum indifferentes appellant Aſtrologi, prout ad bonos, vel ad malos planetas pertinent. Ego in primis nullum malum planetam reperio, ſed omnes arbitror bonos à Deo Opt. Max. fuiſſe creatos, iuxta illud Diuinæ Scripturæ, *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Sed ſint planetæ boni, vel mali, eo ſenſu, quem Aſtrologi dicunt, quia ſcilicet temperatam, aut immoderatam vim habent, calorem, frigus, alioſque humores excitandi; quomodo verum erit illud quod dictitant, bonorum coniunctionem bonam eſſe, malorum autem malam? Si rem diſpicias, contrà ſe omninò habere facilè intelliges. Namque ſi Iouem, &

Nullus planeta eſt malus. Geneſ. cap. 1.

Venerem coniungas, cùm ambo planetæ calidi, & humidi ſint, nonne calorem, & humorem augebis? Si verò Saturnum, & Martem, cùm hic calidus, ille frigidus ſit, nonne vtriuſque ſæuitiam arcebis, & qualitatem inde temperatam elicies? Quomodo ergo coniunctio malorum mala? Veniamus ad aſpectus, ex quorum varietate aiunt Aſtrologi, planetarum defluxus immutari. Quærerē libenter ex illis, num iſtæc immutatio ex ſola diſtantia pendeat, an ex varia luminis communicatione? Horum enim alterum concedant oportet, ſi phyſicè loqui velint. Si ex ſola diſtantia, cur quò magis planetæ proximi ſunt, non eò vehementiùs inuicem agunt? Mirabile dictu. Iuppiter in Cancro, ex Aſtrologorum ſententia, Martem in Leone non afficit: eundem attingit in Virgine, atque aſpectu ſatis

Aſpectuum omniũ qualitas ex diſtãtia ſumpta reiicitur.

beneuolo fouet: fit illi inimicus in Libra: familiaritatem, atque necessitudinem maximam cum illo contrahit in Scorpione: in Sagittario ne aspicit illum quidem: in Capricorno acerbè, & penitus odit? Proh Dei atque hominum fidem, quid aliud est hoc, nisi rerum ordinem peruertere, & nouam Philosophiã, nullis iactis fundamentis, ædificare? Non agit planeta in astrum sibi proximum, aget in distans? Est vnus planeta sub hac Cęli parte alteri amicus, sub illa inimicus? Profectò aut ego nihil planè capio, aut maxima est istorum stultitia. Recurrunt statim ad variam luminis proiectionem, quo planetæ maximè agere dicuntur. Ego autem subinde percontabor illos, quidnam putent esse planetarum lumen? Corpus ne aliquod subtile, quod eorum corpora penetret? An quasi liquor fluxilis erit,

erit, qui cum alio facilè miſceatur? An aliqua potiùs qualitas, quæ corpori affixa, illud aut afficiat, aut inficiat? Sanè horum aliquid affirmarē mihi videntur, cùm ſtatuerint ex varia miſtione radiorum, mutationes non paucas in planetis fieri, indéque apud nos effectus varios exoriri. In Philoſophorum autem ſcholis, à quibus & ipſi naturā luminis diſcere debuiſſent, hoc tanquám ratum habetur, lumen nil aliud eſſe, quàm actum perſpicui, & perfectionem corporis luminoſi: quamuis illud nondum ſatis definitum, ſit ne accidens, an ſubſtantia. Nos illud accipiamus, de quo inter omnes conuenit, lumen videlicet perfectionem eſſe corporis luminoſi: aut ſi nolint Aſtrologi eſſe perfectionem, vocēt imperfectionem, quia eodem redibit ratio, eos planè coarguens. Si enim tantùm luminis, tantùm perfe-

Lumē quid apud Philoſophos Vide Ariſt. 2. de Ani. cap. 7.

H

ctionis, aut imperfectionis, bonitatis, aut malitiæ affert, nonne quò magis lumen augebitur, eò magis bonitas, aut malitia multiplicabitur? Quomodo ergo hexagonus aspectus bonus est, tetragonus malus, trigonus optimus, diameter pessimus? Sed dicant, obsecro, si à radiorum proiectione planetarum beneuolētia, aut odium nascitur, quosnam radios poterunt cæteri planetæ in Solem proijcere, qui splendidissimus est, & autor lucis? Quomodo Sol iniuriis affici poterit, cùm sit Rex planetarum? Ex conspicuis, opinor, Lunæ, Solisque aspectibus, qui varias in rebus hisce inferioribus mutationes efficiunt, varietatem aspectuum in reliquis planetis Astrologi acceperunt: sed quàm grauiter hallucinati sint, non est difficile ostendere. Luna, vt te non fugit, corpus est simpliciter opacum, & omne lu-

men, quod habet, à Sole recipit: cumque ſit prope nos, mirum non eſt, ſi, pro varietate luminis, variè quoque elementarem regionem afficiat. Reliqui verò planetæ proprio lumine lucent; propterea non eam habent aſpectuum rationem, aut inter ſe, aut ad Solem, quam habent inuicem luminaria. Silente Luna, aut Soli ex diametro oppoſita, vel ab eodem tetragona radiatione affecta, mutationes varias in aëre contingere dicunt, quatenus plus humoris, vel minus ex terra, & aqua haurit. Rectè id quidem, & ſumma cum ratione. Ex aſpectu autem quadrato Martis ad Venerem, vel ex diametro Saturni ad Mercurium, aut ad Iouem, aut ad aliquam domorũ Natiuitatis, calamitates, atque pericula magna portendi, vnde id eliciãt ſanè non capio. Diſtinctis numerorum proprietatibus hanc varietatem

ſignificandi, atque item efficiendi, adſcripſerunt nonnulli, vt Firmicus. Sed à numeris naturales rerum virtutes non proficiſci, docuerunt Philoſophi omnes, qui ſolidam Philoſophiam profeſſi ſunt: quinimmò & Ioannes Picus, qui aliàs numerorum virtutum acerrimum propugnatorem ſe præbuit, id ipſum apertiſſimè confirmauit. Eandem varietatem muſicis conſonantiis recẽtiores quidam tribuerunt: ſed quàm futilis ſit eorum ratio, iam Picus ſatis dudum oſtendit. Etenim ſecunda vox à Muſicis inter diſſonantes numeratur, quemadmodum ſeptima, & vndecima. ſecundum verò ſignum, & octauum apud Aſtrologos nec conſonantiam inuicem habent, nec diſſonantiam; cùm neque bonum, neque malum aſpectum efficiant. quænã igitur ſimilitudo eſt inter ſignorum diſtantias, & muſicas rationes?

Iulius Firmicus lib. I. Aſtrolog.

Ptolomæus, & qui eum ſecuti ſunt, ex ſignorum natura varietatem aſpectuum acceperunt; ideóque hos bonos, illos malos appellarunt, quia ex conuenientibus, aut diſcrepantibus ſignis conſtituuntur. At debilior eſt hæc ratio omnibus aliis: namque in Cælo ſigna nulla ſunt, et ſi quæ ſunt primi mobilis partes, quæ ſigna vocantur, eæ profectò nullis ſunt præditæ qualitatibus, nullo ſexu, vt iam ſuperiore epiſtolâ oſtendi. Sed fac, ibi reverâ ſigna eſſe, & illa quidẽ diſtinctis qualitatibus inſignita; attende quàm vana ſit, & fallax aſpectuum obſeruatio. Sextilem aſpectũ inter bonos numerant, oppoſitionem inter malos: expendamus quæſo ſignorum naturas. Ab Ariete ad Geminos eſt aſpectus ſextilis, ab Ariete ad Libram oppoſitio: Gemini autem, & Libra ſunt ſigna eiuſdem Triplicitatis, nempè aëriæ; quo-

modo ergo hic aſpectus eſt malus, & ille bonus, cùm ambo ex ſignis eiuſdem naturæ conflati ſint? Rurſus quæro ex illis, quænam ſigna magis diſſident inter ſe, Aries ne, & Cancer, an Aries, & Libra? Sanè ſi ſuis principiis niti velint, Arietem, & Cancrum ſigna eſſe magis oppoſita, reſpondebunt; cùm alterum ad igneam, alterum ad aqueam Triplicitatem pertineat, Libra verò ad aëriam. *Si igitur à natura Signorum* accipiuntur aſpectus, cur tetragonum vocant malum, & inchoatæ inimicitiæ, diametrum verò peſſimum, & inueterati odij, cùm res oppoſito modo eſſe deberet? Multò plura dici poſſent: ſed hæc arbitror ſufficere ad doctrinam Aſtrologorum, de planetarum aſpectibus, confutandam. Vale, meque, vt ſoles, ama. Patauij VI. Kalendas Ianuarij M. DCI.

Vincentio Blanco, Veneto Equiti.
EPISTOLA IX.

Neque Retrogradationem, neque Combustionem quicquam infelicitatis, aut incommodi planetis afferre.

REDIISSE te tandem incolumem ex Gallia, votique compotem factum esse, gaudeo vehementer, & tibi gratulor. Nil autem mihi iucundius accidere poterat, quàm quòd tuas literas acceperim Venetiis missas: ex hac enim vicinitate spero fore, vt necessitudo, & familiaritas nostra citò renouetur, atque intermissa dudum à nobis Astrologiæ, aliarumque rerum studia, crebriùs exerceantur. Philosophi in angulis otium consumunt, tu autem ne in itinere quidem vacare potes, cùm scripseris, te Lugdu-

num proficiſcentem cum Aſtrologo quodam, de variis planetarum affectibus, & præcipuè de Retrogradatione, & Combuſtione diſputaſſe. Legi libenter Diſputationem quam ad me miſiſti: expendi rationes vtrinque, atque adprimè videor mihi ſententiam tuam cognouiſſe. Quoniam autem iſtius me controuerſiæ arbitrum adegiſti, explicabo paucis quid ſentiam, liberè tamen, vt ſoleo, ne adulationis labe fœdata ſit amicitia noſtra. Retrogradationem planetarum neque maximum arbitror infortunium, neque combuſtione maius: immò ab huiuſmodi affectibus cenſeo, planetas ne vllũ quidem incommmodũ perpeti poſſe. Ad Retrogradationem quod attinet, puto, id tibi cum præcipuis Aſtronomis conuenire, tunc planetam retrò commeare, cùm Perigæum tenet, contraque ſignorum

ordinem in inferiore parte sui epicycli mouetur. Cùm enim planetarum sphæræ ex tribus orbibus, æquante, deferente, & epicyclo conflatæ sint, habet suum quisque orbis motum distinctum, & illum quidem ad regulam factum. Hincque accidit, vt pro orbium varietate, motuumque distinctione, planetæ nunc progredi, interdum regredi, quandoque etiam stare dicantur; cùm tamen eorum cursus perennes sint, nullo puncto temporis intermisso. Iam verò Astrologi de corporibus cælestibus, perinde atque de humanis, ratiocinantes, ægrotare aiunt planetam, atque debilitari, cùm retrocedit, fierique tanquam virum infirmum, stupefactum, solicitum: et si quod bonum antè præstiterat, illud sensim, magna patientis iactura, eripere, atque abducere. Similem etiam faciunt retrocedentem planetam

hominì negociatori, vrbem aliquam petenti, qui dum, suborto impedimento, paulisper regreditur, quoniam ea retrocessione à principali suo fine dimouetur, maius incommodum sentit, quàm si per saxosas, & asperas vias iter fecisset. Ego verò figmenta hæc omnia existimo, cùm nulla sint ratione munita. Primò quia, si Peripateticis credimus, corporibus cælestibus nullum impedimentum accidit, nulla violentia; alioqui planetas perpetuò retrocedere, atque adeò aduersa fortuna vti, dicendum esset, cùm ab Oriente in Occidens, contra signorum ordinem, primi mobilis motu continuò voluantur. Si retrogradatio, quà talis est, planetas debiles, atque imbecillos reddit, cur non semper languent, cùm perpetuò retrogradi incedant? Tantam vim habet parua illa retrogradatio, quæ

tunc accidit, cùm in inferiore parte Orbis Epicycli mouentur; illa verò magna, atque perpetua, quæ fit primi mobilis motu, nullam habebit? Pręterea quomodo planeta retrogradus vim ſuam in agendo remittet, cùm eo tempore minùs à terra diſtet? Quantò enim agens eſt patienti vicinius, tantò impenſiùs agit, ſic docet Philoſophia, immò experientia ipſa. Denique, ſi Mars, in Aquario exiſtens, reuertatur ad Capricornum, haud certè capio, quodnam illi detrimentum retrogradatio afferre poſſit; cùm ex Aſtrologorum doctrina, in eo ſigno eleuetur, ſitque in magna dignitate conſtitutus? Non ergo retrogradatio naturâ ſuâ bonum, aut malum, fortem, aut debilem planetam facit: (qualis enim ipſe eſt, talis remanet, vbicunque ponatur:) ſed eius duntaxat vir-

tutem transfert. Mouet intelligentia quæque ſuum orbem continuo motu , æquali ſemper intenſione virtutis: hæc velociùs, illa tardiùs, hæc ab Oriente in Occidentem, illa contrà: non laborant tamen in mouendo, nec quicquam eſt, quod earum motum retardare poſſit. Ex variis itaque motibus diſtinctorum orbium, mirabili conſenſu, & harmonia factis integer quaſi motus totius ſphæræ conſtituitur, quo planeta, & terram quotidiè circuit, & modò Auſtralibus, modò Septentrionalibus fit præſens, ac denique ad Mundi centrum nunc accedit, nunc ab eodem recedit. Priuati fines varij quidem ſunt, vniuerſalis tamen vnicus, quem omnes intelligentiæ ſuis motibus aſſequuntur: ſic enim expediebat rerum vniuerſitati, vt Mundus variis defluxibus conſeruaretur; tantum abeſt, vt retrogra-

datio quicquam mali planetis, aut mortalibus afferat. De combuſtione verò pudet me certè diſſerere, & pueriles Aſtrologorum ratiocinationes in medium proferre. Combuſtum appellant planetam, cùm minus ſui orbis dimidia parte, ſiue ante, ſiue poſt à Sole diſtat: tuncque aiunt, carere viribus, ſimilemque eſſe viro ſceleribus notato, atque in carcerem detruſo. Qua ratione id affirment, prorſus ignoro: ſed puto, eos, Regum, atque Imperatorum more ſententiam dicere, quorum voluntas non ſcripta lex eſt, in primis ſummopere mihi diſplicet in corporibus cæleſtibus Combuſtionis nomen: nec ſatis capio, quonam pacto ſolares radij, qui ſalutares, atque benefici ſunt, planetas ita afficiant, vt eos infirmos, debiles, & viribus vacuos reddant. Habent ne planetæ diſtillationibus obnoxia ca-

pita, vt à radijs ſolaribus patiantur? Calefacit quidem Sol, & comburit quæcunque in hoc inferiore mundo ad eius radios excipiendos parata ſunt: ſed hoc accidit materiæ vitio. At in mundo illo ſuperiore nulla eſt materia: & ſi quid eſt, quod aliquid afficiat, illud ſanè perficit, non etiam diſſoluit. Hallucinantur quoque Aſtrologi, quoniam fortaſſe arbitrantur, planetas, ob Solis vicinitatem, lumine deſtitui, quaſi à Sole, perinde atque Luna, lumen recipiant: quod tamen quantum à ratione abſit, te non latere certò ſcio. At lumen maius, inquiunt, occupat minus, & propterea planetarum defluxus ſaltem impediuntur, dum Soli nimium appropinquant. Caueant heic Aſtrologi, ne inuicem pugnantia dicant. Coniunctionem radiationum omnium validiſſimam putant, & planetis cum Sole omninò

copulatis vires conduplicari perhibent; quomodo ergo, si paulisper à Sole distent, eisdem defluxus adimitur? Quod ego denique ferre nō possum, illud est: combustos planetas quasi viros infames esse, & viribus spoliatos. Bone Deus, si Sol tanquam planetarum Rex ab Astrologis constituitur, nunquid ratio postulat, vt quo magis ei planetæ sunt in intimis, eò maiorem vim, & potestatem obtineant? ne Rex turpium, atque scelestium ciuium societatem feret? Vide igitur, quàm temeraria Astrologi de corporibus cælestibus effutiant, quantaque illis fides habenda sit, qui inconsulta ratione ad arbitrium loquuntur. Da operam, mi Blance, veræ, ac solidæ Astronomiæ, atque istas Astrologorum ineptias, tanquam ingenij tui indignas epulas prorsus abiice: Etenim & doctior &

melior euades, si tempus in rebus futilibus & commentitiis non teres. Vale, scitoque te mihi rem pergratam facturum, si non patieris intermitti literas, meque ad pristrinos labores reuocaueris. Pataui Kalendis Martij. M. DC. X.

Hernesto à Skendorf, Belgæ.

EPISTOLA X.

Capiti, & Caudæ Draconis nullam inesse agendi vim; atque adeò Astrologorum prædictiones, ab ijs sumptas, inanes penitus esse.

VT te benè valere gaudeo, ita vehementer doleo, fratrem tuum in grauem, & nec opinatum morbum incidisse. Eo autem magis afficior, quod videam, suspiciari te, illum aut veneno, aut veneficiis

ficiis infectum esse: nimirum quòd in eius natiuitate Mercurium te obseruasse dicas vnà cum Cauda Draconis octauam domum occupantem, quod quidem exitiale signum est apud Astrologos. Si nullum aliud habes euidentius signum, præter Astrologorum obseruationes, suspicionem deponere facilè potes: nam vt multis in rebus circulatores isti, ita præcipuè in iis, quæ de Capite, & Cauda Draconis conscripserunt, vani, & mendaces reperti sunt. Si fuerit, inquiunt, in octaua domo Caput Draconis, coniunctum Marti, aut Mars illud tetragona, vel opposita radiatione affecerit; natus aut suspendetur, aut capite plectetur, aut certè gladio confodietur. Vidi ego in tribus Natiuitatibus has ipsas astrorum constitutiones, & tamen noui homines illos, & moratos, & ingenuos, & probos, qui fatali sorte

Halyaben ragel Par. 5. cap. 7.

Albubather cap. 76. fuorum Iudiciorum.

cõſumpti ſunt. Eum prætereà, libidinoſum, & incontinentem futurum dicunt, in cuius Natiuitate fuerit Venus cum Cauda Draconis in Libra, ſine vllo Iouis aſpectu. Ego autẽ hos ſtellarum ſitus ad vnguem in multis hominibus obſeruaui, qui tamen totò vitæ ſuæ curriculo ſapiẽtes moderatique extiterunt. Alia multa de Capite, & Cauda Draconis effutiunt, quæ ſine riſu vix explicari queunt. Caput, exempli gratia, maſculinum eſſe, Fortunam, Iouis, & Veneris naturam redolere, & denique Regnum, atque diuitias multas ſignificare. Caudam contrà fœmininam eſſe, malam, Saturni, & Martis naturam participare, paupertatem, & miſerias portendere. Rurſus Caput Draconis cum bonis planetis bonitatem augere, cum malis malitiam. Caudam verò cum bonis bonitatem, cum malis malitiam mi-

Alcabitius Differ. 2.

Hermes prop. 66.

nuere. In his autem quæ ad vitæ longitudinem attinent, Caput pessimum arbitrãtur, propterea quòd duodecimam partem illorum annorum imminuit, quos benigni planetæ, pro sua liberalitate concedunt. Quid putas quæso, Herneste, esse in Cælo Caput, & Caudam Draconis? Times fortasse aut capitis dentes, aut caudæ venenum? *Si* veteribus Astronomis credimus, nil aliud hæc sunt, quàm duo puncta, in quibus duo circuli, cogitatione ficti, Æquans nimirum, & Deferens in ecliptica linea sese intersecant. Quoniam autem intersectionis figura in medio lata est, & versus finem angustior; idcirco ea ipsa ab Astronomis Draco nuncupatur: puncta verò intersectionis, alterum caput, alterum cauda. Iam verò quidnam boni, aut mali portendere possunt huiusmodi puncta, si nec

astra, nec sidera sunt? Qua ratione dicunt Astrologi, Caput in Geminis, & Caudam in Sagittario ad magnam dignitatem extolli, si in Cælo re vera nihil sunt? Imagines cælestes quãuis spontè ab Astrologis efficte sint; nihilominus ex stellis constituuntur, quæ habent efficacitatem agendi: his autem punctis quænam physica virtus inesse potest? Si Lunæ appropinquationem, aut distantiam excipias, quæ harum intersectionum beneficio fit, nulla profectò virtus reperietur, quæ hisce punctis ascribi possit. Cura igitur, vt frater tuus, quamprimùm remissam valetudinem recuperet: omnesque istas Astrologorum obseruationes, tanquam inanes, perniciosas, atque ad conturbandas hominum mentes inuentas, in posterum abijce. Interim vale, meque vt soles, ama. Pisis, XIII. Kal. Februarij. M. DC.

Lege Abraham Aurnestra lib. I. Astrol.

Nicolao Contareno Io. Baptistæ filio, Patritio Veneto, Philosopho celeberrimo, & bonarum artium cultori eximio.

EPISTOLA XI.

De Stellarum tàm fixarum, quàm errantium vi, & potestate.

MAGNVM certè est, quod quæsiuisti, Nicolae Contarene clarissime: sed profectò maior est eruditio tua & eloquentia, quibus hercle multò congruentiùs tantæ rei explicatio deberetur, quàm exilitati meæ. Tuum est docere, non doceri: neque enim me fugit, quanta celebritate in Veneta ista Academia publicum Philosophiam docendi munus exerceas; quamque nobili semper sis audientium corona stipa-

tus,qui te ſuſpiciunt,admirantur, atque in Cælum ſummis laudibus efferunt. Scribam tamen te iubente, de ſtellarum efficacitate quid ſentiam:ſed ea conditione ſcribam , vt ipſe viciſſim ſententiam , quam de eadem re animo concepiſti , mihi ſignifices. Nemini dubium eſt, quin Mundus hic inferior ſuperioribus lationibus ita ſubditus ſit , vt tota eius facultas inde pendeat, quemadmodum Ariſtoteles conſtanter aſſe-uerauit, Neque verò ſuperioribus tantùm lationibus Mundus hic regitur,ſed etiam viribus , tùm ſeparatarum mentium,tùm corporum nobiliſſimorum. Tria igitur ibi ſunt, quibus agendi vis inſita eſt,mens,orbis,aſtrum;tria pariter agendi inſtrumenta,motus,lumen,defluxus. Motus orbibus congruit , lumen aſtris, defluxus ſeparatis mentibus. Orbes cæleſtes plures ſunt, vt Mathematici

Ariſt. 1. meteor. c. 2.

tradunt. Aſtra innumera in firmamento infixa, quæ ſtellæ communi nomine nuncupantur: ſed præter hæc alia ſeptem, in ſuis queque ſphęris lucentia, quæ planetæ dicuntur. Mentes, quas Philoſophi Intelligentias appellant, Ariſtotele autore, tot ſunt, quot orbes. Theologi noſtri diuino lumine illuſtrati, varia ſtatuerũt Angelorum agmina: ſed hoc im præſentiarum nihil ad nos. Nunc videndum eſt, quo pacto rerum ſuperiorum congeries, tantam elementari regioni virtutem inſtillet, vt quãuis natura ſua mutabilis ſit, & interitui obnoxia; eius tamen continuo appulſu conſiſtat, & mirabiliter ſuſtentetur. Agit in primis ſphærarum omnium ſuprema, quæ primum Mobile dicitur, dum incitatiſſimo ſuo motu, quatuor & viginti horarum ſpatio circa terram voluitur; & hac eâdem velocitate omnes ſibi

Ariſt. 12. Metaph. c. 7.

ſubditas ſphæras, tanquam pediſſequas, ſecum ducit. Agit & nona ſphæra ſuo motu tardiſſimo, quem ſpatio ſex & triginta millium annorum abſoluit. Incertum eſt, an vllum ſit in hiſce duabus ſphæris aſtrum infixum, quod à nobis, propter maximam diſtantiam, videri non poſſit. Illud autem rationi maximè conſentaneum, ab earum altera communẽ rerum procreationem, ab altera conſeruationem pendêre. Idcirco enim Summus Opifex huic motum tardiſſimum, illi velociſſimum conceſſit, vt & ad procreationem, & ad conſeruationem eſſent idonei. Adde etiam, ſi placet, maximo naturæ inſtituto factum eſſe: vt Primum Mobile tanta celeritate feratur, vt omnium aſtrorum facultas celeriùs, atque frequentiùs cum omnibus terræ partibus communicetur. Cæterùm quia Mundi pulchritudo in re-

rum varietate consistit, ideò non satis est efficiens, quòd formam cum materia coniungat, aut rem, ex ambabus concretam, tueatur, & foueat; sed alio præterea opus est, à quo tàm variæ rerum species proficiscantur. Hoc puto esse Octauum Cælum, tot fulgoribus insignitum: siue enim vnaquæque stella, siue plures simul vim habeant, species ex præparata materia educendi; illud tamen valdè probabile est, omnes, quotquot in rerum natura existunt, suam illinc originem ducere. Aristoteles ab vno tantùm principio & specierum varietatem, & rerum procreationem, & earundem conseruationem pendere existimauit: quoniam Mathematici celebres, qui eius ætate viuebant, præsertim Eudoxus, & Calippus nondum supra octauum Cælum orbem alium deprehenderant. Nunc autem, ex cursuum varietate,

ſupra ſtelliferum Cælum duo alij orbes reperti ſunt: obſeruatumque eſt, illud ſeptem annorum millibus ſuam conuerſionem, aut veriùs trepidationem abſoluere. Magna profectò, & incredibilis eſt vis huius ſtellati orbis in his, quæ in terris gignũtur; quod planè indicant ſtellarum varietas, magnitudo, numerus. Videas inſigniores nonnullas, & rutili ſplendoris: minores alias, modicè coruſcantes: quaſdam perexiguas, vix obtutui patentes. Omnes tamen, quæ ſub aſpectum cadunt, ex Aſtronomorum ſententia, terrę ambitum excedunt. Quot ſint, nemo nouit mortalium, dicant Mathematici quidquid velint. Quoniam verò nullum eſt in Cælo lumen, quod vim aliquam effectricem non habeat; ideò à ſtellis omnibus influere quippiam in res haſce inferiores cenſendum eſt. Hinc Aſtrologorum vani-

tas deprehenditur, qui aliarum ſtellarum lumen præter 1022. non percipientes, futura prædicere audent. Inſanire potiùs eos arbitror, quàm vaticinari: nam tametſi aliquæ ſtellæ, cum aliis comparatæ, perexiguæ videntur; eædem nihilominus præ terra magnæ ſunt, cùm illarum minimæ ſint Lunę, & Mercurio æquales, Marte verò, & Venere maiores. Huc accedit, quòd quãuis ſingulæ per ſe exiguæ ſint, multum tamen, cùm ſunt aceruatæ, proficiunt. Nec eſt, quòd dicant, ſtellis omnibus Aſtrologos vti, quatenus omnes ſub Zodiaco comprehenduntur: quoniam innumerabiles ſtellæ ſunt extra Zodiaci gradus conſtitutæ. Agunt igitur ſtellæ omnes tribus illis inſtrumentis ſupradictis, motu, lumine, atque defluxu: motus communis eſt omnium: lumen, & defluxus non item. Dubitabis fortaſſe, vtrum ſin-

gulis stellis sua intelligentia præsto sit? Negaret hoc Aristoteles, qui pro numero cælestium orbium, Intelligentiarum numerum indagauit. Theologi verò admittere facilè possent: cùm enim regnis, atque prouinciis, quin etiam Regibus: & Principibus Angelos prȩfecerint; mirum non esset, si ex tanta Angelorum multitudine singulis astris singulos addicerent: vt ijs tanquam instrumẽtis vtentes, commodiùs, aptiúsque in res inferiores agerent. Porrò inter agendi instrumenta, quæ stellæ adhibent ad suam efficacitatem exprimendam, præcipuum omnium arbitror esse defluxum, seu qualitatem occultam. Namque motus nihil aliud esse videtur, quàm virtutis vehiculum: lumen verò, quod longè distat à nobis, vim habet debilem, & imbecillam. Non diffiteor, siderum nocturnis luminibus aërem nonni-

hil miteſcere, quò fiat generationi accommodatior, vt ait Picus: in reliquis autem, ſtellarum lumen parui fieri, cùm lumen ſolis ſufficiat. Ideóque Ariſtoteles, quaſi cætera lumina deſpiciens, à ſole, & homine generari hominem perhibuit, & Lunam paruum Solem appellauit, quatenus in ea Solis lumen ad nos reflectitur. Relinquitur ergo, vt ab occultis qualitatibus præcipua ſtellarũ omnium actio pendeat: omnium inquam, nãque fruſtra à Deo condita eſſent ſidera, quorum non perciperentur afflatus. Cæterùm ſicut in maiore portione magnetis maior eſt vis alliciendi ferri, minor autem in minore; ità quò maior ſtella eſt, eò maiorem habet agendi vim. Ac per hoc Aſtrologi in vaticinationibus ſuis ſtellas tantummodo primæ, ſecundæ, & tertiæ magnitudinis conſiderant: quartæ, quintæ, & ſextę parui æſti-

[Ariſt. 2. Phyſ. tex. 26. & 4. de Gen. anim. cap. vlt.]

mant: nebulofas, & alias minores nihili faciũt, quippe quæ, propter paruitatem, atque diftantiam, nec multùm agere, nec aliarum ftellarum effectus impedire queant. Ignotas verò ftellas dicunt, aut fimilem alijs virtutem habere, aut certè illis non repugnantem. At hoc ridiculum plane: nam fi ignotæ funt ftellæ, quomodo earum poteftatem vnquam experti funt? De earum quoque defluxibus varia dictitant, videlicet fimiles femper effe, & vniusmodi; propterea quòd ftellæ luce ftabili lucẽt, & eodem femper modo fefe afpiciunt. Rurfus dona maxima & felicitates itidem promittere, fed quę perfæpè finem atque exitum infelicem fortiantur: operatio enim ftellarum fixarum eft, inquiunt, ficut operatio aquæ calefactæ ab agente remoto, quæ citò ad priftinam qualitatem reuertitur. Item quafdam effe ftellas,

Vide Ptol. in Cẽtiloq. propofit. 29.

Vide Hermetem Alexandrinum

quas Beibenias appellant, vt Cadentem Vulturem, Humerum equi, Caudam Gallinę, Oculum Tauri, & id genus alias, diuersorum planetarum naturas participantes, quę si in alicuius Natiuitate angulos obtinuerint, diuitem eum, fortunatum, sapientem, formosum, fortem, omnibusque tùm animi, tùm corporis dotibus exornatum faciant, planetis etiam omnibus repugnantibus. Ego verò absurdum in primis existimo, stellas vllas alicuius planetę naturam participare: non enim quod superius est, affluxum recipit inferioris, sed potius contrà. Denique aliquas esse stellas, quæ felicem, atque beatum hominem faciant, eique scientias, dignitates, opes, aliaque huiusmodi largiantur, Astrologorum figmentum equidem arbitror. Etenim scientiæ laboribus & vigiliis, dignitates meritis, opes industriâ, non

lib. de stellis Beibeniis.

stellarum afflatibus comparantur. Si quæ igitur ab abditis stellarum viribus oriuntur, sunt, vt iam dixi, rerum species, quæ ex materiæ potestate educuntur, & Mundum sua pulchritudine, & varietate vndique perfectum reddunt. Efficiunt etiam pro ortu vario, atque situ, varias in aëre mutationes; ventos, pluuias, tēpestates, & damnosos calores, vt in Orione, Hyadibus, Arcturo, Sirio; & aliis obseruare possibile est. Hunc ego censeo modum esse, quo stellæ fixæ mundum inferiorem gubernant. Sed & planetæ suam quique regiminis portionem habent, vt potè qui sphærarum, & orbium multitudine gaudeant, quibus vim suam commodiùs diffundere possint. Priuatos habent motus, & illos quidem varios: nunc enim ad Septentrionem, nunc ad Austrum vergunt: modò veloces sunt cursu, modò

tardi: interdum terræ appropinquant, nonnunquam ab eadem recedunt; atque ita his varietatibus, & vicissitudinibus effectus varios, atque multiplices vbique locorum progignunt. Planetarum principatum, immò verò astrorum omnium obtinet Sol, sic dictus, quoniã cùm exortus est, obscuratis cæteris sideribus, solus apparet. Moderator est hic, & dux temporum, lumen Mundi, tantaque magnitudine præditus, vt cuncta suâ luce lustret, & compleat. Hinc Picus, iure quidem optimo Astrologos deridet, cùm alicuius genituræ Saturnum, Martem, Venerem, aut alium quemuis planetam, pręter Solem, dominum faciunt: ecquis enim planetarum est, qui Solem viribus æquiparet? Habet is lucentis corpotis conditiones omnes, hoc est magnitudinem, densitatem, & propinquitatem: dumque

per obliquum circulũ ſpatiatur, calore omnia fouet, ſuoque acceſſu, atque receſſu, rerum generationes viciſſim molitur. Poſt Solem Luna in agendo validiſſima eſt: tùm quia eſt prope nos, tùm etiam quoniam agit lumine Solis, ob cuius accretionem, & diminutionem varias quoque in aëre mutationes efficit. Velociſſimum habet motum, atque adeò ſuperiorum corporum afflatus frequenter recipit, & ad inferiora tranſmittit. Cæterorum planetarum vires non ita manifeſtæ ſunt; effectus tamen ſtabiles pariunt, & ad multum tempus duraturos, cùm pręſertim ſuperiores ſimul copulantur. Alluuiones, ſiccitates, magni ventorum impetus, ingẽtia, & acuta frigora iiſdẽ attribuuntur. Eoſdem etiam, tanquam miniſtros, & ſubditos, cenſeo, ſuperiorum aſtrorum defluxus accipere, & propriis identidem moti-

bus, ac viribus generandis rebus prę-sto esse. Portendere autem adulteria, incestus, bella, regnorum mutationes, occasus Principum, defectiones, vel huic dignitatem promittere, illi opes, aliis suspendium minari, naufragium aliis, & plura id genus alia, vt Astrologi docent; aniles esse nugas arbitror, & delirantium somniis quàm simillima. Hæc sunt, vir clarissime, quæ sterilis ager ferre potest: exigua quidem semina, sed quæ fortasse, dum in ferax, atque fœcundum ingenium tuum incident, vberrimos sint fructus allatura. Vale. Patauij, Nonis Maij. M. DC. VII.

Lege Albumas. lib. de magnis coniunctionibus.

Octauiano Bono, Equiti, Alexandri D. Marci Procuratoris filio, Ser^mæ Reip. Venetæ Senatori integerrimo.

Epistola XII.

De ijs, quæ Cælorum potestatibus subiiciuntur.

Perfecisse tādē te quod dudùm optasti, hoc est ab Reipublicæ administratione ad literarum otium, quo (si Ciceroni credimus) nihil est dulcius, te recepisse; & gaudeo, & lætor vehementer. Fecisti rem te ipso dignam, cuius te certè nunquam pænitebit. Si enim totam ferè ætatem, in gerenda Republica, atque magnis, difficillimisque negotiis tractandis consumpsisti; ne rationi consentaneum videtur, vt, quod vitæ reliquum est, tibi addicas, & temetipso

aliquando fruaris? Magna quidem felicitas est, honoribus augeri; at profectò maior, omni animi perturbatione carere: felix enim ille est, ait prudentissimè *Seneca*, non qui aliis, sed qui sibi talis videtur. Tu autem nunc ab ambitionibus & ab honorum cupiditate remotus tecum viuis, &, ob res præclarè gestas, optimè de Republica mereris: quo quid iucundius, & prestantius excogitari potest? Ex doctissimis, atque humanissimis literis tuis planè perspexi, te otij fructum Patauij percipere: sed simul etiam intellexi, (quod *Scipio* de semetipso dicere solitus erat) nunquam te minus otiosum esse, quàm cùm otiosus es, à publicis te negotiis remouisti, & corporum cælestium contemplationi vacas; scire cupiens, quænam illa sint, quæ eorum defluxus recipiant, & viribus pariter gubernentur. Res sanè difficillima, &

contentionis plena, præsertim ob falsas, & commentitias Astrologorum opiniones, qui corporibus cęlestibus multò plus, quàm par erat, tribuerunt. Ego verò quid hac de re in Philosophorum Scholis didicerim, ordine aliquo, & quoad eius fieri poterit, dilucidè aperire conabor. Postquam Mundus ità perfectus ab summo rerum omnium opifice in temporis initio conditus est, vt Theologi diuino lumine illustrati tradiderunt; quoniam erat incongruum, tantum Imperatorem, ac Dominum in opere semper versari; idcirco ab eodem duo instituta sunt, quorum ministerio res quę naturâ suâ fluxę, ac mortales sunt, continuò renouarentur, atque adeò mundus ex iis constans, ab interitu reuocaretur. Horum alterum Cęlum est: alterum rudis illa natura, quę à Gręcis ὕλη dicitur, & à Latinis, rerum inchoatio,

ſeu materia prima, communi nomine nuncupatur. Illud facultatem habet rerum omnium ſpecies gignendi; hęc innatam vim, & alacritatem quandam illas recipiendi. Ex materię igitur, & ſpeciei conſortio cuncta diſſolubilia corpora concreſcunt, ſimplicia primùm, vt elementa: deinde verò quę ex his coagmentata ſunt, tàm imperfecta, quàm perfecta, iuxta inanimata, ac animata. Omnia hæc cæleſtibus corporibus ſubdita ſunt, eorumque vires continenter experiuntur. Atque vt à rerum genitrice Materia primùm exordiar, non eſſet illa quidem tot mutationibus obnoxia, niſi Cælum ſuâ vi ipſam tangeret, atque ad varias ſpecies recipiendas aptam, & habilem redderet. Species verò, quæ formę à Philoſophis paſſim nuncupantur, & earum etiam ingenitæ proprietates, quæ occultæ dicuntur, ita Cęlo ſub-

iectæ sunt, vt si rationalem animam excipias pręter illud, secundum Deũ, autorem alium nullum agnoscant. Quantum autem elementorum natura superiori facultati obediens sit, nemo est vel mediocriter in Philosophia exercitatus, qui apertissimè non cognoscat. Cælum namque & motu, & lumine, & defluxu in elementariam regionem vim suam perpetuò imprimit, atque in eandem varias affectiones inducit. Videmus enim, ob incitatissimum illum motum, qui sub Æquinoctiali fit, superam aëris regionem ita conteri, atque extenuari, vt in igneam naturam cõmigret. Contrà verò ob tardum, atque remissum, qui fit prope polos, ignem adeò constipari, & cogi, vt in aërem commutetur. Æstus etiam maris, & vndarum reciprocationes nonne superiorum corporum nutum sequuntur? Quid dicam de lu-

mine? siue Solem, siue Lunam, siue stellas quascumque spectes, ingens est beneficium, quod pręcipuo hoc instrumento in aërem potissimùm conferunt. Tepescit enim ille, mitisque redditur, fulgoribus nocturnis. Elicit Luna vapores, & humorē exsuscitat, exili, mutuatoq; lumine. Sol denique clarissimâ suâ luce omnia collustrat, vitalique calore mundum inferiorem tuetur, & fouet. Occultis autem viribus, quot admiranda in elementis cælestia sidera efficiant, manifestum omnibus erit, qui, præter metallorum generationes, quę in visceribus terrę fiunt, agrorum etiā nunc fertilitatem, nunc sterilitatem, aquarum quarumdam proprietates, in quas ligna, aut alia quęcumque demersa lapidescunt: pręterea eluuiones, pestilentias, & id genus alia, quæ pro varia astrorum constitutione accidunt, diligenter considera-

uerint. Nulla igitur ratione dubitandum eſt, quin tota elementorum natura nutu, ac ditione ſuperiorum corporum gubernetur. Subſunt etiam poteſtati cæleſtium corporum miſta illa, quę imperfecta dicũtur, vt ſunt meteorologicę impreſſiones: conſtat enim, aëre grauiores eſſe vapores, qui certè vſque ad ſupremam eius regionem nunquam aſcenderent, niſi Cælorum vi illuc traherentur. Præterea imbres magni, ventorumque flatus quaſi imperantibus aſtris interdum excitantur: & Cometæ adeò cælo obſequẽtes ſunt, eiuſque motum imitantur, vt ambiguum pleriſque ſit, vtrum ferantur, an eant. In lapidibus, & metallis inſitam eſſe cælorũ vim, apertè indicant tot admirabiles proprietates, quibus inſignitæ ſunt. Magnes enim, dum indomitam, pugnaciſſimamque ferri naturam ita ſubigit,

vt illi trahenti extemplo cedat, quanam alia id vi, & poteſtate efficit, quàm cæleſti? Quiſnam ferrum, magnete illitum, cõdocefecit, vt tãta auiditate ad ſeptentrionem vertatur, niſi Cælum? Quis Adamantem docuit feſtucas allicere, & Saphirum Anthracem fugare, niſi Cælum? Mitto ſexcentas aliarum gemmarum proprietates, quæ cùm cauſam manifeſtam non habeant, ab aſtris illas pendere, grauiores quique Philoſophi cenſuerunt. Plantarum autem omne genus, quis negabit cælorum poteſtatibus ſubiectum eſſe? Multæ abſque vllo ſemine ſpontè naſcuntur, quas certè rerum vniuerſitas nõ haberet, niſi terra, cælorum defluxibus grauidata, eas pareret, & funderet ex ſe ſe. Arbores, ſeneſcente Luna, tempeſtiuè cæduntur. Heliotropium ab ortu ad occaſum Solem inſequitur, cum eoque omnibus horis

vel nubilo Cælo vertitur. Quid multa? Obseruatum est, filicem, arundine obsitam, & contrà arundinem filice circumseptam, perire. Oleam in quercus scrobe positam extingui. Vitem clauiculis solam brassicam non complecti, & in diuersam partem se inflectere. Quæ omnia abditarum simul, & dissidentium qualitatum apertissima indicia sunt: quas plantę non ab elementis quidem, sed ab astris obtinuerunt, ipsa etiamnùm animalia Cælum tanquam Dominum, & Summi opificis ministrũ agnoscunt. Etenim si animalia illa consideres, quæ ex putrida materia, absque maris, & fæminæ coniunctione nascuntur, nullam aliam habent originem, nisi cęlestem. Sed etsi illa spectes, quæ ex semine gignuntur, eorum genitorem præcipuum Cælum esse reperies. Latet enim in semine vitalis quidam, & salutaris ca-

lor, non igneus ille quidem, sed, vt Aristoteles ait, proportione respondens elemento stellarum: qui sensim corpus seminis afficit, illudque præparat ad sentientem animam recipiendam. Porrò tam latè patet cælestium corporum imperium, vt hominem etiam ipsum animalium omnium nobilissimum, quo ad partem sentientem, in sua potestate, ac ditione habeant. Quoties enim interiores quosdam animi impetus percipit, quibus ad aliquid agendum incitatur? Defluxus illi cęlestes sunt, qui sensum hominis nunc leuiter, nunc acriter, pro vario siderum afflatu percutiunt. Humores etiam attingunt, & varios interdum morbos inducunt: ideoque Medici, qui Astrologię operam dederunt, opportunum tempus adhibendæ medicinę eligere solent, quoniam in quibusdam stellarum coniunctionibus obserua-

Lib. 2. de Gen. animalium, c. 3

runt, morbos mirum in modum exasperari, & mortes etiam sæpenumero insecutas. Hactenus mihi videor, satis commodè explicasse, quę cęlorum viribus potestatique subiiciantur. Nunc ex diuerso quęnam ab eorum quasi iurisdictione, & potestate immunia censeantur, paulò vberiore sermone promendum est. Censeo in primis, & constanter affirmo, liberum hominis arbitrium, totamque rationis participem animam cęlorum defluxibus minimè obnoxiam esse, adeò, vt ad illam ne scintilla quidem facultatis eorum peruenire possit, quicquid Astrologi obganniant. Anteit enim rationalis anima corporibus cęlestibus, nobilitate naturæ; cùm mens purissima, & simplicissima sit, à quibuscumque corporeis conditionibus aliena: Deus autem, vt Cicero ait, omne quod concretum, & corporeum erat, animo sub-

Lege D. Tho. in opusc. de Iudiciis astrorum.

Lib. de Vniuersitate.

ſtrauit. Iam verò ſi Cęlum, quod cernitur, tangitur, corporatumque eſt, à ſibi proximo igne nihil perpeti poteſt, propterea quod corporea natura diſſident; quomodo rationalis anima, quę ſpiritus eſt, Cęlorum actionibus ſubiicietur, à quibus non natura ſolùm, ſed etiam genere diſiungitur? Dicēt fortaſſe Aſtrologorum propugnatores, tametſi Cælum in rationalem animam nihil ſeorſum agat, mentem tamen motricem poſſe humanam voluntatem ad varia flectere, & illuſtrando mouere, eo modo, quo ſuperiores Angeli, vt Theologi docent, inferiores illuminant. Demus hoc licet, erit ne tamen obſecro vlla mens, ex earum numero, quę cęleſtia ſidera in orbem agunt, quę hominem ad furta, homicidia, adulteria, inceſtus, nefarioſque concubitus ſtimulare & concitare vnquam poſſit? Certant hîc ve-

luti pro aris, & focis Astrologorum proceres, pertinaciter asserentes humanam animam, etsi non proximè, at saltem cuiusdam consecutionis vi, & alterius interiectu cælestibus corporibus subiectam esse. Namque pars hominis sentiens, inquiunt, corporea est, cùm è materia educatur; ipsa autem illa est, cui primùm vis cælestis imprimitur, deinde verò eadem in hominis voluntatem sensim irrepit: quæ quamuis suapte natura libera est, voluptatis tamen illecebris delinita, sensus impulsiones, perturbatosque motus frequenter sequitur. Hinc dicere consueuerunt, hominis arbitrium ab astris non cogi quidem, sed ad eam dumtaxat illamve rem propensum, atque procliue reddi. Percipit enim sentitque in semetipso principium quoddam Cælorum defluxibus contrarium, cùm interdùm, ratione duce & con-

ciliatrice furtum, adulteriũ, aut id genus alia, cælo in ſegniorem partem flectente, conſtanter reſpuit & amandat. Latet hîc mihi crede, latet anguis in herba (vir illuſtriſſime;) non enim veram, ſed fucatam & ſpuriam libertatem humanæ voluntati Aſtrologi tribuunt: quam nec fortaſſe tribuerent, niſi eius prætextu atque velamine errores ſuos, atque mendacia ſæpiſſimè tegerent. Etenim cælum, vt ipſi quoque fatentur, naturalis cauſa eſt, atque adeò neceſſaria: illius igitur in ſensũ actio impediri nulla ratione poteſt. Quòd ſi voluntas adeò ſenſui amica; atque familiaris eſt, vt interdum, vel non operante cælo, illi non aſſentire non poſſe videatur; quid erit, quæſo, ſi ſenſuum ſtimulis vim maximam cęlorum adieceris? Ne quidem, vt aiũt, Hercules contra duos: humana autem voluntas quemadmodum ſi-

mul & ſenſuum impetus,& ſiderum vim,& Dæmonum etiam impulſiones,atque inſidias ſuſtinebit? Vin' ſcire quando liberam hominis voluntatem pronuncient? Cùm res aliter euenit,quàm ipſi prædixerint: impediri enim aiunt à libero hominis arbitrio, celebrantque illud Ptolomęi dictum,Sapiens dominabitur aſtris. Hoc vnum ab eis libenter diſcerem; cùm Iuppiter in nona domo benè conſtitutus, aut alia benefica ſtella quempiam ad caſtam & pudicam vitam,ad religionem, ad Dei cultum excitat; quî poteſt hic cæleſtis defluxus ſentientem partem primùm attingere,quæ tota voluptatibus dedita eſt, tùm deinde ad intelligentem peruenire? Si qua igitur eſt cælorum vis,quæ hominem ad religionem incendat, ea ſtatim rationalem facultatem percutiet: cùmque, vt paulò antè dictum eſt, vis illa naturalis, &

Ptolomeus in Almagesto.

necessaria sit, nec ratio religioni aduersetur, effectum necessariò pariet. Vana igitur inter homines virtutis erunt simulachra, malorum pœnæ, bonorumque pręmia legibus iniquè constituta, ipsa denique prudentiũ virorum consilia frustrà erunt, si quemadmodum Astrologis placet hominis voluntatem corpora cœlestia regant & moderentur. Sed neque varia hominum studia, & multiplices ingeniorum proprietates à diuersis stellarum afflatibus exoriri putandum est, vt à Marte fortitudiné, scientiam à Mercurio, à Ioue religionem expectare debeamus; quemadmodum neque suspectione siderum vaticinari possumus, hunc laqueo, gladio illum periturum: hæc enim aut planè fortuita sunt, quæ nullam quidem habent causam determinatam; aut ex libera pendent hominis voluntate. Denique valdè impium

est asserere, leges quibus humanum genus regitur & gubernatur, immò ipsam etiam erga Deũ religionẽ quâ salus cuiusque continetur, cælestibus corporibus subiici: id quod Astrologi, furiarum stimulis incitati, passim affirmant, quum ex varia coniunctione Iouis cum cæteris astris, varias religiones ortas esse tradidérunt. Aiunt enim, Iouem cum Saturno coniunctum Iudæorum religionem peperisse, cum Marte Chaldæorum, cum Sole Ægyptiorum, cum Venere Saracenorum, cum Mercurio Christianorum, atque tandem, eodem aliquando cum Luna copulato, Antichristi impietatem erupturam. Neque verò satis hoc illis fuit, sed eò temeritatis peruenerunt, vt animarum etiam salutem, & Dei munera ab astris pendere statuerint. Scribit namque Firmicus, eorum animas, qui Saturno in Leone posi-

Albumasar lib. 2. de mag. coniect. tract. 1. differentia 4.

Firmici impium dictũ lib. 4. Macheseos.

to orti sunt, ex corporum angustiis, & quasi carceribus liberatas, ad cælum tandem, atque ad suæ originis primordia transituras. Et Albumasar, eum qui, Luna coniuncta Ioui cum capite Draconis, Deo supplicauerit, facilè quidquid petierit impetraturum, Proh Dei atque hominũ fidem! quid est hoc, si insania non est, diuini numinis cultum, æternam fælicitatem, & ipsum etiam autorem naturæ Deum sideribus substernere? Audistin' vnquam verba magis execranda? Profectò nobis obseruandum est tempus, quo Luna Ioui iungitur cum capite Draconis, tuncque nobis preces in Deum pro circulatoribus istis effundendæ sunt, vt aliquando resipiscant. Nam certè, si eorum sententia vera est, voti compotes statim fiemus: quasi Deus nec precibus occurrere, nec beatas animas facere, nec legem condere sine

Albumasar apud Picum lib. 4. in Astrol. c. 8.

cęlorum defluxibus poſſit. O nebulonum impietatem maximam, verberibus magis, quàm verbis conuellendam! Nolo hac in re multus eſſe, neque enim mihi videtur eorum vaniloquentia longo ſermone refellenda. Scribit Albumaſar, Chriſti fidem non ampliùs, quàm annis millenis quadringentis & ſexaginta duraturam. Et Abraham Auenaris Iudæus, poſt annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum, & quadrageſimum quartum, quo Iuppiter cum Saturno in Cancro coniunctus eſt, aut certè anno milleſimo quadrigenteſimo ſexageſimo quarto, quo eadem coniunctio in Piſcibus fuit, Meſſiam, tam diu ab Hebręis expectatum, naſciturum. Agimus tamen nunc annũ milleſimum ſexcenteſimum decimum octauum, cùm fides Chriſti adhuc illibata perſeuerat, vſque ad finem Mundi, vel

inuitis Aſtrologis, duratura: & Meſſias ab Hebræis, regno, ſedibuſque pulſis, ab omnibus reiectis, ac per orbem diſperſis etiamnum expectatur. Habes igitur, vir illuſtriſſime atque eruditiſſime, quale, & quantum ſit cæleſtium corporum imperium in hæc cituma. Ego autem iam videor humaniſſimæ tuæ poſtulationi, ſi non pro rei dignitate, at ſaltem pro viribus meis ſatisfeciſſe. Vale. Ex Pernumia Patauini agri Vico, XVIII. Kal. Octobris. M. DC. XVIII.

Franciſco Pignę, Patauino, V. pereruditō.

EPISTOLA XIII.

Proſpera, vel aduerſa fortuna, quam multi frequenter in ludis experiuntur, ab aſtris ne, an ab alia occultiore cauſa proficiſcatur?

QVÆ eleganter, & eruditè de aleę, teſſerarumque inuentori-

bus ad me nuper ſcripſiſti, pergrata certè fuerunt, eaque arbitror veriſſima eſſe: cùm præſertim Herodotus non per omnia fabulator homo prodiderit, horum ludorum autores Lydos, Aſiæ minoris populos, extitiſſe. Enimuerò relaxandi animi gratia, atque etiam compendij, ſicut idem ſcribit, eiuſmodi ludos excogitarũt: At enim, malùm, quàm peruersè noſtra tempeſtate plerique iis abutuntur, qui, grauiſſimis quibuſcumque negotiis relictis, dies, noctesque immò etiam totam ferè ætatem in eiſdem conſumunt, ampliſſimaque patrimonia, ſummis laboribus iam diu parta, diſſipant, & profundunt? Plut Sympoſ. 7. q. 1. Non eſt hoc mihi crede ludere, ſed delirare, & pro voluptate non exiguam animi ægritudinem iniquo precio coemere: ludẽdo enim ludẽdum eſt, vt ſcitè admodum Laco ille dicebat. At inquis, tu multos eſſe, qui ex ludis patrimonium collige-

rũt, atque ex pauperibus diuites euaserunt. Fatebor id quidem: sed nos omnibus idem non probabimus. Non enim qui ludunt, eadem semper vtuntur εὐτυχίᾳ: namque dies illis quandoque mater est, quandoque nouerca. Vnde hoc pendeat, explicare difficillimum est. Hippocrates, cultioris Medicinæ parens, diuersorum morborum naturas, & proprietates considerans, obstupuit aliquando, grauemque illam sententiam protulit, Aliquid diuinum in morbis. Ego verò, quùm tot admiranda in ludis accidere audio, eaque interdùm apud me tacitus expendo, dicere cogor, esse aliquid occultum in ludis: diuinum ne, an dæmonicũ, nondum audeo definire. Scribam tamen, quæ mihi hac de re cogitanti, sæpè in mentem venerunt, & fortasse an illa ipsa, quæ, quantum ex tuis literis coniicere potui, iam pridem à

Hippocratis sent. li. I. Præsag.

te exoptantur. Tu velim omnia æqui boni que conſulas, & quid ea de re tute ſentias, mihi reſcribas: quanti enim faciam iudicium tuum, puto te iam ex colloquiis noſtris ſatis ſuperque cognouiſſe. Eorum igitur, qui ludis operam dant, tria genera eſſe comperio: quidam enim fortunati ſunt, quidam infortunati, alij quaſi medij. Fortunati ferè ſemper vincũt: infortunati ferè ſemper vincuntur: medij quandoque vincunt, quandoque vincuntur. Fortunati, ſi otium fuerit, frequenter ludere poſſunt: infortunati nunquam debent: medij aliquando, idque voluptatis tantùm gratiâ. Cur autem medij, quum aleã ludunt, interdùm proſperam, interdum aduerſam fortunam experiantur, non eſt explicatu difficile: caſu enim accidit, vt ex alearum varia diſtributione, variiſque teſſerarum iactibus, nunc huic, nunc illi res ex vo-

to ſuccedat. Cur verò fortunati victores ferè ſemper à ludis diſcedant, & infortunati ferè ſemper victi, hoc certè arduum eſt, diuque valdè clariſſimorum virorum ingenia torſit. Illi quibus rerum conſideratio contemplatioque non placet, id ipſum quoque caſui tribuendum cenſent. Nam ſi hodie, inquiunt, atque rurſus cras, & perendie, caſu contingere poteſt, vt hic vincat, & ille vincatur, quid prohibet, quominus idem ſimiliter accidat, cæteris quibuſcumque diebus? Huic ſententiæ, quæ fortaſſe plurium calculis comprobata eſt, ego idem aſſentiri non poſſum, qui talum iaciet, ſemel, bis, ter, quater, decies, incidet in ternarium; idq; caſu, & temeritate fortunæ. Eundem autem fortuitu, continuis diebus, ac menſibus, in eundem ſemper numerum incurrere, non puto veriſimile eſſe, neque hac in re colle-

Vide quæ de hac re ſcribit Cic. initio 1. li. de Diuin.

ctionem à posse ad esse, vt vulgus Philosophorum loquitur, locum vllum habere. Quidni? inquies. Quoniam id omnem fidem exsuperat. Demus, casu contingere, vt ex æneis characteribus in terram proiectis, aliquod Virgilij carmen conficiatur; eò ne, obsecro, adduci posses, vt crederes, si ex iisdem characteribus millies in terram proiectis, idẽ semper carmen consurgeret, id casu contingere? Aristoteles, naturalium rerum rimator diligens, casum, ait esse causam quandam ex accidenti eorum, quæ non semper, aut plerumque, sed raró fiunt. Vt si quispiam domo egressus, à cadente lapide aliquando percutiatur, id potest casu contingere: at si indidem quotidie ferietur, num ne iure optimo suspicari poterit, aliquem sursum latere, qui lapidem deiiciat? Idem prorsus heic dicendum, ludit Caius, ludit

Lege Arist. 2. Phys. c. 5.

Mæuius: miſcentur aleæ, variè diſpẽſantur: taxilli modò in hãc, modò in illam partem, nunc vehementer, nunc leuiter, & timidè iaciuntur; & nihilominus hic ſemper victus eſt, ille victor: ſi igitur ſemper, quemadmodum caſu? Fortunam alij Deam fecere; hancque ipſam illam eſſe putauere, quæ homines efficeret fortunatos. Apud antiquos, præſertim Antiates, & Præneſtinos maximo in honore habebatur; eiuſque trans Tyberim ædes erat, cultores eius præcipui homines inertes, & perditorum natio. Quantâ putas hominum frequentiâ ei ſacra inſtituerentur, ſi templum eius etiamnum extaret? Omnem igitur proſperum in ludis ſucceſſum huic Deæ acceptum referebant: quęquidem non ipſa ſolùm cæca erat, ſed, vt Cicero ait, eos etiam plerumque cæcos efficiebat, quos complectebatur. Hęc ſententia Poë-

tis, opinor, mirum in modum arrideret, & fortaſſis an Platonicis, qui ſalibus quibuſdam, & lepido dicendi genere delectantur. Peripatetici verò, qui rerum ſolent conſectari rationes, eam exploderent & exſibilarent: cùm parùm conſtet, vtrum hæc, quę dicitur Dea, ſit ipſamet cauſa prima, an aliqua ex numero ſecundarum, & quænam illa ſit, aut quonam pacto in ludis huic lucrum, & voluptatem; illi iacturam, atq; mœſtitiam conciliet. Alij hanc ipſam proſperitatem fortunæ itidẽ adſcripſerũt: ſed quidnam illa ſit, aut quibus inſtrumentis, aut miniſtris ad eã rem vtatur, non planè patefecerunt; quinimmò de ipſa variè diſſeruerũt. Anaxagoras, Democritus, Diodorus, Chryſippus, Poſſidonius, omneſque Stoici dixerunt, fortunam eſſe cauſam quandam quæ humanâ ratione cognoſci nullo modo poſ-

Vide Plut. 2. de placit. cap. 29.

ſet. Plato Fortunam appellauit cauſam per accidens, in iis, quę hominis conſilio fiunt. Cui quidem finitioni diſcipulus eius Ariſtoteles, de Fortuna generatim diſputans, libenter ſubſcripſit, ſimiliterque incertam, & inſtabilem illam eſſe pronunciauit. Proclus vocauit Fortunam dæmonicam poteſtatem, qua cauſæ inter ſe diuulſæ, inuicem congregantur: à Platone fortaſſe doctus, qui vel nũquam, vel certè raro Fortunæ meminit, quin Dæmonis continuò mentionem fecerit. Dæmonum autem nomine, quaſcumque mentes homine ſuperiores intelligere Platonici conſueuere. Id, quod etiam D. Auguſtinus expendens, ait, cauſas fortuitas latentes eſſe, eaſque vel Deo, vel Angelis, tàm bonis, quàm malis tribuendas. Ariſtoteles autem preſſiùs de proſperitate loquens, cùm bonum, inquit, aliquod fortuitò

Proclus in Timeo.

D. Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 9.

nobis occurrit, dupliciter id fieri solet: aut incidentibus nobis prorsus imprudenter in id, quod bonum est, atque ità casu: aut quamuis non cõsilio, & deliberatione, impetu tamen animi ad id ducimur, & hoc ad diuinam pertinet motionem. Quibus verbis docuisse visus est, nil aliud esse fortunam, quàm interiorem quendam animi impulsum: Euripidem imitatus, quiquidem ait, sortem esse animi filiam. Hunc autem impulsum adeò variè cùm ex propria, tùm ex aliorum sententia Aristoteles explicauit, vt modò Dei, modò naturæ esse voluerit. Fortunatè, inquit, agũt, qui præter, immò supra rationem impetu aliquo mouentur: vt si ab eis petatur, curnam id libeat agere? nescimus, inquient, sed libet. Impetus hic non potest esse nisi diuinus, quia nihil supra rationem est, nisi Deus. Stulti etiam, quibus scilicet fortuna pręest,

Lege Arist. lib. 7. Moralium Eudemiorum, cap. 14.

præeſt, in multis proſperè agunt: veluti in aleæ iactu alius nihil, alius multùm lucratur. Vnde hæc felicitas? Vel naturæ beneficio, ait Ariſtoteles, vel, vt inquiunt, beneuolentia Dei. Vt enim fracta nauis non niſi optimi gubernatoris virtute ſeruatur; ita qui fortunatus eſt, in omnibus proſperè agit, quia genium optimum gubernatorem habet. Hinc vulgò celebratur illud Ariſtotelis, οὗ πλεῖστος νοῦς καὶ λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη. οὗ δὲ πλείστη τύχη, ἐνταῦθα ἐλάχιστος νοῦς. Ex diuerſo abſurdum Ariſtoteles exiſtimauit, ſtultum à Deo diligi, vel Genio, & non potiùs præſtantiſſimum, ac ſapientiſſimum quemque: ideo colligere videtur, Naturam quoſdam fortunatos effeciſſe, quibus ſtatim à natiuitate tale quippiam ingenuit. Verùm neque huiuſmodi ſententia id, quod quærimus, planè commonſtrat. Nam ſi ea diſ-

Ariſt. 2. Magn. Moral. c. 8.

piciamus, quæ de Fortuna Platonici, veteresque Philosophi prodiderunt, ex iis elicere nemo possit, quid verè illud sit, quod hominem in ludis faciat fortunatum. Quid enim scire prodest, vincere aliquem, prosperéque agere, fauente Fortunâ: quid verò ipsa Fortuna sit, penitus ignorare? Ab Aristotele autem docemur quidem, prosperitatem in rebus agendis ab interiore illo, siue Dei, siue Naturæ impulsu pendere, eumque fortunatum vocari, cui aliquid ex sententia successerit, tametsi cōtra rationem, virorumque prudentum consilium egerit. Cur autem huic semper in ludis prospera Fortuna sit, illi semper aduersa, & quonam pacto qui fortunatus est, in eas semper, quas cupit aleas, & in optatum talorum iactum incidat, ab eodem profectò discere nemo potest. Auicenna, paulò propiùs ad

rem quęsitam accessit; cùm statuerit, maximam prosperitatem in ludis esse effectum, ac veluti partum fortis & vehementis cogitationis: quæ persæpè admirabiles effectus progignit, non in homine solùm, sed in materia etiam exteriore, vt in fascinatione manifestum est. Si ergo quęratur ab Auicenna, cur ei, qui in ludis fortunatus est, optatus numerus, aleaue statim eueniat? Respondebit, quòd vtrumque fortiter, ac vehementer excogitauerit. Cæterùm quantò propiùs Arabs hic Philosophus, & Medicus ad rem quæsitam accessit, tantò longiùs à veritate recessit. Quicunque enim ludunt, lucrum tanquam finem sibi proponunt, & propterea nemo est, qui nõ frequenter optatum numerum, aut aleam meditetur. Cur ergo vehemẽs cogitatio hunc fortunatum, illum infortunatum reddit? Numquid

putas, longè etiam fortiorem esse cogitationem eius, qui in damno versetur, quàm eius, qui in lucro? Huc accedit, quòd si vehemens cogitatio quippiam efficiat, id tantummodó est in cogitante ipso: vt putà si acerbum aliquid cogitatione fingat, os statim humore perfunditur: si iracundum, spiritus efferuescunt: si horridum, eriguntur capilli: in exteriorem verò materiam cogitatio, quantumuis fortis, ac vehemens, efficere omninò nihil potest. Id autem quod de fascinatione dicitur, nihil habet momenti: constat enim inter eos, qui solidã Philosophiam profitentur, fascinationem fieri, non intentioris cogitationis potestate, sed aspectu malefico, infestoque vapore ex inuidentium oculis prodeunte. Quemadmodum etiam mulieres quę purgantur, non ipsâ quidem visione speculorum fulgorem hebe-

Lege D. Tho. lib. 3. contra Gẽt. cap. 103.

tant & obſcurant, ſed vitiato vapore ex earum oculis exeunte. Aſtrologi, quorum Deus cælum eſt, vt in rebus cunctis, ita etiam in ludis fortunam omnem ab aſtris pendere exiſtimarunt. Putant enim, eos omnes, qui in ſuis Natiuitatibus Partem Fortunæ, Partem Subſtantiæ, & earum Dominos, atque rurſus Iouem, & planetas, ſi qui fuerint in ſecunda domo, eiuſque gubernatores rectè diſpoſitos, atque in dignitatibus cõſtitutos habuerint, in rebus omnibus, atque adeò in ludis fortunatos maximè futuros. In eam quoque ſententiam ſenſim iuit D. Thomas, qui arbitratus eſt, quemadmodum plurimæ res naturales, veluti lapides, metalla, plantæ, occultam quandam vim ab aſtris recipiunt; ita quoſdam homines ex impreſſione cęleſti in eorum natiuitatibus ſingularem aliquam efficacitatem, in rebus proſpe-

S. Tho. 3. contra Gẽt. cap. 92.

rè agendis obtinere posse. Nec etiã defuere, qui Astrologis magis addicti, characteres in anulis, & cælestes imagines insculpserint, quasi illę vim habeant præcipuam ludos prosperos efficiendi. Hęc autem sententia quę multis valdè probatur, non minùs mihi displicet, quàm tota diuinatrix Astrologia; in cuius fundamentis euertendis quantum operis contulerim, exploratum tibi esse arbitror. Etenim non satis est dicere, hunc esse fortunatum in ludis, quòd tempore natiuitatis suę Iouem, & Mercurium habuerit in secunda domo, Parti Fortunæ, aut Capiti Draconis coniunctos, aut alterius cuiuspiam beneficæ stellæ afflatum: verùm opus est causam proximam inquirere, cur hic fortunatus, ille verò infortunatus sit, omniumque caussarum seriem indagare. Profectò, posita inter ludentes æqualitate circa

ludum, omnique fraude semotâ, non potest hic semper, aut frequenter vincere, nisi, quas cupit, aleas prę manibus habeat, aut optatum taxillorum numerum iaciat: hanc equidem puto lucri proximam causam esse. Nunc autem quibusnam instrumẽtis natalitia sidera huiuscemodi effectus parere poterunt? Iam illi stellarum situs immutati sunt, quomodo igitur ab eo, quod amplius non est, frequens, & diuturnus effectus oriri potest? Sed fac, eo ipso tẽpore, cùm aliquis ludit, Iouem, Mercurium, aut aliud quoduis astrum esse illi propitium; certum est, ipsum nec motu, nec lumine quicquam in aleis, aut taxillis efficere posse: agat igitur defluxu. Attende nunc quęso rationem. Si totus terrę & aquæ globus ad cælum relatus, tanquam punctum est, vt Astronomi tradunt, quomodo in tam pauca distantia,

quę inter duos ludentes intercedit, poterit defluxus ad vnum ità peruenire, vt alterum non attingat? Ad hęc, si non fortunatus alter est, infesto igitur cælo subiicitur: quomodo ergo duo isti contrarij defluxus non sese ita commiscent, vt vnum quippiam ex duobus efficiatur? Ad D. Thomam quod attinet, vereor, vt à specie ad indiuiduum transcenderit. Habent enim res naturales à tota, vt aiunt, specie, suas quęque proprietates occultas, & illas quidem ex impressione cęlesti, vt magnes alliciendi ferrum, Rhabarbarum bilem, Agaricum pituitam, aliæque alias. Non habet tamen res quælibet singulatim proprietatem diuersam, nisi fortasse pro varietate situs, distinctum aliquod accidens, vt maiorem, vel minorem efficiendi vim, aut aliquid eiuscemodi. *Similiter* homines sub variis astrorum constitutio-

nibus nati, diuersam quidem corporis habitudinem sortiuntur, atque adeò ad res varias procliuitates distinctas: Recepisse autem aliquos priuatim à stellis impressionem eiusmodi, vt in ludis, aliisque rebus prosperè semper, vel infeliciter agant, id nisi euidentiore ratione probetur, arbitror quidem à veritate prorsus alienum esse. De characteribus autem, & imaginibus in anulis insculptis ad te nihil scribo; cùm planè cõstet, ea vanitatis, summæque leuitatis esse plenissima, perinde atque quod de suspendiosi laqueo dicitur, necnon tacitâ occultâq; cũ dæmonibus pactione. Socrates sapientiâ clarissim⁹ illud quicquid esset, non natalitiis sideribus, sed assistenti numini fertur acceptum retulisse. Hinc plerique eius vestigiis hærentes prosperitatem illam maximam, vel infelicitatem in ludis, Genio tribuisse dicũ-

Opinio à Socrate orta. Vide Cælium Rhodig. lib. 6. c. 20.

tur. Per Genium autem illi aſſiſtentem Dæmonem intellexerunt, qui, vt nonnullis placuit, interdum mutato loco demutetur, tametſi non defuerint qui exiſtimarent, dæmoni veluti mancipatum, ab eodem reuelli nullo modo poſſe. Porrò Geniorum varia genera eſſe tradiderunt, alios enim Solares eſſe, alios Venerios, alios Saturnios, & id genus alios. Homines autem, hiſce dęmonibus deuinctos, inter ſe fortunâ diuerſos eſſe, varioſque rerum euentus experiri. Itaque ſi quæratur ab eis, cur hic in ludis ſemper fortunatus ſit, ille verò infortunatus? Reſpondere ſolent, id quidem accidere ob diſparem Geniorum conditionem & potentatum, cùm vnus altero ſuperior exiſtat: hancque etiam præcipuam cauſam eſſe, cur aliquis cum vno ludens, ſemper victor ſit, cum alio verò ſemper victus. Equi-

de illam de Geniis opinionem inanem esse puto, & Platonicam Philosophiam redolere. Primò, quia Genium esse, naturali ratione probari non potest: immò multi ex veteribus Philosophis existimarunt, nil aliud esse Genium, quàm ipsammet animam rationalem, & interiores illos impulsus qui à Genio proficisci creduntur, esse tanquam partus quosdam ipsius facultatis ratiocinatricis, perquàm etiam absurdum est, Genios, si qui sunt, sideribus subiicere: quomodo enim, oro te, separata mens à corpore quicquam perpeti potest? At dem esse Genios, hoc est assistentia quædam numina, seu custodes Angelos, ex verissima Theologorum sententia; manca nihilominus, & obscura est hæc opinio, quoniam modum non explicat, quo iidem continuam illam prosperitatem, aut infelicitatem in ludis effi- Ex Matth. 18.

ciant. Non enim in aleâ, cæteriſque luſionibus, interior animi impulſus ad vincendum ſatis eſt, ſed alia præterea cauſa, & illa quidem proxima deſideratur. In ſumma, ſi continua hæc proſperitas, vel infelicitas, neque caſui, aut Fortunæ, neque vehementi cogitationi, nec cęlorum afflatibus, nec Geniis adſcribitur; quænam erit, inquies, certa atque definita cauſa, cui tantus effectus addici meritò poſſit? Dicam liberè quid ſentiam: ſed obſecro, Pigna, ne mihi ſuccenſeas, aut moleſtè feras, quòd extra Peripateticæ Philoſophicę pomæria videar heic paulum euagari, quamquam probè noſti me in Ariſtotelis tametſi ſummi magiſtri verba non iuraſſe; eiuſque ſcita me vt grauiſſimi quidem, & ſapientiſſimi Philoſophi ſententias amplecti, non tamen velut ex oraculo promptas. Itaque quod ex eius ditiſſimo penu

promi nequit, quàm poteſt ex ipſiuſmet veritatis fonte haurire, atq; in medium proferre non verebor. Puto igitur, eius quo de quæritur certiſſimam cauſam eſſe poſſe. Dæmonem, aut Angelum, aut Deum; & hunc quidem aut volentem, aut permittentem, aut proximè, aut (quod probabilius eſt) alterius interiectu. Poſſe dæmonem talos & teſſeras celeritate tanta mouere, vt animos, viſumque fallat, nemo certè dubitabit, qui à materiæ fece abſtractarum mentium vim & poteſtatem in concretam, corporeamque naturam intelliget. Si poteſt idem ſubitò montem mouere, quantò faciliùs optatam aleam in manibus ludentis, aut quem voluerit talorum numerum in tabula luſoria componet? Neque verò citiſſimo tantùm motu id agit, vt rem aliquam oculis ſubtrahat, aliamque ſubſtituat, verùm etiam

præstigiis efficit, vt quod reuerâ est; aliud appareat; idque vel rei obiectæ mutatione, vel aëris medij; vel ipso denique videndi sensu corrupto. Scribit Delrio Theologus eruditissimus quosdam inuentos circulatores, qui dæmonis ope, chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manẽtem, bis, & ter facerent immutari. Id, quod ipse quoque superioribus annis, non sine maxima admiratione, post conuiuium, in ædibus Ioannis Thomæ Minadoi agitatum, præsentibus Hieronymo Fabricio ab Aquapendente, Hercule Saxonia, Antonio Nigro Equitibus, & Medicis celeberrimis, aliisque pluribus ad idem conuiuium inuitatis hisce oculis vidi. Hac deludendi arte puto; dæmonem persępè facere, vt vnica illa charta, aut certus ille talorum numerus, in quo victoria consistit, qui-

que ab altero ludentium vehementer desideratur, non sine maximo alterius mœrore statim appareat. Quid? Numne potest etiam dæmon chartas, quę sunt in manu alterius ludentis, alteri commóstrare? Si quæras, quamobrem ludus huic plerumque damno sit, illi autem lucrosus? Responsio est in promptu. Hic obtemperantiâ suâ beneuolentiam eius emeruit, vel eam certè inuicem pactionem iniuere. Ille autem aduersarium & inimicum experitur propter suam erga Deum pietatem, integritatem, scelerisque puritatem, ideoque vel eum conatur ad execrationes prouocare, vel in desperationem adducere. Quicquid autem à dæmone fit, itidem ab Angelo fieri posse censendum est, quamquam vtriusque finis longè diuersus est. Angelus namque forte an permittente Deo, quæstum

illi conciliat , vt exinde pauperibus eroget ; alteri autem iacturam , vt à ludis auocet, quò expeditiùs , & enixiùs Deum colat, reique familiari diligentiùs incumbat. Denique hoc idem & Deum ipſum facere poſſe omnes arbitror fatebuntur; cùm minoris virtutis non ſit cauſa prima, omniumque ſuprema , quàm cauſę inferiores. Vtrum autem proximè id faciat, res eſt difficilioris contemplationis. Et quod ad me quidem attinet, proſperitatem illam , aut aduerſam fortunam , quæ pleroſque comitatur in luſionibus, Deo proximè adſcribere non auderem , quod etiam eruditus quidam vir ſentire videtur, qui proſperitatem in negotiis gerendis Deo quidem attribuit, in ludis verò Angelis , iuxta bonis, ac malis. Et verò quamuis multa ſunt, quæ nobis fortuita videntur; ea nihilominus definitam interdùm cau-
ſam

ſam habent, cùm à Diuina prouidentia pendeant. Deus namque Angelorum, aliarumque cauſarum miniſterio, inſtigatione, illuminatione, aliiſque modis nobis incognitis, admirabiles effectus edit, quos humani more ingenij ad proſperam, vel aduerſam fortunam referre ſolent, qui cauſas eorum ignorant. Quis amabò non dixiſſet, tot malis iactatum Iobum fortunę ludibrium debuiſſe? quis inauditas calamitates inſanientis fortunæ temeritate non adſcripſiſſet; attamen vir ſanctiſſimus ex diuite pauper, & ex inope ditiſſimus factus eſt ſummi Dei conſtitutione: Proſperitatem etiam maximam in negotiis ſenſit Putifarus Pharaonis eunuchus, vir Ægyptius, poſtquam Ioſeph ab Iſmaelitis emiſſet: illam autem plerique ſideribus natalitiis tribuebant, cùm tamen eius autor eſſet Deus, vt diuina Scriptura addocet,

Iob 42.

Geneſ. 39.

Genef. 30. Laban quoque, feruiente illi Iacob, cæpit diuitiis affluere, ita vt omnes tantam fortunæ benignitatem admirarentur; & tamen, vt Sacræ literæ docent, diuitiæ illæ non ex fortunæ fontibus, fed ex locupletiffimis Dei thefauris effluxerunt, qui Laban, propter Iacob feruum fuum, omnium rerum affluentiâ ditefcere voluit. Quemadmodum igitur profperitas in negotiis, atque interdùm infelicitas, Angelorum, aliarumque caufarum minifterio à Deo proficifcitur, ità poffibile eft, vt iifdem caufis, eodem volente, aut permittente, quidā in ludis fortunati, fiue quidā infortunati. Hæc erant quæ refponderem ad id quod curiosè quæfiuifti, non pro tuâ fortaffis expectatione, fed pro eruditionis noftræ modulo. Pergratum herculès erit mihi, fi ex tuis literis intellexero, me his confcribendis operam non lufiffe.

Vale. Patauij, V. Kalendas Octobris. M. DC. XVIII.

Erasto Sauonæ, Medico Veneto.

EPISTOLA XIV.

Astrologorum electionibus, nullam omninò fidem habendam esse.

TAMETSI Francisco Vianello, Mecœnati nostro, scripsi, in Chymicæ artis operibus, atque in iis præsertim, quæ ipse exercet, obseruandum maximè esse, vt Luna in cómunibus, Sol verò in igneis signis reperiatur; id tamen feci prouocatus ab eo, nec ex mea, sed ex Astrologorum sententia, quas equidem quanti faciam, puto te non latere. Vniuersam diuinatricem Astrologiam inter aniles fabulas, & circulatorum ostétationes numerare soleo, tantum ab-

est, vt electionibus, vt eorum vtar vocabulo, fidem vllam habendam esse censeam. Earum Autores illos ipsos fuisse arbitror, qui in Astrologica disciplina mendacia, nugas, & res tetras effinxerunt, nimirum Arabes, atque in iis Dorothium, & Vitelium, quos Halyabenragel longè cæteris anteposuit. Hos deinde imitati sunt Messahallach, Abimegest, Alhayat, Alkindus, & alij huius classis auctores. Abuezaben, Zahel, Bembriz, Albumasar, Bembrany, & Alobaz de electionibus itidem, sed pinguiore Minerua scripserunt. Ptolomæus eiusdem rei frequenter in Cẽtiloquio meminit: sed non conuenit inter viros eruditos, vtrum liber ille Ptolomæi sit, an spurius & adulterinus, Auspicationes, vt ipsi loquuntur, nihil aliud sunt, quàm horarum quarundam electiones, quas ad aliquid agendum felices esse arbitran-

Lege Haliabenragel. par. 7. in proœm.

tur. Vt verbi gratia, si quis horâ certâ equum, aut nauim conscendat, vel Regem adeat, prosperum illi futurum sit iter, prospera nauigatio, & à Rege quicquid petierit, facilè sit cõsecuturus. Si verò istorum aliquid, elapsâ iam horâ, moliatur, infelicia cuncta prope futura sint; hincque auspicationum vtilitatem eliciunt. Etenim iis ipsis & mala, alioqui futura prohibentur, & bona, iam diu expectata, faciliùs comparantur. Nã, quæ ab astris Natiuitatis tempore promittuntur, non statim eueniunt, sed dantur initia, quædam media, & fines significationum. Ideò inquiũt, si fiat dierum, aut horarum electio, quę figuræ Natiuitatis respondeat, tantò vehementiorem futuram esse significationem, validioremque defluxum. Negant autem, electiones illis prodesse, quorum natiuitates, aut reuolutiones, aut Ascendentis

Ptolom. in Centiloq. prop. 43. & 78.

interrogationes ignorantur. Scribit enim Zahel, quoſdam eadem hora ab vno, eodemque loco ſimul diſceſſiſſe, & nihilominus eorum aliquos citò ad patriam diuites, alios ſine lucro tardiùs reuertiſſe, alios verò in itinere periiſſe, idque ob varias eorumdem natiuitates contigiſſe: Porrò multis in reb9 haſce auſpicationes obſeruant, vt in ædificandis domibus, vel vrbibus, in emendo, & vendendo, in conſcribendo, in bellis, venationibus, & ludis, in incidendis veſtibus, in tondendis capillis, in ſcindendis vnguibus. Quid plura? In ipſa etiam circumciſione, atque baptiſmo. Audi quæſo ridicula. Si Mars, inquiunt, in vrbis ædificatione cæli cardinem obtinuerit, principes omnes illius ciuitatis gladio perituros. Rationem autem afferunt, quoniam aſtrorum inſenſibiles radij lapides afficiunt, flectiturque vis illa in habi-

Zahel Iſmaelita lib. de electionibus in princip.

Helyabenr. par. 7. c. 73.

Bellantij rario lib. 4. contra Picum, cap. 7.

tatores ipsos, qui ad incommodum, aduersamque fortunam euitandam locum mutare coguntur. Ad hęc, si quis aleam ludere incipiat, Luna Veneris, aut Mercurij coniunctionem petente, aut eorumdem hexagona, vel trigona radiatione affecta, eum lucraturum esse, dùm tamen ità sedeat, vt facies eius contra Lunę faciem posita sit. In venationibus ponunt Lunam in signis igneis, cum benigno aliquo Martis aspectu: huiusmodi enim astrorum constitutionem dicunt canes vehementer corroborare, & venatoribus prædam multam conciliare. Nolo alia recensere, ne huiusmodi ineptiis epistola repleatur. Vnum dumtaxat dicam, Astrologorum hanc de auspicationibus doctrinam impiam, inanem, & deridiculam esse. Impiam quidem, quia religioni, liberoque hominis arbitrio obstare videtur. Inanem,

Electio præludis taxillorum secundum Messallach.

quia docet ea, quæ fieri nullo modo possunt. Ridiculam, quoniam in pueribus rebus versatur, atque à communi hominum sensu penitus abhorret. Consideremus aliqua, & rem particulatim tractemus. Finge aliquem Astrologorum auxilio, tempus idoneum eligere ad petendam gratiam & beneficium à Rege. Quæro, quem putent astrorum defluxibus affectum, eum ipsum, qui petit, an potius Regem? Si eum qui petit, nihil igitur auspicatio proderit, quippe quæ nullam in Rege liberalitatem inducat. Si Regem dicant, vtilis ergo, & opportuna erit petentibus omnibus, vel Astrologiæ imperitis, auspicatio illa: quandoquidem Rex ita eodem tempore stellarum viribus affectus erit, vt non nisi beneficum & liberalem præbere se se omnibus queat. Et nihilominus rē secus accidisse, vel ipsimet Astro-

logi sæpius sunt experti. Dicent fortasse, cælorum afflatus tunc temporis eum, qui petit, eloquentem facere, ac per hoc adscititiâ facundiâ voti compotem fieri. Sed si hoc verè dicitur, cur non omnes, qui eadem hora, Regem adeunt, vt liberalem & munificum experiantur, eloquentes fiunt? Vnde hic cælorum disparilis defluxus? A diuersis, inquiunt, Natiuitatibus. O dementes homines: remota causa effectum pariet, proxima non pariet? Tantum poterit stellarum constitutio, quæ ante annos quadraginta, vel sexaginta fuit: ea verò, quæ nunc est, nullas vires habebit? Quid hoc aliud est quàm dicere, ignem, qui iamdiu extinctus est, maximè vrere: eum verò, qui nūc lucet, ne calefacere quidem? Sed ad rem paulò propiùs accedamus. Cùm Rex, ea hora, quam elegit Astrologus, stellarum viribus ad largiendum

promptus, facilisque redditur, attingunt ne vires illæ partem animi rationalem, an verò dumtaxat in sensum affectionem aliquam imprimunt? Primum arbitror dici non posse, quia rationalis anima cœlestis impressionis est incapax. Si detur alterum, cùm cælum, ex Astrologorũ sententia, sit naturale, atque adeò necessarium agens, cogetur Rex ea hora vel scelestis hominibus benefacere: quod quàm impium, atque absurdum sit, puto te peruidere. Veniamus ad ludos. Miror in primis, cur Astrologi omnes diuitiis non affluant, cùm rapere possint opportunum tempus, & occasionem lucris idoneam: atqui vel hinc vanitatis eorum apertissimum argumentum elicio, quòd vbique miseri, & bonorum pauperrimi sint. Eligant quæso ludis horam idoneam, sitque benigna aliqua stella in Ascendente, aut

Dominus Aſcendentis in medio cę-
li,vt ipſi dicunt; iam ſcire libenter
velim,cur duobus eâdem horâ lude-
re incipientibus, cùm ſint inter ſe tã
paruo interuallo diſiuncti, hæc ſtel-
larum conſtitutio vni tantùm, non
etiam alteri ſit profectura? Proderit
fortaſſe Aſtrologo tantùm, quòd
lucrificabilem, çeu Platus loquitur,
horam nouit eligere. Non ergo in
rebus eiuſmodi ab aſtris fortuna, ſed
ab aſtrorum ſcientia pendebit. Quid
amabò dicent, hunc fortunatum
fuiſſe,quia primus talos iecit,aut pri-
mus ordinatos accepit? At id caſu
contingit, non aſtrorum poteſtate:
caſus igitur Aſtrologo victoriam
eripere poterit. Quòd ſi caſum eſſe
negent, omnemque prorſus actio-
nẽ cæleſtibus corporibus attribuãt,
dicãt obſecro, quonã motu, quo lu-
mine, aut quo defluxu eadem cor-
pora talos,& aleas ità componant, vt

huic quidem lucrum,&voluptatem, illi damnum,atque moleſtiam afferre valeant? Niſi tandẽ ad Lunam cõfugiant,quæ alteri colluſorum, tanquam pulchritudinis ſuæ contemplatori,& fortaſſe an amatori propitia; alteri verò tanquam fulgorem, atque decorem ſuum inſuper habenti irata ſit; (ſolent enim excandeſcere diſpretæ formæ) haud certè ſcio,quid aliud pro ſe cõminiſci poſſint. De venatione verò quàm pueriliter loquuntur? Eligant horam quam ipſi velint ad venandum idoneam;ego certè intelligere non poſſum, quonam pacto aſtrorum motus,aut lumina,aut abditæ vires quicquam in venatoribus,in canibus, aut feris beſtiis efficiant. Si eo loci, quò tu curſum direxiſti, feræ non ſunt, inanis erit auſpicatio: nec vllam eſſe puto ſtellarum vim & poteſtatem quæ feras hinc inde diſperſas, ibi-

dem cogat & congreget. Sed pone ibi esse feras quamplures, & Lunam in signis igneis, benignos Martis radios excipere, dic amabò mihi, cur hæc astrorum constitutio canes tantùm, non etiam feras, quæ eodem in loco sunt, excitat & corroborat? Eadem ne cælorum vis lentitudinem feris, canibus verò celeritatem afferet? Valeant ergo cum suis auspicationibus Astrologi, qui non heic solùm, sed summa semper in inanitate versantur. Vale. Patauij Kalendis Ianuarij. M. DC. II.

Ioanni Pagnono, Cathedralis Venetiarum Ecclesiæ Archidiacono.

EPISTOLA XV.

Quæ ab Astrologis de Interrogationibus scripta sunt, nullo fundamento veritatis niti.

ANDREAS frater reddidit mihi superioribus diebus episto-

lam abs te: quâ pergratum tibi fore ſignificaſti, ſi quæcumque peritioribus Aſtrologis de Interrogationibus conſcripta ſunt, in pauca conferrem, & breui quaſi tabellâ complecter, meamque de illis ſententiam ad te tranſmitterem. Vtrumque nũc præſtabo libenter, cùm præſertim ruri, otio, & ſolitudine fruar: ſcis enim, quantis Patauij diſtinear rerum occupationibus & hominum frequentiâ. Qui diuinatricem Aſtrologiam ſectantur, non ſatis habere crediderunt, ex Natiuitatibus, & Reuolutionibus, quas vocant, cibum, quęſtumque captare: (id enim, vt Picus ait, vel ſemel tota vita, vel ſingulis annis dumtaxat fieri poteſt:) ſed aliam etiam artem excogitarunt, quâ profeſſi ſunt, ſe, de quibuſcumque rebus interrogatos, inſtar oraculi reſponſa daturos, & quę quiſque cõcupiſcat vaticinaturos. Dicunt enim,

percuti interdum facultatem fictricem à virtute cælesti, indeque animos nostros alicuius rei sciendę ingenti cupiditate flagrare. Propterea si quis eâ ipsâ horâ, quâ animus quibusdam quasi stimulis ad aliquid sciendum incitatur, Astrologum adeat, eumque de re, quam scire cupit, præcipuè interroget, posse illum, ex inspectione siderum prænoscere, & quærenti respondere. Itaque cęlesti figura depicta, statim Dominum Ascendentis, & Lunam, & Dominum itidem rei quæsitæ, iuxta domorum significationes considerãt; & quicquid ab astris indicari cognouerunt, siue id bonũ sit, siue malum, obscurioribus quibus possunt verbis, pronunciant. Dissident autem inter se de tempore conscribendæ figuræ: quibusdam enim visum est, horâ tantùm interrogationis, aliis verò eo ipso temporis articulo, quo

interior animi motio percipitur figuram esse delineandam. Porrò, vt locus aliquis excusationi relinquatur, si falsa respondisse dicentur, vnanimi consensu pręmonent eum, qui interrogaturus est; non sponte, & voluntate suâ, aut animo decipiendi Astrologum, sed naturali impetu motum, ad interrogandum accedere debere, tunc enim Astrologum ei verè responsurum. His igitur obseruatis, nihil esse putarunt, quantũuis abditum, & occultum, quod non inspectione siderum cognoscere facilè ipsi possint. Nam se liquidò scire profitentur, quid petere velit is, qui accedit ad te; quid in obsignatis epistolis contineatur; sitne iuuencula virgo, an mulier; an nocte præteritâ rem quis habuerit cum muliere; qui cibi fuerint conuiuales: quis rem furto subtraxerit, & quò delata fuerit, & huius generis alia, quæ sciens

prætermitto,

prætermitto, ſexcenta. Autores præcipui, qui de Interrogationibus ſcripſerunt, quique in manus meas peruenerunt, hi ſunt: Zahel Iſmaelita; Abraham Auenaris Iudæus, Omar Tiberiades, Meſſahallach, & ex poſterioribus Halyabenragel, qui tres priores Iudiciorum ſuorum partes in Interrogationibus conſumpſit. Ex antiquioribus ſcripſere Dorothius, & Vuelius, ſed eorum libri in hæc vſque tempora non peruenerunt. Ptolomęus in Cẽtiloquio pauca quædam tetigit, (ſi tamen eius ille liber eſt, vbi aſſerere videtur, Aſtrologum ex Interrogationis figura non ſolùm pręteritos, ac futuros effectus ſcire poſſe, ſed ea prætereà quę is qui interrogat, agitet animo ſuo, & cogitatione meditetur. Tantum de priore quæſito. Quod attinet ad alterum, cenſeo, hanc pręcipuè diuinatricis Aſtrologiæ partem, quæ de

Interrogationibus est, tanquam inanem, & commentitiam, explodendam esse penitus, atque ab hominum mentibus, si fieri potest, radicitùs extirpandam. Hoc probare non esset in difficili, namque aliâs totius Astrologiæ disciplinæ fundamenta prope sum demolitus. Etenim si in cælo reuera nulla signa sunt, nec Domus, nec Partes, sed cuncta Astrologorum arbitratu conficta; si stellę omnes tàm fixæ, quàm erraticæ naturâ suâ beneficę sunt, nec mali quicquam possunt efficere: si radiationum, siue aspectuum nulla prorsus est vis, quæ ad hominum actiones pertineat; quem ad modũ Astrologus, inspectione siderum, de rebus dubiis atque incertis interrogatus, vera poterit respondere? Sed libet rem accuratiùs pertractare. Finge dicis gratia fratrem meum esse in terra Græcia: Persentio hac aut illa die vel

horâ, interiores quosdam stimulos, & quasi igniculos desiderij, teneorque tunc ingenti cupiditate sciendi, viuat ne, an vitę sit ereptus? Adeo statim ad Astrologum, & desideriũ explico. Quæro in primis, quisnam certiorem me facere possit, desiderium hoc à cælis emanare? Nam & libera voluntas vnà cum intellectu, & facultas appetens, & recordatio rerum præteritarum, & meditatio præsentium, & improuisa eiusdem commemoratio hanc ipsam cupiditatem excitare possunt. Nisi autem cælum ipsum sit, quod secundùm aliquam similitudinem sensum interiorem moueat, nunquam de re quæsita iudicium ferri poterit, vt Astrologi docent. Ab euentis fortasse iudicabunt ipsi: nam si vera responderint, hinc confestim elicient, legitimam interrogationem fuisse, atq; interiorem illum impulsum ab astris

ortum duxiſſe: ſin ſecus, interrogationem tanquam ineptam criminabuntur, illumque animi impetum aliis omnino cauſis, quàm cęlorum viribus adſcribēt. Inanis ergo erit illa de Interrogationibus traditio, cùm nullus omnino ſit, qui de cauſa huius interioris impulſus certi aliquid habere poſſit. Verùm demus ab aſtris incitamentum hoc eſſe (quamuis ſi verum volumus ſuprà omnem humani ingenij captum ſit, aliquam ponere aſtrorum vim, quæ me priuatim ſtimulet ad ſciendum, viuat ne frater meus, an viuere deſierit,) conſcriptaque Interrogationis figura, repererit Aſtrologus Dominum Aſcendentis in domo fratrum, vel à Domino tertiæ domus aliqua radiatione affectum; obſecro te, quomodo ex hac cæli conſtitutione, viuere, aut rebus humanis ereptum eſſe fratrem meum cognoſcet? libet ob-

signatis tabellis cum Astrologis agere. Nihil cęlum indicat cuius perficiendi potestatem nó habeat, adeoque perficiat, (alioqui mendacio esset obnoxium, nihilque prorsus Astrologorum auspicationes prodessent) quemadmodum ergo vis eadem stellarum, & mihi appetitum excitare, & fratri simul mortem afferre potest? Causa omnis effectum debet præcedere: si autem Astrologus fortè diceret, fratrem iam pridē extinctum esse, vbinam interitus eius causam intueretur? Responderent Arabes, Astrologum inuenisse Partem Mortis, aut Planetę interficientis in domo fratrum, indeque fratris mortem prospexisse, & enunciasse. At n. Partes illæ nihil aliud sūt, quàm simplices planetarum aut inter se, aut ab ascendente distantiæ, quę tantum abest, vt aliquid efficere possint, vt ne vllam quidem vim si-

gnificandi habeant. Sed pone illas partes mortem fratris indicare; eiufdem autem caufam quibufnam ab aftris repetemus? Quid figuræ Interrogationis cum fratre, qui fortaffis apud aduerfipedes eft? Planetæ qui mihi oriuntur, illi occidunt: qui apud me funt in angulo medij cæli, apud eum tenent angulum mediæ noctis. Nihil igitur Aftrologus ex Interrogationis figura de vita, aut morte fratris poterit refpondere. Prætereà, fi eodem tempore quini, aut deni homines ad aliquid fciendum incitarentur, & omnes fimul Aftrologum adirent, fuum quique defiderium explanaturi, putafne, eiufdem figurę infpectione, quęfitis omnibus fatis ab Aftrologo fieri poffe? Eadem ne aftrorum conftitutio huic mortem, illi bonam valetudinem minabitur? huic libertatem, illi feruitutem indicabit? Profectò aut ex va-

riis interrogationibus varij cęlorum defluxus pendebunt, quod quidẽ cũ ratione minimè cõsentit: aut Astrologorum de Interrogationibus doctrina inanis est & commentitia, quod mihi paucis erat hac epistolâ concludendum. Vale. Ex Mandriola Patauino suburbio, VI. Idus Octobris. M DC XVIII.

Ioanni Pagnono, Cathedralis Venetiarum Ecclesiæ Archidiacono.

EPISTOLA XVI.

De veritate Astrologicæ disciplinæ in aeris mutationibus.

PVTASNE, Pagnone, diuinatrici Astrologiæ adeò infensum me esse, vt ne vllam quidem ipsius partem quicquàm veritatis in se arbi-

trer continere? Ingratus certè essem, nec in scribendo, illam, quam profiteor, ingenuitatem, verùm aliquam potius maleuolentiæ speciem præ me ferre viderer. In eam rem, quam scripsisti, censeo maximè quadrare celebre illud Aristotelis effatum, Necesse esse, Mundum hunc inferiorem contiguum esse lationibus superioribus, vt tota eius vis, atque potestas inde regatur, & gubernetur. Non equidem inficias eo, ventos, imbres, ardores, frigora, siccitates, & id genus alia, quę in aëris regione frequēter accidunt, à cęlorum vi, tanquam ab effectrice causa pendere: nego tamen, hæc omnia certò ab Astrologis cognosci, atque prędici posse. Solem, & Lunam præcipuas esse causas eorum, quę in aëre fiunt, neminem arbitror esse, qui ambigat. Quandoquidem Sol suo ingenti splēdore, atque adeò calore, ab aqua

vapores, à terra exhalationes continenter elicit. Luna verò, quę aëri vicinior est, præterquã quòd hæc eadem quamuis debiliùs pręstat; luminis etiam accretione, & diminutione varias in ipsum affectiones inducit. Nunc enim calidus, nunc frigidus est, nunc humidus, nunc siccus, nunc purus, & perspicuus, nunc inquinatus, & turbidus, pro vaporum paucitate, vel abundantia. Hinc pluuiæ, grandines, venti, tonitrua, coruscationes, aliæque meteorologicæ impressiones, vt cum Philosophis loquamur. Porrò non ab his tantùm duobus planetis, sed ab aliis quoque, & præsertim à tribus superioribus, immò etiam à stellis fixis, varia affectionum genera excitantur, vt ingẽtia & acuta frigora, ardores insani, siccitates maximæ, eluuiones, imbres magni, aliaque huiuscemodi, ad multum tempus duratura, quemad-

modum Aſtrologi in magnis planetarum coniunctionibus, diuerſorũque ſiderum ortu, veluti Arcturi, Orionis, Hyadum, Pleiadum, Syrij, & aliorum frequenter obſeruant. Illam igitur Aſtrologiæ partem, quæ proximas horum effectuum cauſas contemplatur, quæque eoſdem, poſt futuros prænunciat, magni faciendam eſſe arbitror, eiuſque ſtudioſos omni honore, cultúque digniſſimos exiſtimo. Generali namque anni conſcripta figura, quibuſdam regulis adhibitis, & nonnullis ſideribus obſeruatis, non diffiteor, poſſe illos vniuerſam anni conſtitutionem, & quatuor etiam horarum ſeu tempeſtatum qualitates optimè proſpicere: num ſcilicet naturalem ſtatum atque ordinem ſeruaturæ ſint, an verò ab eodem quodammodo receſſuræ. Regulæ autem certiſſimæ ſunt, non quas Arabes, & Aſtrologorum vul-

gus, ſed quas pauci aſtrologiæ prudentes obſeruare conſueuerunt. Putauit Albumaſar, & cum eo quamplures alii qui eiuſdem farinæ ſunt, ſi quando acciderit, vt ſuperiores planetæ in aliquo frigidorum, & humidorum ſignorum, vt in Cancro, Scorpione, aut Piſcibus coniungantur, tunc aquarum incrementa futura, & eluuies. Sed hæc fallit pede regula varo: quoniam in Primo Mobili, vbi Aſtronomi Zodiacum ponunt, nulla re verâ ſigna ſunt, nec vllæ partes, quæ aut aquæ, aut alterius elementi naturam participent; cùm cælum illud puriſſimum, & ſimpliciſſimum ſit. Vnde igitur, inquies, pluuiales aquæ, quibus elata flumina pluſquam vi amnica inuecta terras rupiſſe noſtris & retro temporibus memoriæ proditum eſt, Ioue, & Saturno in ſignis frigidis, & humidis coeuntibus? Reſpondere licet, eo-

rum rationem & causam non in signis, sed in stellis quibusdam esse, quibus Saturnus, & Iuppiter coniũcti, directò suppositi sunt. Quemadmodum enim stellę quædam possunt ventos inducere, quædam calorem, aut frigus; ita quædam sunt, non omnibus fortasse cognitæ, quę pluuias possunt longè maximas excitare. His autem cùm superiores planetæ simul iuncti, directè subiiciuntur, earum vim, & facultatem recipiunt, quam posteà vnà cum propriis defluxibus in aërem transmittunt. Ab astris igitur reapse existentibus, non ab effictis signis, aëris hæ commotiones proficiscuntur: namque interdum obseruatum est, Saturnum, & Iouem in iis signis, quæ ignea, vel aquea Astrologi vocant, absque vlla ingenti aëris mutatione coiuisse. Multi etiam ex variis Lunæ, Solisque aspectibus, aëris serenitatem, cælique

perturbationem aliquandò vaticinantur: non quidem ob aſpectuum aliquam vim, quà aſpectus ſunt; ſed ob maiorem, aut minorem illius luminis participationem, quod à Sole Luna mutuatur. Hinc minorum gẽtium Aſtrologi, ex quorumdam ſiderum ortu, atque occaſu, ex planetarum aſpectibus, & ex variis eorumdem, ſed potiſſimùm Lunæ in domibus cæli, manſionibus, non ſolùm quales futuræ ſint quatuor anni tẽpeſtates, ſed etiam dies ſinguli nubili vel ſereni, ſeſe preſagire profitentur. Lunam, inquiunt, in 9. & 21. gradu Tauri, & Scorpionis; in 20. & 21. Leonis, & Aquarij; in 4. & 18. Virginis, & Sagittarij; in 21. & 23. Arietis, & Libre, pluuias inducere. Venerem idem efficere in primo gradu Cancri. Mercurium Lune cõiunctum, vel aliquo modo illam aſpicientem, nubiferos notos excitare. Martem, & Solem in

signis septentrionalibus calorem maximum excitare. Solem, & Iouē, in signis aëris coniunctos, aëris temperiem parere; aliaque id genus effutiunt, quæ apud ipsos arbitror, te legisse. Sed insana profectò temeritas est, atque impudentia prædicanda ea affirmanter polliceri, quæ casus abrumpere perfacile possit, quibusque nihil est incertius, obscurius, & fallacius, nihil denique imperceptius. Huius autem generis Astrologi, seu potius homines æruscatores temeritatis suæ pœnas vt plurimùm sufferūt: nam cum manifesto in mendacio persæpe deprehendantur (multa enim tentando incidunt interdum imprudentes in veritatem) ludibrio plerisque omnibus habentur. Quoties multi vel ioculantes istiusmodi hominibus res futuras præsagientibus veriora dixerunt? Numquid aliquando obseruasti, iis ipsis diebus,

quibus isti ingentes pluuias futuras esse prædixerant, maximam cęli serenitatem atque tranquillitatem fuisse? Hos ego Astrologos contemno, dispernóque, quòd nullis certis rationibus, aut regulis, sed leuibus dũtaxat & fallaciosis coniecturis tota hæc cæli atque aëris obseruatio nitatur & constet. Maior certè hac in re nautis, agricolis, & pastoribus fides habenda est: qui non ex planetis, sed ex tenuissimo interdùm flatu, ex nubecula vix conspicua, ex aëris constitutione, ex quorumdam animalium motu, ac denique ex propriis principiis, causisque proximis imminentes tempestates præcognoscunt. Astrologi verò, qui siderum ortus, & obitus speculantur, quique in reperiẽdis planetarum coniunctionibus, & aspectibus, diu, multumque laborãt, mirum quantum vt plurimùm hallucinentur. Eius autem ratio est,

quoniam in aëris mutationibus non solùm actio, atque defluxus astrorũ exigitur, sed ipsius materiæ quoque affectio desideratur: hæc autem cùm incerta, & commutabilis sit, incertam pariter astrorum disciplinam efficit & fallacem. Prçtereà varij sunt terrarum tractus, & regiones, ideò nec vbique attrahi vapores æqualiter possunt, qui in nubes cogantur, atque in aquam pluuiam transmutentur. Huc accedit, quòd terra præ cælo exiguissima sit, ac propterea difficillimum videatur eius, aut illius tractus speciatim tempestates prouidere. Sed quàm ludificabilis omnis hæc disciplina sit hinc affatim claret, quod ventorum impetu nubes alicubi coactæ, aliò deferri quàm celeberrimè possint, vt alibi plerumque fiat austrinum cælum atque nubilũ, alibi autem pluat. atq; hęc ἀκροθιγῶς à me dicta sint. Cùm veneris Pata-

tiium, (audiui enim te propediem affuturum esse) pluribus hac de re colloquemur, Interim. Vale, meque, vt soles, ama. Patauij IV. Kal. Nouembris. M. DC. XVIII.

Vulpiano à Vulpe Medico Vicentino.

EPISTOLA XVII.

Astrologiam Medicæ Arti, nec necessariam, nec valdè vtilem esse.

SI me audies, Vulpiane, tempus illud, quod Astrologiæ impendere decreuisti, illi parti Medicinæ dabis, quæ tibi adiumento aliquo esse potest, & in qua te nondum satis exercitum esse cognoscis. Neque enim necessaria est Medico Astrologia, neque illi tantam vtilitatem af-

fert, vt in ea vel modicum temporis terere operæ precium ſit. Noui ego pleroſque Medicos, & illos quidem celeberrimos, quorum aliqui Aſtrologiæ ignari omninò fuerunt: aliqui verò, tametſi ipſam callerent, eam tamen in re Medica nunquam, aut certè rarò adhibuerunt. Nec tamen inficior Aſtrologiam paulò magis Medicinæ conferre, quàm Architecturæ. Qui enim Architecturam magni faciũt, vel hinc præcipuè eius celebrandæ occaſionem ſumunt, quòd videlicet perfectus, numeriſq; omnibus abſolutus Architectus, præter Geometriæ, Optices, Mechanicarum Artium, aliarumque diſciplinarum peritiam, in Aſtrologia vel præcipuè ſit inſtitutus; tametſi fortaſſis ei Aſtrologiæ abundè ſit, ſi vel quatuor cæli regiones agnoſcat. Idem propemodum de Medico ſentiendum eſt; Etenim vbi ſtella-

rum quarumdam ortus, atque obitus nouerit, ac tempora insuper, quibus Luna vel cum Sole coit, vel illi ex diametro opponitur; tantum Astrologię adeptus erit, quantum illi ad Medicinam faciendam satis esse videtur. Conducit quidem Medico, scire tempora purgationibus cùm opportuna, tùm importuna, præsertim caniculæ ortum, sub qua molestas esse purgationes Hippocrates docuit. Conducit Lunæ aucta atque damna pro venæ sectione cognoscere, quoniam in humoribus dominatur, & pro varietate luminis eius, variæ quoque in ægrotantium corporibus affectiones excitantur. Conducit etiam cęterorum planetarum loca, & radiationes speculari: nam & ipsi peculiarem quemdam in humanis corporibus, atque adeò in humoribus dominatum obtinent. Saturnum atræ bili præesse dicunt, Mar-

Hippocr. 4. Aphor. 5.

tem flauæ, Iouem ſanguini. Inſuper attrahendi vim Soli attribuunt, Ioui digerendi, retinendi Saturno, Lunæ expellendi. Si per otium liceat, & morbus inducias dederit, aliqua in Lunæ, cæterarumque ſtellarum motibus obſeruare non diſplicet. Secus autem ſi ad acutum aliquem morbum, cuiuſmodi eſt pleuritis, vel angina, profligandum acceſſeris: tunc enim Aſtrologia nihili facienda eſt, ſed ſtatim, inuitis omnibus Aſtrologis vena ſecanda. Cæterùm obſeruationes illas quoad ſigna vel aſpectus, quà tales ſunt, vt exempli gratia, non eſſe exhibendum medicamentum, quod laxandi vim habeat, Luna in ſignis ruminantibus exiſtente, qualia ſunt Aries, Taurus, & Capricornus, quia tunc nauſeam, & vomitum excitat; Aſtrologicis ſuperſtitionibus deputo. Quemadmodum & illud, non eſſe ferro tangen-

dum membrum, cui Luna dominetur, & habere quemque planetam ſub aliquo ſigno in membris humani corporis dominatum. Commenta Aſtrologorum hæc ſunt, & obſeruationes inanes: vnde enim hauſerunt, Saturnum in Ariete pectus regere, Iouem ſtomachum, Martem caput, Solem femora, Venerem pedes, Mercurium crura, Lunam genua? Quisnam fuit harum dignitatum, vel iuriſdictionum diſpenſator? Signa, vt toties à me audiſti, non habet cælum, niſi ea, quæ ibi Aſtrologus arbitratu ſuo confingit; propterea poſsũt quidẽ planetę ſub hac, aut illa primi Mobilis parte moueri, ſuoque motu nũc ad Oriẽtẽ, nũc ad Occidẽtẽ vergere, modò ad Septentrionẽ, modò ad Auſtrũ inclinare; ab illis autem cæli partibus, quæ ſimpliciſſimæ ſunt, vim aliquam in humani corporis membra obtinere nulla ra-

tione possunt. Næ perridiculum est, cùm tanta sit planetarum prę humano corpore magnitudo, tãque parua inter pedes, & crura distantia; Si Venus, & Mercurius in signo Arietis copulati sint, hunc crura, illam pedes regere, atque tueri? Numquid etiam à ratione penitus alienum est, Venerem per totum Arietis signum vsque ad vltimum gradum percurrentem, pedibus pręesse; statim verò ac primum Tauri punctum ingressa est, à pedibus ad caput eius dominatum transferri? Mitto multa huc spectantia, quę de planetis superioribus Astrologi dictitant, ea tantùm velim consideremus, quę de Luna potissimùm tradiderunt. Exasperari morbos, inquiunt, cùm Luna aut Soli opponitur, aut ab eodem tetragona radiatione afficitur; idque propter prauam horum aspectuum naturam. A Luna etiam dies criticos

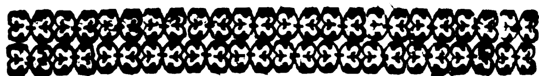
definiunt, quemadmodum & Medicorum plerique: aiunt enim, à cõiunctione Solis & Lunæ vſque ad quadratum primum, humores intumeſcere; à quadrato primo vſque ad oppoſitionem contrahi; ab oppoſitione vſque ad alterum quadratum, iterum attolli; ab eo quadrato vſque ad nouam coniunctionem, ad priorem ſtatum reuerti. Hinc Medicos monent, vt obſeruatis illis diebus, quibus humores ab interioribus corporis partibus ad exteriores exeunt, phlebotomiâ vtantur: pharmacis verò, cùm redeunt ad interiores, dummodo tamen Luna ſit in ſignis aqueis, & Dominus Aſcendentis non ſit coniunctus cum aliquo planeta, qui cęli medium obtineat, ne æger nauſeę moleſtiam ſuſcipiat, & medicinam euomere cogatur. Magna profectò Medicorum eſſet infelicitas, Vulpiane, ſi hæc omnia in Prol. in Cētil. propoſ. 21.

pellendis morbis obseruare compellerentur: sed maior certè ipsorum ęgrotantium, si priusquam medicamentum acciperent, expectare deberent, vt Medicus, vel Astrologus eorum Natiuitates conficeret. Vanitatis plena sunt omnia, mihi crede, ne dicam malitię, & calliditatis. Et ad aspectus quod attinet, quænam tanta potest esse tetragoni, aut diametri vis, vt Luna paulò antè, aut post aspectum parum, aut nihil ęgroto molesta sit; in ipso verò aspectu humores tantopere turbet, morbumque sæuiorem, & truculentiorem efficiat? Ab odio fortasse dicent, quo se planetæ inuicem prosequuntur, id proficisci: quoniam tetragonus, & diameter aspectus sunt inimicitiæ. Ergo in corporibus cælestibus, quæ nullam omninò aduersitatem patiuntur, odium erit, & inimicitia? Lunane, quæ tantum Soli de-

bet, ob communicatam lucem, eo ipso tempore, quo plenè illam illustrat, & quasi amator diligens, ex diametro positus, eius pulchritudinem contemplatur, fiet illi inimica? Sed sit illi inimica, si dis placet, cur verò odium euomit in hominem miserum qui in morbo cubat, cuius offensas ipsa potuit contemnere extra omnem teli iactum posita atque cóstituta. Sed si tanta est aspectuum vis ac potestas, cur ægrotus dispari lance beneficium ex trigono, atque hexagono, damnum autem ex tetragono, & diametro percipit? Sicut enim hos inimicos, & malos aspectus, ità illos amicos, & bonos, Astrologi solent appellare. Experimentis autem discimus, si pauculas affectiones excipias, quas Luna, variè à Sole illuminata, in laborantibus excitat, nihil eorum quæ diximus in huiuscemodi aspectibus contingere; & propte-

rea ſicut à bonis nihil ſperandum, ita nec à malis quidquam eſt timendũ. De diebus criticis nihil in præſens dico: Galenus item eos Lunæ tribuit, quia propiorem cauſam non agnouit: probabiliter fortaſſe dixeris effectum eſſe reconditæ rerum naturæ, ſicut æſtum Oceani Picus Mirandulanus hac de re copiosè, & eruditè ſcripſit, quem conſulere ſi vis poteris. Illud autem, quod de humorum dilapſu, atque contractione perhibent, omninò arbitror rationi diſſentaneum eſſe: nam ſi Lunæ motum, & lumen humores ſequuntur, quò magis lumen augetur, eò magis humores attolleret, ac propterea à cõiunctione vſque ad oppoſitionem humores continuò dilatari, ab oppoſitione verò vſque ad coniunctionem continuò contrahi deberent. Exhibendam denique quod putant medicinam Lunâ in ſignis

aqueis existente, & Domino Ascendentis à medio cęli remoto, magnum & impudens mendacium est: quoniam nec cælum fert huiusmodi signa, nec Dominus Ascendentis in quocumque loco reperiatur, cùm causa sit valdè remota, medicamenti vires inhibere aliquo modo potest. *Si* morbis vis adhibere curationes, diligenter attende causas proximas, & præcipuas; vniuersales verò, atque remotas ne admodum cures. Satis opinor tibi erit, si vt Philosophus sciueris, absque ipsarum confluxu, effectus in lucem edi non posse: si modum ignoraueris, ad medicinam faciendam nihil intererit. Numquid igitur, quod præter astrorum auxilium, cibus in ventriculo receptus cõfici non potest, antequã edamus, cælorum status semper erit inspiciendus. Vale. Parauij XII. Kal. Quintilis. M DC XV.

GEORGII RAGVSEII MATHEMATICARVM EPISTOLARVM

LIBER SECVNDVS.

Georgio Gennaro Brixiensi, I. V. Doctori.

EPISTOLA I.

De Chiromantia.

RESCRIBO tandem ad te, Georgi Gennare studiosissime, de iis omnibus, quæ à me superioribus diebus longâ satis epistolâ quęsiuisti. Scis, quantis ferè semper occupationibus distinear, propterea non est cur hanc meam

tarditatem, atque procrastinationē excusem. Flagitabas à me, vt tibi de Chiromantia scrupulum, qui te dies, noctesque stimulat, ac pungit, ex animo, si fieri posset, euellerem. Cùm enim Romæ viros nonnullos de Chiromantia disputantes aliquādo audiuisses, sciendique cupiditate inflammatus librum etiam Ioannis Indagine percurrisses; in Chiromanticorum opinionem sensim irrepseras, tibique persuaseras, ex certis manuum lineis, atque incisuris, quæ homini ventura sunt, à viris sapientibus prædici posse; cùm præsertim multa & in temetipso, & in aliis vera esse comperisses. Contrà verò cùm hoc diuinandi genus tanquam vanitatis, superstitionis, atque stultitiæ plenum, ab Apostolica Sede damnatum sit, eiusque autores omnes vsquequaque proscripti; verebaris, ne nimium cupiditate prolapsus esses, Chiromātiæ autores proscripti.

& ne quid hac in re lateret, quod naturæ limites transcenderet, Diuinæque Maiestati iniuriam aliquam faceret. Duo igitur ex me quæsiuisti: alterum erat, vt totius Chiromanticæ disciplinæ summam ad te mitterem: alterum, vt quid de illa sentiam, liberè, atque ingenuè significarem: Pręstabo vtrumque libenter: quamuis graue admodum est, intermissa iam diu eius generis studia nunc repetere, & eadem quasi postliminio reuocare. Quod attinet ad primum, vt à nomine exordiar, Chiromantia Gręcè nil aliud Latinè significat, quã diuinationem ex linearum, quæ in manibus sunt, inspectione. Arbitrati sunt enim Chiromantici, naturam non frustrà & temerè, sed maximo consilio, atque instituto, in tam nobili, & necessario membro, cuiusmodi est manus, lineas multas, & illas quidem diuersi generis exarasse, quę

Ioannes Taisuier lib 1. Chiro. cap. 1.

inſcio homini totius vitæ euentum demonſtrarent: vt iis inſpectis, & imminentia pericula vitare, & diu expectata, atque promiſſa bona conſequi facilè poſſit. Nam ſi volucres cæli, inquiunt, & animalia terræ, naturali quodam inſtinctu, aëris perturbationem, atque temperiem, futuramque ſerenitatem prẹſentiunt, & motu aliquo corporis indicant, an non rationi conſentaneum videbatur, vt homo, qui vniuerſi compendium dicitur, & ſummi opificis imaginem gerit, eo etiam priuilegio donatus eſſet, vt futura prædicere, & quæ ſibi ventura ſunt prẹcognoſcere poſſet? Hinc aiunt, infantes, ſuadente naturâ, cùm primùm in lucem editi ſunt, dextram aperire, nulla alia ſanè ratione, niſi vt ſuam ſortem oſtendant. Deus igitur quemadmodum cælum ſicut pellem extendit, (Chiromanticos loqui putato) formans librum

Antiochus Tybertus lib. de Chirom. cap. 2.

vniuersitatis, in quo futura accidentia, quæ vim naturæ non excedunt, mirificè descripsit, fecitque duo luminaria magna, vt præter tēporum diuisiones, pestes, bella, agrorum sterilitates, pluraque id genus alia prę-monstrarent: ita in vola manus stigmata quędam impressit, vt vnusquisque, cuinam operi destinatus sit, ex illorum inspectione cognosceret. Existimarunt itaque Chiromantici, lineas, characteres, & signa omnia, quę in manu hominis conspiciuntur, nulla quidem materię, aut muneris necessitate, sed supremi motoris nutu, cælestiumque corporum vi, & ministerio, in eadem, tanquam in tabella quadam, partim conceptionis tempore inusta esse, partim post natiuitatem inuri. Hincque sibi artem effinxerunt, qua ex huiusmodi linearum intuitu, variaque earumdem obseruatione, hominum mores,

Chiromātiæ fundamentum præcipuū.

res, ingenia, corporum habitudines, vitæ periodos, affectus, ægritudines, itinera, dignitates, fortunas, casus, euentusque omnes cognoscere se se profitentur. Manum in tres partes distribuunt. Vna à brachij iunctura ad manum aliquantulum ascendit; hancque nonnulli Restrictam, alij Rascettam appellare consueuerunt. Altera à Rascetta ad digitos vsque pertingit, atque hæc palma, seu vola nuncupatur. Tertia digitos ipsos comprehendit, qui in pollicem, indicem, medium, anularem, & auricularem distinguuntur, & singuli, præter pollicem, tribus articulis continentur, cui natura duos tantùm assignauit. In tribus hisce partibus incisuræ, characteres, atque figuræ omnes reperiuntur, quæ passim à Chiromanticis considerantur. Lineæ, quæ in manu cernuntur, aut naturales sunt, aut accidentariæ. Naturales vocant,

Manus diuisio in radicem, palmam, & digitos.

Linearum diuisio in naturales, & accidentarias.

quæ in omnibus ferè hominibus reperiuntur: accidentarias verò, quæ in aliquibus tãtùm. Naturales finitę sũt, sęd de earum numero Chiromantici non consentiunt: alij enim quatuor tantùm constituunt, vt Tricassus, alij quinq. vt Tybertus, alij sex, vt Taisnier. Accidentariæ definito numero carent, ac propterea ad artem non omninò pertinent. Lineæ igitur principales, quæ totius Chiromãticę disciplinæ fundamenta statuunt, hæ sunt. Vitalis, seu cordis, quę pollicis montem circundat. Naturalis, seu media, quæ inter pollicem, & indicem initium sumens, per transuersam manum protenditur, &ad montem Lunæ terminatur. Epatis, quæ à radicibus lineæ vitalis oriens, Mediam versus extenditur. Mensalis, quæ prope montem Auricularis orta, Indicem petit. Rascetta, quæ manum à brachio seiungit. Saturnina,

Vitalis. Naturalis Epatis. Mensalis. Rascetta. Saturnina.

ſeu felicitatis, quæ à Raſcetta incipiens, volam in duas partes diuidit, & ad Medij radices pertinet. Habent interdum hæ lineæ alias eiuſdem generis ſibi proximas, quas ſorores appellant, eaſque chiromanticas vaticinationes perficere arbitrãtur. Pręter has lineas, duas etiam obſeruant, quæ ſi non in omnibus hominibus, at ſaltem in pleriſque reperiuntur. Altera eſt, quę inter Indicem, & Medium orta, inter Anularem, & Auricularem terminum habet, Cingulusque Veneris nuncupatur, effrenatæ libidinis index. Altera, quæ à Raſcetta ad Auricularem tendit, & dicitur Via lactea, quæ mẽtis leuitatẽ oſtẽdit. Alias plures obſeruãt, ex earum numero, quas accidentarias vocant: Sed omnes recenſere non eſt operæpreciũ. Cęterũ quoniã plures lineas ſe ſe mutuò ad angulos tãgẽtes, ſuperficiẽ claudere,

Linearum ſorores.

Cingulus Veneris.

Via lactea.

atque adeò figuram constituere necesse est; ideò Chiromantici præter supradictas lineas, duas etiam figuras præcipuas, videlicet Triangulũ, & Quadrangulum in manu hominis considerant. Triangulus ex tribus prioribus lineis cõstruitur, Naturali, Epatis, atque Vitali: habetque angulum supremum, ad quem Naturalis, atque Vitalis inter pollicem, & indicem iunguntur: dextrum, qui ex cõiunctione Vitalis, & Epatis Rascettã versus exoritur: sinistrum, quem linea Epatis, & Naturalis conficiunt. Quadrangulum nominant spatium illud, quod inter Mensalem, & Naturalem intercedit. Porrò, vt maior huic arti fides haberetur, manum ipsam cælestibus corporibus subiectã esse dixerunt, & singulis planetis suã cuique partem adscripserunt. Cùm enim tubercula quædã in digitorum radicibus appareãt, quæ Montes ab

Triãgulus.

Quadrangulus.

Montes planetarũ.

eiſdẽ dicũtur, cõmuni conſenſu mõtẽ Indicis Ioui, medij Saturno, anularis Soli, illã verò partẽ, quã Græci Hypothenar, & Latini manus percuſſionẽ appellant, hoc eſt ſpatium illud, quod extra triangulũ inter Menſalẽ, & Raſcettã intercedit, Lunæ conſecrarunt. De reliquorũ autẽ planetarũ dominio nonnihil eſt apud ipſos diſcriminis. Nã Cocles, Tricaſſus, Indagine, Taiſnier, & alij monti pollicis Venerem, auricularis Mercuriũ, trianguli ſpatio Martẽ præfecerũt; hæcque communis eſſe ſententia videtur. Antiochus verò Tybertus, & Ruffus Epheſius, quos Hieronymus Cardanus ſecutus eſt, montem Pollicis Marti, auricularis Veneri, Triangulum Mercurio tribuerunt. Neque verò planetas ſolùm diſtinctis manuũ partibus præeſſe exiſtimarunt, ſed characteres etiam vniuſcuiuſque planetæ proprios effinxerũt, ex quorũ

Diſſidium Chiromanticorum de montibus planetarũ.

Cardanus lib. 2 de rer. variet. cap. 72.

varia in manibus, vel digitis dispositione, euentus quoq. varios secundũ planetarũ significationem prędicere solent. Expediet characteres aliquos exempli causa hîc apponere, vt deinceps, quãti hæc ars æstimanda sit, & quibus fũdamentis nitatur, facilè intelligere possis. Saturni characteres ita describunt [characters] Iouis [characters] Martis [characters] Solis [characters] Vener. [characters] Mercurij [characters] Lunæ [characters] characteres hos ex Taisnierio excepi: sed quot sũt autores Chiromãtiæ, tot ferè apud eosdẽ diuersi planetarũ characteres reperiũtur. Præter characteres, ad hãc quoq. artẽ pertinere aiũt 7. lit. secundũ planetarũ numerũ, quas diuinas appellãt, & sũt ABCDEFG, quæ prout in manibus diuersorũ planetarum loca

Planetarũ characteres ex Taiin. lib. 2. cap. 6.

Septem diuinæ literæ apud Chir. Tricassus. par. 1. Chir. cap. 7.

obtinent, varias quoq. significationes habere dicuntur. Vt exẽpli gr. A in loco Iouis, hominem diuitẽ significat: in loco Solis, fortunatũ: in loco Mercurij, studiosũ: in loco Veneris, infidelẽ: in loco Martis, crudelem: in loco Lunæ, infirmũ. Docent autem, omnes huiusmodi literas malũ ferè sẽper indicare, præter B, quæ bonum sẽper portendit. Denique punctula quædã, quę interdũ apparent in vnguibus, simulq. eorũ numerũ, colorẽ, & sitũ Chiromantici obseruant, quorũ multitudinẽ docent spes inanes, & metus, vbicũque fuerint, indicare. In radicibus autẽ vnguiũ futura, in medio præsentia, in sũmo, quæ iã euanescũt, significare. Alba bonas spes, nigra detrimẽta, rubra iniurias pręnũciare. Profũda in pollice honores, atq. itinera, in indice lucrũ, in medio studiũ laboriosũ, in anulari inuẽtionẽ, in auric. amores, & voluptates.

Punctulorum quæ apparent in vnguibus significatio. Barthol. Cocles. lib. 5. Chir. par. 3. cap. 3. Cardan. vbi sup. & Ant. Picciolus. lib. 2. de man. inspectione. c. 23.

decernere. Poſt hæc omnia ſequitur Chiromanticum iudicium, quod in quarumdam rerum obſeruatione conſiſtit. Debet, inquiunt, in primis, qui iudicium ferre debet, omni animi affectione carere, erga eum cuius manum intuetur: nam amor, & odium, Ptolomæo teſte, vera iudicia prohibent. Ille deinde, qui iudicium expectat, debet exhibere manus benè lotas, callo minimè obductas, ieiuno ſtomacho, quieſcente corpore, in loco à nimio frigore, radiiſque ſolaribus remoto. Prȩterea in maſculis, atque in iis, qui diu nati sũt, dextrã; in fœminis verò, atq. in iis, qui nati ſunt noctu, ſiniſtrã manũ examinãdã eſſe: quamuis hac de re Chiromantici inter ſe diſcrepent, cùm multi vtramque manum indiſcriminatim obſeruent. Ad hæc, forma, & magnitudo manus, digitorum, & vnguium, prȩcipuè verò quatuor linearum quali-

Chiromanticorum obſeruationes antequã iudicium ferant.

In Centil. prop. 12.

tas diligenter ſpectanda, num videl. longæ ſint, latæ, profundę, rectæ, obliquæ, interciſæ, ſeparatæ, continuę, lucidæ, apparētes, rubrę, pallidæ, fuſcæ, an alio quocumque modo ſe habeant. Conſiderāt denique triangulum, quadrangulum, ſemicirculum, cruces, ſtellas, radios, ramos, characteres, literas, & alia quæcumque ſigna quæ in manibus reperiuntur: ex quorum obſeruatione, experimentiſque multis, Chiromantiam originē traxiſſe affirmant. Hanc autem in ſcientiarum albo ſcribere non veriti ſunt, putantes, ipſam & ſubiectam materiam, & omnes ad veram ſcientiam neceſſarias conditiones habere. Eſt enim Chiromantia, autore Tyberto, ſcientia quędam, qua ex ſenſibilibus manuum ſignis, hominis fortunam, propenſiones eius varias, naturaleſque affectiones cognoſcere poſſumus. Eius ſubiecta

Chiromantiam ponūt Chiromantici in numero ſciētiarum. Tybertus lib. de Chir. cap. I.

Chiromantiæ subiectum.

Achillinus in quæst. de sub. Physiogn. & Chirom.

Chiromantia variis scientiis subiicitur.

materia, vt Achillino placuit, homo est: quamuis alij non hominem, sed hominis potius partem, seu membrum, hoc est manum ipsam esse censuerint. Hanc Taisnier putauit Astrologiæ subiici, nec posse quemquam sine Astrologia perfectum Chiromanticum esse: vt enim Astrologi planetas, ita Chiromantici lineas illis respondentes considerant. Cocles eandem subiecit Physiognomię, cuius tanquam ramus quidam existit. Achillinus verò Naturali Philosophiæ, à qua sua principia; & fundamenta sumit. Tybertus, inuitis Stoicis, hanc scientiam magni fecit, eamque asseruit hominibus saltem sapientibus prodesse plurimùm, qui ob quandam diuinitatem, quam in se continent, astris quodammodo imperare dicuntur. Huius diuinatricis facultatis scriptores veteres dicũt fuisse Hermetem, Alchyndum, Pythagoram, Pharaotem Indum, Zo-

Chiromantiæ autores varij.

pyrum, Helenum, Ptolomęum, Alpharabium, Galenum, Auicennam, Rasim, Iulianum, Maternum, Loxium, Philemonem: recentiores verò Petrum Aponensem, Albertum, Michaelem Scotum, Sauonarolam, Cermisonum, Coruum, Petrum de Artha, & alios, quos ego suprà nominaui. Sed & Aristotelem inter huius artis patrocinatores cõmemorãt, quem inquiũt librũ Hermetis de Chiromãtia literis aureis cõscriptũ in tẽplo quodã super ara, eidẽ Hermeti dicata, reperisse, eũq; ad Alexãdrum Philippi misisse; eũdẽq; postea varia ad Chiromàntiã spectantia docuisse. Deniq;, vt magni hæc ars ab omnib⁹ æstimaretur, diuinarũ quoq; scripturarũ auctoritate illam firmare conati sũt. Primò ex lib. Iob, vbi de Deo loquẽs, ita scribit, *Qui præcipit niui, vt descẽdat super terrã, & hyemis pluuiis, & imbri fortitudinis suæ. Qui in manu hominũ signat, vt nouerint singuli opera*

Arist. de Chiromantia scripsit.

Diuinæ script. autorit. quib. Chiromantici suam scientiam confirmãt. Iob. 37. & Exodi 13.

sua. Deinde verò ex libro Exodi, vbi Moses, alloquens populum suum, ait. *Eritque tibi in signum super manum tuam, & memoria inter oculos tuos.* Ex quibus verbis eliciunt, scientiam hãc vetustissimam fuisse, eandemque ipsum legislatorem Mosem apertissimè comprobasse. Tantum de primo quæsito. Quod attinet ad alterum, ne quid erroris contingat in verbo, distinguenda primùm Chiromantia est: alia enim Astrologica, alia Physica dicitur. Astrologica illa vocatur, quæ ex lineis, characteribus, atque tuberculis, quę in manu hominis planetarum vires, ac facultates repræsentant, de ipsius natura, variisque rerum euentibus iudicare docet. Physica verò ea est, quę ex linearum magnitudine, & qualitate, quatenus effectus sunt diuinæ illius facultatis fictricis, bonam, vel malam corporis habitudinem cognoscit, vitamque adeò, aut longam, aut breuẽ

Chiromantia duplex. Mart. Delr. lib. 4. Magic. Disquis. c. 3. q. 5

prænunciat. Nunc de vtraque quid ſentiam, paucis explicabo. Chiromã- tiam Aſtrologicam inanem puto di- uinationem eſſe, nullo prorſus fũda- mento ſubnixam, ſcientiæ nomine penitus indignam, & ab Apoſtolica ſede iure meritoque dãnatam. Hoc, opinor, tu facile capies, qui iam ſæpè ex colloquiis noſtris intellexiſti, quã fallax, & incerta ſit tota diuinatrix A- ſtrologia; quamq. grauiter, circa cæ- leſtium ſignorum naturas, Domorũ, quas vocant, ſignificationes, Aſpe- ctuum vires, planetarum, aſtrorũq. omnium in ſingulos homines præci- puos defluxus, & alia huius generis plura coniectores Aſtrologi halluci- nẽtur. Fũdamento autẽ ſublato, cor- ruere ædificiũ neceſſe eſt. Sed velim proximè, & id quidẽ obſignatis ta- bellis cũ Chiromãticis agamus. Sciẽ- tia omnis, vel ars, Ariſtotele autore, aut à naturalibus cauſis prõficiſcitur,

Chiromantia Aſtrologica inanis diuinatio eſt.

Ratio efficax in Chirom.

1. Poſt. 1. Phyſ. & 1. Metaph.

aut habet per se nota, vel alibi demõstrata principia, aut certissimis est experimentis cõprobata. Chiromãtici autẽ spõte sibi ipsis principia quædã effingũt, de quibus etiã inter se magna contentione decertãt. Discerem primùm libenter ab iis veritatẽ huius Chiromãtici principii, videlicet Mõtem indicis à Ioue, medij à Saturno, anularis à Sole, & reliquos à reliquis planetis gubernari. Hoc certè principiũ non est per se notum: Etenim dubium statim occurrit, cur non potius Iuppiter in medij, quàm in indicis radices vim suam influat? Vndenam ergo suam firmitatem nanciscitur? Deinde oro te, quisnam certum me reddere queat, hos esse proprios characteres Martis, illos Veneris, alios Mercurij, si hac de re ne apud ipsos quidẽ Chiromanticos, vt suprà animaduerti, vlla cõstãtia est? Naturalẽ insuper lineã, inquiunt, in manu

Chiromantiæ principia incerta, & sponte ficta.

Taisnier lib. 5. Chir. cap. 6. 7. & 9.

mulieris, magnos; & curuos ramos versus inferiorẽ partẽ emittentem, meretricẽ indicare. Crucẽ in monte indicis benè formatã ecclesiasticam dignitatem promittere. Literã A. in mõte Solis tã genitori, quã filio bonã fortunã portendere. Quæro, stigmata hæc sint ne signa tantũ, an etiã causæ? Si causæ, debet igitur à Chiromãticis explicari efficiẽdi modus: nã humani ingenij captũ excedit, quẽadmodũ crux in monte indicis vim habere possit aliquem ad religionem impellẽdi, & Pontificẽ Maximũ, nõdũ electũ fortasse, ad Ecclesiasticã dignitatẽ ei largiẽdã cõpellẽdi. Si autẽ signa sunt, &, vt ipsi aiunt, à Deo, cælestium corporum ministerio in manibus impressa; aut igitur necessariò expectanda erunt quæcumque portenduntur ab illis, aut Deum futurorum euentuum ignarum, vel mendacem esse, quod dictu perquam impium, confiteri necesse erit. Alia ratio.

Chiroman. ticorum temeritas, atque ftultitia.

Ridere foleo, dum interdum Chiromantici, infpectâ cuiufpiam manu, tres eum, vel quatuor vxores habiturum effe prænunciant. An non ftultiffimum tibi videtur, ex lineis, quæ in vnius manu sūt, alterius mortem velle prædicere, qui nondū fortaffe in reb. humanis eft? Ad experimenta confugiunt, quemadmodum & Aftrologi, cùm fe fe videant rationibus deftitutos: id, quod etiam Petrus Aponenfis inter Chiromanticos celeberrimus confeffus eft: qui ait, fe identidem in vaticinationibus Chiromanticis veritatem comperiffe, eam tamen experimento potiùs, quàm ratione vlla munitam. Sed quid mirum eft, Chiromanticos inter tot nugas aliquando veritatem prænunciare? Nonne id etiam faciūt Ægyptiæ illę mulieres, quæ Zingaræ vulgò dicuntur? Hoc autem cafu accidit, nō aliquâ vi cognitionis: vt mirandum

Chiromanticorum effugium.

Petrus Apon 10. fec. Problem. 49.

Chiromantici verum interdum cafu prænunciant.

mirandum certè ſit, cùm mendaci hominì, ne verum quidem dicenti, credere ſoleamus, quomodo iſtis, ſi vel vna vatum iſtorum prædictio vera extiterit, tam facilè credamus, & non ex multis potiùs falſis vni fidem abrogemus? Sed iam conſuetudo inualuit, vt ſi quid veri ab iſtis ceciderit, id omnes perpetuò commemorent; tot autem mendaciorum nemo penitus recordetur. Ioannes Taiſnier librum integrum de Chiromanticis experimentis edidit, vbi, teſtibus quamplurimis adhibitis, illarum rerum veritatem comprobare nititur, quas ipſe manuum inſpectione, variis in locis, multis heroibus, & viris illuſtribus prædixit. Sed attende quæſo, Gennare, quàm aptè hæc cum iis cohæreant, quæ idem Autor ſui operis initio ad ſtabiliendum Chiromanticum iudicium edocuit. Monet ipſe, ex veterum ſententia, non

Cicero lib. 2. de Diuin.

Taiſnier li. 6. de Chiromanticis experimẽtis.

Chiromantici ſibi ipſis parum conſtantes.

quocumque tempore, aut in quouis loco, aut quomodolibet se habentes manus esse à Chiromantico inspiciẽdas: sed si fuerint benè lotæ, si corpus quieuerit, si stomachus cibo caruerit. Ipse autem, vt fatetur, statim post prandium, repletis corporibus, adiunctis poculis, fumantibus adhuc capitibus illa iudicia dedit: quæro ex te, vtrum ex certa aliqua scientia, an ex furore potiùs, vt nostri aiunt, diuino eius generis vaticinationes effluxerint? Sistendus saltem primùm erat fluxus oris, pòst vaticinandum. Aduersus autem illa, quę de vnguiũ maculis effutiunt, equidem nihil dico: nam inter viros doctos planè constat, maculas illas non aliunde, quàm ex diuersorum humorum portiunculis exoriri, quæ vnguium materiæ casu intermiscentur. Relinquenda igitur est hæc Chiromantiæ species superstitiosis hominibus; cũ

Chiromantia curiosorum ludus.

ſcientia ipſa non ſit, ſed impiorum commentum, &, vt rectè Tricaſſus aliquando dixit, curioſorum ludus. Autoritates autem Diuinæ Scripturæ, quas in huius ſuperſtitionis fauorem Chiromantici adducere ſolent, ne minimum quidem viris doctis negotij faceſſunt. Locum Iob ita ad literam exponunt, Deum videlicet, qui præcipit niui, vt deſcendat ſuper terram, ſignare etiam in manu omnium hominum, vt nouerint ſinguli opera ſua, hoc eſt operatrici hominum facultati, quę per manum, tanquam per organorum organum deſcribitur, temporum varietates aſſignare, vt tempora attendant, ſuis operibus accommodata: quibuſdam enim operibus longe aptius eſt pluuioſum tempus, aliquibus verò ſiccum, aliquibus calidum, aliquibus frigidum. Quam etiam temporum varietatem vel ipſamet bruta ani-

Tricaſſus in præfatione.

Exponitur locus Iob à Chirom. adductus. Vide Nicolaum de Lyra.

mantia obseruant; ideóque Iob cõsequenter ait, *Ingredietur bestia latibulum suum*, scilicet propter aëris intemperiem, *& in antro suo morabitur*, donec videlicet tempus erit idoneum ad egrediendum. Locus verò Exodi alludit ad consuetudinem hominũ, qui, cùm rem quampiam memoriæ commendare volunt, signum aliquod digitis alligant, quòd scilicet manus ob oculos semper versentur: ideò vt populus Israël illius diei recordaretur, quo de terra Ægypti egressus est, præcepit Moses, vt esset illi quasi signum in manu, & quasi appensum quid, ob recordationem, ante oculos eius. Chiromantia verò physica, seu naturalis, quæ ex manus constitutione de ratione totius corporis existimat, indéque etiam varias animi propensiones probabiliter elicit, vera scientia est, naturalibus principiis innixa, & à viris celebratissimis

Explicatur locus Exodi. Vide Franc. Valesium lib. de sacra Phil. c. 32.

Chiromãtia Naturalis vera sciẽtia est, & pars Physiognom.

approbata. De hac Rasis, Auicenna, & Galenus scripserunt: hanc Socrates, Pythagoras, vetere sque illi Philosophię proceres cognouerunt: hāc Aristoteles inter vtiles disciplinas numerauit, atque Physiognomię partem esse putauit. Eius meminit, cùm libros de animalium historia composuit, hisce planè verbis. *Pars interior manus vola dicitur: carnosa est, & scissuris, vitę indicibus, distincta: longioris scilicet vitæ, singulis, aut binis ductis per totam: breuioris, binis, quæ non longitudinem totam designent.* Nec est, cur dicant aliqui, libros de Historia animalium populares esse, ibique Aristotelem non ex propria, sed ex aliorum sententia de rebus ad animalia pertinentibus disputasse: quoniam quæcumque ibi Aristoteles scripsit, tanquam vera alibi comprobauit; quinimmò in iis libris vniuersæ de Animalibus doctrinæ solidis-

Arist. Natural. Chirom. meminit lib. I. de hist. animal. cap. II.

Lib. de hist. animal. qualesnam sint.

ſima fundamenta conſtituit. Nullam igitur Ariſtoteli iniuriam facimus, ſi ipſum Chiromantiæ gnarum fuiſſe dicamus, dummodo tamen non de Aſtrologica, ſed de Phyſica, & Naturali loquamur. Rogabis autem, vndenam Ariſtoteles elicuit, virgulas illas, ſeu ſciſſuras in manu, vitę longitudinem, aut breuitatem indicare?

A lineis quæ ſunt in manu cur Ariſt. vitæ longit. aut breuit. elicuerit.

Huius rei naturalem rationem conati ſunt quidam reddere: cùm enim, inquiunt, infans in vtero eſt, manus habet clauſas, ſtricta in pugnum palma, & digitis in condylos complicatis. Digitorum igitur apicibus, ſeu vnguibus virgulas efficit, & illas quidem profundiores, & magis apparentes, quò aſtrictiores manus fuerint. Et quoniam magna hæc digitorum compreſſio abſque motu vehemēti fieri nequit, quippe qui motus indicat, fœtum à primordiis robuſto, vegetoque calore pręditum

Nonnullorum ratio.

esse; hinc quasi necessaria quadam consecutione concludit, eum, in cuius manu profundæ virgulę, & maximè apparentes fuerint, ad summam senectutem victurum, cùm vita pręcipuè in calore consistat. Cæterùm cùm rationem hanc ad veritatis trutinam expendisset perillustris, ac excellentissimus Eques Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Anatomicorum omnium facilè princeps, Gymnasij Patauini decus, Præceptorque meus maximę colendus, eā comperit nec in rem omninò quadrare, nec veram Aristotelis sententiam aperire. Primò, quoniam obseruauit, digitorum apices illuc non pertingere, vbi scissurarū impressio fit. Deinde quoniam etsi pertingerent, non eum tamen motum habere possent, qui ad scissuras efficiendas satis esset: constans enim est anatomicorum assertio, in fœtu motum

Hæc ratio ab Aquapendente reiicitur.

nullum voluntarium fieri. Sed pone, fœtum in vtero exiſtentem ad arbitrium aliquando moueri, videas nihilominus digitos ita inter ſe aptos, atque connexos eſſe, vt ex eorum apicibus volam prementibus, vnicâ tantùm virgulâ effici poſſit: reliquarum autem ortus cuinam adſcribetur? Ideò eruditiſſimus, & ſapientiſſimus ſenex, cui certè nihil quod ad humani corporis ſtructuram attineat, ignotum eſt, præcipuas, & magis conſpicuas in interiore manu virgulas non prementibus quidem digitorum apicibus, ſed metacarpi articulationibus acceptas retulit. Namque ex inflexione minimi & anularis digiti oritur linea illa, quam Menſalem Chiromantici appellant; ex inflexione indicis & medij naſcitur Media, ſeu Naturalis; ex inflexione verò pollicis efficitur Vitalis. Minores verò virgulas ex iis quaſi liga-

Linearum, quæ ſunt in manu origo ab Aquapendẽte explicatur lib. de Anatom. manus.

mentis oriri putauit, quibus latus tẽdo vnà cum cute interiùs ossibus alligatur, atque etiam ex diuersorum generum fibris, cuti suppositis. Manus itaque lineas non ea sanè ratione à Natura factas esse censuit, vt boni quippiam, vel mali homini portenderent, sed vt manus ipsa probè munus suum obiret, hoc est res omnes tractabiles tutiùs, & exquisitiùs apprehenderet. Etenim in manus dissectione apertissimè ostendit, illic, vbi lineæ sunt, membranosum quemdam nexum subiici, qui cutem interiùs contrahit, & ad ossium commissuras alligat, sicque illam & exquisito sensu præditam, & quò firmiùs res apprehendat, difficulter circumuersatilem reddit; atque hic est linearum vsus. Cur autem ex ipsarum maiore, vel minore profunditate vita breuis, aut longa prænuncietur, Aristoteles in Problematis quasi per transen-

Linearum, quæ sunt in manu, vsus.

Ratio Arist. 10. sect. Problem. 49. cur à lineis manuum vitæ periodus eliciatu

nam ostendit: vbi quamuis huius rei proximam causam non attigerit, ad illam tamen facilem aditum præbuit. Profundiores, inquit, lineæ maiorem articulationem indicant, maior autem articulatio longiorem vitam: exemplo Piscium, qui breuiorem vitam habent, propterea quod minus cæteris articulati sunt. Articulatio, si rem dispiciamus, nō est proxima causa longitudinis, aut breuitatis vitæ, sed potius motus, cùm in eius gratiam parata sit: quę igitur magis articulata sunt, ea ipsa exactiore, vehementioreque motu pollent, quàm quæ minùs. Quoniam verò celer, expeditusque motus validum calorem exigit; validus autem calor index est robustissimi cordis, à quo, tanquam à fonte, atque principio vita oritur; hinc est, quòd Aristoteles ex amplis, atque profundis lineis, quæ in manibus sunt, vitæ longitu-

dinem, ſicut contrà ex obſcuris, atque exilibus breuitatem argumentatus eſt. Porrò ab articulatione deſumpta ratio, ad vitæ longitudinem, aut breuitatem ſignificandam parũ efficax eſt, ſi ſuperficie tenus ſpectetur, & articulatio, quà talis eſt, conſideretur. Vt enim perilluſtris idem Eques optimè animaduertit, Muſcæ ſunt magis articulatæ, quàm Piſces, & tamen minùs viuunt. Canes etiam, Feles, Mures, Aues, & digitata omnia magis ſunt articulata, quàm biſulcus Ceruus; ipſo nihilominus longè breuiorem vitam habere dicuntur. Hæc igitur ſunt, quæ de Naturali Chiromantia Ariſtoteles ſcripſit, nec vſpiam certè, quod equidẽ hactenus viderim, Aſtrologicæ meminit; vt probabile ſit, librum illum de Chiromantia, literis aureis conſcriptum, à Chiromanticis potiùs confictum, quàm vel ab Hermete

Ab articulatione quà talis eſt, haud rectè vitæ periodus ſumi poteſt.

Linearum varietas in manibus vndenam oriatur.

Taisnier li. 1. de Chir. cap. 4.

compositum, vel ab Aristotele inuentum fuisse. Nil autem te conturbet, Georgi, linearum varietas, quæ in tot manibus reperitur; (scribunt enim Chiromantici, vix inter hominum centum millia duorum manus consimiles reperiri) immò tu quàm primùm hinc elice, Chiromantiæ Astrologicæ vanitatem. Etenim si in tot hominum numero ne duæ quidem manus similes reperiantur, quodnam erit igitur huius Chiromanticæ disciplinæ experimentum? Naturales lineæ, quas vocant, quoniam ex manus astrictione fiunt, in omnibus ferè similes sunt: accidentariæ, vt ipsi dicunt, ad artem non pertinent, sed tàm has, quàm illas, non astrorum vlla vis, vt ipsi putant, sed varia manuum constitutio, quæ in quatuor primarum qualitatum temperatione consistit, dissimiles facit, atque constituit. Vale. Ex Man-

driola Patauino ſuburbio, XIII. Kalendas Nouembris. M DC XVIII

Dominico Contareno, Io. Baptiſtæ filio, Patritio Veneto.

EPISTOLA II.

De *Phyſiognomia.*

SI vera eſſent, Dominice clariſſime, quæ ſuperioribus diebus de Phyſiognomica diſciplina, ſeu Metopoſcopia, in ædibus clariſſimi Nicolai fratris tui, mecum diſſeruiſti, profectò ſcientiis aliis prætermiſſis, in hanc vnam incumbere, eique adipiſcendæ neruos omnes contendere vellem. Quid enim iucundius, quàm in aperta hominis fronte, tanquàm in tabella quadam, non ſolùm mores eius, atque ingenium, verùm etiã præteritas calamitates, varioſque re-

rum euentus introſpicere? Sed fallax (mihi crede) atque inanis eſt diſciplina hęc, quæ mulieres potius, & imperitorum vulgus, quàm doctos, & eruditos homines in admirationem traducet. Quæ de Monacho illo ſcripſiſti, aniles fabulas exiſtimo; nec tã facilè deſcendunt in animum meũ: ſi hominum intuitu de multis rebus diuinauit, & vera prædixit, id arbitror caſu contigiſſe, quàm ex artis alicuius præceptis. Simile quiddam me legiſſe memini apud Bartholomæum Coclitem de quodam Hebræo, qui ſola linearum frontis inſpectione quid cuique acciderit, euẽturumue eſſet, ſcire ſe profitebatur. Opes nonnullis, dignitates aliis, aliis paupertatem, mortem violentam aliis prænunciabat: neque his contentus, earumdem linearum aſpectu, genitoris etiam, genitricis, vxoris, filiorum, fratrumque ſtatum inueſtiga-

Barthol. Cocles lib. 5. Phyſiogn. cap. 8.

bat. Putasne, tàm parum in Philosophię studio me profecisse, vt hisce vanitatibus assentiar? Quæ naturę limites transcendunt, & rationi penitus aduersantur, non admiratur Philosophus, sed contemnit potiùs, abiicit, atque pro nihilo ducit: huiusmodi autem sunt quæ de Metoposcopia traduntur ab istis, quæque à te tantoperè commendantur. Noui quàm te semper optimum & Oratorem, & Philosophum præstiteris, ac per hoc miror, quo tandem pacto in hanc opinionem incideris: sed tu fortasse, fundamentorum huius artis leuitate perspectâ, palinodiam canes. Attende quæso, quibusnam illa fundamentis innitatur, & vndenam sua principia deducat atque desumat. In tranquilla fronte, secundùm eius lõgitudinẽ tres lineas præcipuas Physiognomi considerant, quas tres ętates significare, tribusque planetis

Physiognomicæ Astrologicæ fũdamenta præcipua.

ſubiectas eſſe perhibent. Mercurio infimam, Ioui mediam, Saturno ſupremam. Pueritiam primæ tribuunt, hoc eſt ab ortu vſque ad annum 25. (ſic enim ipſi ætates diſtinguunt) Iuuentutem ſecundę vſque ad annum 51. Senectutem tertię, vſque ad finem vitę. Si plures ſint in fronte lineæ ſecundùm longitudinem extenſæ, principalium ſorores eſſe arbitrantur, eo modo, quo Chiromantici de manuum lineis effutiunt. Ex harum linearum qualitate, de totius corporis temperie, de vitæ longitudine, aut breuitate, deque variis rerum euentibus iudicium faciunt. Nam ſi fuerint longæ, latæ, profundę, continuatę, bonum portendunt: ſi ſecus, malum. Interſectiones aiunt, vbicumque inciderint, pro linearum ſignificatione, planetarumque dominatu, ſemper aut in pueritia, aut in iuuentute, aut in ſenectute, infirmitates,

Linearum frontis ſignificatio.

inimicitias,

inimicitias, maximaque pericula indicare. Obliquas lineas perpetuò calamitates ostendere; paruas quidem, si deorsum, magnas verò si sursum in modum arcus se extenderint. Si duæ inferiores lineę absque vlla interruptione, quasi angulum constituerint, indicia esse aiunt felicitatis maximæ, aut in honoribus, aut in diuitiis. Quæ tamen vel ad parentes pertinere potest, prout angulus in dextra, sinistraue frontis parte repertus fuerit: dextram enim frontis partem patri adscribũt, sinistram matri. Considerant præterea, Chiromanticorum more in variis partibus frontis planetarum characteres, à quibus innumeras significationes accipiũt, quas recensere pudet. Nunc quæso tecum, vir clarissime, acrem illam ingenij tui aciem in omnes, aut certè præcipuas huius disciplinæ partes intende, contemplareque diligenter,

Physiognomiæ Astrologicæ, seu Metoposcopiæ confutatio.

S

num artis, vel scientiæ, an potiùs anilis superstitionis fraudisq. nomẽ mereatur. Tu ne vnquam id veluti cõmunem animi conceptionem accipies, infimam frontis lineam pueritiam, mediam iuuentutem, supremam senectutem indicare? Quâ notâ cognoscunt ipsi, superiori lineæ Saturnum præesse, mediæ Iouem, inferiori Mercurium? An non vides, hæc ipsorum esse commenta iis non dissimilia, quæ Astrologi de cælestibus Signis, deque duodecim cæli domorum significationibus prodiderunt? Lineas frontis pręcipuas non efficiunt quidem planetę, sed effectus illius musculi sunt, quatenus interdum explicatur, interdum verò contrahitur. Exiguę autem & minoris momenti à capitis temperatione pendent, pręsertim à siccitate, quę frontem rugosiorem facit: id quod etiam in senibus, & in quarumdam

arborum corticibus efficit humeris inopia. Hi ſunt effectus rerum naturæ qui à certis & determinatis cauſis oriuntur. Quæ verò Phyſiognomi docent, lineas videlicet continuatas, vel interruptas, felicitatem, aut miſeriam portendere; has honores, & diuitias, illas carceres, exilia, ægritudines, mortes ſignificare; dextram frõtis partem ſtatum patris, ſiniſtram matris oſtendere, & id genus alia; ſpontè ab illis, temereque conficta ſunt, nulla ratione munita, nullo experimento comprobata. Quænam, oro te, ratio perſuadere queat caſu interruptas, aut interſectas lineas, quę in alicuius fronte conſpiciuntur, imminentia pericula, graueſque inimicitias indicare, quæ tamen ab alterius arbitrio, voluntateque pendent? Lineæ maiores, quæ ſunt in manu, vitæ lõgitudinem, aut breuitatem ſignificant, quia ſunt indicia debilis, vel ro-

Colum. lib. 16. cap. 34.

busti caloris, in quo vita consistit. At verò lineæ frótis quam obsecro vim habere possunt, diuitias, dignitates, atque itinera significandi, quæ nullã ad corpus rationem habent, sed ab industria, meritis, liberaque voluntate proficiscuntur? Experimenta autem physiognomica, quęnam esse dicemus, si ne duo quidem homines ore habituque similes omninò reperiri possunt? Quid igitur, contemnenda ne penitus physiognomia est, de qua Hippocrates, Polemon, Loxius, Philemon, Aristoteles, Galenus, Auicenna, Rasis, Conciliator, Magnus Albertus, Sauonarola, Michael Scotus, Zaccarias, & Hieronymus de Manfredis, Antonius Cermisonus, Indagine, Taisnier, Cocles, Ioannes Baptista à Porta, aliique viri celebres copiosè scripserunt? Minimè verò, sed distinguenda potiùs: alia enim naturalis, alia Astrologic[a]

Physiognomiæ Autores præcipui.

Physiognomia duplex.

eſt, quemadmodum & Chiromantia Aſtrologicam Phyſiognomiam, tanquam vanam,& ſuperſtitioſam, vnà cum eius Autoribus abiiciendam ſemper equidem exiſtimaui: naturalem verò, tanquam vtilem, & Philoſopho dignam, ſummis ſemper laudibus celebraui. Hæc enim non frontis lineas, ſed capitis, pectoris, dorſi, cæterorumque membrorum conſtitutiones contemplatur, atque ex faciei pulchritudine, vel deformitate, ex colore pilorum, ex qualitate vocis, ex quarumdam partium motu, atque id genus aliis, extrinſecùs apparentibus, de temperie, valetudine, moribus, ingenio, animique affectionibus diuinare docet. Faciem tamen, & frontem præcipuè conſiderat, quę homini, vt Plinius ait, triſtitiæ, hilaritatis, clementię, atque ſeueritatis eſt index. Huic tu ſi operá dederis, certè non errabis: cùm certa

Phyſiognomia naturalis approbatur.

Plin. lib. II. cap. XL.

ſcientia ſit, viro nobili, atque prudẽti cum primis digna. Si enim equites, vt Ariſtoteles ait, artem habent cognoſcendi equos, & venatores cognoſcendi canes; cur non etiam Philoſophi ſcientiam habere poſſunt, qua hominum naturas, moreſque dignoſcant, atque per ea, quæ foris ſunt, ad intima deſcendant? Ferunt, Mathiam Coruinum, Hungariæ Regem, Phyſiognomicæ diuinationis adeò adprimè ſtudioſum fuiſſe, vt vel ex primo aſpectu lineamentorũ faciei de temperamento, & moribus hominum ſolertiſſimè iudicaret, adeò ut Magus ab æmulis crederetur. Cęſarem etiam Romanorum Imperatorem clariſſimum, præter belli peritiam, atque admirabilem in diſciplinis eruditionem, hanc artẽ legimus optimè calluiſſe. Brutum enim, quòd pallidus eſſet, ſuſpectum ſemper habuit. Et de Caſſio loquens,

Ariſt. lib. de Phyſiogn. cap. 1.

Bonfinius lib. 8. Hiſt. Hungar. deca. 4.

Plutarchus de vita Cęſaris.

quidnam, inquit, Cassium velle putatis? haud enim mihi magnoperè placet is, qui maximè pallidus, macieque extenuatus est. Allata rursus de Antonio, & Dolabella calumnia, non hos, inquit, pingues, crinitosque pertimesco. Pythagoras quoque mores naturasque studiosorum suorum ex oris, totiusque corporis filo atque habitu explorabat antequã in disciplinã καὶ ὁμακόϊον reciperes. Physiognomica igitur scientia quędam extat, & illa quidem ex causis naturalibus orta, atque illustrium virorũ autoritate comprobata: cuius si definitionem desiderares, hæc adferri posset. Physiognomia est scientia, quæ hominum mores ex corpore, vultuque dignoscit. Habet autem hæc scientia sua fundamenta præcipua, & sunt signa ipsa physiognomica, quæ à rebus variis desumuntur, videlicet ab animalium quorum-

Physiogn. quid. Arist. lib. de Physiog. cap. 3. Cic. de Fato.

Physiognomica signa vnde sumãtur. Mart. Delr lib. 4. Mag. disq. cap. 3. q. 4. Valesius li. de sacra Philo. c. 31.

dam ſimilitudine, à moribus gentiũ, à ſexu, motu membrorum, à naturali ſtatu faciei, & ab effectuum coniunctione. Ab animalium ſimilitudine, vt qui paruis oculis ſunt, veluti ſimiæ, inuidi ſunt: qui magnos, vt boues, ſtupidi. A moribus gentium, vt nimium fuſci, bardi, ac pertinaces iudicantur, quoniam Æthiopes huiuſmodi ſunt. A ſexu, vt candidi, & molles cute, pauidi ſunt, leues, & libidini deditir; quoniam mulieres hiſce affectibus ſunt obnoxiæ: id autem potiſſimùm temperiei adſcribitur, à qua ſimul & cutis mollities, & morum qualitas pendet. A motu membrorum, vt oculi non nictantes iracundos ſignificant, quoniam irati fixis, & immotis oculis intuentur. A naturali ſtatu faciei, vt aſpectus demiſſus mœrorem indicat, quia in hanc diſpoſitionem naturaliter vergit, qui triſtis eſt. Ab effectuum con-

iunctione, vt ex iracundia, cui tristitia, & animi prauitas adiuncta sit, inuidia colligitur. Horum signorum obseruatio te physiognomum efficere potest, dummodo frequens & assidua sit exercitatio. Aliud enim est de Physiognomia disserere; aliud Physiognomum esse: ad illud satis est optimorum librorum lectio: hoc verò nonnisi longa consuetudine comparatur. Ego ab Aristotele non pauca didici, qui certè hac in re visus est mihi omnes numeros impleuisse: si eodem tu quoque præceptore veteris, admirabilem ex eo doctrinam elicies, breuique Physiognomus nõ vulgaris euades. Quoniam verò, sicut idem Aristoteles præcipit, à facilioribus est inchoandum; idcirco velim iis te priùs exerceas, quæ communiora sunt, quorumque vsus frequentior. Afferam heic ad rem faciliùs elucidandam, aliquot exempla. Pili

Physiognomica ars nonnisi frequenti exercitatione acquiritur.

In Procem. primi Phys.

molles timidum hominem ſignificant, duri fortem, circa collum liberalem, circa pectus loquacem. Caro dura inſenſibilem naturam indicat, mollis docilitatem cum inſtabilitate coniunctam. Motus velox ingenioſum, tardus cogitabundum. Vox grauis & intenſa fortem; acuta, & remiſſa timidum. Color faciei flauus magnanimitatem, ruber verſutiam, pallidus malignitatẽ, mellitus ignauiam. Oculi parui puſillanimitatem, magni ſegnitiem, concaui malitiam, eminẽtes fatuitatẽ. Oculi valdè nigri, glauci, aut albi timiditatem, charopi, ſeu ad glaucum declinantes ingenuitatem, caprini ſtoliditatem, ignei inuerecundiam, lucentes luxuriam. Supercilia coniuncta triſtitiam, mẽtum acutum animoſitatem, aures paruæ inuidiam, magnæ patientiam. Plura apud Ariſtotelem, recentioreſque Phyſiognomos ſigna reperies, à

rerum naturalium proprietatibus tracta, quæ tamen sensim obseruanda sunt, ne eorum multitudo, atque varietas confusionem pariat; neve etiam si simul addiscantur, omnia facilè excidant. Duo autem præcipuè in arte Physiognomica animaduertenda sunt. Alterum est, ne vni tantùm signo credamus: stultum enim est, ait Aristoteles, ex vno tantùm iracundiæ signo iracundum aliquem iudicare: si autem plura in vno conuenerint, tutum erit iudicium. Alterum est, ex varia corporis temperie varios quidem animi affectus eliciendos esse, quemadmodum Galenus docuit: non ea tamen ratione, vt temperies illa necessitatem aliquã inferat, sed quatenus tantummodo propensionem quãdam, atque procliuitatem inducit, quę etiam oppositis habitibus superetur. Hinc Pythagoricos legimus, ex signis corporis

Animi affectus non ab vno tantùm signo, sed à pluribus esse sumendos. Arist. vbi supra cap. 5.

Corporis temperies nullam inducit necessitatem in animi affect. sed solùm propensionem. Galenus li. quod animo. corp. temp. seq.

Lege Sirenium lib. 9. de Fato ca. 10.

non de vita quidem, ſed de eiuſdem habilitate iudicare ſolitos eſſe; quaſi doctrina, aſſuefactione, cultuque diligenti, incitamenta ad vitia, affectuſque vehementes ita reprimi poſſint, vt intra ſuas ſe metas contineant, & rectæ rationis imperio ſubiiciantur. Nonne *Zopyrus* quidam Phyſiognomus *Socratem* ex corporis lineamentis ſtupidum, & mulieroſum iudicauit; quem tamen ſcimus, ingenioſum, atque temperatiſſimum extitiſſe? Non errauit Phyſiognomus: natura enim talem illum effecerat, ſed Philoſophiæ ſtudium, longaque conſuetudo reformarat. Hinc eſt, quòd Phyſiognomi de brutis faciliùs, quàm de hominibus iudicare poſſunt: quoniam bruta abſque vlla ratione propenſionem ſequuntur; homines verò, arbitrij libertate donati interdum contra propenſionẽ operantur. Non ergo rectè Phyſio-

Phyſiognomi de brutis faciliùs quã de hominibus iudicare poſſunt.

gnomus hunc vel illum hominem auarum esse, sed ad auaritiam propensum diuinare poterit. Habes, Cõtarene clarissime, quęnam mihi Physiognomia probetur, quæue improbetur: gaudebo autem vehementer, si intellexero, me hac epistola te à concepta iam sententia in meliorem reuocasse. Vale. Patauij VI. Idus Octobris. M DC VII.

Comiti Schinellæ de Comitibus, Philosopho, & Theologo Patauino.

EPISTOLA III.

De Geomantia.

QVI tibi tantopere Geomantiã commendauit, Comes Schinella, aut Circulator aliquis est, aut certè quiuis alius de Zingarorum, vt aiunt, grege, ex mẽdaciis cibum quæ-

ſtumque captantium. Scitè admodum reſpondiſti, ſcientiam hanc, tibi alioquin ignotam, vel ex eo maximè vanitatis ſuſpectã videri; quòd diuinare docet. Equidem ab erudito Philoſopho, optimoque Theologo reſponſio melior expectari non poterat: quænam enim ars vel diſciplina vnquam exſtitit, quæ eorum quæ euentura ſunt prouidentiam edoceret? ne illud eſt tollere, quod maximum inter Deum Opt. Max. atque homines differt; ſi homines quoque res omnes poſt futuras præcognoſcerent? Adoleſcentulus olim cùm Aſtrologiæ operam darem, audiſſẽque, multa de Geomantia prædicari, ipſe quoque in huiuſcemodi ineptiis perquam curioſus, quidnam illa eſſet, quidue in ea potiſſimũ tractaretur, exquirere volui. Ne viuam, ſi quid reperi, quod non irriſione potiùs, quàm memoria dignum eẽ-

Solus Deus futura præ- noſcit.

Quid Autor de Geomantia ſentiat.

ſantur, in eam optimè quadrare opinor illud Salomonis, Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quòd ne contradicendi ſtudio me id aſſerere ſuſpiceris, hac epiſtola quemdam quaſi Geomantiæ typum ad te mittere decreui; vt quàm inane commẽtum illa ſit, non ex aliorum dictis, ſed ex rebus, ab eadem ortis, atque ab ipſiſmet Geomanticis peruulgatis, perſpicuè intelligere poſſis. Geomantia, vt ab eius definitione incipiam, nihil eſt aliud, quàm diuinatio ex terra. Hanc Geomantæ in ſciẽtiarum numero ponere veriti non ſunt; eamque nonnulli, quòd hominem, futura præſagientem, gnarum, atque prudentem efficiat, Morali Philoſophiæ ſubiecerunt. Aſtrologiæ alij, propterea quòd ab ea ſumit diuinandi principia; & figuras, cæleſtibus ſignis, atque planetis ſubditas, contemplatur. De eius origine inter

Eccleſiaſtes cap. 1.

Geomã. quid.

Petrus Aponenſis par. 2. Geomantiæ.

De origine Geomantię opinio 1. Pol. Verg. lib. 1. de inuent. rer. c. 23.

ſcriptores non modicà controuerſiā eſt. Putarunt nonnulli, Perſarum Magos, qui & ſapientes dicebantur, prima illius fundamēta iecisse. Cùm enim Deorum cultui dediti eſſent, hoſtiaſque ad ſacrificia præberent; non ſolùm ob ipſorum admirandā frugalitatem, verùm etiam ob aſſiduum rerum diuinarum ſtudium, multùm apud ſuos autoritate valebant, plenaque illis fides in rebus omnibus habebatur. Tantâ autem exiſtimatione inflati, eò audaciæ, atque temeritatis peruenerunt, vt & ſiderum inſpectione futura prædicere, & artibus quibuſdam, veritatis imaginem habentibus, rerumque ac verborum maleficiis, ſcire ſe omnia, & poſſe facere profiterentur. Ab his igitur quemadmodum Necromantia, Pyromantia, Hydromantia, aliæque Magicæ artis ſpecies ortę ſunt, ita Geomantiam fluxiſſe, ſcriptores

veteres

veteres tradiderunt. Alii verò crediderunt, eandem à Sacerdotibus Ægyptiis originem traxisse: qui cùm nullis artib. vacarēt, publico autem sumptu viuerent, Geomantiam interdum, ne viderentur nihil agere, & quasi ludibundi tractabant; eo fortasse modo, quo mulieres nostrates prope ignem, signa in cineribus describentes, res varias sorti committere solent. Posteriorum autem Geomantarum nonnulli huius superstitionis autorem fecerunt Deum, quò ipsa faciliùs in imperitorum animos descenderet, ipsi autem eius peritiâ censerentur. Alij Angelum, at cuius nomen reticuerunt, quasi verò sicut vnus dumtaxat Deus est; ità vnus tātùm Angelus extare credatur. Alij Enoch, sed nullum proferunt Sacræ Scripturę locum. Ego in eam sententiam descendo, Geomantię inuentorem Angelum extitisse, & il-

Opinio 2. Iulius Sirenius lib. 9. de Fato. cap. 38.

Opinio 3. Pet. Apon. vbi supra.

lum quidem non Dei, ſed Sathanæ: à quo vt cuncta diuinationis genera emanarunt, ita probabile eſt, hanc ipſam quoque artem profectam fuiſſe. Callidus enim & veterator dæmon iis ſe rebus libenter immiſcet, quæ homines à vero Dei cultu auocant, eoſdemque non modò in falſas opiniones, verum etiam in impietatem deducunt.

Authoris ſententia de orig. Geomātiæ.

Cæterùm qualisnam eſſet vetus Geomantia, aut quibuſnam figuris deſcriberetur, incertum omninò eſt. Illud autem à rerum antiquarum obſeruatoribus traditum, veteres illos Geomantas, ſiue Perſæ, ſiue Ægyptij, ſiue Chaldæi fuerint, ſtylo ferreo, punctis quibuſdam, ſub dio in arenulis, vel puluere deſignatis, de futuris euentibus diuinare cōſueuiſſe.

Geomantia vetus qualiſnam fuerit.

Fortaſſe viri illi minimè mali nullâ penitus arte, ſed ſolis pùnctis, aut figuris hinc inde caſu deſcriptis, quaſi ſortibus diuinam voluntatem

Sortis genus conſultorium à Theologis admittitur. Lege Aug.

in rebus incertis manifestari sibi cupiebant: id quod etiam à nostris aliquando factitatum fuisse, sacrę Theologiæ studiosi tradiderunt. Recentiores autem Geomantæ, à Dæmone docti, hoc diuinandi genus reuocarunt ad artem, nonnullasque figuras, & figurarum proprietates, ac nomina excogitarunt, quæ certè, dum recensentur, risum audientis tenere nō possunt. In primis itaque cōmodiorem rationem sequuti, Geomanticas figuras non solùm stylo ferreo in arenulis, vel puluere sub dio, sed domi etiam, ad vitandas aëris iniurias, in charta, vel abaco, scriptorio calamo, atramento illito describi posse censuerunt. Non enim, inquiunt, cælorum vis adeò debilis est, vt vel per tegulas ad Geomantæ manum, figurasque ab eo editas descendere non possit. Quonam autem pacto puncta describant, & figuras eliciat, attē-

in ep. ad Honorat. & lib. 5. de Doctr. Christi: c. 18

Geomantiæ ars à recentioribus excogitata.

Petr. Apon. lib. 1. Geom. in initio.

Geomanticæ figuræ quomodo describantur.

de. Quatuor primò punctorum, seu paruorum circulorum, quasi inæquales lineas, manus digitos repræsentantes, casu, & temerè à dextra ad sinistram, Hebræorum more ita producunt.

o o o o o o o o o o o o

o o o o o o o o o o

o o o o o o o o o o o o

o o o o o o o o o

Quibus tres alios punctorum ordines adiiciunt, ita vt sexdecim lineæ sint, in quatuor ordines distributæ. Deinde interiectis quibusdam virgulis puncta copulant bina, & bina, ita vt in linearum extremitatibus aut vnum tantùm, aut duo remanere puncta necesse sit, vt hîc vides.

o o o--o o--o o--o o--o

o o--o o--o-- oo- o--o

o o--o o--o o--o o--o

o o o-- o--o o--o

Mox remanentia puncta colligentes, eademque secundùm linearum ordinem collocantes, figuram

o o

ita conficiunt o : in prima namque

o

o o

linea duo puncta supersunt, in secunda vnum, in tertia vnum, in quarta duo, quæ ita disposita figuram illam constituunt, quam coniunctionem appellant. Finge ergo, ex quatuor linearum ordinibus has quatuor figuras emersisse.

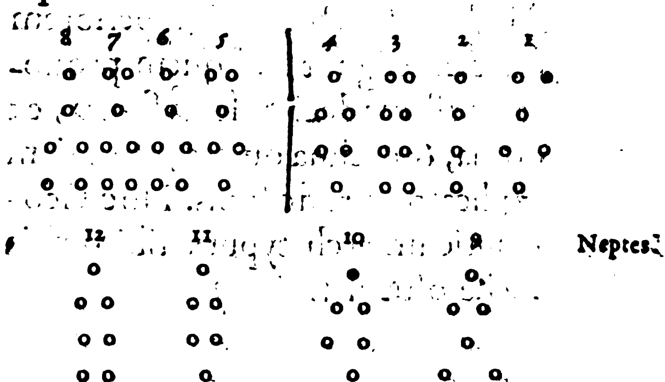
	4	3	2	1
	o	o o	o	o o
Matres.	o o	o o	o	o
	o o	o o	o	o o
	o	o o	o	o

Ex his, tanquam ex genitricibus, quatuor alias figuras, quasi filias progigni, Geomantę perhibent: ex superioribus enim punctis ordine dispositis, primam aiunt oriri filiam, ex subsequentibus secundam, atque ita de reliquis, vt hoc exemplo manifestum fit.

	8	7	6	5
	o	o o	o	o o
Filiæ.	o	o	o	o
	o o	o o	o o	o o
	o o	o o	o o	o

Neque verò satis esse putarunt matribus, filias genuisse; sed vt duo-

decim haberent figuras, quæ duodecim cæli domibus, ab Astrologis effictis, responderent, quatuor insuper creari neptes statuerunt; ita, vt ex primæ, & secundæ figurę punctis nona; ex tertię, & quartę decima; ex quintæ, & sextæ vndecima; ex septimæ, & octauæ duodecima figura nascatur: illud aduertentes, vt ex imparibus punctis vnum, ex paribus verò duo colligantur. Exemplum rem facilè aperiet.

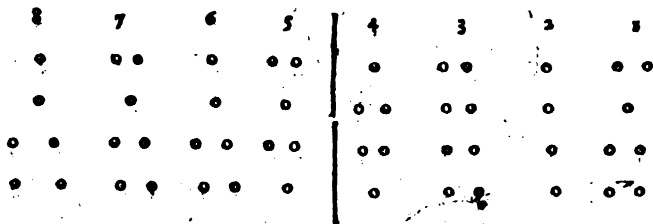
Hactenus duodecim habemus figuras, quibus Geomantæ de qua-

cumque re quæsita iudicare consueuerunt. Nunc autem, quoniam de iudicio, priusquam sententia feratur, testes examinandi sunt, idcirco ex nona, & decima figura decimam tertiam, ex vndecima, & duodecima decimam quartam eliciunt, quas testes appellant. Denique ipsimet testes iudicem creant, qui est decimaquinta figura, ab illis orta. Ne quid autem præterea ad controuersiam dirimendam desiderari possit, si fortè iudex suspectus fuerit, superiorem iudicem eligunt, ad quem prouocant; estque decima sexta figura, ex prima, & decima quinta, modo iam explicato, proficiscens. Hoc Geomanticum archetypum tibi omnia facilè ostendet.

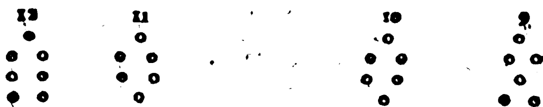
Testes, Iudex, & sup. Iudex.

GEOMANTICVM ARCHETYPVM.

Filiæ. Matres.

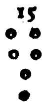
NEPTES.

TESTES.

IVDEX.

Sup. iud.

Geomanticarum figurarum nomen, & numerus.

Porrò figuræ omnes, quæ ex punctis variè copulatis, emergere possunt, quæque Geomanticæ superstitionis, tanquam fundamenta præcipua statuuntur, sexdecim sunt, & illę quidem propriis nominibus insignitæ.

Aquisitio.	Amissio.	Lætitia.	Iustitia.	Fort. maior.	Fort. min.
o o	o	o	o o	o o	o
o	o o	o o	o o	o o	o
o o	o	o o	o o	o	o o
o	o o	o o	o	o	o o

Coniunctio.	Carcer.	Albus.	Rubeus.	Puella.	Puer.
o o	o	o o	o o	o	o
o	o o	o o	o	o o	o
o	o o	o	o o	o	o o
o o	o	o o	o o	o	o

Populus.	Via.	Caput Drac.	Cauda Drac.
o o	o	o o	o
o o	o	o	o
o o	o	o	o
o o	o	o	o o

Geomanticæ figuræ cælestibus signis, atq.

Huiusmodi figuras cælestibus signis, atque Planetis subiectas esse,

eorundemque defluxus recipere dicunt. Vt exẽpli gratia. Arieti ⁘ Tauro ⁘ ⁘ Geminis ⁘ Cancro ⁘ & reliquas cæteris similiter ⁘ ⁘ Saturno ⁘ ⁘ Ioui ⁘ Marti ; cæterisque alias, quas describere piget. Non enim institutum meum est, te hac epistolâ Geomantam facere, sed ea solùm, in quibus Geomantia prę- cipuè versatur, tibi leuiter ob oculos ponere; quò eius ineptias, atque mẽdacia intimiùs valeas cognoscere. Catholicos tractatores imitatus, qui, dũ falsa Hęreticorum dogmata hominum mentibus euellere, atque radicitùs extirpare contendunt, ea plerumque recẽsere coguntur. Easdem prætérea figuras diuidunt in fortunatas, infortunatas, orientales, occiden-

planetis subiectæ.

Geomanticarum figurarum qualitates.

tales, septentrionales, meridionales, igneas, aërias, aqueas, terreas, mobiles, fixas, communes, egredientes, ingredientes. Considerant coniunctionem, occupationem, translationem, & id genus alia, quæ diligenter obseruant priusquam ad iudicandū accedant. Porrò vt ex Geomantia fructus aliquis capiatur, præcepta quędam condiderunt. Primò ad Geomantam nemo accedere debet, nisi constituerit rei alicuius veritatem intelligere, cuius ignoratio tristitiam, scientia verò delectationem afferre possit. Debet deinde accedere spe certa futuri euētus cognoscēdi, non tamen quocumque tempore, sed cùm primùm interiores aliquos animi impulsus persenserit: tunc enim dicunt, animum à cælesti facultate moueri, quę & flagitantem ad præcognitionem stimulat, & manum Geomantę ad figuram confi-

Geomantię præcepta.

ciendam dirigit. Denique ad captandam vulgi auram, atque ad colorandam, roborandamque artem, monent veteratores isti, omni cum reuerentia, atque timore Dei, figuram à Geomanta construendam esse: quoniam vis illa diuina, inquiunt, quæ interrogantis animum percutit, ipsa eadem est, quæ in cęlestia sidera influit, atque ab his in Geomātæ manum descendit. Hæc breuis est Geomanticę vanitatis descriptio, de qua tamen Petrus Aponensis, Cocles, Gęber, Agrippa, Bartholomeus Parmensis, Gerardus Cremonensis, Annibal Raimundus Veronensis, Oliuerius Malmesburius, Gaspar Peucerus, aliique huius classis autores, ab Apostolica sede damnati, copiosè scripserunt. Expendamus nūc quæso diligenter, Comes doctissime, quantum superstitio hęc à recta ratione, quantum à solida Philoso-

Geomantiæ autores præcipui.

Geomanticorum temerarium dictum.

phia, quantum à sapientissimorum hominum fide remota sit. Audent in primis nebulones isti Geomantię inuentorem Deum facere, vt certis signis futurarum rerum cognitionem cum humano genere sua liberalitate communicet. Quis execrationem hanc æquo animo ferat?

Actuum 1.

Nonne Christus Seruator noster, futurorum præscientiam Apostolis interdixit, cùm ait, non pertinere ad illos scire tempora, nec momenta, quę Pater posuit in sua potestate?

Isaiæ 41. Hierem. 10

Nonne frequenter legimus, Prophetarum oraculis, eorum impudentiam repressam fuisse, qui ex cælestibus signis futuros euentus se præsagire profitebantur? At Deus hoc facit, inquiunt, ad suam voluntatem manifestandam. Optimum sanè effugium, quasi sancti, ac religiosi, & non potiùs conscelerati, impiique homines sint; qui

Geomantiam exercent. Olim, referente Beda, cùm Spiritus sancti plenitudo nondum in Ecclesiam effusa esset, viri Deo dediti, ad expiscandam eius voluntatem, in rebus incertis sortibus vtebantur. Sic sorte Isaac vxor eligitur: sic Ionas contra Dei mandatum facere deprehenditur: sic Mathias in Iudę locum sufficitur. Nunc autem neque sortibus, neque signis egemus, quæ diuinæ voluntatis indicia sint: sed, vbi firma fides, atque oratio præcesserint, interioribus illuminationibus, ad id, quod bonum est, eligendum allicimur; diuinaque vis ad animum proximè pertinet, nec est necesse, vt per cælestia sidera transeat, atque ad Geomanticas figuras descendat. Nunc de peruulgata Geomantia disseramus, quam recentiores Geomantæ scientiam esse dixerunt. Subditam illam faciunt diuinatrici

Sortes olim licitæ ad diuinam voluntatem expiscandam. Beda sup. Act. Apost.

Genes. 24. Ionæ 1. Act. 1.

Geomantia inane commentum est vel eo ipso, quòd diuinatrici Astrol subiicitur. Lege Epist. lib. 4. huius.

Aſtrologię; quatenus cæleſtium corporum vim, in ſexdecim figuris, ex varia punctorum diſpoſitione naſcentibus, contemplatur. Hoc autem vnum ad eius leuitatem commonſtrandam in præſens mihi ſatis eſt; cùm aliâs totam diuinatricẽ Aſtrologiam à fundamentis euerterim. Sed demus etiam Aſtrologiam verã, atque ſolidam ſcientiam eſſe; non efficies tamen ne Geomantiæ fundamenta vitioſa ſint, & ruinę proxima. Diſpiciamus quæſo principia, & rem penitiùs expendamus. Eandem eſſe inquiunt, cæleſtem vim, quæ & interrogantis cogitationem excitat, & Geomantę manum, ad figuram conficiendam dirigit. Quid? Habetne ſemper interrogans Geomantam lateri affixum, vt ſtatim, ac animus concitatus eſt, figuram effingere poſſit? Profectò nonniſi poſt aliquem temporis decurſum ferè Geomantam

Geomantiæ fundamentum deſtruitur.

Prima ratio.

mantam inuenies. Nam fortaſſe aut aliis occupationibus diſtinetur, aut certè domo aberit; cæleſtes autem globi inrequieto ambitu circumferuntur. Præterea memini, me legere apud Geomantas, ſi quid vitij irrepſerit in figura componēda, irritam illam eſſe, ac de integro refingendā: cedo nunc, quantum temporis ad illam reſtaurādam deſideratur? Rurſus libenter à Geomantis diſcerem, ſitne vlla cęlorum certa atque determinata vis, quæ manus eorum ad determinatas figuras conficiendas dirigat, nec ne? Nam ſi integrum illis eſt, plura, vel pauciora puncta deſcribere; ſi caſu, & temerè punctorum inæqualia lineamenta ducenda eſſe præcipiunt; quomodo verò id fieri intelligetur cœleſti virtute? Quo motu, quo lumine, quo deſluxu? An ſicut Heliotropium Solem, & Mare Lunam, ità Geomantæ ma-

Secunda ratio.

Tertia ratio.

nus alicuius ſideris motum comitatur? Verùm, vt interim multa prætermittam, vel ex eo præcipuè rei vanitatem elicio, quòd ſi eodem tẽpore duo Geomantæ à duobus de iiſdem rebus, aut etiam diuerſis, interrogati, in eodem cubiculo duas figuras conſtituant, neutiquam ſimiles reperientur? At hoc, inquient, ex varia Geomantæ affectione pendebit. Fallax igitur, ego colligam, & mẽdax eſt Geomantica prædictio, ſi cæleſtis, atque diuina vis ab incerta Geomantæ affectione variari, & immutari poteſt. Ad hæc, ſciſcitabitur harum rerum curioſus, cur quatuor punctorum ordinibus, non pluribus, nec paucioribus Geomantica figura conſtruatur? Ariſtoteles cùm tria eſſe naturalium rerum principia docuit, rationem etiam addidit, cur tot ſint: Geomantæ verò, ad confirmandum hoc princi-

Quarta ratio.

Deſtructio ſecundi fũdamenti Geomant.

pium, tanquam per se notum esset, ne verbum quidem fecerunt. Si quęratur etiam ab eis de filiarum, neptiũ, testium, & iudicum origine, obmutescent; cùm nullam earum rerum, quas ad arbitrium effingunt, rationem afferre valeant. Figurarum verò distinctionem illam in mobiles, fixas, communes, calidas, frigidas, humidas, siccas, diurnas, nocturnas, masculinas, fœmininas, fortunatas, infortunatas, & reliquas, quis non albis dentibus rideat? Fortunatas eas vocant, quæ puncta habent superiùs paria, infortunatas contrà, præter lætitiam, & tristitiam. Cedò rationẽ. Supponuntur, inquiunt, sideribus, atque planetis. Hoc ipsum illud est, quod expectabam. Tristitiam, & carcerem Saturno tribuunt; lætitiam, & acquisitionem Ioui; quonã docti Magistro, qua ratione, quo experimento? Carcerem, aiunt, sub-

Destructio tertij.

Destructio quarti.

Ratio euidentissima in Geomanticos.

esse Piscibus, & Tristitiam Scorpioni; cur ergo has figuras, contra regulas Astrologorum, frigidas, & siccas appellant, cùm ad Aqueam signorũ Triplicitatem pertineant? Fortunam maiorem Soli adscribunt, qui, vt Astrologis placuit, calidus, & siccus est; cur ergo illam inter frigidas, & siccas figuras collocarunt? Fortasse ratione signi? At hoc esse non potest, quia, iisdem autoribus, subest Aquario, qui calidus, & humidus est. Possem sexcentas huius generis ineptias refellere, & Geomantas numerosis consecutionibus absurdis obruere: sed piget me in rebus tam leuibus tempus conterere. Vnum tantùm considero, quod ad figuras pertinet, quas Geomantæ magni faciũt, vt quę superiores defluxus recipiãt. Figuræ istę, quà huiusmodi sunt, puluere, arenulis, charta, abaco, stylo, calamo, & atramento seclusis, pu-

Geomãticæ figuræ cælorum defluxus recipere nequeunt.

ra, & mera accidentia ſunt, ad genus qualitatis ſpectantia; in puris autem accidentibus quomodo cęlorum vis recipi, imprimiue poteſt? Ad Geomanticum verò iudicium quod attinet, attende quæſo, ſaltem vitandi otij gratia, huiuſmodi exemplum. Scire aliquis exoptat, vtrum hoc anno morietur, nec ne? Conuenit ſtatim Geomantam, qui punctis iuxta regulas diſpoſitis, primam, & octauam figuram conſiderat, quas ſi inuenerit ſimiles, mortem prænunciat, eoque magis, ſi decimatertia, & decimaquinta eiuſmodi fuerint. Genus autem mortis ex figuræ qualitate elicit: nam ſi fuerit Rubeus, mortem indicabit ex ferro, vel igne: ſi Puella, ex ictu lapidis, vel caſu trabis: ſi Carcer, ex deſtillatione, longaue infirmitate. Quid tibi videtur, Schinella, audiſtin' vnquam maiores ineptias? Ab vno igitur puncto, plus minus, quod

Geomantici iudicij exemplum apud Petr. Apon.

Geomantici iudicii leuitas oſtēditur.

casu Geomanta describit in charta, & à quo hæc, aut illa figura proficisci potest, mors hominis, aut vita pendebit? Quid Rubeo cum ferro, vel igne? Quid Puellæ cum lapide, vel trabe? Profectò quoties artem hanc mecum ipse meditatus sum, eam semper latrunculorum ludo valdè similem iudicaui. Videas ibi latrunculos sexdecim, geminata acie vtrinque directos: hîc figuras sexdecim, suis quasque locis dispositas. Ibi Regem, Reginam, signiferos, Equos, Arces, Pedites: hic lætitiam, Iustitiam, Populum, Viam, Album, Rubeum, Carcerem, & reliquas. Ibi latrunculos, variis motibus incedentes, nõnullos gradatim, cursim alios, alios hinc inde per saltus, alios rectè, obliquè alios, alios omnibusmodis: hic figuras diuersis qualitatibus prędiitas, fortunatas, infortunatas, calidas, frigidas, humidas, siccas, diurnas,

Geomantia latrunculorum ludo ab Autore assimilatur.

nocturnas, mobiles, fixas, communes, masculinas, fœmininas, ingredientes, & egredientes. Vt autem ibi cuncta à primi inuẽtoris iudicio, voluntateque pendent; ita omnia hîc ad artificis arbitrium accommodata sunt, adeò vt Geomantia ipsa ludi potiùs, quàm scientię nomine nuncupanda sit. Nihil de ea scriptum reperies apud viros sapientes: Magnus Albertus obiter quędam tetigit, sed, vt opinor, ex aliorum potiùs, quàm ex propria sententia. Disputans enim de cælestibus imaginibus, ita scribit. *Hinc est, quòd in scientia Geomantiæ figuræ punctorum ad imagines tales reduci præcipiuntur, quia aliter non sunt vtiles.* Sed vtcunque se res habeat, non est Albertus tantæ autoritatis, vt ab eius testimonio recedere nefas sit; cùm pręsertim multa docuerit à Philosophiæ grauitate penitus aliena: si tamen ab eo editi sunt libri

Geomantiæ ars ad inuentoris arbitrium accommodata.

De Geomantia nihil à viris sapientibus scriptũ est.

Magn. Alb. lib. 2. de lapid prec. tract 2 c. 3.

nonnulli, qui ∫ub eius nomine cir-cũferuntur. Hæc habui de Geomantia, quæ ad te ∫criberem: ∫i mihi credis, cùm po∫thac nomen eius audies, non admirandum quippiam, vt multi faciunt, ∫ed futile, atque inane protinus concipies. Et ∫i fortè fortunâ circulator ille nuperus ad te redierit, habebis vnde ∫ententiam tuam ∫atis validè tueri atque confirmare po∫∫is. Vale. Ex Mandriola Patauino ∫uburbio, III. Kal. Nouembris. MDCXVIII.

Franci∫co Latarono Veneto, Patauini Collegij Theologo.

Epistola IV.

De *Nomantia*.

Ille prædicendi, aut veriùs po∫t dicendi modus, quo familiaris i∫te

tuus Leonardum Donatum, & Antonium Priolum, postquam Venetiarum Duces creati sunt, tales futuros esse cognouit, Nomantia vocatur; fallax, & superstitiosa ars, vt aliæ cūctæ ex Diuinatricum genere, quemadmodum rectè respondit R. P. F. Ioannes Andreas Ferrariensis Capucinus, vir doctissimus, & vtriusque nostrum amantissimus, cum quo scribis, te hac de re multa verba fecisse. Spuriam tamen Nomantiam ego quidem eam appellarem: quoniam qui in istiusmodi rebus illam adhibent, non eis vtuntur regulis, quas, qui se veros Nomantas profitentur, ad vnguem obseruant, sed omnia pro re nata ad suum arbitriū accommodant. Quanquam & ea, quæ vera Nomantia creditur, innumeris scatet erroribus, totaque ex fraude, & mendacio composita est. Duos libellos me olim de Nomantia

Nomantia spuria.

legisse memini, alterum Annibalis Raimundi Veronensis, alterum Equitis Fontanæ Vicentini. Vterque artem hanc summis laudibus ad cælum extollit. Antiquissimã esse aiũt, & quasi Dei beneficio humano generi communicatam, præsertim in eorum gratiam, qui Astrologiam addiscere nequeunt. Eius inuentorem faciunt Enoch filium Iareth, eademque dicunt Ioseph filium Iacob, optimè instructum, annonæ caritatem in Ægypto septennio duraturam, prenunciasse. De hac postea scripsisse Aleandrum, Merlinum, Ionicum, Gamalielem, Pythagoram; esseque admirabilem illam scientiam, quam veteres Hebræorum Cabalistę profitebantur. Si quæras, quid sit Nomantia, quæ veriùs Onomãtia appellari debuit, sed insinceræ disciplinæ corrumpi quoque debuit appellatio; si quæras, inquam, eius definitio-

Annibal Raimundus, & Eques Fontana de Nomantia scripserunt.

Nomantiæ inuẽtorem quemnam fecerint Nomantici quique apud ipsos autores præcipui.

Nomantia quid.

nem. Responsuri sunt esse diuinationem ex nomine. Cuius quidem diuinationis fundamenta præcipua sunt literarum elementa, quæ, vt ipsi docent, diuinos quosdam numeros obtinent: hi autem simul collecti tantum luminis artem callentibus præferunt, vt de rebus occultis, futurisque euentibus iudicare certò possint. Non enim temerè, inquiunt, sed certa ratione, & sub occultis mysteriis, magnus Mundi architectus rerum vniuersitatem molitus est, cunctaque in numero, pondere, atque mensura disposuit. Hac arte gloriantur, se hominum mores, ingenia, procliuitates, fortunas, miserias cognoscere posse: præterea viuat ne absens, vtrum sanabitur infirmus, priùs ne vir, quàm vxor moriturus sit, vter dimicantium vincet, inuenietur ne qui rem alienam contrectauit. Quid plura? Nec ab istis obsi-

Nomantiæ fundamenta.

Nomantici quid se scire profitcantur.

gnatæ tabellæ tutæ sunt: nam etiamsi cum tabellariis non loquantur, iactant, se scire posse, quid in illis exaratum sit. Subditam faciunt Nomantiam diuinatrici Astrologiæ: quandoquidem literas cælestibus signis, atque planetis subiiciunt; habereque aiunt singulas proprium numerum, atque adeò peculiarem significationem. Atque inde statuunt, ex literarum numeris non solùm Ascendens, verumetiam dominatricem stellam inueniri, & quicquid homini euenturum sit, prędici nullo negotio posse. Rotam quandam effinxèrunt in partes duodecim, iuxta duodecim domos cælestes, distributam, quam, ad captandam vulgi fidem, Pythagoræ adscribunt, vbi literæ omnes, numeri, cælestia signa, & planetarum characteres descripti sunt, hancque totius Nomanticæ disciplinę tanquā basim ac fundamentum esse arbi-

Nomantia diuinatrici Astrologiæ subdita.

Nomanticorum Rota.

trantur. Literas diuidunt in fortunatas,& infortunatas,atque itidem numeros; ſingulisque literis, cęleſtibus ſignis, atque Planetis proprios numeros attribuunt, vt hoc exemplo intelligere poteris. Literæ, Numeri fortunati apud Nomanticos.

A	13	♈	94	✱	55	A	B	1	2
B	9	♉	124	♁	94	E	C	5	3
C	27	♊	102	☿	178	H	D	6	4
D	24	♋	130	☽	60	I	F	8	7

Reliqua videre eſt apud ipſos; non enī omnia hîc exſcribere eſt operępretium. Porrò de re aliqua interrogati, priuſquam reſpondeant, hæc nomina diſtinctè ſcribunt, videlicet quęrentis, matris, menſis, diei, loci, ſigni, planetæ; interdùm etiam patris, & aliarū rerū, pro qualitate interrogationis: Latinè tamē, atq; in caſu recto, ità, vt barbariſmos, & errores in Ortographia omninò deuitēt. Nomanticum artificium.

Colligunt deinde numerum, & per 30. diuidunt: eum autem, qui superest, in Rota reperiunt, ab eoque responsum eliciunt: nam si fortunatus est, felicem exitum, infelicem autem, si infortunatus, ostẽdit. Ad summam hęc est illa diuinationis species, ab istis tantopere celebrata: quam idcirco volui tibi describere, vt in eius quasi fronte vanitatem ipsius intueteris. Neque enim horum præstigiatorum figmenta commemorare liceret, nisi consilium esset, illos propriis telis reuincere. Magnifaciunt in primis hanc artem, ob eius antiquitatem, quæ (vt Cicero ait) non paruam rebus autoritatem afferre solet; eiusque inuentorem dicunt fuisse Enoch. *Si* dæmonem dixissent, qui antiquior est Enoch, rectiùs, iudicio meo, locuti fuissent: nam certè nec vlla est diuinæ Scripturæ autoritas, nec vlla ratio, quæ

Mentiuntur Nomãtici dum aiunt, Enoch inuẽtorem fuisse Nomantiæ.

Cic. de leg.

id ipsum, quod asserunt, comprobare possit. Si legamus librum Geneseos, inueniemus quidem Enoch cum Deo ambulasse, hoc est, vt Rabbini exponunt, virum iustum fuisse: Nomantiam autem professum, si vel totius sacræ Scripturæ codices percurramus, nunquam profectò reperiemus. Cur igitur omnium natorum impudentissimi deceptionibus atque mendaciis, imperitum vulgus decipiunt, mentesque mortalium miserè concitant? Sed dicant obsecro, potest ne absque Arithmeticæ cognitione Nomantia tractari? Negabunt, opinor. At enim tempore Enoch Arithmetica nondum erat adinuenta, cùm vt peritissimi rerum antiquorum indagatores tradiderunt, Abraham omnium primus illam inuenerit, & illã Ægyptios docuerit. Sed neque satis conuenit vtrũ Enoch literas scierit; cùm multi pu-

Arithmetica tempore Enoch nondum erat inuẽta. Lege ep. 3. lib. 1. Mathem.

Enoch nec literas co[...]

gnouit, nec tauit linguam Latinam.

Pol. Virg lib. 1, cap 6.

tent, literarum notas Ægyptiis olim incognitas fuisse, quòd ad sensa mētis exerenda, animalium simulachris vterentur. Illud autem certissimum est Enoch nunquam Latinè locutum esse, cùm lingua illa multis post seculis cœperit; & tamen huius artis professores egregij, eius qui quærit, matris, patris, aliarumque rerum nomina Latinè scribenda esse, præcipiunt. Sed & illud, quod de Ioseph asseuerant, insigne vtique mendacium est: qui nulla certè Nomantiæ peritiâ, sed diuinę sapientię afflatu Ægypti sterilitatem prænunciauit, dum illud Pháraonis somnium interpretatus est. Autores verò, quos huiusce superstitionis testes Nomantæ adhibent, aut in rerum natura nō exstant, aut hac de re nihil vnquam scripsisse perhibentur. Et vt cæteros omittam, Pythagoras numerorum quidem scientiam professus est, suâque

Mendaciū est, Ioseph Ægypti sterilitatem Nomantiâ prædixisse.

Lege lib. Gen cap. 41.

Pythagoras Numerorū quidem scientiam tenuit, nō ta-

que Philoſophiã numeris vndique referſit atque repleuit; ex numeris autem nihil vnquam diuinauit, adeò vt Rota illa quę ſub eius nomine circunfertur, mera impoſtura ſit, Nomantarumque delirium. Quod autē ſcribunt hanc ipſam artem Cabaliſtas profeſſos, planè mentiuntur: nam etſi Cabaliſtæ numeros ex nominibus eliciebant; iis tamen non ad prædicendum, ſed ad myſteria diuinæ Scripturæ aperienda paſſim vtebantur. Quanquam illa quoque ſcientia, quæ ab Antiquis tanquam per manus tradita dicitur, viris eruditis non parum ſuſpecta eſt, de qua tibi olim, ſi otium erit, aliquid fortaſſe ſcribam. Venio ad Nomantiæ fundamenta præcipua, quæ ſunt literæ, & numeri: Literæ, ſi rem diligenter ſpectemus, nil aliud ſunt, quã certa quędam ſigna, ſeu characteres, quos homines varij ad ſenſa mentis

men Nomantius fuit.

Falſum eſt Nomantiã artem eſſe Cabaliſticam.

Nec literæ, nec numeri vim vllam cæleſtem, aut diuinã in ſe recipere poſſunt.

exprimenda, suo arbitratu effinxerunt. Hinc Hebræi, Æthiopes, Ægyptij, Græci, Arabes, Latini suos quique characteres priuatim describunt: qui tametsi diuersi sunt, eandem nihilominus rem significare possunt. Numeri re ipsa nihil sunt, sed à rationali anima pendent, cuius proprium est numerare: variis autem notis & ipsi à gentibus variis, nulla certè necessitate, sed primorum instituentium voluntate pinguntur. Iamverò si literæ, & numeri non naturæ, sed animi partus dicuntur, si nec corpora sunt, nec in substantię genere cōtinentur, quomodo in se se vim vllā aut cælestem, aut diuinam recipere possunt? A, inquiunt, à Sole vim obtinet, atque Arieti subiicitur. Quid obsecro, hoc ipso dicto audiri potest insulsius? Si A lapis aliquis esset, aut metallum,

Lege epist. 3. lib. 3. Dialect.

aut planta, aut animal, aut huius generis aliud, toto capite annuerem: simplex autem character, ad hominis arbitrium effictus, qui, charta, & atramento seclusis, non consistit, quomodo capax erit superioris defluxus? Sed fac, esse capacem, cur A potiùs Arieti, quàm Tauro subiicitur? Cur Solis potiùs, quàm Lunæ, aut alterius planetæ nutum sequitur? Estne fortasse litera hęc ea facultate prędita, vt eo modo Soli pareat, quo lapis Herculeus Polo Septentrionali? Ad hęc aiunt, habere A peculiarem numerum, qui est 13. sic Arietem 94. & Solem 55. Quanam obsecro ratione ducti, aut quonam fũdamento subnixi? Philosophi, de naturalibus rebus disputantes, motum ponunt, tanquam illarum per se notam affectionem, quæque nulla probatione indigeat. Theologi etiã, diuina mysteria contemplantes, non

Nomãntici fundamenti vanitas de literis, & numeris, cælestibus signis, planetisque subiectis.

nituntur oſtendere, Deum eſſe, quē nemo certè, niſi inſipiens, aliquando negauit. Nomantæ verò principia ſua, tanquam manifeſta, ponũt, quæ tantum abeſt, vt ſint per ſe nota, vt omnium maximè incerta ſint, atque eiuſmodi, vt illis intellectus aſſentiri nullo modo poſſit. Et quod ad me attinet, hęreo ſtatim in huius artis principiis, nec ſatis capio, cur numerus 13. aſſignetur A, 9 B, 27. C? Similiter cur A E H I fortunatæ literæ ſint, B verò C D F infortunatæ? Cur Numeri 1. 5. 6. 8. bonum portendant, 2. 3. 4. 7. malum? Non ſunt hæc ſuprà rationem, ſed omninò contraria rationi, & propterea ne Deus quidem ipſe, niſi rerum naturas immutet, facere poteſt, vt literæ, ac numeri, quà tales ſunt, ſuperiores defluxus recipiant, eoſdemque rebus hiſce mortalibus impertiantur. Videant modò No-

Nomanticorũ principia tantũ abeſt, vt ſint per ſe nota, vt rationi potius omninò aduerſentũr.

mantæ, an ex literis, & numeris hominum mores, ingenia, infirmitates, & quicquid illis euenturum est præcognoscere possint; cùm præter vim, quam habent, sensa mentis, ex instituto significandi, nullam prorsus physicam, seu naturalem facultatẽ obtineant. Mitto cætera, quæ manifestam leuitatem præ se ferunt, vt partitionem illam collecti numeri per 30. cur non potiùs per 15, aut per 7? Similiter descriptionem nominis patris, aut matris: si enim interrogatio est de statu filij, quid nomen patris, aut matris prodesse potest, qui fortasse iam pridem extincti sunt? Rotarum autem illa apud Nomantas varietas, & numerorum diuersitas numquid eorum prodit inconstantiam, atque futilitatem ostendit? Vix certè risum tenere possum, cùm apud ipsos reperio, Alphabetum aliud esse pro infirmis paratum, pro

Cæterorum fundamentorum Nomanticæ superstitionis leuitas ostenditur.

Nomanticorum inconstantia in Rotis, & numeris describendis.

viatoribus aliud, aliud pro bellatoribus, & miror, cur non omnibus interrogationibus ſuum cuique Alphabetum deſtinauerint. Quis denique ferat hanc linguæ Latinę prærogatiuam, vt ea ſolùm, hæc diuinationis ſpecies expediri explicarique poſſit? Multùm illa quidem cęleſtibus corporibus debitura eſt, quæ eã vnam præ cęteris elegerunt, in quam ſuam vim, & facultatem influerent. Nulla ergo vis eſt in nominibus, nulla in literis, nulla in numeris, præter eam, quam paulò ſuperiùs adumbraui. Et quamuis ſcriptum eſſe non diffiteamur, Deum in numero, pondere, & menſura cuncta diſpoſuiſſe; id tamen à viris doctis ita acceptũ eſt, vt ſuâ ineffabili ſapientiâ cuncta perfecta, numeriſque omnibus abſoluta Deus procreaſſe dicatur. Vale, Franciſce mi, & F. Ioannem Andreã noſtrum, cum quo velim etiam de

hac epiſtola communices, meo nomine etiam atque etiam ſaluta. Patauij Kalendis Ianuarij. M DC XIX.

Admodum R^do Patri Lectori, F. Ioanni Andreæ Ferrarienſi, Ordinis Capucinorum.

EPISTOLA V.

De Cabala.

NON me fugit, eruditiſſime, atque humaniſſime Lector, nihil eſſe magis Capucinorum proprium, quàm mendicitatem. Noui iampridem, eorum inſtitutum eſſe, panem, vinum, oleum, & reliqua vitæ alimenta oſtiatim quæritare. Poſtulare autem vel diſciplinas ipſas, & præſertim abſtruſas, atque reconditas, quemadmodum tu, humili ſatis, atque ſummiſsâ epiſtolâ, mendi-

cantium more fecisti, nouum certè, atque inauditum mihi videtur. Non miror, Capucinos petere quod sibi opus est: sed illud potiùs admiror, neminem illis negare posse quod petunt. Quænam tanta, bone Deus, est illius sacci, quem induitis, aut cuculli vis, vt vel nolentes ad largiendum cópellat, & homines, alioquin auaros, eius intuitu illico liberales, atque munificos reddat? Decreuerã equidem paucis hisce diebus, quibus bacchanalia celebrantur, grauiora studia paulisper intermittere, & dulcissimis amicorum colloquiis animum oblectare: sed tua epistola, nescio quo artificio conscripta, me statim ab instituto reuocauit, méque tuæ voluntati totum mancipauit. Scripsi superioribus diebus Francisco Lazarono, Cabalisticam artem à Nomantica disciplina longè diuersam esse; eique, vt ipse quoque ex ea epi-

ſtola intellexiſti, pollicitus ſum, aliquid de Cabala ſcribere, cùm mihi tamen per otium licebit. Tu autem occaſionem ſtatim rapuiſti, hocque ipſum tempus, cùm à publico legendi munere vacuus ſim, valdè opportunum ad ſcribendum eſſe iudicaſti. Omnia tempus habent, dicebat vir ſapientiæ plenus, tempus ſtudendi, tempus prælegendi, tempus ſcribẽdi: tempus autem quieſcendi quando erit? Nolo verbis cum Capucinis contendere, quibus recepto quodam iure debentur omnia: ad opus ſtatim aggredior, quamuis arduum, & valdè difficile. Solatio tamen illud eſt, quod omnia æqui bonique conſulant, nihilque recuſent, quod pro ſtipe tribuitur, quale tandem illudcunque ſit. De Cabala igitur diſputaturum, ne vel in verbo peccetur, quid, & quotuplex ſit, principiò explicare oportet: mox illa ſpecies Eccleſiaſt. cap. 3.

tractanda erit, cui Cabalę nomen magis congruit, quamque prę cęteris notam tibi fieri cupis. Cabala, si vocabulum paulò latiùs accipiamus, quancumque scientiam abstrusam, atque reconditam, cuius ope admirandum aliquid efficitur, significare solet. Hæc passim in Cabalam Raimundi, Magorum, & Hebræorum distinguitur. Cabala Raimundi est ars quædam ab eodem excogitata, qua, breui temporis spatio, scientias omnes se docere facilè posse professus est: in cuius gratiam libellum edidit, quem de auditu Cabalistico inscripsit. Quanti autem ars illa æstimanda sit, nisi te fallit memoria, puto, te iam ex ea epistola optimè intellexisse, quam olim, dum Senis essem, à Petro Lupo, Philosopho, Medicoq; Pisano inuitatus exaraui. Cabala Magorum occulta scientia est, quâ, obseruatis quibusdam siderum con-

Cabala generatim accepta quid sit.

Cabala triplex.

Cabala Raimundi. Lege epist. 3. lib. 1. Dialect.

Cabala Magica.

ſtitutionibus, rebuſque agentibus, & patientibus ſimul poſitis, admirabiles effectus eduntur: id, quod interdum ſolis naturæ viribus, interdum verò Dęmonum etiam auxilio, contingere ſolet. Cabala Hebręorum myſtica dicitur Diuinę Scripturę expoſitio, quę mentem ad ſublimia eleuat, hominem à fluxis, & mortalibus rebus ad cæleſtium, & diuinarũ contemplationem ducit, eumque ſapientiſſimum reddit. Hæc eſt illa recondita ſcientia, immò verò profundiſſima ſapientia, ab Hebręorum Rabbinis tantopere celebrata, qua totius Vniuerſi rationem, naturam, & ordinem optimè ſe intelligere profitentur. Cogita quiduis, ſiue in rebus humanis, ſiue in cęleſtibus, ſiue in diuinis, omnino nihil eſſe, dictitant, quod ſibi inuium atque ignotum ſit. Namque in ſcientia Cabalę, tanquam in fulgentiſſimo ſpe-

Cabala Hebræorũ.

Cabala quænam doceat.

culo, mentis oculis intuentur Dei Opt.Max. naturam intimam, ſingulaſque proprietates; Angelorum ordines, munera, operationes, ſphærarum numerum, orbium conuerſiones, ſiderumque facultates; elementorum proportiones, herbarum, gemmarumque vires, animalium mores, hominum propenſiones, tacitos rerum omnium conſenſus, atque diſſenſiones, ſeu, vt Græci aiunt, ſympathias, & antipathias. Quid quæris? Vel ad ipſas vltimas rerũ differẽtias, Philoſophis prorſus ignotas, Cabalâ duce, iactãt ſe quàm feliciter peruenire. Vniuersã igitur Philoſophiã, diuinã, & humanã cõplectitur Cabala, cùm in ipſa rerũ omniũ cognitio myſticè, atq; ſymbolicè contineatur. Hãc inquiunt Deum Opt. Max. primo parẽti noſtro Adamo in ſopore illo, ingenti liberalitate, communicaſſe; ac propterea illum, tàm

Cabala quibusnam primùm indicata fuerit.

mirificâ disciplinâ instructum, animalibus, plantis, rebusque omnibus nomina propria, ab eorum vltimis differentiis deprompta, somno solutum imposuisse. Hincque factum esse, vt omnia tunc ei tanquã Principi parerent, propriisq. nominib. vocata, desiderio eius statim obtemperarent. Hanc insuper tradunt, Mosem à Deo priuatim accepisse, eiusq. auxilio tot admiranda in Ægypto fecisse. Hac Iosue Solem firmasse. In hac Salomonem peritissimum extitisse, librosq. nonnullos de quibusdã Dei, Angelorum, Dæmonumq; nominibus, deq; eorum occultis proprietatibus edidisse. Eadem quoque temeraria confessione asseuerant, Christum Seruatorem nostrum omnia miracula fecisse. Cæterum nõ ab Hebręis solum, sed (quod mirũ videtur) à nõnullis etiam ex nostris recõdita hæc disciplina extollitur, & præsertim à Ioanne Pico Mirandulano,

Io. Picus Mirandul. Cabalæ præcipuus professor.

qui gloriatur, se libros de Cabala, septuaginta maximo precio emisse, atque in eis Mosaicam, & Christianam religionem, sanctissimæ Trinitatis mysterium, Humanæ carnis à Diuino Verbo assumptionem, Messhię diuinitatem, originalis peccati radicem, eius expiationem, Christi passionem, Angelorum ordines, Dęmonum casus, pœnas inferni, aliaq; huius generis multa optimè cognouisse. Ideò plerique sunt, qui Cabalæ libris, ad fidei nostræ confirmationem, vtuntur: quoniam multa in illis contra Iudæos continentur, quos ipsi deprauare non potuerunt, cùm ante Chiisti aduentum scripti sint.

Cabala Hebræorũ duplex.

Cabalam duplicem esse dicunt: alteram enim vocant scientiā de בראשית Beresith: Alteram verò scientiam de מרכבה Mercacia. Primam æquiparant auro bono, appellantque sapientiam naturæ: alteram compa-

rant auro optimo, & appellant sapientiam diuinitatis. Cabala igitur de Beresith ea est, quæ naturalium rerum, atque cælestium vim docet, quæque naturalibus rationibus diuinæ Scripturæ mysteria exponit. Hæc autem est ferè eadem cum Magia naturali, in qua scribunt, Salomonem maximè excelluisse, qui lapidum, metallorum, herbarum, & animalium proprietates optimè sciuit, librumque composuit, in quo peculiares morbis omnibus medicinæ continebantur. Quem, propterea quòd Iudæi tanquam Deum colebant, eique soli, non item Deo sanitatem acceptam referebant, idcirco asserunt, Ezechiam Regem de medio sustulisse. Cabala verò de Mercacia est symbolica Theologia, seu contemplatio rerum sublimium, & diuinarum, virtutum, Angelorum, sacrorumque nominum: & in hac dicunt

Cabala de Beresith.

Cabala de Mercacia.

literas, characteres, apices, puncta, & si quæ sunt huius generis minutiora, profunda mysteria significare. Ioannes Picus, qui primus Cabalam in Latium traduxit, speciem hanc subdiuisit: nam quatenus mysteria à numeris elicit, eam vocauit ספירות. quatenus verò eadem elicit à nominibus, vocauit שמות. *Sed* videre mihi videor te iam reconditam hanc disciplinam anhelantem, & scire cupientem, quid tandem Cabala sit, quisnam sublimis ille contemplandi modus? Ne te pluribus morer in eius mirabilibus, & quasi prodigiis recẽsendis, ad singularia quędam descendam; nonnullaque tibi primùm ob oculos ponam, quę ex variis Cabalistarum libris excerpsi, vt specimen saltem aliquod tàm diu à te optatæ disciplinę accipere possis, mox quid in se Cabala veritatis contineat, aperire conabor. Illud in primis tanquã firmum,

Cabalæ diuisio à Io. Pico tradita.

Lege lib. Zohar, Portarum, lucis, & Iustitiæ, & Maharecheth haëliuth.

Cabalistarum fundamentum præcipuum.

firmum,& ratum Cabalistæ statuũt, primum, æternumque rerum omnium opificem non casu, & temerè, sed maximo diuinæ suæ sapientiæ consilio, in Mundi fabricam incurrisse; ac propterea quicquid ab eo effluxit, id omne summa cum ratione conditum esse. Ab illo enim, qui ipsamet Sapientia est, quomodo aliquid oriri potest, quod in suo genere perfectum non sit, numerisque omnibus absolutum? Hinc igitur mundi, tam sensibilis, quàm intelligibilis absolutam perfectionem eliciunt; quoniam vterque ad similitudinem mundi Archetypi, vbi fons omnis perfectionis existit, creatus est. Huius autem perfectionis vera, atque distincta cognitio, quæ Mundi rationem, & ordinem, rerumque omnium numerum, mẽsuram, & pondus amplectitur, Cabala vocatur: quam certè humani

ingenij perſpicacitas nō peperit, ſed ille qui Veritas ipſa eſt, miris artibus in mortalium mentibus inſculpſit. Sacrum illud & admirabile templū, quod olim Salomon Hieroſolymis à Deo condocefactus, tam affabrè ædificauit, mundanæ ſtructuræ pulcherrimam imaginem referebat, vnde primordia ſumpſit Cabaliſtica diſciplina. Atrium erat ante templum, & in eo ara maxima, vbi hoſtiæ mactabantur, idque mundum inferiorem repræſentabat, in quo res generationi & interitui obnoxiæ continentur. Poſt Atrium ſequebatur illa pars templi quam Hebræi vocabant היכל, vbi erat aurea menſa, & in ea panes duodecim, atque in medio altari candelabrum, ſeptem lucernis diſtinctum; ibique hoſtię non imolabantur, ſed ſolùm thus Deo offerebatur. Hanc templi partem tanquam typum ſuperioris Mundi, qui

Salomonis templum Cabalæ typus apud Hebræos. Vide Rabbi Ioſeph Ben Carmitol.

Atrium, Mundus inferior.

Tabernaculum Mūdus cæleſtis.

cæleſtis dicitur, Cabaliſtæ accipiunt, tàm illius, in quo meteorologicæ impreſſiones generantur, quàm illius, vbi planetæ ſeptem ſub duodecim Zodiaci ſignis, ad rerum inferiorum procreationem, & conſeruationem, irrequieto ambitu reuoluuntur. Erat denique pars intima templi, quæ dicebatur מקדש tota aurea, vbi arca fœderis cuſtodiebatur, & ibi duo Cherubim, altitudinis cubitorum decem, totidem cubitorum alas explicantes; hocque Sanctuarium Symbolum vocant Angelici Mundi. Porrò definita illa cùm Angelorum, tùm alarum magnitudo, ſcilicet cubitorum decem, myſterio non vacat: in ea enim docent, perbellè exprimi intelligibilem Mundum, decem illis numerationibus, quas ספירות paſſim appellant. Ab his, tanquam ab vberrimis fontibus, profundam ſapientiam Cabaliſtæ

Sanctuarium, Mundus Angelicus.

Decem Sephiroth. Vide Rab. Moiſ. Cardorc. in ſuo Pardes.

hauriunt, dum rationem, & ordinem contemplantur, quo Dei altissimi vis, atque potestas ad inferiora descendit, tresque illi quasi diuinitatis radij, esse, viuere, & intelligere cum procreatis rebus communicantur. Numerationes autem hæ sunt, כתר corona, חכמה Sapientia, בינה intelligentia, חסד clementia, גבורה fortitudo, תפארת ornatus, נצח triumphus, הוד honor, יסוד fundamētū, מלכות regnum. Supra coronam verò ponunt אין סוף id est infinitatem, & abyssum. Huc quoque pertinent quinquaginta illæ intelligentiarum portæ, ex tertia numeratione nascentes, per quas inquiunt, ad rerum omnium cognitionem aditum patere, easque præcipuum Cabalisticæ artis fundamentum existere. Ducunt enim, certo quodam ordine, ad principem materiam, ad formarum priuationem, ad rerum species, substan-

Quinquaginta intelligentiarū portæ à Cabalistis nominatæ. Lege Ramban, Nechmaui, & Rab Akibà in lib. explanationū.

tias, accidentia, proprietates, elementa, lapides, metalla, plantas, animalia, impreſſiones meteorologicas, cæleſtia corpora, motus, & numerum orbium, ſtellarum vires, rationales animas, Angelorum conclaue, rerum ideas, atque tandem ad ſummũ Imperatorem Deum. Has omnes ſcribunt Rabbini, Moſi diuinitùs apertas fuiſſe, præter vltimam, quę eſt clara Dei viſio: propterea quod dictum eſt ei, posteriora quidem mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. Eiſdem quoque ad ſapientiam ingreſſus eſt Salomon, quam Deus illi dedit, tanquam arenam in litore maris: fuit enim ſapientior cunctis hominibus, & diſputauit ſuper lignis à cedro, qui eſt in Libano, vſque ad hyſſopum, quę egreditur de pariete, & diſſeruit de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piſcibus, vt nihil prorſus eſſet, quod eum late-

Exodi cap. 33.

3. Reg. c. 4.

Nomen Dei tetragrammatō, Mosi primū indicatum. Exodi 3.

ret. Cęterùm tametsi Moses, dum viueret, Dei faciem videre non potuerit, dignus tamen fuit, cui primùm nomen illud tetragrammaton יהוה intimam Dei naturam, atque substātiam significans, indicaretur. Nōmen hoc Cabalistæ, transpositis literis, adiectisque punctis, variè commutant, ex eoque duodecim, quas vocant, reuolutiones eliciunt, in quibus incredibilem non solùm significandi, verùm etiam efficiendi vim reperiri arbitrantur. Reuolutiones hę sunt ויהה היהו היוה ההוי יהוה יההו יוהה הוהי ההיו הויה והיה וההי, quas in Dei attributa vim suam influere, atque ab his ad Angelos, mox ad cælestia sidera, deinde ad planetas, atque tandem ad res inferiores vim diuinam descendere dicunt. Angelorum autem duo & septuaginta nomina ex quodam Exodi versiculo, incipiens ab his verbis

Diuini nominis reuolutiones duodecim apud Cabalistas. Lege Rabi. Iacob. Cohē.

מלאך ויסע האלהים hoc est, & migrauit Angelus Angelorum, collectis hinc inde literis, accipiunt, quorum duos, duabus columnis, videlicet nubis, & ignis præfectos fuisse, septuaginta verò totidem orbis prouinciarum Rectores esse tradiderunt. Hos ipsos existimant, ex proprietate diuinæ clementiæ, hoc est ex tertia numeratione emanasse, atque in diuisione Maris Rubri, & liberatione filiorum Israel, Mosi in auxilium datos esse, diuinæque voluntatis ministros extitisse. Taceo multa ad rem hanc pertinentia, quæ explicare non expedit. Vnum tantùm te scire velim, quòd Cabalisticæ artis arcanum maximum reputatur, videlicet Dei, & Angelorum nominibus propriis tantam vim à Cabalistis attribui, vt si Hebraicè scribantur, aut pronuncientur, effectus admirabiles, quique naturæ vires excedant,

Vix maxima nominum, & characterũ apud Hebræos.

parere poſſint. Hinc apud ipſos miraculorum fontes ſcaturiunt: horum namque nominum vi, cuncta ſe ſcire, immò etiam præſcire, morbis omnibus mederi, naturis, vel inſenſibilibus imperare, aliaque huius generis plura pręſtare poſſe profitentur. Scribit autor libelli שערי אורה per ſolum nomen diuinum, vel ab ethnico prolatum, Rabbinum quendam vxoris ſuæ ſororem à ſtupro liberaſſe: ſcribunt alij maiora, ſed de his paulò infra. Cabaliſtarum hoc genus ad Magos, ſeu Necromantas proximè accedere arbitror, hocque ſolo differre, quòd hi Dæmonum, illi verò Angelorum inuocatione mirabilia facere videntur, cum quibus arctam ſe neceſſitudinem contrahere, proprioſque eorum characteres, quaſi ſigilla optimè cognoſcere gloriantur. Miſcent ſe nihilominus frequenter cum Magis: nam Dei nomi-

Caballiſtarum genus quoddam à Necromāticis parùm differens.

nibus, & Angelorum characteribus vtuntur ad serpentes alliciendos, alligandos Dæmonas, morbos quosdam profligandos, & id genus alia. Sed hæc Cabalæ species, quam מעשית seu operantem appellant, vel ab ipsis Hebręis prohibita est. Vsitatior est apud ipsos species illa, quæ in dictionum, syllabarum, & literarum Diuinæ Scripturę obseruatione consistit. Interdum enim singulas dictiones pro integris orationibus accipiunt, cuiusmodi est illud Danielis מנה תקל ופרסים numeratum, ponderatum, diuisum: quod ita interpretantur: Numeratum est regnum tuum, & à Deo cõpletum. Ponderatum est in statera, & inuentum deficiens. Diuisum est, & datum Medis, & Persis. Interdum ex primarum literarum capitibus mysteria eliciunt, singulasque literas, tanquam dictiones integras in-

Cabalistarũ obseruationes variæ in dictionibus, syllabis, & literis diuinæ Scripturæ.

terpretantur, cuiusmodi est illud Genes. אכן יש יהוה במקום הזה Verè Dominus est in loco isto. Sumentes א primæ dictionis י secundæ, & tertiæ ב quartæ ה quintæ, hanc orationem effingunt אני ידע ישוע בן יהוה Ego cognosco Iesum, filium Dei: huncque exponendi modum vocant ראשי תיבות. Interdum literas ipsas transponunt, vt inde variæ significationes emergant: hancque literarum transpositionẽ, & variam copulationem vocant צרוף, quam ex nostris Iulius Camillus in nomine LVCRETIÆ imitatus est. Sed hic modus Hebræis lõgè facilior est, apud quos literæ omnes consonantes sunt; puncta verò illis vocalium vice deseruiũt, vt superiùs in diuini nominis reuolutionibus satis commodè patefeci. Quandoque etiam in singulis eiusdem verbi literis latentem significandi vim con-

Iulius Camillus.

templantur, eo modo, quo Christiani Cabalistæ ex literis א ב ר quæ in verbo ברא continentur, tres sanctissimæ Trinitatis personas אב בן רוח hoc est Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum eduxerunt. Ideò dictum est ברא אלהים ad significandum, eum ipsum Deum, qui cælum, & terram ex nihilo creauit, vnum esse in essentia, & trinum in personis. Sed & in ipsis articulis mysteria maxima asserunt reperiri: cur enim dictum est בראשי׳ ברא אלהים את השמים ואת הארץ Nonne satis erat dicere ברא השמים והארץ cur bis repetitus est articulus. את Respondent, articulum את esse articulum magnæ comprehensionis, quia constat ex extremis literis Alphabeti, reliquas omnes concludentibus: ideò bis repetitum fuisse, vt intelligeremus, Deum rerum omnium tàm visibilium, quàm inuisibilium vniuersalem creatorem esse.

Cabalistica obseruatio in articulis.

Caballiſtica obſeruatio in numeris.

Præcipua verò vis Caballiſticæ artis in numeris conſiſtit, dum literarum alicuius nominis collectus numerus, & ille quidem aut ſimpliciter ſumptus, aut duplicatus, aut interdum etiam multiplicatus, numero literarũ alterius nominis æqualis eſt; hincque aiunt, pulcherrimas Diuinę Scripturæ interpretationes exoriri. Afferam exemplum apud Caballiſtas ſatis tritum. Scribit Iſaïas, *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* Hebræi legunt. הרה הנה העלמה Mirantur multi, cur Iſaïas eo loco ad ſignificandam virginem vſus fuerit nomine עלמה cùm tamen frequenter in ſacris literis id ipſum ſignificetur per nomen בתולה. Reſpondent Cabaliſtæ, hoc ideò factum fuiſſe, vt ex myſtica ſignificatione, quam parit duplicatus numerus nominis עלמה illius adoleſcẽtulæ nomen intelligeremus, quæ duplex quodammodo erat, ſcilicet vir-

Iſaiæ cap. 7

go, & prægnans: ea autem fuit מרים hoc eſt Maria. Simplex namque numerus nominis עלמה (5 40 50 70) eſt 145. idem verò duplicatus eſt 290. hic autem ipſe eſt numerus nominis מרים (40 10 200 40) eſt etiam exemplum multiplicati numeri in nomine יהוה, quod propter duodecim reuolutiones, quarũ ſingulas ſingulis menſibus dominatum obtinere dictitant, cum nomine חדש hoc eſt menſis, affinitatem aliquam habet. Nam חדש (300 4 8) ſi ſuis literis expendatur, efficit numerum 312. יהוה (5 6 5 10) 26. Multiplicatis autem 26 per 12, naſcetur numerus 312. qui eſt numerus menſis. Non deſunt alia exempla: ſed hæc ſatis erunt ad rem, quam cupis intelligendam.

Quod attinet ad originem huius ſcientiæ, illud inter omnes conuenit, nomen Cabalæ Syriacum eſſe, ductum à verbo קבל, quod eſt recipere, quaſi ſcientia hæc non humanitùs

Cabalę nomen Syriacum eſt. *Lege Picum in Apol.*

De Cabalæ origine lege Ioan. Reuclin. lib 1 art. Cabal.

inuēta, sed diuinitùs tradita sit. Quisnam autem inter mortales primus fuerit, qui à Deo illam acceperit, ob discrepantes Cabalistarum sententias, non adeò manifestum est. Putarunt nonnulli, scientiam hanc Adæ primùm per Angelum Razielem à Deo traditam fuisse: cui iam graue peccatum dolenti, quo totam naturam humanam corruperat, & futuram posteritatem inquinauerat, id pręcipuè indicatum est, ex eius progenie nasciturum esse pacificum hominem; qui voluntariâ oblatione, per mortem in ligno, iustam Dei irâ placaret, ruinamque humani generis repararet. Hanc inquiunt indicationem esse omnium summam, & saluberrimam, in qua omnes Cabalisticæ receptiones mirificè continētur. Ideò Cabalam definiuerunt Esse diuinæ indicationis, ad salutarem Dei, separatarumque mentium cō-

templationem traditæ, symbolicam receptionem. Mysterium hoc cùm Adam vxori suę communicasset, desperatione summotâ, Deo gratias egit, gauisáque est, quòd futura esset viuentium mater, tandémque à viro cognita concepit, & primogenitũ peperit, quem vocauit קין hoc est acquisitionem; putans, se virum illum acquisiuisse, qui Seruator humani generis futurus esset. Statim enim ac illum peperit, incredibili gaudio perfusa, sic exclamauit קניתי איש את הוה acquisiuit virum à Domino. Cùm autem viderent parẽtes, Chain in summa peruersitate versari, quærendis iterum liberis operam dederunt, & genuerunt Abel, atque vtrique filio Cabalam, hoc est ab auditu de salute restituenda receptionem, tradiderũt. Hinc egregiè colligunt, Abel, Cabalâ instructum, cùm sibi vidisset mortem à Chain ligneâ clauâ intentari,

armato fratri nequaquam restitisse; sed volentem & libentem se se morti obtulisse. Similiter scribunt, ob Cabalam à maioribus receptam, Abraham filium suum obsequentissimè ad sacrificandum duxisse, & Isaac hilari vultu oblationis ligna propriis humeris portasse; suspicatum, se se fore illum, cuius morte tam ingentis ruinæ restauratio futura esset. Sicque sensim ad posteros transiit restaurationis spes, donec ille venit, qui mittendus erat. Illa ferè tamen obtinuit sententia, Mosem primùm in monte Sinai ab ore Dei, non quidem scripto, sed viua voce Cabalam recepisse, eandemque continua successione in posteros deriuasse. Aiunt enim, Mosi à Deo legem duplicem datam esse: alteram scriptam, quæ omnibus indiscriminatim pateret: alteram sine scripto, quæ sapientibus tantùm. Hanc autem fuisse Cabalam,

Communior sententia de origine Cabalæ. Vide Rab. Mos. Ægyptium in lib. Perplexorum.

balam, quæ, quoniam tempore Ezræ paulatim euanescere videbatur, ne funditus periret, iussu Dei, in septuaginta libros redacta est, qui nonnisi senioribus, diuinaque mente, ac consilio præditis traderentur. Hinc olim apud Hebręos arcana Cabalistica tanta in veneratione erãt, vt ea vel discipulis suis denegarent, aut multis tegumentis, & ænigmatis implicata enunciarent. Nullam quidem rerum cognoscendarum rationem afferebant, sed causam quærentibus respondebant אמרו חכמים dixerũt Sapientes: vnde ortum fortasse duxit illud Pythagoricorum dogma, *Ipse dixit*. Id quod etiam Thalmudistę passim obseruant, qui in eodem Sacræ Scripturæ contextu versantur, & nulla prorsus reddita ratione, suorum maiorum traditionibus fidem habent. Hoc tamen à Cabalistis differunt, quia hi à mundo sensibili ad

Cabala apud Hebr. in maxima veneratione est.

Thalmudistæ.

Cabalistæ quid à Thalmudistis differunt.

intelligibilem transcendunt, illi verò in sensibili permanent: hi contemplationi, illi actioni addicti sunt: hi tractant ea, quæ ad animi tranquillitatem, & pietatem erga Deum pertinent, illi quę ad mores cõponendos, & Reipublicę administrationẽ: atq; vt vno verbo dicam, hi Philosophi, atq. Theologi sunt, illi ciuiles, politici, & Iurisconsulti. Ex his, opinor, R^de^ Lector, facilè intelliges, quinam Cabalistæ dicantur, aut quænã sit eorũ doctrina, ne fortasse eorum opinionem sequaris qui suspicati sunt, Cabalistas à perfido quodam homine dici, qui aduersus Christianam religionẽ multa conscripserit. Nunc autẽ, qualisnam sciẽtia Cabalæ sit, verane, an falsa; solida, an vana; pia, an superstitiosa, paucis erit promendum. Non diffiteor, immò cõstanter affirmo, quæcunq. à Deo creata sunt, ea omnia sũma cũ ratione disposita es-

Ridicula opinio de Cabalistis.

Dei opera omnia mirabilia.

ſe; vt nihil ſit, quantũuis exiguum, in quo aliquis diuinę ſapiẽtię radius mirabiliter non refulgeat. Hinc Plinius, culicũ, aliorũq. huius generis animaliũ motũ aliquando conſiderans, admiratione obſtupefactus, ait, sũmi opificis vim nuſquam magis, quàm in minimis perſpicuã, manifeſtãq; reddi. Inexplicabilia ſunt, quæ in profũdo diuinitatis abyſſo continẽtur: cæterarũ autẽ rerũ, quæ inde fluxerunt, certa ſcientia eſt. Angelorum definitus eſt numerus, cælorum pariter, formarum, ſeu ſpecierum, horumque omnium vires, defluxus, & proprietates definitæ ſunt. Mare quotidie fluit, & refluit; Nilus ſtatis temporibus creſcit, atque decreſcit, aer huc illuc ventis continuò agitatur; frequenter irides; rarò cometæ apparent in cælo; monſtra in rerum natura, aliaque mirabilia in dies procreantur: quę ſanè omnia certam

Plinij dictum.

Eorum, quæ ſunt, certa ſcientia eſt.

habent causam, soli Deo perfectè cognitam. Latent hæc in thesauris sapientiæ eius, de quibus ipse aliquid cum Angelis, tùm hominibus, magis, & minus, quæ eius liberalitas impertiit. Probabile igitur est, summũ conditorem, postquam ex archetypo mundo Angelicum, cęlestem, atque sensibilem deprompsit, multa Adamo, Abrahæ, Mosi, & aliis pluribus, sed præ cæteris Salomoni, ad eorum dispositionem, & ordinem spectantia patefecisse: vt iis quasi seminibus in mortalium mentibus receptis, temporum decursu, vberiores fructus colligerentur; atque ità inuisibilia ipsius à creatura Mundi, vt Paulus ait, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicerentur. Si hæc cognitionis semina excludas, quænam, obsecro, aut qualis erit mortalibus scientia, quę rerum certitudo; cùm apud Philosophos ipsos, qui naturæ

Deus in multorum mentibus sciẽtiæ quædam quasi semina iecit.

Rom cap. 1.

Philosophi vt plurimũ in opinionibus versantur.

exploratores dicuntur, opinionibus cuncta nitantur, maximaque pars eorum, quæ ſcimus, minima ſit eorum, quæ ignoramus? Iam verò, ſi eos intelligentiæ, atque cognitionis gradus, quos Deus in maiorum nostrorum animis aut proximè, aut Angelorum miniſterio infudit, quoſque ipſi poſterioribus indicarunt, & tanquam per manus tradiderunt, Cabalæ ſcientiam appellent Hebræi, ab illis non diſſentió; Quinimmò ſi qui ſunt libri, hæc ipſa docentes, eos omnes ſumma cum reuerentia legendos, maximique æſtimandos eſſe cenſeo. Accepiſſe autem Adam à Deo myſterium humanæ reparationis, aut Moſem in monte Sinai, præter legem illam, quæ ſcriptis tradita eſt, myſticam eiuſdem legis interpretationem, ſeu peculiarem illam ſciẽtiam, quæ Cabala dicitur, quæque admirabiles illos parit effectus, quos

Cabalæ origo incerta, nec Hebręis ita facile credẽdum.

Cabalistę commemorant, incertum omninò esse arbitror, & veritati parum cõsentaneum. At hoc, inquiũt, dixerunt sapientes. Parum apud me valet hęc sapientum autoritas: nam statim ambigo, vtrum qui hoc ipsum asseuerarunt, fuerint sapientes. Adiiciunt Sacræ Scripturę testimonium libro quarto Ezræ. At liber ille, vt in Hebræorum codicibus non reperitur, ita à nostris inter Apocrypha numeratur. Quod ad templum Salomonis attinet, non ea potissimũ ratione tam affabrè illud, atque magnificè extructum fuisse arbitror, quia ibi arca fœderis custodiebatur; sed quia signum erat illius templi, vbi nunc Christum, filium Dei viui in augustissimo Eucharistiæ Sacramento latentem, piè, sanctéque veneramur. Fuisse autem tribus illis partibus distinctum עורה היכל ומקדש, hoc est atrio, tabernaculo, & sanctua-

Ezras lib. 4. cap. 14. in extremo.

Templum Salomonis quid re vera præsignificauerit.

rio, non quia ideam triplicis Mundi repræſentaret, quemadmodum Cabaliſtæ exiſtimarunt: (alioquin in quolibet rectè conſtructo palatio hanc eandem ideam effingere poſſemus) ſed quia diuerſis operibus deſtinatum erat. Panes verò duodecim, ſeptemque lucernas nonne aptiùs quis dicere poſſet, duodecim Apoſtolos, Chriſti fidem per vniuerſum Mundum prædicaturos, ſeptemque Eccleſiæ Sacramenta præſignificaſſe? Cur ſi pars illa templi cæleſtem Mundum indicabat, determinatum cælorum numerum nõ patefecit? Cur Abraham, qui Ægyptios Aſtronomiam docuit, quemque Hebręi credunt compoſuiſſe librum יצירה inter Cabaliſticos præcipuum, numerum illum ignorauit? Sed neque definita illa Angelorum & alarum magnitudo cubitorum decem, mundum intelligibilem ne-

necessariò exprimebat, aut mysticam illam significationem habebat, quã iidem satis ingeniosè, atque subtiliter excogitarunt. Vndenam enim necessitas eruitur huiusce interpretationis? Quia, inquiunt, nihil Deus, nisi summa cum sapientia agit. At ego quæram, cùm cæli finiti numero sint, cur tantùm decem sunt, & non plures, nec pauciores? Cur specierũ numerus neque maior est, neque minor? Cur cæli moles maius spatium non occupat? Reddant, si possunt, Cabalistæ harum rerum rationem, & ego statim eorum reconditæ scientiæ libentissimè subscribam. Hinc coniicere possumus, mysteriũ illud decem Numerationũ, & quinquaginta Portarum, merum esse Cabalistarum commentum: quis enim prohibet, quominus nos æternitatẽ, omnipotentiam, iustitiam, & alias huius generis numerationes adda-

Mysterium decem sephiroth, & quinquaginta portarum nullo certo innititur fundamento.

mus? Quod si dicant, ad illas decem
cæteras reuocari, & ego dicam, in
אי ןסוף hoc est in infinitate omnia
contineri. Iacit quidem Deus in hũc
inferiorem mundum diuinitatis suæ
radios, & vim suam longè, latéque
diffundit; nullis tamen numerationi-
bus est astrictus, quasi ab illis eius a-
ctio pendeat: sed ex variis operibus
variæ quoque proprietates in lucem
emergunt, quæ humanæ subiiciun-
tur contemplationi. Neque verò
cùm Deus Mosem, & Salomonem
tanta rerum cognitione locupleta-
uit, tot illis intelligentiarum portas
aperuit, quasi certus quidam, & ne-
cessarius ordo sit ad sapientiam in-
grediendi, paucis indicatus, & Caba-
listis tantummodo perspectus: sed
ineffabili modo earum rerum noti-
tiam illis tradidit, quas diuinæ suæ sa-
pientiæ consilio iisdem congruere
iudicauit. Non eget Deus vllâ arte, vt

doctum aliquem faciat: qui enim mundum ex nihilo condidit, facilè potest, quem voluerit, ex rerum omnium, ignaro, longè sapientissimum efficere. Sic Christi Apostoli, cùm rudes essent, & imperiti, nullâ Cabalâ instructi, sed diuino tantùm spiritu illustrati, ad illud sapientię fastigium peruenerunt. Fateor equidem, nomen Dei tetragrammaton יהוה Mosi primùm indicatum esse; nego tamen in eiusdem pronunciatione, aut literarum transpositione vim illam inesse, quam Cabalistæ somniarunt. Nomen Dei est יהוה hoc est ipsum esse, quod de re alia nulla enunciari vnquam potest: solus enim Deus est ipsum esse, quod est: cætera verò sunt ipso esse, quod habent. Porrò vt de literarum transpositione dicamus, attende quęso, quàm absurda Deo adscriberemus, si eius nominum literas transponere nobis li-

Nomē Dei tetragrammaton non habet vim illam efficiendi, quā existimant Cabalistæ.

Mendax est, & vana regula illa transpositionum literarum apud Cabalistas.

ceret. Namque אל Deum significat לא non Deum שדי omnipotentem ידש impotentem : ברא creatorem, ארב insidiatorem : מלך Regem , כלם vituperatorem. Vt hinc intelligas, quàm vana sit illa duodecim diuini nominis reuolutionum doctrina, quæ certè nec à Salomone, nec à Mose, nec ab vllo sapiente vnquam effluxit. De Angelorum nominibus, quæ ex illo Exodi versiculo exceperunt, nihil scribo, cùm planè constet, interpretationem illam ad arbitrium alicuius ingeniosi viri confictam, accommodatamque esse. Quod maximè miror, incredibilis illa vis est, quam Dei, & Angelorum nominibus Hebraicè scriptis, rectéque pronunciatis Cabalistæ attribuunt; vt scribere non erubescant, se iis ipsis & occulta intelligere, & futura prædicere, & insanabiles morbos profligare, & brutis animantibus impera-

Nomina Dei, & Angelorum quà talia sunt, nihil efficere possunt.

re, & (quod solius Dei proprium est) portentosos effectus, naturæ vires exsuperantes arbitratu suo edere. Ecquis obsecro sanæ mentis ferat huiusmodi insaniam, Solem videlicet, Lunam, cæteraque astra, stirpes insuper, & animalia ratione carentia, diuinam illam vim, quæ in Hebraicis vocibus latet, sentire, & illis ita affici, vt homini nomina illa pronuncianti, illicò pareant, cùm ne omnes quidem homines illorum verborum vim, & efficacitatem intelligant? Sed nec intelligentem hominem mouere possunt: vnde enim hæc vis? Mouentur Dæmones in exorcismis, non ipsorum verborum vi, sed Dei imperio: in incantationibus verò singunt se moueri, cùm tamen perquã libenter accedant. At inquiunt, Hebraicas voces maximam significandi, atque etiam efficiendi vim habere, quia manent in sua naturali signi-

Hebraicæ voces non habent maiorem efficiendi vim, quàm aliarũ linguarum.

fícatione. Vulgare planè dictum, nec hercle viro erudito dignum, quasi non idem prorsus significet Deus exercituum, ac אלהי הצבאות. Rogabis fortasse, cur Ecclesia voces illas Hebraicas, & Græcas retinuit, vt Sabaoth, Eleison, & id genus alias? Respōdeo, id fecisse, non quòd vim maiorē habeant, sed quia peregrinis vocibus magis animus inflammatur, vulgares autem facilè contemnuntur: externa enim, & ineffabilia verba audientes magis commouent, semper immensum aliquid expectantes, ac dignum mouendo Deo. Quid dicam de vocibus, nihil prorsus significantibus? Estne aliquis tam excors, qui sibi persuadeat, habere illas vim aliquid efficiendi? Et tamen inter Cabalistas non desunt, qui tueantur, longè illas plus posse, quàm quæ aliquid significant, quatenus Dei voce formantur. Sed aperiant aliquando oculos,

Ecclesia cur alibuas voces Hebraicas, & Græcas retinuerit.

Voces non significantes nullam habent efficiendi vim quicquid contra narrat Picus in conclus. Magicis 21. 22.

& agnoſcant, efficiendi vim non à vocibus quidem ipſis, ſed à Deo tantùm, qui eſt omnis efficientiæ fons vſquequaque pendere. At naturalis eſt, inquiunt, homini Hebraica lingua, ideo vim habet rerum proprietates, vltimaſque differentias exprimendi. Vtrumque falſum. Primò, quia nulla lingua ſine magiſtro haberi poteſt: immò vel ipſimet Hebręi, niſi loqui diſcerent, ſemper eſſent infantes. Deinde, quia lingua id exprimere nequit, quod intellectus ignorat: rerum autem proprietates quamplurimæ, & vltimæ differentię ferè omnes nos latent. Vtrum Adam eas nouerit, incertum eſt: quamuis tueantur nonnulli, ſciuiſſe illum, à Deo inſtructum, quicquid ſciri poteſt, longéque omnibus hominibus, vel ipſomet Salomone ſapientiorem extitiſſe. Hoc tamen certum eſt, nullas eſſe linguas, quæ rerum pro-

Nec Hebraica, nec alia lingua eſt homini naturalis.

Pererius in Geneſ. lib. 5. q. 3.

Nulla eſt lingua, quæ vim habeat ſupra res ipſas.

prietates, vltimasque differentias ita exprimant, vt illę quasi auditis vocibus, ad pronunciantis arbitrium, & nutum se totæ fingăt, & accommodent. Quod si Adam animalibus nomina imposuit, ea potiùs ipsum arbitror ab exterioribus quibusdam accidentibus, quàm à proprietatibus, vltimisque differentiis desumpsisse. Omnibus autem animalibus imperasse, non herclè nominũ vi, sed quia Deus illum omnibus prefecit, & in eius ditionem, & potestatem cuncta redegit. Congruum enim erat, vt qui rationis particeps est, summique conditoris imaginem gerit, reb⁹ cęteris dominaretur. Hinc elici facilè potest, miracula illa quæ à Mose, Iosue, aliisque Dei ministris facta sunt, nõ à nominibus quidem, literis, & characteribus, sed à summi Dei omnipotẽtia vim suã, & efficacitatẽ accepisse; atq; adeò Christũ, qui

Adam cur omnibus animalibus imperauerit.

Miracula fiunt non vi Cabalæ, sed Dei omnipotentia.

Deus simul, & homo fuit, ad ea præstanda, quæ fecit, scientia Cabalæ nõ indiguisse. Miror autem, Cabalistas tantam vim Hebraicis literis, & characteribus adscribere, cùm D. Hieronymus disertis verbis testetur, alios esse nunc Hebræorum characteres ab iis, qui olim ante captiuitatem Babylonicam extiterant. Ezras enim, inquit, post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperit, quibus nunc vtimur; cùm antea eædem omninò Samaritanorum, & Iudęorum literæ essent. Cætera verò, quę in literis, articulis, numeris, atque id genus aliis Cabalistæ obseruant, superstitiosa esse arbitror, & vanitatis plena, ad Poëtas potius, atque Nomantas, quàm ad Philosophos, aut Theologos pertinentia. Nam etsi casu aliquando contingit, vt inde bonas aliquas Diuinæ Scripturæ interpre-

Hebraici characteres non iidem modò sunt, qui olim fuerunt. Lege D. Hieron. in Prologo Galeato.

Cabalisticæ superstitiones in sacris literis interpretandis.

tationes accipiamus; iisdem nihilominus regulis, tanquam veris adhibitis, in multa falsa, absurda, & à Catholica fide aliena sæpissimè incideremus. Ergo si qui veræ Cabalę libri reperiuntur, in eis nil aliud existimo contineri, nisi id ipsum, quod à nostris etiam Philosophis, atque Theologis traditum est: hoc solo discrimine, quia hîc clariùs illud habetur, ibi verò obscuriùs. Veteres namque scriptores, ne naturæ, atque diuinitatis arcana tam facilè ad vulgares homines peruenirent, quinimmò vt tanquam magna quędam, & admiranda ab eisdem acciperentur, consueuerunt ea non palàm aperire, sed multis integumentis, atque inuolucris implicata enunciare. Zoroaster de rationali, & irrationali animæ parte differens, eas per Canem, & Sirenem significauit. Orpheus animi operationes dixit esse Palladis, & Ve-

Vera Cabala quidnam doceat.

Vetus docendi consuetudo.

Zoroaster.

Orpheus.

neris vigilantiam. Trismegistus appellauit Deum Sphæram, cuius centrum est vbique & circumferentia nusquam. Plato sensibilem, & intelligibilem pulchritudinem duplici Venere designauit. Pythagoras monere volens, non esse anxiè magistratus quærendos, sed ambitionis vitium præcidendum, à fabis abstinendum esse præcepit. Poëtæ, vt studiosorum ingenia ad contemplationem vehementiùs inflammarent, leuemque vulgi contemptum faciliùs declinarent, quæcumque docuerũt, metaphoris, allegoriis, atque ænigmatis velata proposuerunt. Quid plura? Nonne Christus etiam noster ad explicanda fidei mysteria, symbolis, & parabolis vsus est? Huiusmodi igitur sunt, quæ à Cabalistis traduntur, quamuis ipsi putent, eos, qui audiunt, in magnam admirationem traducere, dum res curiosas, & inau-

Trismegistus. Plato. Pythagoras. Poetæ. Christus symbolis & parabolis vsus est.

ditas pollicentur. Iactant, se cum Dæmonibus, cum Angelis, & cum Deo loqui; faciléque ab iis quicquid petierint, obtinere; quoniam eorum propria nomina norunt. Ridicula res, quasi nemo, exempli gratia, misericordiam à Deo consequi possit, si misericordiæ attributum, aut proprium nomen illud exprimens, ignorarit. Extollunt hanc scientiam tanquàm omnia docentem, & miraculorum effectricem. præcipuum autem miraculum, quod equidem hactenus viderim, illud est, tot reperiri mirificæ scientiæ studiosos, qui nulla tamen edant miracula. Hæc inpræsens arbitror sufficere, ad Cabalam expendendam: si cumprimùm Patauium veneris, vt recepisti, plura fortasse nos, & maiora dicemus. Interim vale. Patauij. x. Kal. Martij. M DC XIX. Cabalistæ ridiculi.

Martino Sandellio, Patauino, bonarum artium cultori.

Epistola VI.

De Magia.

EVM qui in bonarum artium studiis totam ferè ætatem consumpsit, quemadmodum tu, doctissime Sandelli, fecisti, pauca certè latere arbitror. Perspicuum id reddidit elegantissima illa epistola, quam ad me superioribus diebus, scitè admodum & literatè scripsisti: vbi Magicæ disciplinæ rationes, & fundaméta perquirens, tantam non in ea solùm facultate, verumetiam in aliis omnibus, eruditionem præ te tulisti, vt cùm discere te velle videbaris, docere potiùs, & mirabili quodam artificio, tùm quæ ex alienis, tum quæ ex

propriis theſauris deprompſiſti, excutere iudiceris. Vt video meã quoque ſententiam de rebus Magicis expiſcaris, nouæ fortaſsè alicuius doctrinæ opinione ductus: ſed longè profectò falleris, quandoquidem quod ego ſentio, ipsũ illud eſt, quod vetuſtiſſimi, grauiſſimíque philoſophi docuerunt. Satis igitur erit, ſi in tuæ ſpem gratiæ, ea multa, quæ perobſcurè ab autoribus variis de Magia ſcripta ſunt, ad præcipua quædam capita reuocauero, quidque de illis ſecundùm ſolidam Philoſophiã, Catholicamque Theologiam ſentiendum ſit, dilucidè, quoad eius fieri poterit, explicaro. Magia vox Perſica eſt, quæ ſapientiam ſignificat: hincque factum eſt, vt qui à noſtris Philoſophi, & ſapientes dicuntur, à Perſis Magi nuncupentur. Porrò vbi Magiæ vocabulum tranſiit ad nos, non in ea manſit ſignificatione,

Magia vox Perſica eſt, & Sapientiã ſignificat.

vt puram Philosophiam indicet, sed altiores radices egit. Cùm enim Magum nominamus, non pręcipuè sapientem virum de rebus variis disserentem, atque in intimā naturæ cognitionem penetrantem, animo cōcipimus; sed hominē mirabilia quædā, & prodigiis similia efficientem. Itaque Magia Latinè accepta, est ars, seu facultas, quæ naturæ cuiuscumque, hoc est, tàm corporeæ, quàm incorporeæ viribus, mira quædam, insolita, & communem hominum captum excedentia, efficit. Hanc Platonici in albam, & nigram, alij in bonam, & malam diuidere consueuerunt. Ego illis assentior, qui ipsam in naturalem, artificiosam, & Dæmoniacam diuiserunt: nam cuncti eius effectus, vel insitæ rebus naturæ, vel humanæ industriæ, vel Dæmonum potestati, ac viribus sunt adscribendi. Ab horum autem numero eos se-

Magi nomē quid nobis soleat indicare.

Magia latè accepta quidnam sit. Mart. Delr. lib. 1. Mag. Disquis, cap. 2.

Magiæ diuisio in naturalem, artificiosam, & Dæmoniacam.

cludimus, qui supernaturali potestate fiunt, proprioque nomine miracula vocantur. Magia naturalis, Platonicorum sententiâ, nihil est aliud, quàm exactior quædam arcanorum naturę cognitio, qua cælorum, ac siderum cursu, & traiectionibus variis, sympathiis, & antipathiis rerum singularum obseruatis, suo tempore, loco, ac modo res rebus applicantur, & mirifica quędam hoc pacto perficiuntur, quæ causarum ignaris pręstigiosa, vel miraculosa videntur. Quis si ouum videat supra mensam ex semetipso moueri, admiratione obstupefactus, non statim credat miraculo id fieri; cùm tamen effectus naturalis sit, propter inclusum argentum viuum? Admiranda etiam res est, videre clauum ferreum in aëre suspensum; id quod tamen naturę vires non excedit, cùm accidat ob latentem vtrinque ma-

Magia Naturalis quid. Lege Psellū lib. de Dæmon. & Proclum lib. de Magia.

Exempla varia effectuum Naturalis Magiæ.

gnetem. Rurſus cùm nauis, aut remis acta, aut ventis agitata, nullo apparente impedimento, retardatur, nóne quis iure incidat in ſuſpicionem prodigij? Et tamen cauſa eſt piſciculus ille, quem Græci Echeneim, Latini Remoram appellant. Sexcentos addere poſſem huius generis effectus: ſed ad naturalem Magiam explicandam pluribus arbitror non eſſe opus. Magia artificioſa ea eſt, quæ hominis induſtria, Geometricis, Arithmeticis, aut Aſtronomicis principiis innixi, res magnas, ac penè incredibiles efficit. Ad hanc ſpectant Archimedis illa ſpecula, quibus in Syracuſarum obſidione hoſtium claſſem combuſſit: Archytę lignea columba volans: Leonis Imperatoris aureæ auiculæ cantitantes: Boëthij ſerpentes ęnei ſibilantes, & plura id genus alia. Huc etiam referri poſſunt admiranda illa, quæ à funambu-

Magia artificioſa quid. Lege Cic. 1. Tuſcul. & 2. de Nat. Deorum, & Plut. in Marcel.

lis, & circulatoribus variis, immania pondera fronte ferentibus, flammas vomẽtibus, liquefacto plumbo manus innoxiè lauantibus, aliaque huiusmodi facientibus, celebrantur. Magia Dæmoniaca est ars, quæ Dæmonum adminiculo res mirabiles vel facit, vel facere videtur. Igitur corpus aliquod breuissimo tempore, vt exempli gratia, vnius horæ spatio Roma Patauium transferre; lusorias chartas, in alterius manu existentes, ter, & quater immutare; corpus præsens videntium oculis subtrahere; carbones in aureos nũmos, & homines in lupos conuertere, vel aliâ quacunque formâ induere, & innumera huius generis alia, Magiæ Dæmoniacę partus omnino sunt. Cùm enim tàm portentosi effectus à materialibus causis prodire nequaquam possint, necesse est, eosdem intellectuali alicuipiam, & incorporeæ

Magia Dæmoniaca quid.

causæ, cuiusmodi sunt Dæmones, adscribere; idque ob maximum ius, & potestaté, quam in res corporeas spiritus obtinent. Magiam hanc in Theurgiã distinguunt, quæ fit bonorũ Dæmonũ inuocatione, & Goetiã, quæ malos excitat, & consulit, & per eos responsa de rebus occultis, vel futuris reddit, vt Necromantia. Vtraque tamen species, vt Augustinus ait, fallacibus Dæmonum ritibus sub Angelorum nominibus astringitur.

Magiæ Dæmoniacæ diuisio in Theurgiã, & Goetiam. Aug. lib. 10. de ciuit. c. 9.

Naturalis Magię autor Deus fuit, qui eam primùm Adamo communicauit, à quo deinde quasi per manus ad posteros transiit. Casu etiam contigit, vt herbarum, lapidum, & animalium quorumdam reconditæ vires ad multorum notitiam peruenirent, sicque Magia sensim adolescens haud mediocre incrementum acceperit. Hanc Salomon Rex optimè tenuit, quamuis eo tempore, quo

Naturalis Magiæ Autor Deus. Mart. Delr. lib. 1 Mag. Disquis. c. 7.

Magiæ naturalis peritissimus Salomon.

se idolorum cultui addixit, Dæmonicam etiam professus fuerit, variisque superstitionibus sua scripta referserit; si tamen omnia, quę sub eius nomine circumferuntur, vera sunt: tres Magi, qui ab Oriente longis itineribus, stellâ duce, Bethlehem ad Christum venerandum accesserunt, dubium est, vtrum naturali tantùm, an etiam Dæmonica præditi fuerint. Vtraque putant nonnulli; & fortasse probabile est; dummodo tamen tanquam ratū id habeatur, eos, post Christi venerationem, ab omni superstitione, cultuque Dæmonum alienos penitus extitisse. Excelluerunt in hac arte Appollonius Tyanæus, Cornelius Agrippa, Petrus Aponēsis, Paracelsus, Rogerius Bachonus, Geber, Raimundus Lullus, Arnoldus Villanouanus, atque ex recentioribus Cardan⁹, Mizaldus, Ioannes Baptista à Porta, & alij: quorum tamen

Flauius Ioseph. lib. 8. Antiq.

Magi Euāgelici quanam Magiæ specie præditi fuerint. Theoph in Math.

Naturalis Magiæ professores præcipui.

aliqui aut mirabilium rerum, aut popularis aurę cupidi, in Dęmoniacas etiam superstitiones irrepserunt, quemadmodum eorum scripta, aut igni tradenda, aut cautè legenda, apertissimè indicant. Magia artificiosa non vnum, sed plures autores habuit, prout varij extiterunt, qui aut industriâ, aut agilitate, aut longa exercitatione, aut interdum etiam imposturâ, admirabile quippiam, aut verè, aut fallaciter ediderunt. Vtuntur artifices isti naturalibus causis, quamuis agendi modus, & earum applicatio multis ignota sit: sed aliquando lucri auiditate, atque existimationis spe, Dęmonum etiam opē implorant, mirum aliquid, prorsusque insolitum molituri. Rem autem omni conatu dissimulant; vt sola arte id fieri credamus, quod à Dæmone simpliciter effluxit: is enim aut organi, aut medii, aut rei obiectę im-

Magia artificiosa plures autores habuit.

Magia artificiosa interdum cum Dæmoniaca miscetur.

mutatione, sensum illudere facilè potest, atque efficere, vt vna res alia omninò videatur. Superioribus annis, dùm viueret Thomas Minadoris, Medicus, & Eques, vidi ego in eius domo circulatorem quendam, qui sudariolum in conspectu multorum discerpsit, atque in minutissimas partes concidit, illudque statim summâ omnium admiratione redintegrauit. Narrat Delrius, Triscalinum quendam in Gallia extitisse, qui coram Carolo IX. ex cuiusdam nobilis, ab eo remoti torque, annellos ad se singillatim, cunctis spectantibus, pelliciebat, eosque aduolantes, vt videbatur, manu recipiebat; & nihilominus torques mox integer, atque illęsus repertus fuit. Nulla est ars, nulla hominis industria, nulla naturę vis, quę id pręstare potuerit, ac propterea Dæmonum potestati adscribendum necessariò videtur, id quod ip-

Exempla varia Artificiosa Magiæ fucum aperientia.

Delrius lib. 2. cap. 4. Bodinus li. 3. Dæmonom. cap. 3.

ſemet circulator tandem conuictus; ſpontè confeſſus eſt. Inter Magię artificioſę opera paſſim etiam numeratur à nonnullis caput illud æneum, à Magno Alberto adeò affabre conſtructum, vt & articulatè loqueretur, & ad interrogantis libitum reſponderet. Sed, ſi hoc verum eſt, (fortaſſe enim aut non eiuſmodi caput fuit, aut alterius autoris) Dæmoniacæ potiùs, quàm artificioſæ Magiæ opus exiſtimo: cùm enim articulata locutio, atque ad interrogata reſponſio vitam, & ratiocinationẽ ponat, neutrum profectò à ſola arte perfici potuit. Propterea cenſeo cum Delrio, Dæmonem in eo capite, queadmodũ olim in idolorũ ſtatuis locutum fuiſſe, atque reſponſa dediſſe. Magiæ verò Dæmonicæ, quam ſolã vulgus propriè Magiã arbitratur, quicquid alij ſenſerint, primũ, ac pręcipuũ inuẽtorẽ puto ipsũmet Dæmonẽ exti-

Caput æneũ humanum, vt fertur, ab Alberto cõſtructum, an potuerit articulatè loqui.

Magiæ Dæmoniacæ primus inuentor Dæmon.

Lactant. lib. 2. de diu. inſtit.

Cyprian. lib. de Idol. vanit.

tisse. Is n. statim ac à summo rerum omniũ conditore desciuit, perpetuũ maiestatis eius æmulatorem sese prębuit: & propterea quemadmodũ ab autore naturæ illa Magiæ species orta est, quæ naturalis dicitur, & ab eius imitatore illa quę artificiosa vocatur, ita ab eiusdẽ destructore alia profecta est; quæ Dæmoniaca nũcupatur. Quinque autem sunt fõtes pręcipui, vnde illam instituendi occasionem sumpsit, videl. sciendi libido, sanitas, auaritia, amor, vel odium, & futurorum pręcognitio. Tria verò hominũ genera, quos ad artem capessendam idoneos esse cognouit, nimirũ simplices, & creduli, cuiusmodi sunt mulieres; impotẽtes, qui ab appetitibus suis vinci se facilè patiũtur; & perfidi, omnique vitiorum genere contaminati. His si persuasum fuerit, aliquam esse artem, quâ verborum quorumdam, & characterũ vi, rerũque nonnullarũ obseruatione, sciẽtiæ omnes

Quinque fontes Magiæ Dæmoniacæ, triaque hominũ genera, ad illam capessendam idoneorũ.

facilè comparantur; morbi sæuissimi, & insanabiles citissimè profligantur; absconditi thesauri, resque furto sublatæ vnà cum furibus produntur; mares, & fæminæ ad amorem pelliciuntur, & inimici vel longè distantes variis tormentorum generibus, causâ prorsus incognitâ, cruciãtur; ac tandem quæ in toto vitæ curriculo cuique ventura sunt, pręcognoscuntur: probabile est, futurum esse neminem, qui non ad illam acquirendam, omni contentione, velis; remisque sit accessurus. Huius Magiæ quasi semina quædam ab ipso Mundi exordio Dæmon in terrestri Paradiso spargere cæpit: vt enim Adam primus fuit, quem Deus naturalem Magiam docuerit; ita Eua prima fuit, cum qua Lucifer Dæmoniacam communicauerit. Nouit callidus serpens innatum homini sciendi desiderium; propterea vetitum

Magiæ Dæmoniacæ semina ſprima.

fructum

fructum Euæ obtulit, ſcientiamque boni & mali pollicitus eſt, ſi ipſa, & vir eius ex illo eſitaſſent. Sed poſt Euam multos quoque Dæmõ ſtudioſos habuit: rudes enim, & ſimplices tunc homines nactus, ex facili nouarum, ac mirabilium rerum pollicitationibus, multos ad artem Magicam pellexit. Docuit ergo malos illos Gigantas ante diluuium, à quibus ferunt, Cham, Noë filium maximè imbutum fuiſſe; & ab eo deinceps Magicam artẽ ad Ægyptios, Chaldęos, Perſas, aliáſque gentes tranſiiſſe. Peſtifera hæc ſuperſtitionis lues quàm citiſſimè orbẽ inuaſit, altáſque adeò radices agere cæpit, vt Patres nõnulli opinati ſint ob hanc præcipuè cauſam diluuium à Deo excitatum fuiſſe. At verò impius, & ſacrilegus Chã, ſuperſtitioni totus addictus, ne artes, quas didicerat, funditus perirent, arcam vnà cum patre, & fratribus in-

Gigantes ante Diluuium in Magia Dæmoniaca à Dæmone inſtituti.

D. Clemens lib. 4. recognit.

Cham post Diluuium Magiam docuit.

gressurus, quicquid animo conceperat in diuersorum metallorum laminis, durissimisque lapidibus insculpsit, vt peracto diluuio, tantæ impietatis seminarium adhuc aliquod remaneret. Res illi ex voto successit: cùm enim post diluuium inter ceteros filios genuisset Mizraim, heredẽ illum esse optauit tam execrandæ disciplinæ: qui posteà in Ægyptũ profectus, Dæmone suppetias ferente, adeò admiranda opera edidit, vt tanquam Deus ab illis gentibus coleretur. Hic tãdem, cùm multos non solùm Ægyptios, sed Chaldæos, etiam Persas, & alios, qui illuc discendi gratiâ confluxerant, in Magica arte instituisset, fulmine ictus periit, atque à suis discipulis Zoroaster, quasi viuens astrum appellatus est. Hic igitur est ille Zoroaster, natione Chaldæus, qui secundùm Dæmonem primus in Ægypto Magicæ artis censetur

Zoroastres plures fuerunt. *Vide Patrit. in Zoroastr.*

inuentor, non ille Bactrianus qui cum Nino bellum gessit, nec Pamphylius, nec Armenius, nec Persomedus Astronomus: multi enim Zoroastres fuerunt, vt scriptorum veterum monumentis traditum est. Zoroastre extincto, malefica eius, & curiosa doctrina, satis quidem exculta, in regionibus illis, sed præcipuè in Ægypto, atque in Perside mansit, vbi in dies Magi excellentissimi floruere. Qui morbos curando, occulta enunciando, futura prędicendo, aliaque admiranda, & portentosa opera edendo, tantam non solùm apud vulgares, verùm etiam apud cordatos homines, nominis celebritatem, atque autoritatem sibi compararunt, vt nemo esset, qui, iis inconsultis, quicquam dicere, aut facere auderet. Hac tantâ celebritate

Magi in Aegypto, & Perside multiplicati.

Græci ad addiſcendã Magiam in Ægyptum nauigarunt. Laërtius.

famę cùm eſſent iam abſentibus noti, Gręci potiſſimùm ad id, quod nũquam viderant, nec audiuerant, exarſerunt, atque in iis Pythagoras, Democritus, Empedocles, Plato, aliiq; inſignes Philoſophi, tantarum rerum addiſcendarum ſtudio, magnis ſumptibus, longiſque itineribus illuc nauigarunt. Quid inde reportarint in Græciam, haud ſatis conſtat apud ſcriptores: hoc quidem certum eſt, multa de Dęmonibus à Platone, & pauca quędam de rebus occultis per ænigmata à Pythagora, & Empedocle tradita eſſe. Illud autem certiùs, eo ipſo tempore, quo Hippocrates in Græcia Medicinam, hoc eſt anno 300 poſt vrbem conditam, eodem Democritum artem Magicam docuiſſe, atque de ea volumina aliquot edidiſſe. Apollonius quoque Tyanæus, vt eandem artem addiſceret, orbem perágrauit, in qua adeò ex-

Democritus de Magia ſcripſit. Plin. lib. 30. cap. 1.

Apollonius Tyanæus Magus inſignis.

celluit, vt Magorum suæ tempestatis nemini secundus habitus sit. Nec defuerunt alij, qui post ipsum variis in locis Magiam exercuerint, vt nullus sit in orbe angulus, ad quem perniciosa hæc & detestabilis doctrina non penetrarit. Frequens est eius exercitatio in vtraque India, in Æthiopia, in regione Sinarum, in Insulis Septentrionalibus, & aliis in locis, vbi præsertim religiosorum hominum copia deest: ibi enim Dæmones pleno iure vtuntur, & tanquam dij igne, thure, & precatione à simplicibus illis gentibus coluntur. Sed (proh dolor) etiam in Europam, vbi veræ, ac sanctæ religionis metropolis est, iamdiu nefaria hæc pestis irrepsit. Namque in Gallia, Anglia, Scotia, Belgio, Sarmatia, Dacia, Pannonia, Germania, quot Magi, quot venefici, quot Sagæ reperiuntur? Et quod maiorem admirationem af-

Magiæ vsus in toto terrarum orbe iam frequens.

fert, illud eſt, vel Hiſpaniam, & Italiam, vbi hęreticæ prauitatis Inquiſitores in reos ſæuiſſimè animaduertunt, iiſdem ſuperſtitionibus eſſe refertas. Nonnullos reperias, qui ad ſua explenda deſideria, perficiendaque ſcelera, ſe ſe totos Dæmonibus addicunt, hoſtiiſque in ſacrificium oblatis, eoſdem irritatos placare, ſibique propitios, ac beneuolos reddere conantur. Alios verò, qui Dæmonibus vel inuitis imperare, & diuinorum quorumdam nominum, & characterum vi, eoſdem adiuratos aduocare, & cogere profitentur. Quibus quidem modis totam illam Magiæ ſpeciem comprehendunt, quæ Goetia, ſiue nigra vocatur; cùm altera ſpecies, quæ Theurgia, ſeu alba dicitur, re vera nulla exſtet. Iactãt ſe iſti magnificè, atq. oſtentant, dum fictitios quoſdam de arte Magica libros præ ſe ferũt, quos temerè, & impudenter Adę, Abelis, Henoch, A-

Magorum duo genera. Vide Euſeb. lib. 5. de præp. Euág. referente ep. Porph. ad Anebonum Aegyptium.

Magorum efficti libri ſub aliorum nomine diuulgati.

brahę, Pauli, Cypriani, Honorij, Magni Alberti, & aliorũ esse cõtendũt; quæq. in eis cõtinentur, cũ ab Angelo Raziele, Adami custode tradita, tũ Tobię comitẽ Raphaelẽ manifesta fecisse. Execrandum præterea librũ exhibent, quẽ clauiculã appellãt, falsoq. Salomoni adscribunt; cum à Dæmone potiùs, vel ab homine scelerato conscriptus sit. Ad hæc Abbatis Trithemij Steganographiã, Cornelij Agrippę libros de occulta Philosophia, Petri Aponẽsis, & aliorũ de sacrificiis, & incantationibus Dęmonũ volumina varia, luxuriãtibus ingeniis obtrudunt, quò faciliùs incautos homines, iã condocefactos, à vero Dei cultu auocent, atque in Dęmonis dictionem, ac potestatem redigant. Habes hactenus quid, & quotuplex Magia sit. Nunc autẽ de eius cognitione, & vsu, vtrum scilicet hic per leges liceat, illa verò vtilis, vel necessa- Magorum execranda volumina.

ria sit, aliquid est dicendum. Ad cognitionem quod attinet, neminem certè dubitare arbitror, quin maximè vtilis illa sit, immò etiam interdum necessaria. An non naturalium rerum proprietates occultas intelligere, humani ingenij vim, & separatarum mentium potestatem scrutari, ad solidam Philosophiam comparandam maximè conducit? Quot temerè à Philosophis quampluribus de admirandis quibusdam operibus effutita, aut etiam apertè ficta sunt, proximas, atque præcipuas causas ignorantibus? Hic, ignoratione Magiæ, quod simplex opus est Dæmonum, in naturæ arcanis quæritat, stellarumque traiectionibus tribuit: hic contrà quod à naturalibus causis omninò proficiscitur, Dęmonum vi factum esse arbitratur. Vide igitur, quàm vtilis sit Magię cognitio. Sed prætereà, si vera miracula à fal-

Magiæ cognitio vtilis, & interdum necessaria. Pererius lib. 1. de Magia. cap. 14.

sis secernere velimus, pernecessaria est: magni enim refert eius confinia prescribere, vt intelligamus, quousque tandem naturæ, artis, Dęmonúque facultas extendatur. Hinc Ioannes Picus dicere solebat, quò quis Magiæ peritior est, eò clariùs eum cernere, quantum inter Magorum, & Christi miracula intersit. Quod verò ad vsum attinet, res definiri absque distinctione non potest: aliter enim de naturali, & artificiosa Magia, aliter de Dæmoniaca sentiendum. Naturalis Magiæ vsus probatur, dummodo pura, & simplex illa sit, nec superstitioni cuipiam admista. Naturales enim causas aptare, simulque coniungere, vt inde mirabilis aliquis effectus oriatur, nullum certè damnum adfert, nec qui fecerit vlli se peccato obligat: quinimmò excitat id mirum in modum hominis ingenium, ad Dei gloriam ma-

Io. Picus in conclus. Magicis.

Magiæ naturalis vsus probatur, dummodo status sit in naturalibus causis.

De Chymica arte quid sentiẽdum.

gnificandam. Chymici dum res agẽtes ad patientes applicant, mira procreant, quæ naturæ vires excedere videntur, cùm tamen naturalia sint. Aurum etiam purum putum, vt fertur, interdũ effecerũt: quod casu fortasse contigit, incidẽte in affectam, & præparatã materiã vi illa, & facultate cælesti, à qua proximè auri forma proficiscitur. Id quod multorum postea Chymicorum, præparatam potiùs materiam, quàm formæ largitorem, cognitu difficillimum, attendẽtium, spem, & opinionem fefellit, atque adeò opes imminuit, & ad nihilũ redegit. Quid de Medica arte dicendum, quæ pars est naturalis Magiæ? An non lapidum, herbarum, & animalium quorũdam viribus, multarumque rerum consensu, atque dissensione perspecta, morbi innumeri vel curatu difficillimi interdum citissimè à Medicis persanantur?

Medica ars in naturalis Magiæ partibus numeratur.

Effectus hi ſunt naturalis Magię, & illius quidem puræ, ac ſimplicis, quam nemo vnquam damnabit, nemo deteſtabitur. At verò cùm Magia hæc, hominum improbitatę, Dęmonumque ſuaſione, ſuam illa probitate excidit, & ad aliquos effectus edendos, figuris, characteribus, & verbis, aut nihil, aut abſurda ſignificantibus, aliiſque ſuperſtitionibus vtitur; tunc ſpeciem mutat, & omninò ridicula, ac deteſtabilis euadit. Audies quandoque mulieres, & ſuperſtitioſos homines, docentes, hunc morbum ſanari, aut rem illam expetitam obtineri facilè poſſe, ſi, obſeruatis quibuſdam ſtellarum ſitibus, certo loco, tempore, ac perſona, certiſque rebus adhibitis, vt filo huius, vel illius coloris, capillis puellæ virginis, cranio hominis, ſuſpendio necati, cerâ ter cruce ſignatâ, & id gen⁹ aliis, opus efficietur.

Magia naturalis ſuperſtitioni coniuncta reprobatur.

Quis eſt tàm excors, qui non videat iſtiuſmodi res tàm diligenter obſeruatas, ad effectum producendum vim nullam omninò conferre, ſed illum aut à cauſis ſimpliciter naturalibus, aut à Dæmonum facultate proficiſci? Porrò mirabiles illos, & portentoſos Magorum effectus ab aſtris non exoriri, mihi ſatis perſuaſum eſt, qui aliâs oſtendi, nullum habere cæleſtia corpora in rebus ſingularibus ſpecialem defluxum: ſed ea tantummodo vim vniuerſalem ad mundi inferioris procreationem, & conſeruationem tribuere. Quo fit, vt ad opus aliquod perficiendum, certos dies, aut horas eligere, quibus planetæ aliqui maſculini, vel fæminini dominentur; aut obſeruatis quibuſdam ſtellarum conſtitutionibus, imagines inſculpere, veſtes incidere, potiones exhibere, vel alia huius generis efficere, vanum omninò ſit,

Magorum mirabiles effectus ab aſtris oriri non poſſunt. Lege epiſt. 2. lib. 4. huius.

impium;& à vera Philoſophia penitus alienum. Sed neque effectus illi efficacitatem ſumunt à certa aliqua, & conſtituta perſona. Sit enim, exempli gratia Petrus, qui, non ex artis pręceptis, ſed perſonæ vi, grauem aliquem morbum, & curatu difficilem ſanet; quæro, hæc efficiẽdi vis ſitne ipſius Petri animæ, an corporis propria? Non animæ opinor: quomodo enim ſpiritus in corpus diſtans agere, quomodo id, quod calidum eſt, refrigerare, aut quod frigidum calefacere poteſt? Ratione, qua ſpiritus, diceret Auicenna: rationali namque animæ, ſupra materiam eleuatæ, res omnes materia conſtantes, iuxta ſimplices, ac miſtę ad obedientiam natæ ſunt. Cur ergo id non præſtat cuiuſlibet hominis anima? Cur anima Petri tantum? Audire mihi videor, Medicos nonnullos dicẽtes, illam efficiendi vim ad Petri corpus

Magici effectus non habent efficacitatem à determinata perſona.

Auicennæ opinio.

Opinio erronea Fulginatis, Foroliuienſis, & Garbi de

Vi tempera-menti ad pondus.

pertinere, quatenus ſcilicet qualitatum omnium æquali proportione conſtat, eſtque, vt ipſi aiunt, temperatum ad pondus. Omnia enim corpora, huiuſmodi proportione prædita, inſitam aiunt habere vim miracula faciendi; atque hanc præcipuè ob cauſam Chriſtum ſeruatorem noſtrum tot miraculis celebrem extitiſſe. Impium ſanè dictum, & opinio ſceleroſa: non enim Chriſtus corporeæ habitudinis vi miracula fecit, ſed diuinitatis iure, cum qua fuit humanitas inſolubili nexu coniuncta. Sed hoc obiter. agamus de aliis, concedamuſque, quod apud grauiſſimos Philoſophos maximè dubium eſt, dari ſcilicet corpus, quod æqualem illam elementorum proportionem obtineat. Quonam obſecro doctus magiſtro affirmare quis audeat, corpus illud, ſic affectũ, eam habere vim, qua mortuos ſuſci-

Confutatio.

tare, cæcos illuminare, insanabilesq; morbos curare naturaliter queat? Philosophorũ est diuulgatissimũ effatũ omnem naturalẽ actionem cõtactu fieri, atq. à proportione maioris inæqualitatis; quomodo ergo tẽperatũ hoc corpus absq. cõtactu, & qualitatũ exuperantia, tot mirabilia faciet, contraq. naturæ leges à priuatione ad habitũ regressum inducet? Descendit hîc in arenam Petrus Põponatius, mordicusq. tuetur, vim illã mirabilia, &, si Deo placet, miracula efficiẽdi, neque animæ, neq. corporis, sed totius cõcretæ rei, hoc est ipsius hominis propriam esse, qui est quodãmodo omnia, & mediũ quiddã inter æterna, & interitui obnoxia. Vt enim, inquit, lapides, plãtæ, & animalia, cælestium corporum afflatu, eam obtinuerunt vim, qua multos, varios, & interdum etiam portentosos effectus parere possunt; ita homines varios ab eisdem corporibus

Opinio Petri Pomponatii. lib. de Incant. c. 4.

variis quoque priuilegiis donatos eſſe, vt mirandum non ſit, occulta vi, abditaque proprietate hunc futura prædicere, hunc peculiares quoſdam morbos ſanare, hunc venenoſis ſerpentum ictibus obſiſtere, alioſque plures ſuis atque ſingularibus facultatibus præditos eſſe, vt de Prophetis, de Gallorum Regibus, de Pſyllis, & Marſis manifeſtum eſt.
Confutatio. Sed longè à veritate Pomponatius aberrat, cumque magnus philoſophus haberi vult, Philoſophiæ ignarum, &, quod magis intereſt, maximè impium, & à Catholica fide alienum ſeſe præbet. Amabo te Pomponati, ſi homo non ſecus ac lapides, plantæ, & animalia, capax eſt cęleſtis defluxus; cur ingenita facultas ad aliquid efficiendum huius, & illius hominis propria eſt, & non potius toti ſpeciei communis? Rhabarbarum vim habet attrahendi bilem;
non

non certè hoc, vel illud, ſed omne, quia facultas non indiuiduo, ſed ſpeciei conceſſa eſt: ſic Saphirus omnis Anthracem fugat, omnis Remora nauim ſiſtit. Cur non igitur omnes homines Prophetæ, aut Medici ſunt, ſi prophetiæ, & ſanationis donum à cæleſti facultate dependet? Homóne ab homine ſpecie diuerſus eſt? Dicet fortaſſe, homines quoſdam à ſtellis priuatim affici, non autem totam ſpeciem. Sed hoc, prçterquam quod allatam ſimilitudinē deſtruit, non eſt philoſophicè dictum, vt aliâs oſtendi. At multi extiterunt Prophetç. Cōcedo, ſed Dei munere, non cçlorum vi. Gallorum etiam Reges ſtrumoſos ſanant, non proprietate perſonç, ſed priuilegio diuino. Quod Angliç quoque Regibus, D. Eduardi meritis olim conceſſum fuerat: ſed hoc priuilegio exciderunt, poſtquā ipſi à fide Catholica receſſerūt. Quod

Prophetia diuinum eſt munus, ſicut & priuilegium ſanandi ſtrumas Gallorum Regibus conceſſum.

De Marsis, & Psyllis Lege Plin. lib 7 cap. 2. Aul. Gel li. 16. cap. 11.

de Marsis, & Psyllis scribitur, eis videlicet à natura datum, vt virulentorum serpentium domitores sint, tanquam fabulosum censetur à multis: quãquam sunt qui affirment, eos nõ ingenita facultate, sed veneficiis, herbarũq; succis, & medicamentorum vi, miracula facere. Quid? Nõne omnibus etiam hominibus cõtra serpẽtes venenũ inest; cùm traditũ sit, eos saliua istos, pręsertim humani oris ieiuni, vt feruentis aquæ contactu fugere; & si in fauces penetrauerit, etiam mori? Nullo igitur modo portentosi Magorum effectus vim respiciunt certæ cuiusdam personæ. Solent aliqui eosdem fixę, & vehementi cogitationi tribuere, vt simplicibus, & ineruditis hominibus persuadeant, id, quod Dæmonum auxilio factum est, à solius naturę viribus proficisci. Dum igitur pluuias, ventos, tonitrua, fulmina excitant; dum

Opinio Conciliato is differ. i s. de vehemẽtis cogitationis vi.

rem distantem loco mouent; dum aues cęlo detrahunt, aut pisces ad se alliciunt; dum absenti ægroto sanitatem restituunt, aliosque huius generis admirandos effectus pariunt; hęc omnia dicunt se facere naturali Magiâ; idque potissimùm vi cogitationis. Mulieres esse, & imperitos homines, qui id facilè credant, nihil habet admirationis: viros autem, alioqui doctos, & Philosophiam profitentes, in hanc sententiam deduci, non admirationem solùm, sed stuporem maximum affert. Noui ego non paucos, qui se putant in summos Philosophos euasisse, si Dæmones esse negent, omnesque admirandos effectus naturæ viribus tribuant: Dæmones autem? immò Deum ipsum, si quid suprà naturã significet. Nihilominus ratio, & rerũ magistra experiẽtia docet, cogitationẽ, quãtũuis fixã, & vehementem in alienum Confutatio

corpus, & à cogitante disiunctum nullam omninò vim habere. Multas quidem affectiones in ipsiusmet cogitantis corpus inducit, vt horrorem, tristitiam, hilaritatem, venereos pruritus, incessum etiam, & agitationes varias, vt patet in iis, qui dormientes surgunt, & vigilantes imitantur. Agit etiam interdum in corpus vicinum, & cogitanti maximè annexum, vt in vterum gerentibus manifestum est, quarum vehemens cogitatio signa frequenter varia liberis inurit. At verò in corpus distans cogitatio, nec aliquid imprimere, nec vim suam immittere vllâ ratione potest. Ecquis enim est, qui solius cogitationis vi possit scamnum, trabem, vel columnam ad se allicere? parietem album, aut nigrum efficere? virentem herbam exsiccare? An non, ex Philosophorum præceptis, mouens debet esse simul cum re mota? Nóne actio

Cogitatio vehemens quid possit. Lege D. Th. lib. 3. contra Gent. c. 103. & epist 13. lib. 4. huius.

oritur à qualitate vincente? Solue contactum, tolle qualitatem, quænam erit actio? Alij nituntur superstitiones suas naturæ pallio velare, dum aiunt, quæcumque aut aspectus, aut verborum quorumdam prolationis, aut manuum impositionis vi in lucem eduntur, ea omnia à naturalibus causis manare, atq; adeò effectus esse naturalis Magiæ. Fraudes, atque deceptiones sunt hę, Sandelli, quæ certè in sapientem virum nunquam cadent. Potest quidem trux aspectus terrorem incutere, potest interdum ab oculo veneficus aliquis vapor exire; aspectus verò, quà aspectus est, efficere nihil potest, cùm, pace Platonis dixerim, non radiorum emissione, sed specierum susceptione visio fiat. Prolata verba vim habent significandi, efficiendi non item, nisi ex accidenti, quatenus scilicet ratione soni timorem, vel læ-

Aspectus, contactus, aut verborũ vis in Magicis operationibus nihil efficere potest. Lege Disput. nostram de Numen. virt.

Plinius lib. 28. cap. 2.

titiam interdum inducunt. Eapropter ridiculum eſt, quod ſcribit Plinius, Attalum quendam affirmare, ſi quis, ſcorpione viſo, dicat, *Duo*, cohiberi illum, nec vibrare ictus. Haud abſimile eſt muliebre illud experimentum, dum, ad inquirendum horarum numerum, annulo ſupra cyathum filo ſuſpẽſo, verſiculum illud Pſal. 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, &c. diſtinctè, intẽtoque animo pronunciant. Leuiora ſunt hęc, quàm vt longâ excuſſione indigeant. Quod verò ad contactum attinet, ſeu manuum impoſitione, admitto quidẽ, ſcabioſum contactu alium afficere: vel ſi manus habuerit impensè frigidas, poſſe alterius calorem tangendo remittere: nego tamen, ſi quis manu alterum tangat, ſolius contactus vi morbum arceri. At Apoſtoli manuũ impoſitione multos ſanarunt. Fateor id quidẽ, non vi tamen ac poteſtate

contactus, sed id Deo remittente ac indulgente. Vndenam ergo admirabiles isti effectus oriuntur, si causas non habent naturales? Respondeo, oriri à potestate Dæmonum, qui tacita pacta cum Magis inierunt. Ideoque suprà dixi, Naturalis Magiæ vsũ probari quidem, dum tamen simplex, & pura sit, omnisque superstitionis penitus expers. De artificiosa idem quoque sentiendum arbitror, nisi tamẽ illa quoque hominis industriã, aut artificiũ mentiatur: id quod circulatores, auiditate lucri, & alij etiã quo nomen atque existimationẽ captent, rebus quibusdã adhibitis, nihil ad rẽ pertinẽtibus, facere solent. Videas sæpè hui⁹ generis homines sigillis vtẽtes, in quib⁹ imagines quædam impressæ sũt, quas Angelorum, Regum, vt Raphaëlis, Salomonis, vel aliorum esse dictitant. Videas rursum eorum manus annulis ornatas,

Magia artificiosa probatur, nisi tamen artificium mẽtiatur.

quibus Cruces, & characteres varij insculpti sunt, Arabici, Hebraici, Chaldaici, & multi etiam temerè ficti: videns nonnullos signa cælestia, & erraticas stellas exhibentes, Hos dicunt ingenij aciem mirum in modum exacuere, manibus agilitatem præstare, rebus artificiosè perficiendis maximè conducere. *Sed* profecto falsi sunt, cũ hęc omnia nil aliud sint, quàm Dæmonum signa, tacitæque eorundem cum impiis hominibus pactiones. Memini me docuisse, vt in numeris, ità in signis, characteribus, atque figuris nullam inesse posse efficiendi vim, itaque ne videar actum agere, verbum non amplius addam. Et miror sanè, Cardinalem Caietanum, virum alioqui doctissimum, sententiam hanc de imaginum efficacitate tanquam probabilem admisisse: vt Romponatium, aliosque huius classis Philosophos,

Magorum mendacia, & impostura. Lege quæ scripsimus de imaginibus lib. 4. huius. epist. 4.

Caiet 2. 2. q. 96. art. 2. tuetur opin. de imag. vi.

reiectos atque damnatos, omittam, qui eiusdem sententiæ patrocinium susceperunt. Rogabit aliquis, liceat ne verbis, signis, & characteribus vti, saltem ad morbos pellendos? Experientiâ enim compertum est, quibusdam prolatis verbis, aut recitatis carminibus, aut descriptis figuris, varia morborũ genera profligari. Fertur Q. Serenus hac sola voce *Abracadabra*, certo modo scripta, & charta lino inclusa, colloque suspensa, hemitriteum sanasse. Aetium ferunt, verbis quibusdam, ossa, & festucas gutturi infixas eduxisse. Nyssem sanguinis profluuium vulneratæ fœminæ carmine inhibuisse. Galenum in percussis ab Scorpione incantationum vim expertum esse, atque adeò, vt autor est Tralianus, libellum de incantationibus edidisse. Quid multa? Nonne quotidie videmus erysipelata, ischiadas, luxatio-

Q. Serenus lib. de remediis.

Agrippa li. 3. de occul. Phil. c. 16.

Aetius li. 2. cap. 50.

Plin. lib. 28. cap. 2.

Galeno adscriptus lib. de Incantationibus.

Tralianus lib. 9. cap. 4.

nes, aliosque huius generis morbos vel ab ipsis fœminis, quibusdam signis, certisque insusurratis verbis curari? Haud exigui certè momenti est quæstio hæc, ac propterea pensitatione aliqua indiget. Curabo igitur primùm, vt de incantationum vi nonnullorum Philosophorum sententias quasi per transennam cognoscas, mox rei quęsitę satisfaciam. Illud in primis tanquam ratum habendum est, morbos, cuiuscumque generis illi sint, neque verborum, neque signorum, neque characterum vi leniri, aut eximi posse: quoniam, vt paulò ante monui, in his ipsis nulla physica facultas reperitur. Quomodo ergo, dices, tot morbi, alioquin sæui, ac contumaces incantationibus sanantur? Pomponatius putabat, id fieri, non incantationis, sed incantatoris vi, idque occultâ quadã indiuidui proprietate. Auicę-

De Incantationũ vi opiniones variæ.

Pomponatius.

Auicenna.

na id tribuit animę imperio, quod in res concretas, corporeasque obtinet. Petrus Aponensis vehementi cogitationi, à qua vapor & spiritus excitatur, qui modo quodam insensibili ad partem peruenit ægrotantem. Galenus maximę fidei ipsiusmet ægrotantis: vt enim timor, & desperatio morbos augent, ita cõfidentia, & alacritas eosdem subleuãt. Hinc dicere cõsueuerat, eum plures sanare, cui plures confidunt. Docent alij, morbos re verâ medicamentis abiici; videri autem incantationibus tolli, quoniam eo ipso tempore, quo Magi, seu impostores isti accersuntur, iamdiu sumptis medicamentis cedere parati sunt, ipsis etiam Magis non accedentibus, abituri. Nec desunt, qui fateantur, ægrotantes, iam à Medicis derelictos, ac penè desperatione confectos, à Dæmonibus ipsis, modo aliquo nobis

Petrus Aponensis.

Galenus 1. Progn. cap. 2.

Tho. Giaxinius lib. de Dæmon. cap. 5.

prorsus incognito, in pristinam sanitatem vindicari. Qualescumque sint huiusmodi opiniones, quarum nonnullas iam suprà reieci, dummodo tàm ab agente, quàm à patiente omnis superstitionis suspicio procul absit, resque à Medico quasi per iocum agatur; dummodo non verborum, aut characterum facultate, nec Dæmonum auxilio, sed constantis fidei, & vehementis cogitationis vi, sanitas speretur; puto, interdum licere verbis, carminibus, signis, characteribus, aliisque huius generis Magorum, aut veriùs mulierum remediis vti. Experientiâ enim compertum est, multos, doloribus variis excruciatos, remedia hæc naturalia credẽtes, ad illa confugisse, solaque fide, & cogitatione, corpus afficiente, atque naturã roborante, morbos depulisse. Si autem euidens sit superstitionis periculum, non ratione solùm ægro-

Cautio adhibenda in verborum, & characterum vsu ad morbos tollendos.

ti, verùm etiam astantium, satius esse arbitror ab huiusmodi remediis abstinere: Dęmones enim vt plurimũ superstitiones fouent, morbos leniẽdo, vel cohibendo, sed paulò post maiore cum ægrotantis molestia redituros. Porrò vt nihil prorsus valẽt eiuscemodi remedia quà talia sunt, ad morbos tollẽdos; ita nec vllã vim habent amuleta, periapta, phylacteria, aliaque huius generis præsidia, ad eosdem inhibendos, aut quoduis malum arcendum, atque pellendum. Inuenta Dæmonum hęc sunt, ad pios, religiososque homines, à veri Dei cultu, & Sanctorum veneratione penitus auertendos. Multi deuotè rei cuipiam impressum, vel inscriptum nomen IESV, Euãgelium S. Ioannis, orationem aliquam, vel etiam Sanctorum reliquias de collo suspendunt, ea fide, vt hæc ipsa malorum auerruncatoria sint. Non fal-

Amuleta, Periapta, & Philacteria quid valeãt ad morbos inhibendos. Lege Nicolaum Remigium, li. 3. Dæmonolatr. cap. 3.

luntur opinione; defenduntur enim, non tamẽ nominum, ſcripturarum, aut reliquiarum vi, ſed Omnipotentis Dei nutu, eorum fidem, pietatem, ac deuotionem reſpicientis. Ignotos characteres, dæmonumque nomina ſub Angelorum ſpecie, in charta, vel alia quauis materia inſculpta, geſtant alij, ſéque ſatis putant, eorum vi, atque efficacitate munitos. Iuuantur interdum, non diffiteor, ſed non citra fraudem, ac impoſturam: non enim nominum, & characterum vis eos tuetur ac munit, ſed aut materiæ qualitas, ratione ſympathiæ, vel antipathiæ, aut ipſorum dæmonum efficientia, qui ſenſim hiſce blandimentis fatuas mulieres, ſceleſtoſque homines ad ſuam fidem pelliciunt, atque in dies corroborant, vt eos tandem iam bene firmatos altiùs præcipitent. Inſtabis fortaſsè, ſi nominum & characterum vis ſerpentes natura

Dæmonum fraus in nominibus deſcribendis.

liter attingit, vt de aspide surda cecinit Regius Vates, *Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudit vocem incantantis*. Cur non item in rebus aliis effectum aliquem pariet? Vt multa prętermittam, quę pro huius loci explicatione afferri possent, puto cum doctissimo Valesio, versiculum illum moralis fabulæ, seu apologi, aut parabolæ interpretationem continere, nimirum intemperantes homines similes esse serpentibus, qui obturant aures suas, ne incantatoris, sapienter incantantis, hoc est concionatoris veram sapientiam docentis, vocem audiant. Alibi etiã Diuina Scriptura non solùm belluas, vt Æsopus, verùm etiam plantas loquentes inducit: nemo tamen sacrarum literarum testimonio affirmare audebit, plantas re vera loqui. An non fabula quoque est, ab Æsopo conficta, Castorem, vbi videt se à

Diuina Scriptura frequenter Parabolis vtitur, exẽplum habemus Iud. c. 9

Æsopi moralis fabula de Castore.

venatoribus captum iri, sibi genitalia præcidere, atque in sequẽtes proiicere? Et tamen si Philosophus aliquis diceret, hominem, qui in naufragij periculo vestes, omnemque supellectilem mittit in mare, similem esse Castori, sibi genitalia præcidenti, non esset reprehendendus: quoniam consilium eius tantummodo esset, hominis prudentiam per moralem fabulam significare. Ita igitur & Regium Vatem fecisse censendum est, tantum abest, vt iis verbis incantationes approbauerit.

Magiæ Dæmoniacæ vsus omnibus legibus interdictus.

Hactenus de vsu artificiosæ Magiæ. Quod verò attinet ad vsum Dæmoniacæ, exploratum tibi esse arbitror, eum legibus omnibus, Diuinis, Ecclesiasticis, atque ciuilibus interdictum esse. Ecquis enim tantum facinus ferat, vt Dæmon tanquam diuinum numen colatur, vota illi, & sacrificia fiant, ab eodemque, quasi

Deus

Deus aut non sit, aut nihil possit, beneficia petantur? Scio, Platonicos suã illam albam Magiam introducere, quæ sit bonorum dæmonum inuocatio, in regione aëris habitantium: alios Theurgiam, quasi cum angelis, defunctorumque animabus consuetudinem quandam, & familiaritatẽ. Vt enim Medicis licitum est, herbarum, aliarumque naturalium rerum facultates ad morbos extirpandos adhibere; ita Magis licitum esse censent, in rebus difficilibus, quęque humanâ industriâ perfici nequeunt, separatarum mentium viribus vti. Hinc olim Salmanticæ, non Theurgiæ solùm, verùm etiam Goetiæ publicas scholas fuisse legimus: vbi sensim auditores Dæmonibus insinuabantur, atque variis cum eisdem colloquiis, in eorum nominibus, & characteribus cognoscendis, multisque prodigiis, eorumdem opera efficien-

Magiæ Demoniacæ vsus defenditur à Platonicis.

Magia olim Salmanticæ docebatur. Laur. Anã. lib. 3. de nat. Dæmon.

Dæmones omnes quibus Magi familiariter vtũtur, mali sunt.

dis exercebantur. Verũ summo opere cauendum est, ne percallidi, ac veteratores isti nos cuniculis oppugnent, suísque fucis atqúe fallaciis circumueniant. Omnes enim dæmones, quos magi suis veneficiis inuocant, alliciunt, alloquuntur, ex eorũ numero sunt, qui Cælo exterminati, huc in exilium pulsi sunt, non item ex eorum, qui Dei Maximi aspectu continuo fruuntur. Cuius quidem rei aptissimum argumentum illud est, quòd curiosis hominibus multa plerunque ementiantur, & tanquam inuidi, Dei honorem, & gloriam æmulentur; cùm sibi hostias mactari, & illam, quæ soli Deo debetur, reuerentiam exhiberi iubeant. Angeli verò boni in priuatis hominibus custodiendis in Principibus, Pontificibusque gubernandis, aliisque rebus administrandis, Dei mandata exequuntur; prophanis autem &

Angelorum bonorum munera.

ſcleroſis Magorum operibus non aſſiſtunt. Quis obſecro non diceret, in Arte Notoria, vbi, ad omnes diſciplinas citò adipiſcendas, preces, ieiunia, ſacrificia, & id genus alia piè, ac deuotè inſtituuntur, bonorum Angelorum auxilium implorari; cùm tamen inter doctos viros, atque catholicos planè conſtet, ceremoniis illis, ſuperſtitioſiſque obſeruationibus, malorum tantùm Dæmonum ſuffragia peti, omniumque maximum, atq; grauiſſimum Idololatriæ peccatum committi? Ita omninò in Magicis operationibus dicendum eſt; cùm, vt ante animaduerti, nulla ſit alba Magia, nulla Theurgia, ſed omnis Goetia, ab ipſius mundi exordio vſque ad hæc tempora tanquam inteſtabilis reprobata. Audi Deum ipſum in Leuitico ita loquentem.

Artis Notoriæ vanitas, Dæmonumque impoſtura.

Leuitici 19. & 20.

Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et rursus: *Vir, siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super illos.*

2. Paralip. cap. 33. Et lib. 2. Paralipomenon inter alia scelera Regis Manassis hæc connumerantur. *Obseruabat somnia, sciscitabatur auguria, habebat secum maleficos, & incantatores, multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.*

Actuum 19. In Actibus etiam Apostolicis legimus, multos ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulisse libros, & coram omnibus combussisse: eos autem quinquaginta denariorum millibus æstimatos fuisse.

26. q. 5. cap. Episcopi. Sacri Canones honore priuant Episcopos, vel Presbyteros, qui Magos consuluerint: anathematéque feriunt incantatores omnes, & incantationibus deseruientes.

C. de Malef. & Mathem. Leges quoque ciuiles gra-

uissima supplicia decernunt in eos, qui Dæmones inuocant, vel cereas imagines incantant, vel diuinatores aduocant. Ad summam, nisi lex aliqua Dæmonica sit, quæ istiusmodi Magos tueatur; perspicuum iam est, eos omni iure impios, consceleratos, nefarios, atque infames haberi. Diuitias nunc aliis, honores, dignitates, & Principum beneuolentiam polliceantur, cùm ipsi perpetuò pauperes, contempti, & ignominiosi sint, à cælo, ab Ecclesia, ab hominum ciuilium consuetudine, atque familiaritate depulsi. Queret hîc aliquis, sit ne tanta Magorum potestas, vt Dæmonum ministerio dignitates, & diuitias in aliquem conferre, totque admiranda, quæ passim de illis legũtur, efficere possint? Cùm de Magorum, aut veriùs Dæmonum potestate quæritur, cautè respondendum est, illudque præcipuè attẽdendum, Dæmonum vis, atque potestas describitur.

vt Ne quid nimis. Mira quidem innata vi dæmones efficere possunt, miracula non item, cùm id solius Dei proprium sit. Ad eorum autem agendi vim & efficacitatem faciliùs explicandam, expediet nobis quatuor rerum genera ob oculos statuere. Quædam enim sunt, quæ dæmones efficere nullo modo possũt, propterea quod eorum efficiendi vis tãta non est, quanta ad tales effectus edendos exigitur. Quædam facere nequeunt, nõ quidem facultatis imbecillitate, sed quia totius Naturæ ordo illis obnititur. Quædam absolutè faciunt. Quædam verò fortassè facerent, nisi Deus iustis de causis eorum actionem impediret. Non igitur creare, nec momento temporis agere, nec vbique esse, nec plura corpora in eodem loco, aut idem in pluribus locis constituere,

Notabilis distinctio ad Dæmonum potestatem aperiendam.

Quænam sint illa, quæ Dæmones facere nequeunt facultatis imbecillitate.

nec vnam perfectam speciem in aliam conuertere, nec animam à corpore seiungere, eandemque ipsi restituere, nec sexum immutare, nec quod suapte naturâ obtutui patet, hac ipsâ proprietate spoliare, vel, quod aiunt, inuisibile reddere possunt: quia hæc omnia infinitam agendi potestatem exposcunt. Sed nonne frequenter legimus, consueuisse Magos, dæmonum operâ, homines in lupos, & mulieres in feles, aliáque animalia conuertere? Nonne satis tritę sunt metamorphoses illæ de sociis Vlyssis, in varias bestias à Circe mutatis, de sociis Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus, de stabulariis? Nonne Samuelem Prophetam Pythonissa ad colloquium Saulis, maximè impij Regis, suscitauit? Quotnā viri, Magorū artibus, ex fœminis facti sunt?

Obiectiones variæ Dæmonum potestatem roborantes.

Quidnam est Magis vsitatius, quàm quæ videntur oculis subtrahere?

Solutiones.

Multum interest, Sandelli, vtrum hæc re vera à Dęmone fiant, an per illusionem. Non puto, te tàm facilè credere, cùm mulierem in felem cõuertit, qui aut per fenestræ foramen egreditur, aut per caminum ascendit, eam verè abiisse, propriamque rationem, & speciem amisisse. Non enim humana anima belluæ corpus perficere, nec vllius vnctionis, aut Dæmonis vi, magnum mulieris corpus tàm citò dissipari, aut contrahi, atque in felis corpusculum mutari potest. Quid igitur? Delusoria conuersio est: namque Dæmon aut interiores mulieris sensus ita afficit, vt, peractâ vnctione, felem se esse existimet: aut astantium, si qui sunt, oculos pręstringit, ac decipit, vt felem videre se putent: aut ex densato aëre felis corpus statim effingit, atque in

Lycanthropia omnis delusória est, Aug. li. 18. de Ciu. cap. 10.

locum subtractæ, & occultatæ mulieris sufficit. Eadem facit, cùm homines in lupos, aliasque feras conuertit; quamquam interdum aëria belluarum effigie illos circundat, & obtegit; turbataque intus atra bili, eos in furorem agit, & ferarum affectiones in ipsos inducit, vt greges, & homines odio habeant, prosequantur, &, si fieri possit, inuadant, lacerent, vorent. Quæ de Vlyssis, Diomedisque sociis, atque Arcadibus, & stabulariis scribuntur, si tamen ea vera sunt, hoc eodem modo contigisse censendum est, vt lycanthropia omnis tanquam inane quiddam, & cõmentitiũ penitus explodatur. Quod de Samuele à Pythonissa suscitato, legimus, communis est Patrum responsio, aut laruatum, subdititiumue Dæmonem pro Samuele comparuisse, aut veram Samuelis animam, non Magici quidem carminis vi, sed

De Samuele à Pythonissa suscitato, Lege Tertul. lib. de anima. cap. 57. Cyril. lib. de adorat. Spirit Aug. lib. de cura pro mortuis. cap. 15.

Dei iuſſu, acceſſiſſe, vt Regem Saulem corriperet, metuque denunciatæ mortis, ad pœnitentiam prouocaret. Hinc patet Bodini error, qui non ſolùm cum Pomponatio in veræ Lycanthropiæ ſententiam ius, ſed præterea arbitratus eſt, rationalem animam, vi Dæmonis, ab humano corpore ſeiungi, eidemque reſtitui poſſe: quod tamen eſſe opus ſolius Dei, omnes Theologi profitentur. Quod ad ſexus mutationem attinet, facilè crediderim, id à Dæmone fieri poſſe, quod ſolis etiam naturæ viribus haud ſemel legimus factum eſſe: fœminam videlicet adaucto intus calore, partibuſque virilibus, quæ priùs latebant, erumpentibus, in marem conuerſam eſſe. Multa apud Plinium, & alios huius mutationis exẽpla reperiuntur: propterea probabile eſt, id ipſum etiam Dæmonem,

Bodini, & Pomponij error. Vide Remig. lib. 2. Dæmonolatriæ cap. 1.

Dæmones poſſunt fœminas in mares mutare, non tamen contra Plin. lib. 7. cap. 4. Gel. lib. 9. cap. 4 Delrius lib. 2. Mag. diſq q. 22.

tanquam operis participem, adiutorem, & socium aliquando fecisse. Maris verò in fœminam mutationem, vt nunquam legimus naturam tentasse, quæ semper ab imperfecto ad perfectũ progreditur, nec vllis artibus Neronem, & Heliogabalum, Magiæ maximè deditos obtinuisse; ita nec Dæmones arbitror, nisi per illusionẽ facere posse. Quod de Tyresia scribitur, fabulosum est. Et si in aliquibus animalibus, vt in Lepore, & Hyæna hæc vicissitudo reperitur, hoc ideò contingit, quod vtriusque sexus participes sint, & interdum occultato vno, manifestetur alter. Sed & illusio æstimanda est cùm Magi rem corpoream, colore, & quantitate præditam, oculis subtrahunt: non enim re vera hisce accidentibus eam priuant, nec faciunt, quin aspectabilis illa sit; sed tam exteriores, quàm

Dæmones non possunt facere rem inuisibilem.

interiores sensus illudunt, ipsamque visionem inhibent, vel, vt Scholastici loquuntur, inuisam ipsam faciunt, inuisibilem nequaquam. Hæc igitur, & similia sunt, quæ Dæmones, vi & potestate defecti, facere neutiquam possunt. Cæterùm, ne quædam faciant, tametsi satis virium habeant, & facultatis, Naturæ legibus cautum est. Non enim siderum cursum cohibere, Lunam cælo detrahere, orbium cælestium ordinem peruertere, integrum elementum loco mouere, connexionem partium Vniuersi tollere, inane spacium inducere, aut alia huiusmodi facere queũt. In iis autem rebus, vbi natura Vniuersi nullum patitur detrimentum, quas volunt cumque actiones liberè edunt. Possunt namque terram quatere, ventos ciere, tempestates excitare, fulmina iacere, tenebras inducere, aërem contagione inficere,

Dæmones multa facere nequeunt, totius naturæ obnixu.

Dæmones quænam liberè facere possint.

fontes ſiccare, fluuios ſiſtere, aquam dirimere, greges & armenta interficere, meſſes aliò traducere, erucarum, murium, locuſtarum, aliarúmve beſtiolarum congregatâ multitudine fructus perdere, ſterilitatem inducere, domos incendere, conuiuia vel phantaſtica, vel ex veris cibis, ſed praui guſtus, & ex morticinis sũptis exhibere, animalia incantare, miſta aliqua imperfecta, & viuentia de inſectorum genere procreare, homines de loco ad locum breui temporis ſpatio transferre, ſomnum & ſtuporem inducere, ſuccumbere, & incumbere, & alia plura, quorũ plena ſunt volumina varia, in quibus de Sagis, & incantationibus diſſeritur. Sacræ etiã literæ docent quàm multa & admiranda Iannes & Mambres Magi Pharaonis, & Simon Magus celeberrimus dæmonum opera pręſtiterint. Quod autem omnium ca-

put est, nisi Deus permittat, non possunt alienæ famæ nocere, Principum classes aut exercitus destruere, amasium vel amasiam deferre, iudices, aliosque iustitiæ ministros offendere, absconditos thesauros indicare, ereptis pecuniis, aut quoquo modo aliquem locupletare, honoribus & dignitatibus augere, scientias infundere, nec alia efficere, quæ veram honesti, vtilis, aut delectabilis speciem præ se ferant. Domini est terra, & plenitudo eius: ab eo igitur sanitas, scientiæ, honores, dignitates, diuitiæ petendæ sunt, qui hæc omnia verè largiri potest, non autem à dęmone, qui mendax, & subdolus, &, si Deus velit, imbecillis, ac impotens est. At horum aliquid non rarò fecit. Non inficior, sed aut Dei permissu, si verè fecit, aut certè per illusionem. Quotiens amasij vice suspendiosum detulit, & loco pecuniarum carbones,

& ſtercus? Nemo Magorum factus eſt vnquam diues, nemo ſapiens: ſi celebriores memoria repetas, omnes tandem vana illa exiſtimatione contenti, iuſto Dei iudicio, aut à Dæmone præcipitati, aut à ſemetipſis interempti, aut à canibus dilacerati, aut gladio confoſſi, aut aquâ, vel igne conſumpti, periere. Hic eſt Magorum finis. Hi fructus, quos Dæmonum ſocietas parit, dum ſe cogi, certiſque rebus ligari, aut locis includi ſimulant; cùm tamen veneficorum cupiditatibus nimis libenter obtemperent. Hæc tandem Magiæ vtilitas, de qua ad virum eruditum, atque omni doctrinâ excultum, me iam ſatis arbitror perſcripſiſſe. Vale. Ex Mandriola, Patauino Suburbio. Kal. Quintilis. M DC XIX.

Magorum miſerabilis finis.

Bodinus li. 3. Dæmono. c. 3. in extremo.

Simoni Dedecher, Belgę Antuerpiensi.

Epistola VII.

De Necromantia.

Necromãtia tanquam vana & detestabilis ars ab Apostolica Sede cõdemnata.

Neqve ego Necromantiá profiteor, Simon humanissime, neque vllis vnquam Necromantarum operationibus adfui, vt veráne, an falsa sint quæ pollicetur hęc ars, certò tibi, & tanquam expertus renunciare possim. Si quid autem apud te Diuinæ Scripturæ, SS. Patrum, doctissimorumque hominum autoritas valet (scio autem valere plurimũ, cùm te semper pium, atque Catholicum agnouerim) audacter affirmo, nullâ naturę vi, nec hominis, aut dæmonis industria, animas ab inferis, aut ex alio quouis loco excitari posse,

ſe, atque adeò Necromantiam inanem eſſe artem ſuperſtitionibus plenam, gentilitatem olentem, & ab Apoſtolica Sede iure optimo condẽnatam. Non me fugit, Necromantæ nomen, vt aliis multis, ita fortaſsè tibi magnum quiddam, & admirandum primâ fronte videri, quaſi virũ aliquem repræſentet, qui omnia ſciat, omnia intelligat, omnia poſſit; hincque paſſim multos huius artis addiſcendæ ingenti cupiditate flagrare. Vbi tamen ex grauiſſimorum autorum monumentis eius originẽ, leuitatem, turpitudinem, & impietatem oſtendero; confido fore, vt ſi qua in te eſt Necromantiæ ſitis, illa ſenſim reſtinguatur, adeò vt artem hanc non ampliùs appetas, quin potiùs tanquam mendacem, & deteſtabilem contemnas, reſpuas, horreas. Rudis & imperita gentilitas, vt rem à fonte repetam; in deorum multitu-

Necromantæ nomen multis admirandum.

Gentilitas in Deorum multitudinem, & varietatẽ propenſa.

dinem, ac varietatem adeò procliuis fuit, vt nullum ſit bonum, ſiue honeſtum, ſiue vtile, ſiue iucundum, cui diſpenſatorem aliquem Deum non præfecerit, quem quę votis, ſacrificiis, & precibus venerata non fuerit. Neque verò ſat illi fuit, Deos ſuperos conſtituiſſe, à quibus ſalutem, dignitates, opes, lætitiam, aliáque beneficia petere conſueuerat, ſed & inferos effinxit, quos item muneribus, & obſecrationibus propitios ſibi, atque beneuolos reddere nitebatur. In horum numero ij ſunt, quos veteres Manes appellabant, demiſſa quædam numina ad malum potiùs quàm ad bonum expedita: quæ tamen, ne nocerent, ſacrificiis placabant. Cùm interdum ob patris, matris, vxoris, liberorum, aut amicorum mortem affligerentur, iucũdâ eorum conſuetudine destituti, tantámque abſentiam ęgrè ferentes,

Dij Manes apud Inferos.

Necromãtiæ origo.

iuxta ſepulchra, vel in antris, ſupplicibus verbis Deos iſtos orabant, vt tantiſper defunctorum animas ab inferis exire permitterent, dum cum eis loquerentur. Voti compotes ſæpe fiebant: abſolutis enim precationibus apparebant quædam vmbræ, quas ipſi defunctorum animas eſſe putabant, eas alloquebantur, reſponſa ferebant, moxque hi domum, illi ad tartara reuertebantur. Diuulgata iam hæc de Diis Manibus opinio poſteris tanquam per manus tradita, & multorum etiam Philoſophorum animis infixa penitus eſt: hoc ſolo diſcrimine, quòd Manium nomine ipſaſmet animas à corporibus ſeparatas intelligebant. Etenim Platonici, hominum animas, cùm corpore abſcedunt, Dæmones euadere, atque ex iis lares, & lemures, ſeu laruas fieri cenſuerunt: Lares ſi benè, lemures, ſi malè meruerint. Ab his domos

Platonicorum de Diis Manibus opinio.
Porph. lib. de abſtin. animal. Apul. de Gen. Socr.

spectris, & incursionibus variis infestari, ab illis verò tanquam amicis, & familiaribus visitari crediderũt. Nec defuerunt, qui Manes eos ipsos esse putauerint, quos vetustas Genios appellauit, duósque Manes hominum corporibus ab ipsa conceptione assignatos fuisse, tanta cum illis necessitudine coniunctos, vt ea vel in sepulchris comitarentur, post ipsorum consumptionem sepulchra ipsa inhabitaturi. Quocumque autem nomine Manes isti à veteribus appellati fuerint, siue Dij, siue Dęmones, siue Animę, siue Genij, ex hac Gentilium superstitione illa Manganiæ species orta est, quæ Necromantia, seu diuinatio ex mortuis passim nũcupatur. Huius duæ species reperiuntur, videlicet Necyomantia, & Sciomantia. Necyomantiam vocant, cùm ad recens cadauer calido sanguine opplecum, vmbra, vel dęmon magicis car-

Lares, & lemures, siue laruæ. Aug. 9. de Ciu. cap. 11.

Genij Manes crediti ab Antiquis

Necromantia quid sit.

Necromantiæ species duæ.

minibus euocatus, per os ipsius cadaueris futura prædicit. Sciomantiam verò, cùm accersita solùm vmbra de futuris interrogata, respondet. Vtrámque speciem Necromantæ expurgati priùs, atque muniti, ne quid noxæ à Manibus accipiant, in tenebrosis syluis, in antris, & horrendis locis exercere consueuerunt. Obseruant dies, horas, tempora, & à Dæmone condocefacti adhibent mortuorum ossa, menstrua mulierum, fœtus imperfectos, monstra, spumam rabidi canis, viscera lyncis, oculos Draconum, herbarum genera varia, præsertim Osiritem, res etiam sacras, & alia multa inuentu difficilia, sed ad rem nihil penitus facientia. Ad hæc Magica virga, circulo descripto, multis cerimoniis sacrificium faciunt, idque frequenter humani sanguinis, quo dæmones mirum in modum delectantur.

Necromãtiæ exercitatio qualis. Horat. sat. 8. Seneca in Oedipo.

Osirites herba Necromanticis familiaris. *Plin. lib.* 30. *cap.* 2.

Necromanticorum sacrificia *Hugo de S. Vict. lib.* 6. *Didascand. cap.* 5.

Mox ſequitur Incantatio, quę fieri ſolet primùm vlulatu, deinde ſolemni carmine, ac demùm inſuſurratione. Carmē priùs deprecatorium eſt, poſt comminatorium. Deprecatorio aduocant Tartarum, Plutonem, Proſerpinam, Eumenidas, Acheronta, Stygem, Cocytum, Mortem, Cerberum, Eliſios, Chaos, aliaque plurima, quorum nominum vi Manes, hoc eſt mortuorum animas ab inferis eruere, & ab eis reſponſa ſe accipere putant. Non aduentante autem animâ, & moram faciente, Necromantæ irati, & cunctationem ægrè ferentes, comminatorium adhibent carmen: quo abſoluto apparent vmbræ, quę quaſi trepidantes cadauer ſubire verentur. Necromantę autem partim minis, partim ſuaſionibus eas in corpus impellunt, atque de rebus variis, pręſertim occultis, atque fu-

Minæ.

Vmbrarum apparitio.

Interrogatio & reſponſio.

turis interrogant: illę verò respon-
sis redditis, veniâque petitâ, in pri-
stinas sedes concedunt. Hęc est Ne- Aug. 10. de Ciu. cap. 9.
cromantia, quam Iamblicus, ho- Sen. & Plin. vbi supra.
nesti nominis pallio tegens, Theur-
giam vocauit. Hęc est diuinatio il-
la, cui Vates Tyresias, cæteris ne-
glectis, præcipuè vacabat. Hac du-
ce, Osthanes apud Plinium quo-
rumlibet mortuorum excitationes,
& colloquia cum viuis promittebat.
De hac Cicus Asculanus scripsit, Cicus Ascul. in com. super sphæram.
Cham, Noe filium, librum edidis-
se, totiusque artis elementa præci-
pua, & praxim edocuisse. Hęc de-
nique est illa pestifera lues, dęmo-
numque impostura, quæ mortaliū
multos, diuitiarum cupidos, alia-
rumque rerum libidine effrænatos,
malè perdidit. Porrò ad hanc ar-
tem euertendam non suasoriis, sed
necessariis rationibus opus est, quæ
saltem in eruditorum animos pene-

trent, eosque in illius contemptum, & detestationem adducant. Id velim, Simon, in primis tibi persuadeas, quod apud omnes Theologos in confesso est, Necromantas nullam vim Dæmonibus, aut quibuscunque separatis substantiis, nisi ex pacto, aut diuina permissione inferre posse; hincque cum Valesio concludas, Necromantiam nil aliud esse, quàm Dæmonum illusionem, hominumque infidelitatem, qui se illis quoquo modo deuouerunt. Et vt rem etiam intra Philosophiæ cancellos pertractemus, quænã, obsecro, aut qualis lapidum, herbarum, animalium, characterum, verborum & carminum potest esse vis in mentes simplicissimas, corporis expertes, ab omníque materiæ contagione remotas? Quæ agunt, & patiuntur inuicem, communem materiam habere debent, vt Philosophi tra-

Dæmones cogi non possunt D. Th. in quæst. Disp. de potentia q. 6. art. 10.

Valesius lib. de sacra Philos. cap. 33.

Ratio euidens.

Arist. 1. de Gen. tex. 54.

dunt:ideò inter elementa, atque ex eis cócreta corpora mutua eſt actio, & paſſio, mutuus obnixus. Cæleſtia ſidera vim quidem ſuam rebus hiſce inferioribus inſtillant, quia nobiliora ſunt: ab his autem nihil perpeti, afficive poſſunt, quia materiâ carent. Si ergo res iſtæ inferiores, aut à natura editæ, aut hominis ingenio excogitatæ nullam vim in corpora cæleſtia habere poſſunt, quæ ſubſtantiæ ſenſibus obuiæ ſunt, quodnam erit, quæſo, ius in Dæmonas, defunctorũque animas, cum quibus, tanquam genere diſiunctis, nulla affinitas, nulla cognatio, nulláque familiaritas intercedit? Obiiciet aliquis, Dæmones ab hominibus religioſis exorciſmis pelli, quod certè non fieret, niſi in eos ſacrorum verborum prolatio aliquam efficacitatem haberet. Reſpondeo, dæmones pelli, non verborum vi; ſed Dei poteſtate in verbis

Obiectio.

Solutio.

latente: quemadmodum & ſacramentis accidit, quorum operatio nō ex verbis quidem, ſed ex pacto, diuináque inſtitutione robur & efficacitatem ſumit. Nulla ergo eſt naturalis facultas, quâ dæmones cogi poſſint ab hominibus vt accedant, aut reſpondeant, aut aliquid moliantur; ſed ſi interdum horū aliquid faciant, id ex fœdere oritur, quod vel tacitè, vel expreſsè cum hominibus inierūt. Cùm enim ex animo aduocantur, perquam libenter accedunt, ſimulantque ſe capi, & vinci, vt alios capiant, & vinciant. An putas ſi verus, & non ſimulatus coactus eſſet, eos ipſos docturos eſſe modum, quo ſubditi, & vincti ab hominibus detinerentur? Angelus quidem ſuperioris ordinis, Deo permittente, imperare Dæmoni, illumque cogere poteſt, quinimmò id quoque facit ſuperioris ordinis Dæmon: cui tamen

Angelus & Dæmon ſuperioris ordinis inferiorem cogere poteſt. Delrius li. 2. Mag. Diſq. q. 30. Sect. 1.

non libenter, & tanquam Domino, ſed inuitus, & tanquam Tyrãno paret. Dæmones verò hominibus abblandiuntur, vt faciliùs credant ſe aliquam in ipſos vim & autoritatem habere, atque adeò fidentiùs maleficis artibus incumbant. Cæterũ, cùm defunctorum animæ eandem ferè naturam cum Dæmonibus habere videantur; (nam & ipſæ incorporeæ ſunt, & ſenſus effugiunt) probatúmque hactenus ſit, nullâ Necromantię arte Dæmona ab inferis euocari, aut ad aliquid faciẽdum cogi poſſe; hoc idem de ipſis etiam animabus me ſatis oſtendiſſe putato. Separata enim anima nec proprium corpus, quod reliquit, aſſumere, nec alteri cuipiam vitam impertire, in eodémque vitales operationes exercere naturaliter poteſt. Namque rationalis anima, vbi à corpore diſceſſit, aut ad Cœlũ aſcendit, aut in Purgatorio, vel in in-

Defunctorum animæ nulla arte ab inferis, nec ex alio quouis loco euocari poſſunt.

D. Tho. 1. p q 117 ar. 4

Ratio efficax.

ferno detinetur, vt cum Theologis nostris loquamur. Si in Cælum iuit, quid absurdius audiri, cogitaríve potest, quàm eam beatorum sedem relinquere, & in antris, tenebricosisq; locis, magici carminis vi, rebus profanis atque detestabilibus interesse? Sanè si Deus illam descēdere, & Necromanticis incãtationibus obtemperare permitteret, infamem hanc artem toties in sacris literis reprobatam, confirmare, & fouere videretur. Si verò in Inferno, vel Purgatorio pœnas luit, iam sub peculiari Dei potestate ac ditione reperitur: ecquis autem illam ex diuinæ iustitiæ manibus extorquere, & eripere audeat? Obtrudunt statim Necromantæ Samuelis animam à Pythonissa euocatam, & persuadere nituntur defunctorum animas, incantationũ vi, saltem aliquo temporis spatio è suis receptaculis exire, viuẽtibusque

Leuit. 19. 20. Isaiæ 8. & alibi sæpè.

Obiectio de Samuelis anima.

hominibus apparere, vt cum illis loquatur. Quod ad Samuelis animam attinet, vt Theologorum dissidium nunc omittam, sacri canones decreuêre illusionem dæmonis illam fuisse, nec verè Samuelem, sed laruatum dæmonem apparuisse: nam certè vir sanctus & iustus latriæ cultum à Saule sibi tanquam Deo exhibitum penitus renuisset. Licere autem interdum animabus, saltem per breue tẽpus, è suis locis exire, sana mente intelligẽdum est: non enim id Necromantiæ arti, vt ipsi putant, sed diuinæ permissioni adscribitur. Sanctorum namque animæ, referente Augustino, aliquando Dei iussu, tanquã in subsidium missæ, hominibus apparuerũt: quemadmodum legimus de anima B. Felicis martyris, quæ Nolanis ciuibus, dum à Barbaris oppugnarẽtur, à spectabili forma pręsto fuit. Quanquam frequenter an-

Solutio ex sacr. can. 26. q. 5. cap. nec mirum. Lege ep. super

geli boni, defunctorum animas repræsentantes, in assumptis corporibus conspiciuntur. Animabus etiã, quæ sunt in Purgatorio, interdum ante absolutam pœnitentiam permittitur egressus, ad petenda suffragia: hincque malefici opportunam occasionem nancisci se putant, ad sua explenda ministeria. Omnis igitur animarum apparitio miraculosa est, cùm nec vlla vi compelli, nec arbitratu suo è propriis locis egredi queant. Cur enim Epulonis anima non rediit, vt suos erudiret, atque ad diuina præcepta instituerет? Profectò si rebus viuentium interessent animæ, dicebat Aug. me pia mater nulla nocte desereret, quæ me terra, marique secuta est, vt mecum viueret. Hinc elici facilè potest, quàm futilis, atque flagitiosa sit Necromantię ars, & vtrum Persarum, vt Polydorus putauit, an Dęmonum

Animæ, quę sunt in Purgat. interdũ exeunt ad petenda suffragia. Sybil. Dec. 1. cap. 4 q. 1.

S Tho. 1. p. q. 89. art. 8. ad 2.

Aug. vbi sup.

Polyd. Vir. lib. 1. de inuent. cap. 23.

potiùs inuentum censeri debeat. Infelices Necromantæ expectant videre vmbras, vel Genios, credunt se cum animabus loqui; & cum Pythonibus rem agunt, hoc est cum Dæmonibus, è profundo terrę specu aduenientibus. Hos interrogant, tanquam vera loquentes, & tamen nemo non scit, eos patres esse mendaciorum, nec nisi obscura, & ambigua responsa reddere, quæ ad oppositos sensus flecti possunt. An Necromantam quempiam, potentem, diuitem, aut honoribus auctum aliquando nouisti? Iucunda, & vtilia nebulones isti aliis pollicentur, & illi egent necessariis. In antris habitant, profitenturque se dæmonibus imperare, & vt plurimum de mente deturbantur, & interdum etiam, ita Deo volente, ab eisdem vitâ priuantur. Quisnam, obsecro, fuit Nerone in hac arte peri-

Pythones quinam sint. Vide Cæl. Rhod. lib. 5. cap. 10.

Necromãtici pauperes, & miseri.

Cic. 1. de Diu.

Nero Necromātiam exercuit, & falſam reperit. *Plin. lib. 30. cap. 2.*

tior? Quis ei vnquam validiùs fauit? Quis illam promptiùs, & commodiùs exercuit? & tamen nihil veri vnquam reperit, ſed faſtidio tandem, & ſatietate confectus, eam tanquam falſam, mendacem, & vanam abiecit. At dæmones aliquando vera dicunt, & mirabilia faciunt. Non diffiteor: ſed ſi ſemel in veritatem incidunt, millies fraudulenti, atque mendaces deprehenduntur. Portentoſos autem effectus, & humani ingenij capacitatem excedentes non raro edunt, nullâ aliâ, opinor, ratione, niſi vt nonnullorum temeritatem & petulantiam coarguant, qui elementorum, cæleſtiumque corporum viribus omninò addicti, nullas alias operatrices cauſas reperiri arbitrantur: quaſi mentes à materia ſecretæ, quę nulla vnquam laſſitudine fatigātur, nihil agere queant. Dum ferrum à magnete pellici vident, effectum illum

sum lateti in saxo facultati audacter adscribunt; nec qua ratione à re inanimata motus effici possit, vllo pacto mirantur. Dum verò rusticum aliquem, & opicum de repente Latinè loquentem, deque rebus variis ad Mathematicam, Philosophiam, & sacram Theologiam pertinentibus, disputantem audiunt; nullo modo credere possunt à Dæmone id fieri, sed furori, & perturbatis humoribus in atram bilem conuersis, effectum attribuunt. Bone Deus, si scire nostrum non est reminisci, vt Peripatetici autumant, quænam tanta esse potest illius humoris vis, vt concitatus, tàm breui temporis spatio, tot scientias in animam infundat? Velimus, nolimus, Simon, fateamur necesse est, nos plura ignorare, quàm scire. Concreta res, atque corporeæ multum quidem roboris, & facultatis habent: sed certè plus

Lege Arist. 30. sect. problem. q. 1.

i. Post.

Separatæ mētes magnam habent agendi vim, Deus autē omnium maximam, & infinitā.

virium in corporeis inest. An igitur propterea quod efficiendi modũ nõ assequimur, effectus ipsarum omninò negabimus? Magna profectò est dæmonum vis, quam Necromantæ satis cognouerunt; sed longè maior est Dei potestas quam stultitia, errorumque caligine obcæcati non tenuerunt. Hic enim solus Rex & Dominus est, illi subditi, atque ministri: hic verè beneficia confert, illi simulatè. Quid autem stultius, & infantius quàm neglecto Domino, à subdolis ministris beneficia petere? Hęc dixisse satis erit ad Necromantarum vanitatem explodendam, & impietatem propalandam. Interim vale. Patauij Idib. Maij M. DCXII.

Aurelio Onico, Taruisino, Philosopho & Iurisconsulto.

Epistola VIII.

De Hydromantia, aliisque huius generis diuinationibus.

An igitur, quia veneficæ mulieris opera, in vitrea phiala, aquæ plena, furis imaginem vidisti, de Hydromantica superstitione, & vanitate addubitas? Rem tibi fortasse nouam, admirabilem, & humani ingenij captum excedentem vidisti, fateor: sed tamen quæ, causa cognita, nihil plus admirationis allatura sit, quàm si currentem equum, aut volantem aquilam aspiceres. Natrarunt mihi non ita pridem Matthias Herben Hungarus, & Ieremias Depsel Dacus, auditores mei, vidisse se alte- Hydromantiæ effectus varij.

rum in cisterna, super quam verba quædam immurmurata sunt, alterum in catino, vbi aqua erat, paucis olei guttulis resperſa, admiranda quædam, quæ certè nunquam credidissent, nisi ipsimet testes oculati fuissent. Huic enim obiecta est imago fratris, graui vulnere exanimati: illi verò simulachrum amici, cum amasia in lecto iacentis. Quæ ambo, re conquisitâ, verissima esse compererunt. Auritus ego testis esse possum in multis, oculatus non item: nam etsi aliâs in hisce rebus curiosus, multa tentauerim; euentus tamen nihil vnquam probauit, sed alius semper, atque expectabatur, extitit. Id, quod imbecillitate fidei arbitror accidisse: nunquam enim viri alioquin eruditi persuadere mihi potuerunt, huius generis portentosos effectus ab aliqua aquæ, olei, aut verborum facultate naturaliter

Hydromãtici effectus à naturali, necessariaque causa non pendent.

proficisci. Pueri, adolescentes, atque mulieres hisce rebus facilè assentiuntur; & propterea mirum non est, si horum interuentu Hydromantiæ ars frequentiùs exerceatur, iidemque tanquam multorum euentuum veridici testes adhibeantur. Vis, vt vno verbo, quænam sit princeps horum effectuum causa, tibi explicem? Sunt Dæmones ipsi. Hinc scitè admodum Augustinus Hydromantiam, quam Numa Pompilius, & Andronicus Imperator tanti fecerunt, nil aliud, quàm ludificationes Dęmonum esse definiuit. Optimè norunt Dæmones res occultas, quarum imagines, nisi Deus prohibeat, in aqua, tanquã in speculo repræsentare facilè possunt; non coacti quidem, sed volentes, & lubentes. Neque verò satis illis fuit, simplicibus, ac credulis hominibus persuasisse, ex astris, ex manuum lineis, ex characteribus frontis, ex fi-

Hydromanticorum effectuum causa præcipua quænam sit. Aug. lib. 7. de Ciu. c. 35.

guris in puluere descriptis, ex nominum literis, ex cadaueribus, defunctorumque animabus, futurarum rerum cognitionem elici posse: sed, vt humanum genus arctioribus vinculis irretirent, ex ipsa etiam aqua, & ex aliis rebus vberem diuinãdi materiam eidem suppeditare conati sunt.

Hydromãtia quid sit, & quot modis exerceatur. Mart. Delr. lib 4. Mag. Disq. c. 2 q. 6. Sect. 3. Strabo li. 15. Spartian. in Iuliano.

Diuinationem igitur quæ fit per aquam, Græci Hydromantiam vocarunt, multisque modis fieri, prętet illos quos suprà recensui, scriptores varij tradiderunt. Quidam enim de filo annulum suspendunt supra vasculum, in qua aliqua portio aquæ continetur; certisque obmurmuratis verbis, ictus annuli numerant ad vasculi latera pulsantis. Alij coniectis in aquam statiuam aliquot lapillis, gyros, & circumplicationes obseruant. Alij ex varia pelagi agitatione vaticinantur. Alij ex aquæ colore, & imaginibus in ea apparenti-

Fons Aretinus olim celebris. Scriptor vitæ D. Bern. cap. 40.

bus; idque in fontibus quibusdam priuatis, qualis fuit ille Aretinus, quẽ D. Bernardinus Senensis demolitus est. Alij ex sono, vorticibus, & circumuolutionibus amnium. Alij ex ebulliente & erumpente aqua. Alij aliis modis, quos explicare non expedit. Eos igitur, qui Hydromanticis experimentis adsunt, imagines rerum, quas cupiunt, in aqua videre aiunt, & prætereà voces audire, quę ad interrogata respondent. Pulcherrima quidem ars, & scitu digna, nisi res cum Dæmonibus esset. Obiicies, si in morbis curandis, futuris prædicendis, aliisque rebus agendis, lapidum, herbarum, animalium, & astrorum vires adhibere licet; cur non etiam Dæmonum facultates, in rebus arduis, & cognitu difficillimis, experiri licebit? Responsio in difficili non est: namque si futurorum præscientiam excludas, quæ, vt aliâs

Obiectio notabilis.

Solutio.

ostendi, ne ex astris quidem certò haberi vlla ratione potest; in rebus cæteris, lapidum, herbarum, aliorũque mistorum corporum viribus vti licet; quia naturalia sunt, easque ad agendum facultates exhibent, quas ab autore Naturæ obtinuerunt. Dæmones verò non naturaliter agunt, sed liberè, arbitratuque suo. Et quãuis carminibus, & incantationibus cogi se simulent; nihil tamen vnquã, nisi rogati, & precibus arcersiti, in alicuius gratiam moliuntur. Aliquam igitur cum illis familiaritatẽ, atque necessitudinem contrahant necesse est, quicumque eorum operâ vtuntur. Iam verò si Dæmones falsi, mendaces, & subdoli sunt, si perpetui hominum insidiatores, si in Deum contumaces, eidemque acerrimi inimici, quis non videt, nemini citra grauissimum peccatum, insignemque Dei iniuriam, ab illis auxi-

lium peti, eorum vires quem experiri, eisdemque familiariter vti? An ignoras illud vulgare dictum, Amicus inimici mei est inimicus meus? Durum est, inquies, si cui torques, gemma, aut quiduis aliud furtim exceptum est, prohiberi illum, quo minus furtum, & furem inueniat, cùm præstò sit ars, qua id consequi facillimè possit. Melius est, Aureli, torquẽ, gemmam, & alia quæcumque huius generis bona, quàm animam amittere, & in Deum peccare. Lenocinia sunt hæc, aut veriùs laquei Dæmonum, quibus sensim homines prolectant, & ad sese trahunt. Scito, Dæmonas operarios esse, qui sine mercede nihil agunt; quique plus auferant, cùm plus afferre videntur. Sanè displicet; te isti experimento interfuisse: quanquam certò scio, te & pietate, & philosophicis rationibus ab Hydromantica superstitione, si

Vulgare dictum.

Obiectio altera.

Solutio.

Dæmones sine mercede non operantur.

quid fortasse illi assentires, prorsus auocatum iri. Quod autem de Hydromantia scripsi, idem de cæteris eiusdem farinæ diuinationibus intelligas velim: habet enim hęc superstitio plures alias, tanquam affines, quas omnes ad faciliorem simplicium hominum eruditionem dæmones excogitarunt. In his præcipua est Pyromantia, quæ ex igne, & quorumdam seminum fumo diuinatio dicitur, Magiaque alba à nonnullis sortilegis appellatur. Vt autem Hydromantæ Dęmonum vmbras in aqua considerant; ita Pyromantici phantasticas flammæ figuras obseruant in igne. Sic Tanaquil Tarquinij Prisci vxor, magni animi mulier, & Hetruscę, vel Dęmoniacę potiùs disciplinę peritissima, flammã vidẽs, Seruij Tulli caput lambentem, illum Romanorum Regem fore prędixit. Sed aut casu id contigit, aut Dæmo-

Pyromantia quid. Vide plures huius diuinationis species apud Mart. Delr. lib. 4. Mag. Disq. cap. 2. q. 7. Sect. 1.

Val. Max. lib. 1. cap. 6. Lucius lib. 1. ab Vrb.

nis coniecturâ: & miror sanè, recentiores nõnullos effectum illum Deo Opt. Max. temerè tribuisse. Fuerunt hæ duę superstitiones veteribus maximè in vsu. Varro enim, referente Augustino, scribit Pythagoram Hydromantam extitisse, & Numam Pompilium libros de Hydromantia conscriptos occultasse, quos vbi Senatus reperit, tanquam mendaciis & vanitatibus plenos incendi iussit. Pyromantiâ vsi sunt olim Chaldæi, Ægyptij, & Hebręi: nunc exercetur in India, in regione Sinarum; nec ab eadem superstitione Lituani, atque Germani censentur immunes. Post Pyromantiam innumera sequuntur diuinationum genera, quæ variis modis fieri solent: Vt Axinomantia securibus, & aliis dolabris. Lecanomantia peluibus: Coscinomantia cribris: Gastromantia phialis: Catoptromantia speculis: Dacty-

Cæsar Cræmonious in orat. ad Ant. Priolum Venet. Ducem.

Aug. lib. 7. de Ciu. c. 35.

Anan lib. 3. de natur. Dæmon.

Diuinationum genera varia.

Delr. lib. 4. c. 2. q. 6. sect. 4.

Bodin. lib. 2. Dæmon. cap. 1.

lomantia annulis: Onychomantia puerorum impollutorum vnguibus oleo illinitis: Cephalonomantia asini capite, super prunas asso: Clidomantia clauibus, & alia plura, quę ab autoribus variis explicata reperiuntur. Nemo hactenus diuinationes has reuocauit ad artem, sicut olim Astromantia, Chiromantia, Physiognomia, Geomantia, Nomantia, & aliæ reuocatę fuerunt. Argumentum euidentissimum, mera esse Dæmonum commenta, & inanes hominum obseruationes. Si enim diuinationes illę, quas artes, & scientias nominarunt, vanę sunt, nulloque prorsus fundamento subnixę, vt aliâs memini, me satis superque probasse; quid de his dicemus, quæ palam amentiam, & aniles superstitiones præ se ferunt? Tu velim, Aureli, vt graui, ac solidâ, & non adumbratâ gloriâ delecteris, ad

Lege epist. superior.

eaque animum adiicias, quæ veris thesauris mentem tuam locupletare possunt. Isthæc quidem initio leuia sunt, sed procedente tempore ingrauescunt: propterea, iuxta Nasonis monitum, principiis obstandum est, ne serò medicina paretur. Vale. Patauij Nonis Maij. M DC XIX. Ouid. I. de remed.

Andreæ Mauroceno, Veneto, Senatori Sapientissimo ac optimo.

EPISTOLA IX.

De Auguriis.

SI fides vlla auguriis præstanda esset, Senator sapientissime, augurium mihi optimum fuissent literæ tuæ, superioribus diebus Patauij datæ: quibus me à rusticis voluptatibus auocasti, atque ad inchoatum iam de Auguriis opusculum absol-

uendum satis blandè impulisti. Pataulum redij eo ipso die quo tu Venetias profectus es; doluíque non potuisse me saltem per horam tecũ esse, vt ex doctissimis tuis colloquiis fructum aliquem caperem. Quantũ enim in omni disciplinarum genere excellas, quámque eruditus sit animus tuus, qui semper aliquid ex se promit quod alios delectet, ignorare arbitror neminem. De auguriis leguntur multa apud priscos autores, quæ omnia recensere operosum nimis esset, & fortasse superuacaneũ. Ideóque vtiliora tantùm selegi, si quæ tamen in ea disciplina vtilia nũcupari possunt: quorum aliqua mihi aliàs curis vexato exciderant; nunc autem omnia enucleatiùs, vacuóque animo elaborata, sub tuis exeunt felicibus auspiciis.

Augurium quid. Festus

Augurium, vt à nomine ordiar, si latè sumatur, ex quacumque re præ-

sagium significat; si verò pressiùs, ex auium garritu tantùm: ideò auguriū quasi auigarrium veteres dixêre. Differt ab Auspicio, quòd hoc ex sola auium inspectione diuinatio sit, dictum auspicium quasi auispeciū. Sunt etiam alia quædam nomina his finitima, quæ tametsi ad institutum meum non omninò pertineāt; operam tamen lusurus non sim, si ad faciliorem intelligentiam singula breuiter explicaro.

Auspicium. Val. Max. li. 1. cap. 4.

In his est Aruspicium, quod diuinatio dicebatur ex victimis in ara inspiciendis: dum enim hostiæ mactabantur, ex variis earum motibus, & gestibus varia quoque signa, & indicia eliciebant. Extispicium, quod ab extis inspiciendis non brutorum tantùm animalium, sed interdum etiam hominum nomen accepit. Namque olim & Lusitani in Hispania, & Heluetij in Gallia, & He-

Aruspicium

Extispicium

liogabalus in Italia, captiuos quosdã homines diuinationi destinabant, eósque in tergo ferientes, ex ipso impatientiæ, afflictandique modo, atque rursus ex eorum visceribus & intestinis vaticinium capiebant. In nónullis animalibus exta omnia putrida reperiebant, in aliis cor, aut hepar integrum euanuisse, in aliis caput tantùm iecinoris extabuisse, in aliis iecur & lienem locum vicissim mutasse, & alia huius generis plura, ex quibus bene, aut malè ominabantur iis in quorum gratiam sacra fiebant.

Omen. Cic. 1. de Diuinat.

Omen, quod vox est hominis, ex rè aliqua sibi obiecta, bonum, aut malum euentum prænuncians. Velut si quis eo ipso temporis momento, quo quippiã moliturus est; aut coruscãtem inter nubes flammam videret, aut tonantem Iouem audiret.

Ostentum.

Ostentum, quod ex re inusitata futurum

turum aliquid statim ostendit, vt cometæ, tonitrua sereno tempore, mōstra, & id genus alia. Portētum, quod itidem futurum aliquid, sed cum tēporis interuallo, denunciat: vt cùm acies in cælo videntur, pluuię sanguinis, aliaque insolita corpora apparēt in aëre. Prodigium, quod idem significat, sed tamē semper mali quicquam portendit. Siue autem Ostenta, Portenta, & Prodigia rem eandem, siue diuersam significēt (quod parui omninò refert) de Auguriis præcipuè nobis sermo futurus est, ad quæ omnes alias huius generis vaticinationes reuocare libet. Disciplina hæc in vetustissimis numeratur: sed de eius origine nulla est apud scriptores veteres constantia. Plinius scribit, auguria ex auibus Carem quendam, à quo Caria dicta est, primùm reperisse: ex cęteris verò animalibus Orpheum. Aruspicia Del-

Portentum. Ioseph lib. 2. de Bel. c. 44.

Prodigium. Iulius obseq. lib. de Prodig.

Augurum disciplina vetustissima Plin lib. 7. cap. 56.

phum: Auſpicia Tyreſiam: Oſtenta Amphytrionem. Communior tamē ſententia eſt, vniuerſam augurandi artem in Aſia primùm, autore *Zoroaſtre*, originem cœpiſſe: eandem ex Aſia in Græciam Hoſthanem detuliſſe: integris ipſam voluminibus Democritum illuſtraſſe, ac demum à Græcis in Hetruriam, & ad Aborigines Latij, inde Romam perueniſſe. Nulla fortaſſe regio fuit, quæ magis hoc diuinandi genus excoluerit, quàm Hetruria: ad eam enim, tanquam ad Athenas, ex variis locis, ſed ex Latio potiſſimùm iuuenes mittebantur, vt tantam diſciplinam addiſcerent. Cùm præſertim gloriaretur, ſe à Tage Iouis nepote, inuſitato quodam modo, Aruſpicinam didiciſſe. Cicero namque ex Hetruſcorum monumentis ſcribit, aranti cuidam in agro Tarquinienſi, & ſulcum altiùs imprimenti, è terra ſubitò quē-

Communior ſententia de origine Augur. Pol. Verg. lib. 1. cap. 24 Iul. Siren. lib. 9. de Fato. cap. 17.

Hetruria olim Aruſpicinæ magiſtra.

Cic. lib. 2. de Diuin.

dam extitisse, cui nomen erat Tages, facie quidem puerili, sed prudentia senili, à quo vniuersa Hetruria aruspicinam accepit. Floruerunt autem in augurandi arte variis in locis quã plures, qui tantam fidem auguriis præstiterunt, vt nihil prorsus inauspicatò agerent. Namque præter supra nominatos commemorantur Poles, Melampus, Helenus, Calchas, Mopsus, Leucadius, Tisameus, Vectius, Vmbritius, Theocritus, Amphiaraus, Tyburnus, Romulus, Tyberius Graccus, Q. Mutius Sceuola, Nero, Deiotarus Siciliæ Rex, & alij non pauci, quos recensere nec vacat, nec expedit. Miror, multos etiam magni nominis Philosophos hanc vanitatem comprobasse, vt Democritum, Chrysippum, Diogenem, Antipatrum, Possidonium, Platonem, &, vt nonnullis placuit, ipsum etiam Aristotelem. Sed certè quo-

Augures celeberrimi. Cic. 2. de leg. Suessan. in præf. ad opusc. de augur.

Philosophi, qui auguria probarunt.

Plato in Phædro.

Arist. lib. 9. de hist. ani.

mal. cap. 1. lege Mirād. lib. 29. euers. sect. 10.

tiescumque Aristoteles de Auguriis verba fecit, de iis præsertim, quæ non à natura, sed ab hominum voluntate sumuntur, nunquam ex sua, sed semper ex vulgi sententia locutus est. Hesiodus quoque, Plutarchus, Plinius, Liuius auguria obseruarunt, & nostris etiam temporibus pauci sunt, qui in huius generis ineptias non inclinent. Admirabile autem est, & explicari vix potest, quantum veteres Romani auguriis tribuerint, quantaque eadem apud ipsos in veneratione fuerint. Eius rei fidem facit celeberrimum illud Augurum Collegium, sanctum, & augustum ab illis vocatum, quòd Augures Iouis Optimi Maximi interpretes esse censuerunt. Horum in Romanam Remp. maximum, & præstantissimum erat ius: rata enim habebantur quæcunque ipsi probabant; irrita, quæ improbabant. A summis impe-

Augurum Collegium olim apud Rom. celeberrimum.

Augurum ius maximū in Rom. Remp. Cic. 2. de leg.

riis & poteſtatibus comitia tollere, concilia, vel inſtituta admittere, vel habita reſcindere poterant. Iis inconſultis neque expeditiones fiebãt, nec dies pugnæ decernebatur, capitaléque erat, ſi qui illis non paruiſſent. Tantáque eorum ratio habebatur, vt tametſi ſacerdotes alii in locum damnatorum ſufficerentur; ſoli tamen Augures, ob nullum patratum facinus, ſacerdotio priuarentur. Erãt eorum libri valdè reconditi, ſummâque religione colebantur: vtrum autem fictè, an verè, tuum ſit, vir illuſtriſſime, iudicium. Sed iam ad Auguriorum diſciplinam explicandam ſenſim accedamus. Vetuſtiſſimi Augures, ſiue Aruſpices, Arioli, Vates, Coniectores, aut quocumque tandem nomine vocentur, ex quinque fontibus præcipuis diuinationes ſumere conſueuerant: ex cęlo, ex auiũ volatu, vel garritu, ex pullorum tri-

Augurum exiſtimatio. Plut. probl. 99.

Augurales libri reconditi. Cic. pro Dom. Sen. ep. 108.

Auguriorũ quinque fontes præcipui. *Feſtus.*

Auguria ex cælo.

pudio, ex quadrupedibus, ex diris, atque portentis. Ex cælo, vt cùm ardõtes faces videbantur, aut duo Soles apparebant, aut ex dextra, vel ∫ini∫tra parte tonitru, fulgur, vel fulmen erumpebat. Ab his, & huiu∫modi ∫ignis varia Augures, pro ∫uo quique in∫tituto, pręnunciabant: non enim omnium vna, eademque di∫ciplina erat. Hetru∫i namque auguraturi faciem ad Occidentem: Romani cótrà ad Orientem vertebant. Deiotarus etiam ex Cicerone, & Cicero vici∫∫im ex Deiotaro ∫ui augurii di∫ciplinam percontari ∫olebat; quod planè indicat, vt in Philo∫ophia, ita in Augurum ∫cientia opiniones varias extiti∫∫e. Auguria deinde petebant ex auibus, quas Deorum præcones, Euripides appellauit. Auium autem alię O∫cines, quæ cantu, alię præpetes, quæ volatu prædicere putabantur. O∫cines ob∫eruabant, vtrũ

Augurum di∫ciplina varia.

Cic 2. de Diu.

Auguria ex auibus.

Aues Deorum præcones Euripides apud Plut de ∫olert, animal.

plenam vocem, an duntaxat ex summo acumine ederent, vtrum continuatam, an interruptam, vtrum solitam, an insolitam, & alias huiusmodi differentias. Præpetes verò, vtrum ex hac, an ex illa cœli parte volarent, vtrum solę, an binæ, an aceruatim; vtrum transirent tantùm, an redirent, circumuolarent, descenderent, quiescerent, & id genus alia. Porrò augurales aues erant apud ipsos Vultures, Aquilæ, Corui, Noctuę, Bubones, Pici, Cornices, Palumbi, Cygni, Gracculi, Milui, Galli, Apes, Locustę, omne denique accipitrum, & insectorum genus. Non accipiebant autem in Auguria morbidas, aut vlceratas aues, quoniam augurium rem sacram esse existimabant: quam etiã ob causam Auguri, vlcus habenti, obseruare aues interdictum erat. Huius generis auguriorum exempla varia apud scriptores veteres reperiun-

Augurales aues. Lege Suessan. lib. 1 de Augur.

Plutarchus Probl. 73.

Iul. Obseq. Val. Max. Aul. Gell. & alij.

tur, quos te legisse certò scio, ac propterea in his immorandum non censeo. Ex pullorum tripudio ita vaticinabantur. Duos pullos seruabant in cauea, quibus mane, reclusa cauea, pultem, aut offam obiiciebant: sinistrum erat auspicium, si cibum negligerent: secundum verò, si auidè depascerentur, ita vt portio aliqua ex rostro in solum decideret. Sed & ex quadrupedibus præsagia illis erant, vt ex equorum hinnitu, vulpium latratu, luporum, & canum vlulatu, quod nostrę etiam interdum mulieres in moribundis obseruant. Multa etiam de capra, asino, leone, mustela, fele, apro, & aliis traduntur, quę lubens, & volens omitto. Non solùm autem ex terrestribus, verùm etiam ex aquatilibus animalibus diuinationem haberi posse crediderunt, atque præsertim ex Crocodilo, quem antiqua Ægyptus,

Auguria ex pullorum tripudio. Cic. 1. de Diu.

Auguria ex quadrupedibus Val. Max. lib. 1.

Piscium diuinatio Lege Plut. li. de solert. animal.

quòd Sacerdotum vocem agnosceret, sacrum animal appellauit. Ex diris denique, atque portentis, veluti cùm serpens, aut immanis aliqua bellua præter consuetudinem domum intrat; cum vestimenta comburuntur, aut inopinatus ignis domum incendit; cùm mus aliquid corrodit, quod valdè iucundum est; cùm, nullo pulsante, sonus aliquis domi auditur; cùm sæpè candela, absque vlla manifesta causa, extinguitur; cùm in ingentem bufonem incidimus; cùm auis in domum decidit, ita, vt manibus capiatur; cùm ignis murmurat, vel scintillas proiicit; cùm vmbræ, imagines, phantasmata, & id genus alia inopinatò apparent. Ex his omnibus antiqui Augures præsagire varia, & diuinare solebant. Posteriores autem alia duo addiderunt, ex quibus vaticinia desumebant, videlicet Sternutamenta, & cuiuslibet corpo-

Augurium ex diris, atque portentis. Suess. vbi suprà.

Auguria ex sternutamentis.
Theocritus in Thalys.
Hom. odyss. 6. Arist. lib. 2. de hist. animal. ca. 41. Eustath. Rhapsod. 7.
Plut. de Homero.
Rhodig. li. 13. c. 27.

ris particulæ palpitationem. Ex sternutamentis prodesse nonnulla, ac significare prosperiùs, alia verò ominosa prorsus, & inauspicata censeri docuit aliquando Theocritus. Et Homerus inter felicia signa sternutamentum collocauit. Aristoteles signum esse augurale perhibuit, ex spirituum omnium generibus sanctum, & sacrum. Eustathius, sternutamentum à dextris boni quippiam portendere, affirmauit. Hinc pluribus superstitionibus patefactus est aditus. Dixerunt enim Ægyptij, si quis die lunæ summo mane è lecto surgens, semel sternutauerit, prosperam ei totam hebdomadam futuram esse: si bis, aut quater, infelicem. Malum esse omnen, si, dum calceus induitur, sternutamentum obtigerit. Optimum esse augurium in rebus agendis, si duo simul bis, aut quater ster-

Ægyptiorũ exempla varia. Suessanus.

nutauerint; malum autem, ſi ſemel, aut ter. Peregrinanti ſyluam bina ſternutamenta ſuperuenientia, euaſionem à latronibus nunciare; vnicum verò, periculum maximum indicare. Alia plurima effutiunt, quæ ſcribere piget, cùm hæc dicis gratia ſufficiant. Ex tremoribus autem, & particularum corporis palpitationibus varia ſimiliter auguria eliciunt. Vt exempli gratia, ſi caput concutiatur, aut capilli erecti fuerint, inimicorum inſidias, & ab amico, vel conſanguineo detrimentum portendunt: ſeruo autem ægritudinem, virgini ſtuprum, viduę iniuriã, pauperi bonum aliquid ominantur. Si dexter oculus ſalierit, ſubditos fore inimicos indicat; ſi verò ſiniſter, aduentum hoſpitis maximè dilecti. Aurium ſonitum, ac præſertim dextræ, in re aliqua gaudium; Dentes trementes diſcordiam;

Auguria ex particularũ corporis palpitationibus.

Cor palpitans bonum omnibus significare. Apud Suessanum plura, qui singula, ad rem hanc attinentia, in tabellas redegit. Cæterum, vt has quoque ineptias ad methodum aliquam reuocarent, quatuor præcipuè in Auguriis necessaria esse dixerunt, rem auspicanti obiectam, personam auspicantem, auspicantis mentem, & tempus, quo res obiecta in auspicium accipitur. Res obiecta esse potest aut auis, aut bellua, aut sternutamentum, aut tremor, aut alia quæuis ex superiùs nominatis. Persona auspicans non potest esse homo quilibet, sed illustris, ac nobilis tantùm, qui virtutibus, ac diuitiis cæteris antecellat. Cùm enim auguria, tanquã à nobilissimo agente, à cælo sint; par etiam est, inquiũt, vt non ab homine quocũq;, sed à nobilissimo tãtũ obseruẽtur. Põponatius diceret, à Cælo fieri, vt homo sit Augur, sicut & Me-

In Auguriis quatuor præcipuè consideräda.

Res auspicanti obiecta.

Persona auspicans.

dicus, vel Propheta, quod à me aliàs tanquã falsum, & impium reiectum est. Sunt tamen qui censeant, omnes homines aptos esse ad augurandum; cùm frequentiùs contingat, vt pueri, mulieres, fatui, & inopes vera prænuntient. Mens prætereà, seu intentio auspicantis necessaria iudicatur; quandoquidem augurium, ex eorũ sententia nullum esset, nisi persona auspicans rem sibi obiectam in auspicium referret, & tanquam aliquid præsagientem consideraret. Exemplum afferunt Deiotari regis, qui cùm aquilam declinantem in tectũ vidisset, id tanquam augurium accepit, atq; ab vsu tecti abstinuit, quod sequenti nocte corruit. Tempus denique attendunt, quo vel res auguralis obiicitur, vel interior impulsus, seu cogitationis motus percipitur: illud enim Astrologo maximè inseruit ad stellam inueniendam, quæ im-

Intentio auspicantis.

Tempus auspicij.

De cauſa mouente auguria opiniones variæ.

pulſionis cauſa fuit. Quanquã de huiuſcemodi impulſionis cauſa haud parua inter ipſos controuerſia fuerit. Putarunt enim Theophraſtus, & Themiſtius, ab Intelligentia non errante, ſeu ab anima mundi auguria moueri; dixeruntque homines interdum futura loqui, etiamſi eorum, quæ dicunt, nihil prorſus intelligãt. Varro à Luna per duodecim ſigna cæleſtia: Auicenna ab intelligentia Lunæ, quam Cholchodæam appellauit, quæque eà omnia regit, quæ ſub Cęlo ſunt. Pythagorici ab ipſo Vno, vnde rerum omnium vita, & conſiſtentia dependet. Mercurius Triſmegiſtus à Dęmone. Porphyrius, Iamblicus, & Plotinus à bono Genio. Aſtrologi Ægyptij à ſtella errante, quę, auſpicationis hora in cęleſti figura, nonam domum, decimam, aut Aſcendens, ſimiliter ſeptimam, quartam, aut tertiam obtinue-

rit. Diligenter enim Cæli ſitum, & partes, vbi res auguralis quieſceret, obſeruabant, & quomodo ab vna parte ad aliam, vtrum à dextra ad ſiniſtram, an contrà moueretur, indéque varia ominabantur. Plutarchus tamen dextra omnia mala, ſiniſtra verò bona ſemper iudicauit: rationémque reddidit, quoniam quæ nobis dextra ſunt, cęlo ſiniſtra dicuntur, atque viciſſim, quæ autem à Deo dantur, dextra porriguntur. Hæc ſummatim ea ſunt, quę de Auguriis ex autoribus variis excerpſi, auribus tuis fortaſſe non indigna. Nunc autem totam diſciplinam paulò diligentiùs expendere, eandemque quaſi cribro purgare operæpretium eſt. Auguria itaque latiùs accepta, in tres claſſes diſtribuere libet: alia enim ſupra naturã ſunt, alia naturalia, alia artificioſa. Supra naturam voco illa, quę cau-

Plutar. problem. 78.

Auguriorũ genera tria.

ſam habent, humani ingenii captum excedentem. Naturalia, quæ rationibus à natura deprom ptis, probari poſſunt. Artificioſa, quæ ab hominibus temerè excogitata, & ad artem aliquam reuocata ſunt. Auguria, quæ ſupra naturam ſunt, ita ſubdiſtinguenda cenſeo, vt alia à Deo ſint, alia à Dæmonibus, qui Dei Simiæ nuncupantur. A Deo auguria multa, & portentoſi effectus proficiſcuntur, quibus interdùm, ſuæ ſapientiæ decreto, magnam aliquam in humanis rebus mutationem futuram, indicare ſolet. Velut cùm manus illa verba hæc in pariete ſcribere viſa eſt, *Mane, Thecel, Phares*, portentum fuit, à Daniele diuino ſpiritu explanatum, quo Aſſyriorum Imperij in Medos tranſlationem prænunciauit. Stella, quæ Magis apparuit, diuinum augurium fuit, tutum illis iter in Bethlehem præmonſtrans, ad recens natum humani

Auguria ſupra naturam duplicia.

Auguria diuina.

mani generis redemptorem venerandum. Insignis etiam eclipsis, quæ olim in plenilunio accidit, totique terrarum orbi tenebræ offusę, diuinum portentum fuerunt, quo nunciatum est, Christum, Dei filium, autoremque naturę mortuum esse, nouamque legem, quæ Gratiæ dicitur, incæpisse. Sed & à Dæmonibus interdum excitari auguria, manifestum est: qui coniecturâ quadam res futuras prospicientes, variis signis eas mortalibus indicarę conantur, dum vel tumultus in aëre cient, vel voces emittunt, vel spectra fingunt, vel alia huius generis moliuntur. Horum exempla multa in Romanorum monumentis leguntur. Vt paulò ante Cæsaris mortẽ, equorum armenta pabulo abstinere, vbertimque flere comperta fuisse. Infantem semestrem in foro Boario C. Hostilio Mancino, in Hispaniam ituro,

Auguria Dæmoniaca

Val Max Iul. obseq.

triumphum proclamasse. Auem Romanos, vt à Gallis cauerent, clamore excitasse. Canem locutum esse, & serpentem latrasse, cùm è Regno Tarquinius pelleretur. Ad varia etiam prænuncianda, lacte interdum, sanguine, lanâ, & lapidibus pluisse; simulachra marmorea flesse, & risisse; Solem noctu apparuisse, aliaque id genus prodigia visa esse, quæ rudis antiquitas, summi, ac veri D[illegible] ignara, diuina esse putauit, cùm tamen à Dæmonibus fierent, eorumque vim, & potestatem incredibilem declararent. Auguria naturalia ad Nautas, Agricolas, Medicos, & Philosophos pertinent: qui non casu, & temerè, sed longa obseruatione, naturalique ratiocinatione multa præsagiunt. Nautæ ex leui quadam nubecula indicium sumunt tempestatis futuræ. Agricolæ pluuiam prænunciant, cùm ranæ

Auguria naturalia.

Nautarum.

Agricolarũ.

ſolito vocaliores ſunt; cùm oues herbam nimis auidè carpunt; cùm muſcę, pulices, aliaque id genus inſecta aculeum altiùs intrudunt, & acutiùs feriunt. Medici ſternutamentum in grauiter ægrotante tanquam augurium accipiunt futuræ ſalutis, eoque magis, ſi binum, ternum, aut multiplex fuerit: virium enim conſtantiam, & robur indicat, quod ad vehementem illum motum edendum neceſſarium eſt. Philoſophi ex aquæ defectu in iugibus, puteis, magnos inſtare terræmotus coniiciunt: cauitates enim ſubterraneas, ne detur inane ſpatium, aut aëre, aut vaporibus plenas eſſe, neceſſe eſt; qui coacti, atque multiplicati, cùm liberum exitum non habeant, terram quatiunt, & impetu facto exiliunt. Ex inſolito etiam ranarum, murium, & reptilium prouentu

Medicorũ.

Philoſophorum.

peſtem prædicunt: quoniam animalia hæc ex putri materia gignuntur, atque adeò cùm præter modũ multiplicantur, putredinem maximam indicant. Sunt qui putent, Vultures biduo, aut triduo in exercitu volitantes, naturale eſſe præſagium futuræ internecionis: quia Vultures, vt ſcribit Plinius, cadauera futura præſentiunt. Ego verò crediderim, Vultures, aut naturali inſtinctu, aut obſeruatione, ex tanta hominum, & equorum multitudine cadauera potius expectare, quàm præſentire; atque adeò exercitum potius Vulturum aduentum, quàm horum auium volatum cadauera prẹſagire. Auguria artificioſa ſunt ea, quæ naturâ ſuâ nihil indicant, ſed duntaxat hominum inſtituto; ac propterea vana ſunt, & ſuperſtitionibus plena. Vt cùm aliquis ſibi malè ominatur, quòd manè inciderit in hominem,

Vulturum augurium. Plin. lib. 10. cap. 6.

Auguria artificioſa.

cineritio colore vestitum. Aut cùm sternutamentum, quod casu contigit, tanquam augurium sumit, ad significandam veritatem eorum, quæ quispiam asseruit. Huc etiam pertinent auguria omnia, ex auium garritu, atque volatu, ex pullorum tripudio, ex tremore, extisque desumpta, quæ supra recensuimus. Si de diuinis Auguriis sermo sit, quæ interdum portenta, atque prodigia nuncupantur, ea profectò nec vana, nec otiosa sunt; sed summâ Dei sapientiâ fieri, vel ad insigne aliquid significandum, vel ad homines deterrendos, atque à vitiis auocandos, credendum est. Errant autem quicunque huius generis prodigia, ad fortuitos euentus certò prædicendos, curiosè obseruant; cùm horum interpretatio à solo Deo petenda sit, qui hominum mentes, si quando opus est, illustrat, & perficit. Sic legi-

Auguria diuina non sunt vana, sed eorum interpretatio à Deo pendet.

Danielis cap. 5.

mus Danielem, aliosque prophetas obscurarum, ac difficillimarum rerum interpretationem diuinitùs accepisse. Naturalia etiam auguria, quę certis obseruationibus, & naturalibus rationibus nituntur, contemnẽda non sunt: nam vt plurimum vera indicant, prudentésque homines haud paruam ex iis vtilitatẽ capiunt.

Auguria naturalia non contemnenda.

Auguria verò artificiosa, hominum industriâ, aut veriùs dæmonum astu excogitata, vt fraudulenta, mẽdacia, & à vera religione aliena, penitus explodenda sunt. Agã nunc tecũ philosophicè, vir illustrissime: velim enim, vt rem hãc intentâ mentis acie dispiciamus. Discerem ego libenter ex istis, qui Augurum disciplinam profitentur, vndenam habeãt Auguria, vel Auspicia hanc ingenitam vim futuros euentus enunciandi? Eorúmne signa tantùm, an etiam causæ dicuntur? Signa quidem esse non

Auguria artificiosa penitus explodenda.

possunt, quæ tanquam effectus proximi indicent effectus remotos, eo modo, quo bona, vel mala vrina, quæ á sedatis, vel vitiatis humoribus, in ægrotantis corpore existentibus proximè pendet, futuræ salutis, aut mortis indicium rectè censeri potest. Quemnam enim ordinem, aut quam rationem habent auium garritus, atque volatus, vel animalium viscera ad futuram victoriam, ad interitum, aut ad alium quemuis prosperum, vel infelicem euentum? Si dicat quispiam, subitam auium formidinem, & improuisum ex aliquo loco volatum latentes insidias indicare, annuam: hic enim effectus, qui à nobis tanquam signum accipitur, proximam aliquam causam habet. Glocitantem autem coruum, cantantem bubonē, lupum bestiam vorantem, aut murē quiduis gratum corrodentē, futurū

Auguria non possūt esse signa futurorum euentuum

morbum, sanguinis effusionem, amici mortem, & pecuniæ amissioné significare, nisi aliqua inter hæc ipsa naturalis connexio assignetur, temerè id arbitror, & absque ratione dictum esse. Sed neque etiam Auguria futurorum euentuum causæ dici possunt: quomodo enim Aquila, à Deiotaro visa, in causa esse potuit, cur tectum caderet? Tantum ne potest Aquilæ volatus? At nocte sequenti corruit. Quid inde? Somniáte me, vt ex itinere frater reuertatur, frater reuersus est; somnium ne igitur reuersionis causa fuit? Minimè verò, sed accidit. Neque igitur Aquilæ volatus causa ruinæ fuit, sed casu contigit, vt paulò antè quàm tectum rueret, Aquila circa ipsum volitaret. Hincque sequitur, vt Auguria nulla arte, nulla ratione, sed casu, & temerè futura denuncient. Dicunt hîc Augures, casu quidem Auguria,

Auguria non possunt esse causæ futurorum euentuum.

Augurum responsio.

quatenus Auguria sunt, venturum quippiam significare: sed quatenus à Luna diriguntur, esse effectus quosdam, qui simul cum futuris rebus ab eademmet causa proficiscuntur, quæ est motus ipsius Lunę. Eo modo, quo Medici docent, vrinam igneam, & febrem ardentem ab eademmet causa pendere, quæ est humor biliosus. Quadraret huc optimè tritum illud Adagium, Quid Lunę cum Cancris? Humor biliosus est quidem proxima causa incensionis vrinę, &, si putrescat, etiam ardentis febris: Luna verò quomodo auium volatus est causa? An non motus ille voluntarius dicitur? Præthereà humor biliosus, cùm redundat in venis, potest febrem ardentem gignere, & vrinam flammeo colore necessariò inficit: Luna verò quonam motu tectum demolitur (vt in exemplo Deiótari persistam) aut Confutatio.

qua necessitate aquilam eò adducit? Inter corruens tectum, & volantem aquilam quæ affinitas, quæ connexio? Cur cùm Lunæ motus ad regulam factus sit, non etiam aliæ ædes æquè infirmę, sæpe corruunt, & ad ruinam prænunciandam aquilæ aduolant? Vehementem cogitationem personę auspicantis, dicunt alij, qua rem sibi obiectam in Augurium accipit, pręcipuam futuri euentus caussam existere. At hoc ridiculum, quãdoquidem cogitatio ex communi Philosophorum consensione, extra eum, qui cogitat, nullam prorsus efficacitatem habet. Dum quis ambulat super trabem, si cogitat, facilè cadit, quia cogitatio ambulanti intima est, in eóque timorem excitat, cui casus adscribitur. At verò si alicuipiam domo egredienti, serpens, aut coruus obuiam fiat, hisque in augurium acceptis, cogitet ille, se à

Auguria non mouentur à cogitatione.

Lege epist. 13 lib. 4. huius.

latronibus, vel ab inimicis iniuriam accepturũ; intelligere certè nequeo, quonam pacto cogitationis vis, ab illis animalibus excitata, ad latrones, & inimicos peruenire possit. Multùm interest, inquiunt alij, vtrum res auguralis à dextra Cæli parte sit, an à sinistra. Sed hoc modo solâ mutatione situs, ventura incommoda declinare facillimum esset: quod enim tibi nunc dextrum est, si te vertas, fiet statim sinistrum. Huc accedit, quòd dextrum, & sinistrum apud Philosophos respectꝰ quidã sunt, seu, vt ipsi vocant, relationes, in quibus nulla prorsus inest efficiendi vis. At si nulla est vis, aiunt Astrologi, in relationibus istis, maxima tamen inest in beneficis, aut maleficis stellis, quæ Augurij tempore in dextra, vel sinistra Cæli parte reperiuntur. Quid? Continet-ne Cælum beneficas, & maleficas stellas? Somniant profectò

Dextrum, & sinistrum in Auguriis nullam habent vim.

Auguria nõ mouentur à Stellis.

Astrologi, dum Iouem, & Venerem benigna sidera vocant; Saturnum, & Martem immania, & importuna. Astra enim omnia, vt aliâs cumulatissimè patefeci, duntaxat vt vniuersalia quædam agentia ad totius mundi procreationem, & conseruationẽ concurrunt: nihil tamen habent, quod singularibus rebus, ac præsertim hominibus, qui in agendo liberi sunt, priuatim instillent. Sed fac habere, contingentes nihilominus sunt in humanis rebus eorum actiones; ac propterea si quid virium ab illis Auguria accipiunt, nihil ex eis certò prædici poterit, sed solùm casu, temerè, & contingenter. Quid si à Geniis excitentur Auguria? Non est hoc philosophicè dictum; cùm nondum constet, Genios exstare, immò grauissimi Philosophi censuerunt, cuiuscunque genium nihil aliud esse, quàm ipsammet animam rationa-

Lib. 4. huius epist. 1.

D. Tho. opuscul. de sortibus.

Auguria nõ mouentur à Geniis.

lem, ad rem quampiam propensionem habentem. Ab Angelis fortasse id fiet? Multò minus: Ecquis enim credat, Angelorum ministeria in hisce superstitionibus adhiberi? Non desunt certè alij modi, quibus longè aptiùs hominum mentes illustrent. A Deo igitur. At nimis otiosum, & pusillæ rei ministrum illum facimus, ait Seneca, si aliis somnia, aliis exta disponat. Vel, vt ait Varro, si sua consilia Corniculæ credat, hominibus indicanda. Sed præterea etiam sordidum, si in iecorum, & viscerum sterquiliniis mentis suæ rationes occultet. Quid aliud ergo restat, nisi, vt concludamus, huius generis Auguria Dæmonum esse inuenta, hominumque cum ipsis fœdera, & societates præ se ferre? Præsentiunt enim Dæmones nonnulla, cùm ex magna rerum experientia, tùm ex naturalium corporum peritia: sique

Auguria nō mouentur ab Angelis.

Auguria nō mouentur à Deo.

Seneca lib. 2. Nat. Quæst. c. 32.

Auguria artificiosa à Dæmonib⁹ inuenta.

Aug. lib. 2. de Doct. Christ.

Posseu. lib. 10. Bibliot. c. 5.

ſors tulerit, vt aliquando diuinent; opportunam tunc occaſionem nanciſcuntur hominibus ſuadendi, ſe rerum omnium futurarum conſcios eſſe; cùm tamen ea tantùm præcognoſcant, quæ naturalibus coniecturis ſciri, vel ab homine poſſunt. Qui igitur ex ligneis, vel marmoreis ſimulachris, ex puteis, profundiſque ſpeciebus reſponſa dare conſueuerunt; iidem auium garritu, atque volatu, pullorum tripudio, ſternutamentis, partium corporis palpitationibus, beſtiarum occurſu, variiſque extorum mutationibus, conceptiones animi ſui iam condocefactis hominibus manifeſtant. Notum erat Dæmoni coniuratorum aduerſus Cæſarem conſilium: propterea mirum non fuit, ſi eo ipſo die, quo interfectus eſt, ad eius necem indicandam, cor bis in opimis bobus defecerit. Nempe ipſemet ſubtraxerat, &

Dæmonum verſutia in Auguriis.

Iul. Obſeq. de Prodig.

occultauerat: qui enim boues sine corde vixissent? Casu prætereà volauit aquila supra tectum Deiotarii; idque Rex, iam satis eruditus, in Augurium accepit: Dæmon autem ad eius fidem augendam, & roborandam, sponté, opinor, propriaque vi tectũ decussit, & solo æquauit. Coruus etiã ille, qui in Ciceronis conspectu, cùm in Villa Caietana esset, horologij ferrum, loco motum, excussit, protinusque ad ipsum tetend[illegible], quid aliud, quàm Dæmon fuit, qui imminentẽ ei mortem Auspicio prædici curauit? Sexcenta adderem exempla, Dæmonum versutiam in hisce Auguriis ostendentia, nisi ad virum scriberem, cui vel pauca sufficiunt. Romanorum plebs vana hac religione adeò imbuta erat, vt nihil publicè sine auspiciis, nec domi, nec militię gereretur: quinimmò auspicia spernere, peccatum grauissimũ censebatur.

Val. Max. lib. 1.

Romanorum plebs Auguriis dedita.

Graues tamen, sapientesque Senatores ea ipsa omninò ridebant, & simulata duntaxat veneratione colebant: expediebat enim Reipublicæ, ad vulgi opinionem multa facere, ne patrius mos repudiari, contemnique religio videretur. Cicero ex Augurum collegio fuit; Auguriorum tamen, vt ex iis, quæ scripsit, elicitur, acerrimum inimicum se præbuit. Inuehens enim contra præcipuum eorum autorem, Quisnam erat, inquit, Tages ille, qui primus Hetruscos Aruspicinam docuit, Deus ne quispiam, an homo? Si Deus, cur se contra naturam in terram abdiderat, vt bubulci patefactus aratro, è terra prodierit? Nonne è superiore loco disciplinam Deus hominibus tradere potuit? Si homo, quonam modo terra oppressus viuere potuit? Vel vnde potuit illa, quæ alios doceat, didicisse? Rursus Nonio cuidã, optimam

Cicero Augur fuit, sed auguria contempsit. *Lege lib. de Diuin.*

optimam ſpem ex ſeptem Aquilis in Caſtris Pompeij captis auguranti, Cicero deridendo dixit, rectè moneres, ſi aduerſus picas nobis pugnandum foret. Ex gallorum etiam gallinaceorum cantu vates alius augurium acceperat, quo Thebanis victoriam prædixerat. Magnum certè oſtentum, ait Cicero, quaſi piſces, & non galli cecinerint. Huic non abſimilis fuit reſponſio cuiuſdam portentorum interpretis, cui cùm tanquam oſtentum relatum eſſet, quòd anguis domi vectem circumuectus fuiſſet; tunc eſſet, inquit, oſtentum, ſi anguem vectis circumplicaſſet. Publius Claudius, cùm prælium nauale committere vellet, auſpiciaque more maiorum petiiſſet, & pullarius non exire pullos cauea nunciaſſet, abiici eos in mare iuſſit, dicens, Quia eſſe nolunt, bibant. Epaminondas, cùm eo ipſo die, quo caſtra motu-

Val. Max. lib. 1. cap. 4.

Plut. in Apophte.

rus esset, contraria auguria apparuissent, quorum alterum cladem, alterum victoriam denunciabat, suspensóque animo milites vidisset, auguria spernens, ait, Bono animo, milites, victoria in manibus est, si hostem fortiter aggrediemini: desperata autem res, nisi ordinem in acie tenueritis, ducibusque obtemperaueritis. Si igitur vel gentiles ipsi, quibus nondum vera religio nota erat, Auguria tanquam vana, & anilia contempserunt, nec vnquam portenti loco acceperunt, si id factum est, quod fieri poterat; quantò magis nos eadem detestari debebimus, quibus Dęmonum fallaciæ iam satis exploratæ sunt, atque per Christum Seruatorem nostrum lux ipsa veritatis affulsit? Miror sanè, ex nostris hominibus multos, alioquin prudentes, tantam hisce ineptiis fidem habere, vt interdum aurium tinnitui, & fulmi-

Multorum léuitas.

nis ictui, ad eorum sensum quippiã indicanti, quàm rationi, & amicorum consilio, in aduersam partem trahenti, plus credant. Quidni credendum, dicet aliquis, si quæ Auguriis præsentiuntur, diuturna obseruatione notantur? Heu infelices, quotnam à veteribus scriptoribus commemorantur, qui cùm Auguriis paruissent, miserè perierunt? Q. Mutius Scęuola, Augur eminentissimus, nonne, pręter spem, quam ipse de suis Auguriis habebat, in templo Vestę à Syllę carnificibus interfectus est? Quem finem sortitus est Nero, qui tot, tantaque sibimetipsi ex Auguriis pollicebatur? Apparuit noctu phantasma, dicet alius, Luna existente in Tauro, & proximo die, iuxta Augurum monita, pecunias exegi. Sed quoties, cùm nullum apparuisset phantasma, pecunias exegisti, aut quoties phantasma apparuit,

Auguriorũ fũdamẽtũ ex obseruatione sumptũ destruitur.

cùm pecunias non exegeris? Infantia certè est, &, vt Cicero ait, magnà stultitia, rerum causa non quærere, & multos effectus ignotis, aut fictis autoribus adscribere. Duo autem sapientes sunt, qui morbum optimè curare valent, Philosophus, & Theologus: ille casu, hic Dæmonum vi. In mactatis hostiis reperta sunt viscera putrida, volauit Aquila, crocitauit Coruus, obuiam factus est serpens, fulmen deiectum est: hinc nullum Augurium, diceret Philosophus, sed omnia casu. At extra omnia penitus defecerunt, cotem nouacula scidit, Virgo Vestalis in suæ pudicitiæ testimonium, cribro aquam ex Tyberi hausit; bruta animantia, & statuę locutæ sunt: nullum hinc præsagiũ, diceret Theologus, sed omnia à Dæmonibus, qui, Dei gloriæ ęmulis, illusionibus variis mortalium mentes irretiunt. Deus autem cùm Dæ-

Philosophi, & Theologi Auguriis fidem abrogant.

Aug. 10 *de Ciu. cap.* 16.

Auguriorũ vsus inter-

monum astutiam, tùm hominum imbecillitatem, atque ad mala procliuitatem pręcognoscens, haud semel in veteri testamento Auguriorum vsum, & obseruationem vetuit. Quem postea Romanorum Pontificum, atque Imperatorum leges, grauissima supplicia in reos decernentes, interdixerant. At enim nobis hîc aliquis instabit cur Auguriorum vsus interdictus dicetur, cùm in sacris literis legamus, Ioseph in scypho, in quo bibebat, augurari solitum esse, atque adeò ipsummet fratribus dixisse, *An ignoratis, quòd non sit similis mei in augurandi scientia?* Nonné etiam Augurio vsus est Eliseus, qui cùm grauius ęgrotaret, Ioe, Regi Israel, prænunciauit futurum, vt ter Syriam vinceret, eò quòd terram ter iaculo percussisset. Quemadmodum ergo Calchas Agamemnoni, ex passerum numero anno-

dictus. *Leu.* 19. *Deut.* 18. c. *si quis.* c. *auguriis* 26. q. 5. l. *nullus.* l. *nemo* C. *de mal.* & *Math.*

Instantiæ pro Auguriis.

Genes. c. 44.

Lib. 4. *Reg. cap.* 13.

rum belli Troiani numerum prędixit; ita Elisæus Regi Israël, ex iaculationum numero victoriarum numerum præmonstrauit. Hæc diluere perquam facile est. Non enim Ioseph Augur re vera fuit, sed prophetiæ donum à Deo accepit, Augurque ab Ægyptiis credebatur: fratribus autem simulanter dixit, se peritum augurij, vt eos magis terreret, ac alium sese esse fingeret. Elisæus verò nullum certè ex iaculorum numero Augurium accepit: sed diuino præmonitu toties Regem victurum esse prædixit, quoties terram iaculo percussisset. De Auguriis plura quidem in præsens non suppetunt. Vale interim, vir illustrissime, meque in numero tuorum habere perge. Patauij, VII. Kalendas Nouembris. M. DC XVII.

Solutio. *Lege Valesium. lib. de sacr. Phil. cap. 30.*

Francisco Soncino, Canonico Patauino.

EPISTOLA X.

De Somniis.

GEORGIVS GENNARVS Brixiensis, pernecessarius noster, cænauit mecum superioribus diebus, in suburbano, quod non ita pridem animi relaxandi gratiâ conduxi. Post cœnam in varios sermones incidimus, & colloquiorum suauitate perfusi, ad multam noctem vigilauimus. Tandem cubitum iuimus, manéque post Solis exortum simul experrecti, quæ per somnium vidimus vicissim narrare cæpimus. Horrenda ille, & terribilia monstra videre sibi visus est: rugientes prætereà leones, tigridésque sæuissimas,

Mandriola Suburbanũ Patauinum, vbi Autor varia scripsit.

Diuersi generis somnia.

agnos, & vitulos dilaniantes; sauciatos homines, grauibusque vulneribus exanimatos. Mihi placida, & iucunda apparuerunt multa: vineta, horti, viridaria prata, in quincuncem dispositæ arbores, stillantes è fontibus aquæ, & id genus alia. Ex me autem illi de horum somniorum varietatis causa percontanti, cibos esse respondi, aut alicuius humoris redundantiam, aut frequentem interdiu de re aliqua meditationem. Ego nunc rebus rusticis plane sum addictus; secundum studia, prope nihil aliud tracto: quid mirum, si dormienti mihi illarum rerum obuersentur imagines, de quibus sæpè vigilans cogitaui? In eo fortasse flauæ, vel atræ bilis excessus aliquis inerat; propterea eius generis somniis stimulatus est. Næ, inquit, admirabilis est Somniorum contemplatio, quipque quæ animi nostri immorta-

Somnia vnde oriantur.

Somniorũ admirabilis contemplatio.

litatis, & cuiusdam quasi diuinitatis certissima sint indicia. Vtinam nobis alicuius coniectoris copia fieret, vt somniorum nostrorum interpretationem intelligeremus. Tum ego, Nimium sibi ipsis applauderent Atheis, si ex somniis animus noster immortalitatis suæ, atque diuinitatis argumentum peteret, cùm bruta quoque animantia, presertim equos, canes, boues, capras, oues, & omne genus viuiparum somniare, manifestum sit. Somniorum autem coniectores tantum apud me fidei, atque autoritatis habent, quantum Astrologi, Physiognomi, Chiromãte, Geomantæ, aliique huius generis nebulones, vt illorum interpretationibus omnino non sit opus. Ego verò, subdit ille, somniorum interpretationem, velut diuinitus concessam, & pervtilem, atque inter cætera diuinationum genera admirandam

Non solùm homines, verùm etiã bruta quędam animãtia somniant.

Arist lib. 4. de Hist. an. cap. 10.

Somniorũ coniectores, vt cæteros vates parui æstimat Autor.

semper existimaui, maximè cum in Lege Dei, & in Philosophorum scholis, celeberrima sit. In veteri námque testamento Iosephum, & Danielem efferunt, tanquam somniorum interpretes præclarissimos. Magi etiam Euangelici somnio moniti, Herodis vim effugerunt, & Christus in Ægyptum translatus est. Romani, vt ex eorum monumentis passim cóstat, somniorum obseruationem, vt religiosam coluerunt. Apud Chaldæos, Arabes, & Ægyptios maximè in vsu fuit. Sed & Brasilienses Indi in expeditionibus somnia diligenter obseruant: Si enim hostium carnes se torrere somniarint, prospera cuncta; sin contrà suas ab hostibus, aduersa sibi futura prænunciant. Philosophi denique omnes, Pythagorici, Academici, Stoïci, Peripatetici, qui in rebus ceteris adeò discordes sunt, ne de hoc vno consentiunt esse quá-

Rationes pro Somniis infra diluendæ.

Cardanus lib. 1. Somn. Synes. cap. 1.

Val. Max. lib. 1. cap. 7.

Brasiliensium somnia.

Io Stadius lib. 2. Hist. Brasil. c 27.

Epicurus, Metrodorus, Xenophanes, quibus Cic. somniis nihil tribuerunt.

Perer. de obseruat. Somn. 99.

dam per somnium diuinationẽ? Animaduerti statim eius propositũ: agnoui quid exigeret tantus rationum apparatus: sed res tractatu difficillima non erat cursim absoluenda. Diuinationem esse aliquam in somno, vt Aristoteles ait, neque pertinaciter est negandum, neque temerè assentiendũ: varia tamen somnia sunt atque interpretationes, vt lõga meditatione, acrique disquisitione ei opus sit, qui hac de re subtiliter, & enucleatè velit dicere. Ideo sermone hoc, in quem incideramus, intermisso, pollicitus sum, maiore otio, me in eius gratiam totam somniorum quæstionem breui commentatione conclusurum: quò faciliùs, & vno intuitu, quid veri, aut falsi ab autoribus variis scriptum esset, intelligeret. Arrisit illi meũ hoc institutum, ob eam præcipuè rationem, vt commodam hinc occasionem captaret, de somniis

Arist. lib. de diuin. per somn.

tecum, vir humanissime, atque religiosissime disserendi: quarum dissertationum te valdè studiosum esse cognouit. Gratá præterea ré me tibi facturum significauit, si quæ de sómniis scribere decreui, ad te primùm misissem. Mihi autem quid iucũdius vnquam accidere potuit, quàm tecum per literas colloqui, & singularem meam in te beneuolentiam hoc munusculo patefacere? Hilaris igitur ad opus aggredior, rem sanè arduam atque difficilem, sed tamen vtilem, & oblectationis plenam, paucis explicaturus. Homo (vt hinc sumam huiusce tractationis exordium) rationis, consiliique particeps, ad mundi contemplationem, & Dei conditoris sui imitationem natus est: ideò feriatur nunquam, sed totus in actione, aut in contemplatione positus, vitam traducit. Animal tamen est, sensibus præditum, & naturam patibilem ha-

Somniorũ materia difficilis, sed tamen vtilis, & oblectationis plena.

Lege Epist. 1. lib. 1. Moral.

bens: quo fit, vt sine cura, atque assiduo labore nihil agere queat. Perfugium autem omnium laborum, & solicitudinum somnus est: qui vitæ, & animæ otium, tàm studiosę, quàm vitiosę ab Aristotele nuncupatur. Obrepit hîc, vaporibus à corde ad cerebrum sublatis, atque ab eodem refrigeratis; tuncque animus curis vacuus, si somnus est grauis, ex Zenonis sententia, contrahitur, & quasi labitur, atque concidit. Sin minus, vacant quidem ab opere exteriores sensus, interiores non item: tunc enim comminiscimur, & spectra varia inuicem copulamus; quinimmò interdum etiam ratiocinamur, ab idolis percita intellectus facultate. Hinc somnium oritur, ideo à natura datum, quia vt mens per diem veris visionibus auocatur, ne obdormiat; ita noctu falsis arcetur, ne excitari celeriùs queat. Id si latè accipia-

Somnus omnium laborum perfugium, & vitæ otiũ. *Cic. de Diu. Arist. 1. Mor. Nicom. cap. 13.*

Somnus vnde oriatur. *Arist. lib. de Somno, & vigil. cap. 5.*

Somnium cur à natura datum. *Rhodig. lib. 4. cap. 40.*

tur, in Somnium, visum, oraculum, insomnium, & spectrum à Macrobio distinguitur. Artemidorus verò has quinque species ad duas tantùm, videlicet ad insomnium, & somnium reuocauit. Sub insomnio spectrum, sub somnio visum, & oraculum cõprehendit. Somnium futura, insomniũ præsentia significare perhibuit. Insomnium, & Spectrum, ait Macrobius, falsa cùm sint, interpretatione non egent: tria reliqua Vates interpretantur. Oraculum appellat, cùm in Somniis aliquid nobis denunciat. Somnium, quod figuris tegitur, & velatur ambagibus, nõnisi interpretationibus intelligendum. Visum, cùm id quis videt, quod eodem modo, quo apparuerat, euenit. Insomnium, cùm aut inediâ fessi, aut ciborum onere stimulati, aut curis, vel morbo vexati, in varias chimæras incidimus. Spectrum quod partus

Somnii species variæ.

Macrob. lib. 1. de Somn. Scipio.

Artem lib 1. c 2.

Oraculum.

Somnium.

Visum.

Insomnium

Spectrum.

quidam est facultatis fictricis, dum suopte impetu in ea fertur, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt. Non expedit nobis rem adeò minutè concidere: satis erit, si de Somniis vniuersè disputauerimus, atque eorum causas, &, si quæ sunt, significationes exprompserimus. Dum corpus dormit, anima vigilat, dicebat olim Hippocrates; propterea sæpè accidit, vt cœpta interdiu de rebus agendis cogitatio per somnum continuetur, animáque in somniis diuersarum rerum imagines tractet, iis simillimas, quæ in nubibus figurantur, quæque citò ob variam mutationem euanescunt. Hinc perbellè Gregorius Nyssenus somnia Cytharæ comparauit, cuius fides, cessante manus impulsu, adhuc modicum extrema motione trepidant, ac tinniunt. Somnium igitur ab Artemidoro, aliisque huius classis auto-

Hippocrates lib. de insomniis.

Somnia simillima Cytharę.

Greg. Nyss. lib. de homin. opific.

Somnii definitio.

ribus, ita definitur, vt sit motus animæ varius, bonum, aut malum futurum prænuncians. Locus, vbi somnia fiunt, memoria est: nam omne somnium recordatio est. Materia sunt species variæ rerum sensibiliũ, in memoria conseruatæ. Forma est illa, quæ ex multiplici specierum copulatione consurgit. Efficiens proximũm facultas fictrix. Instrumentum præcipuum moderatus spirituum motus: Somnus enim est quies spirituum, vigilia motus vehemens, Somnium motus leuis. Efficiens remotum, à quo videlicet impelluntur spiritus, & fictrix facultas excitatur, aut intimum est somnianti, aut extimum. Intimum est multiplex: nam & assumpti cibi, & prædominantes humores, & animi affectus, & diurnæ cogitationes id muneris obire possunt. Extimum aut corporeum est, aut incorporeũ.

Somniorũ locus, & causæ.

Corporeum

Corporeum ambientem aërem, & cælestia corpora comprehendit. Incorporeum Deum, Angelos, & Dæmones. Somniorum finis, vt eisdem autoribus placuit, est bonorum, aut malorum euentuum indicatio. Has puto somniorum causas esse per se: quamuis eorum multa pariat fortuitus in quiete phantasmatum motus, & temeraria imaginum concursatio. Cibos esse quosdam, qui vim habent excitandi somnia, arbitror te non latere: in his cæpe, caput polypi, caules, ozimum, coriandrum, mandragora, vinum crassum, & copiosum, leguminum omne genus, & fabæ præsertim, aliique huiuscemodi numerantur; qui somnum prouocant, & atram bilem generant. Ideò monet Plutarchus, autumnalibus somniis nullam fidem habendam esse: quoniam recentes, & humore turgidi, qui eo tempore comeduntur, vt

Somnia à cibis.
Lege Plut. li. de and. Poe.

Somniis autumnalibus nulla fides habenda.
Plut. Sympos. 8. q. 10.

Aristoteles docet, multum, turbulentumque spiritum in corpore gignunt. De humoribus perspicua res est: namque sanguinei hortos, conuiuia, choræas, complexus, & læta omnia somniāt. Phlegmatici aquas, nauigationes, submersiones, grauātia onera. Biliosi rixas, pugnas, incendia. Melancholici fumos, caliginem, tenebras. His frequentia visa, & somnia offeruntur, atque vt plurimum veracia, ob frequentem vsum facultatis cogitatricis, atque ad spectra varia conuersionem. Hinc vetus illud adagiū, Si sæpè iactaueris, quādoq; Venerem iacies. Differunt autem sōnia, quæ à cibis, & somnia, quę ab humoribus oriuntur: hæc enim minùs perturbata sunt, minore impetu fiūt, & species habent magis constantes: illa verò confusa, imperfecta, varia, & turbulenta. Sed & ab affectibus vehementibus somnia gignūtur, sunt-

Somnia ab humoribus. *Mart. Delr. lib. 4 cap. 3. q. 6.*

Plut. lib. de Orac. def.

Vetus adagium.

Somnia ab affectibus. *Card. lib. 1. de Somn. c. 3.*

que septem præcipui, ad quos cæteri reuocantur, timor, spes, lætitia, tristitia, ira, odium, & amor. Diurnas cogitationes, & conseruatas imagines somnia quamplurima parere, notius est, quã vt probatione indigeat: quoties enim interdiu acta negotia nocttu in sõniis repetuntur? quoties tibi dormiẽti ea ipsa occurrerũt, quæ vigilans dieb⁹ pluribus cõcupisti? Porrò & ab ambiẽte aëre, & à cælestibus corporibus sõnia effici, nõ est probatu difficile. Nãq; in aëre sunt species impressæ, à quib⁹ cogitandi facultas, organo affixa corporeo affici facilè potest. Mitto hîc Platonicorũ sentẽtiã, dicẽtiũ circunstantẽ aërẽ immortalium animorum plenũ esse, à quibus animus noster in sõno de rebus futuris multis modis instruitur: immortales autem animos Dæmones esse, ad quos animus noster, tanquã ad sui generis similes egreditur:

Somnia à diurnis cogitationibus. *Eccl. cap. 5.*

Somnia ab ambiente aëre.

Platonicorũ opinio. *Lege Sirenium. lib. 9 de Fato. cap. 26.*

Somnia à corporibus cælestibus. Rhodig lib. 14. cap. 40.

nam de his paulò infra. Cælestia verò corpora vt vim habent in præparatam materiam formas varias, lapidũ, metallorum, herbarum, & aliarum rerum imprimendi; ita dum suo influxu fictricem facultatem attingunt, spectra varia effingere, debitamque somniis materiam suppeditare dicuntur. A Deo somnia vlla esse Aristoteles negauit; alij tamen Philosophi apertissimè concesserunt; presertim Trismegistus: qui docuit, Deum noctu per somnia, & interdiu crebrius per portenta cum probis hominibus congredi, vt futura prenuncient. Et hec fortasse ratio fuit, cur Homerus somnium Iouis nuncium appellauerit. Hoc idem testantur Sacræ litere: Deus enim loquens cum populo suo ait: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores somnia somniabunt.*

Somnia à Deo. Trismeg. in Pimand.

Ioel. 2 Act. 2.

Rurſus ait Deus: *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, apparebo illi in viſione, aut per ſomnium loquar ad illum.* Legimus præterea, interdum ſolam viſionem datam eſſe, vt Pharaoni, aliquando ſolam interpretationem, vt Ioſepho, nonnunquam vtramque, vt Danieli. Somnia enim à Deo tàm probis, quàm improbis hominibus, vt plurimum clara, ſed aliquando etiam obſcura mittuntur, prout diuinæ eius ſapientiæ magis opportunum videtur. Salomon etiã pręcepit, ne ſomniis omnibus indiſcriminatim crederemus, dum ait: *Niſi à Domino miſſa fuerit viſitatio, ne des in ſomniis cor tuum.* Quibus verbis nonne apertè ſignificauit, aliqua ſaltem ſomnia à Deo hominibus dari, eorum animos mirabiliter viſitantia? Ab Angelis denique tàm bonis, quàm malis, ſomnia frequenter induci, nemo eſt, qui ambigat: cùm

Num. 12.

Somnia modò clara, modò obſcura tã probis, quã improbis hominibus à Deo mittuntur.

Eccleſiaſt. 34.

Somnia ab Angelis, atque Dæmonibus.

enim incorporei sint, ratione prædi-
ti, atque adeò nobis quadam affinitate coniuncti, spectra varia in facultatem fictricem, aut Dei iussu, aut arbitratu suo intrudunt, vnde diuersi generis somnia proficiscuntur. In quam etiam sententiam descendit Auerroes, qui cùm somnium vnam prophetiæ speciem esse putarit, fierique propter solicitudinem circa hominem; à separata illud intelligentia prouenire asseuerauit. Synesius spiritum quendam phantasticum esse finxit, quem animæ vehiculum, & omnium somniorum fabrum esse perhibuit: quod tamen à viris doctis Platonicum figmentum, & fabulis persimile reputatur. Quemadmodum & illud Porphyrij, qui inter cęteras somniorum causas notiones quasdam statuit, quas animus noster ex alia vita secum allatas in corpus intulerit. Tria igitur sunt somniorũ

Auerr. in comm. lib. de diuin. per somn.

Synes. lib. de insomniis. Lege Mart. Delr. vbi sup.

Porphyr. opin. erronea de somn. causa.

genera, vt totá eorum materiam ad præcipua capita redigamus, Naturalia, Diuina, & Dæmoniaca, de quibus ſingillatim diſſerendum eſt. Illud autem præcipuè excutiendum, vtilisne eorum obſeruatio ſit, adeò, vt quippiam ex eis coniectare, aut prædicere liceat? Gennarus noſter omnes adducebat Philoſophos, tanquam pro ſe loquentes, & diuinationem per ſomnium admittentes; ego verò in diuerſam illos abire ſententiam reperio. Namque Protagoras, & Stoici ferè omnes, quibus Artemidorus, Cardanus, & alij recentiores ſubſcripſerunt, neceſſariò aliquid ſignificare ſomnia exiſtimarunt. Contrà verò Xenophanes Colophonius, & Epicurei ſomnia penitus, contempſerunt, nihilque ex eis certò prædici poſſe cenſuerunt. Eorum autem argu-

Somniorũ genera tria. D. Gregor. 8. Mor. cap. 13. & 4. Dial. cap. 48.

Stoicorum & Epicureorum ſententiæ diuerſæ de ſomniorum ſignificationibus.

Epicureorũ argumentũ præcipuum contra Sõnia.

Perer. de Somn. obser. 9.1.

mentum pręcipuum illud erat, si quædam sunt vera somnia, habere illa certas causas necesse est: aut ergo naturam, aut Deum. Non Deum, quia indignum videtur, Deum obire lectos dormientium, & stertentibus potiùs, quàm vigilantibus visa dare, suaque consilia aperire. Neque naturam, quia natura amica est ordinis, in somniis autem nullus est ordo, sed incerta omnia & indigesta. Dicam liberè quid sentiam. Neque omnibus somniis est fides præstanda, neque omnibus abroganda, sed aliquis eorum delectus habendus.

Naturalium quorumdã Somniorũ obseruatio vtilis.

Etenim Somniorum, quę ab interiore causa proficiscuntur, & illa quidem non animali, sed naturali, non inanis solet esse diuinatio, quemadmodum quotidiana experientia docet. Namque Medici frequenter ex ægrotantium somniis indicium sumunt redundantis humoris: &

quemadmodum ex floribus, tanquam ex simulachris fore fructus coniicimus; ita ex quibusdam imaginibus, ab existentibus causis impressis, res aliquas futuras prænunciamus. Scribit Galenus, quendam, cũ alterum crus lapideum sibi factum somniasset, mox ea corporis parte paralyticum extitisse. Et Plinius narrat, Cornelium Ruffum dormientem, oculorum visum amisisse, cùm id sibi accidere somniaret. Nonne iis etiam, qui semine abundant, dum dormiunt, spectra varia obiiciuntur, mulieres, actusque venereos repræsentantia? Aut qui turgidam habent vesicam, mingere se somniant? Interiores quædam motiones sunt istę, quas animæ in res corporeas dominatus excitat, & rursus cognatio illa, atque consensus, qui inter cogitandi vim, cæterasque animę facultates intercedit. At verò si somniorum cau-

Galenus lib. de præsag. ex somniis.

Plin lib. 7. cap 50.

Naturaliũ quorumdã Somniorũ obseruatio inutilis.

Arist. lib. de Diuin. per somn.

sa dormienti quidem intima sit, sed tamen animalis; cùm huiusmodi somnia, teste Aristotele, cogitationum, locutionum, & cupiditatum præcedentium veluti reliquiæ sint, eorum obseruatio inanis omninò censetur: & de his fortasse dictum illud Catoni adscriptum intelligendum est, *Somnia ne cures*. Hæc enim futurarum rerum neque causæ, neque signa sunt, sed si veri quippiam accidit, hoc & casu contigit, veluti cùm quis somniat se in inimicum incidere, & incidit. Idem dicendum puto de somniis illis, quæ ab exteriore causa proficiscuntur, siue imagines in dormientis memoriam ab ambiente aëre inferantur, siue eædem à corporibus cælestibus quoquo modo imprimãtur. Nulla enim certa diuinatio hinc sumi potest, sed argumentum duntaxat aliquod firmitatis facultatis fictricis, quæ ne in

Somniorũ quæ ab ambiente aëre, vel à cælestibus corporibus fiũt, nulla certa diuinatio.

ſomno quidem feriatur, ſed extrinſecus excitata, res interdum admirabiles effingit. Huius generis fortaſſe fuit ſomnium illud Aſtyagis Medorum Regis, qui ſomniauit, vrinam Mandanæ filiæ ſuæ totam Aſiam inundare; & ex muliebribus eiuſdem vites naſci, quæ latis diffuſæ ramis Aſiam itidem obumbrarent. Coniectores dicerent, ſomnium hoc Cyri natiuitatem prænunciaſſe: at certè nullo fundamento ſubnixi; nec vlla naturali ratione adducti. Sed Cyrus nihilominus ex ea natus eſt, qui totam Aſiam occupauit. Fateor id quidem, non tamen vi ſomnij, ſed peritiâ, induſtriâ, fortunâ. Huic haud abſimile fuit Iulij Cæſaris ſomnium, qui cùm apud Alexandri Macedonis ſtatuam ingemuiſſet, quaſi ea ætate nihil adhuc inſigne feciſſet,

Somnium Aſtyagis. *Lege Strenuũ vbi ſupra.*

Somnium Iulij Cæſaris. *Card. lib. 4. Somn. cap. 3.*

quæ Alexander Orbis imperio potitus erat; sequenti nocte somniauit, se matri stuprum intulisse: quo somnio interpretes, terram omnium parentem, subiectam illi fore significarũt. Equidem nisi cum spiritu illo phantastico, animæ idolo, quem Synesius Platonicus ingeniosè magis, quàm verè commentus est, coniectores illi, familiaritatem aliquam habuerint, nescio vndenam eiusmodi interpretationem elicuerint: cùm aliis quoque idem fortasse somnium accidere potuerit, qui nunquam tamen imperarint. Sed hac de re cumulatiùs infra. Optanda nobis esset gemma illa, Eumetris appellata, apud Bactros nascens, silici persimilis, quæ capiti supposita, vt autor est Plinius, nocturna visa ad oraculi similitudinem reddit. Non enim satis capio, quonam pacto fortuitus ille phantasmatum concursus à prædictis cau-

Eumetris gemma vera somnia ostendens.
Plin. lib. 37. cap. 11.
Card. lib. 1. cap. 9.

ſis excitatus, natura ſua in huiuſcemodi futurorum contingentium notitiam nos deducere poſſit. Cardanus iactat ſe ſe illam gemmam habuiſſe, quę læta ſibi ſomnia frequenter oſtenderit: ego autem id tum credam, cùm expertus fuero. Interim Homero aſſentior, qui naturalium ſomniorum quædam vera, quædam falſa eſſe perhibuit: his eburneam, illis corneam portam aſſignauit, fortaſſe quia cornu arte perlucidum reddi poteſt, itaut per illud res commodè videantur, ebur non item. Somnia verò diuina, quæ bonorum Angelorum miniſterio nobis ſuggeruntur, dummodo diuina eſſe conſtet, non ſolùm obſeruare licet, ſed expedit. Ideo enim à Deo mittuntur, vt iis nos moneat, doceat, à malo auocet, atque ad bonum alliciat. Horum autem interpretatio non omnibus conceſſa eſt, ſed iis tā-

Duæ portæ Somno adſcriptæ.

Homer. 19. Odyſſ. Virg. 6. Aeneid. explicationē lege apud Macrob. libr. 1. de ſomn. Scip.

Somnia diuina diligenter obſeruanda.

Somniorū diuinorum interpretes quinā ſint.

tùm, qui diuino ſpiritu afflati ſunt: Deus enim ipſé eſt, qui myſteria detegit. Plenæ ſunt ſacrę literæ Somniorum, quæ hominibus variis diuinitùs immiſſa ſunt, vt Abrahæ, Abimelech, Iacobo, Laban, Ioſepho, Pharaoni, Salomoni, Nabuchodonoſor, Danieli, Mardochęo, Iudæ Machabæo, Sancto Ioſepho, Magis, vxori Pilati, & D. Paulo, in quibus arcana multa, atque myſteria continentur. Non eſt autem curioſè quærenda ſomniorum diſtinctio, quoniam ſi à Deo immiſſa ſunt, Deus etiam hominem certiorem reddit. Si quæras, cur dormientes potiùs, quàm vigilantes edoceat? Reſpondeo, quia in ſomno vacuus, & liber animus eſt, & ad intelligendum promptior: nihil enim tunc anxiè diſquirit, ſed quæ cælitùs data ſunt, placidè recipit. Vt hinc intelligamus, præter natura-

Sóniorum diuinorum exempla varia.

Perer. de ſom obſeru. q. 1.

Dan. cap. 2.

Cur Deus myſteria dormientibus indicet.

Hip. lib. de inſomn.

Nota hoc diligenter.

lem ſcientiam, quę ſenſibus opem ferentibus, magno temporis decurſu acquiritur, dari etiam ſcientiam ſupernaturalem, quæ citra ſenſuum adminicula, ſolo diuinæ bonitatis affluxu momento comparatur. Quot enim Adam in ſopore illo à Deo didicit? Quot Salomon, quot Prophetę ab eodem per quietem receperunt? Ariſtoteles naturalibus rebus totus addictus, arbitratus eſt, Somniorum diuinationem à legibus introductam eſſe, quò faciliùs earum obſeruantia populis ſuaderetur; oſtendendo ſcilicet, ea, quæ in ſomnio videntur, à Deo, ſuperiſque mentibus immitti. Abſurdũ tamen cum Epicuro putàuit, Deum fieri ſomniorum autorẽ: cur enim, inquit, non ſapiẽtibus potiùs, cum quibus maiorem ſimilitudinem habet, quorumque conſuetudine gaudet, quàm fatuis,

Ariſt. argumentum cõtra Somniorum diuinationem.

& imperitis hominibus istiusmodi visa dantur? Efficax fortasse argumentum Gentilibus, quorum Dij Dæmones erant: qui, ne eorum versutia, & prædictionum vanitas à viris doctis deprehenderetur, indoctis, credulis, & superstitioni deditis, simulacha varia per quietem obiiciẽtes, illudebant, vt nunc etiam frequenter facere solent. Nobis autem, qui verum Deum colimus, nihil obest Aristotelis ratio: fatemur enim, diuina somnia vt plurimùm viris doctrina, pietate, & sanctitate præditis, obuenire. Quanquam non negamus, impiis interdum, atque flagitiosis hominibus dari, vt à viris sanctis interpretationem petentes, tandem resipiscant, & Deum agnoscãt. Verùm, quid erit dicendum de Somniis Dæmoniacis? est ne ab illis vlla diuinatio petenda? Absit: diuina enim lege cautum est, ne huiusmodi

Solutio.

Somnia Pharaoni, & Nabuchodonosor à Deo data.

Somniorũ Dæmoniacorum obseruatio perhibita.

di

di sónia obseruentur. *Non augurabimini, neq; obseruabitis somnia.* Id quod certè non de Naturalibus, neque Diuinis, sed de Dæmoniacis intelligendum est; cùm presertim huius generis somnia, vt diuina testatur scriptura, multos in fędos, ac pudendos errores adduxerint. Etenim percallidi Dęmones quicquid naturæ ordine frequenter fit, aut interdum à Deo factum esse piè credimus, id ipsum, vt nos faciliùs decipiant, tentare sæpè non desinunt. Plerunque igitur se somniis immiscent, hominumque animos variis perturbationibus ciēt, vt irâ, libidine, odio, desperatione, & huius generis aliis. Interdum etiam occultarum, futurarumque rerum significatione deludunt, obscurisq; somniis, quæ in vtramque partē deflecti possunt, dormientium mentes perturbant. Notum illis est, quod ipsimet facturi sunt, quodque etiam ex

Leuit. 19.

Ecclesiast. 34.

Dæmonum astus, & illusiones per somnia. *Greg. lib. 4. Dial. cap. 48.*

Dæmones in somniis res occultas indicare possunt, futura contingentia nequaquam.

naturalibus caussis oriri necessariò debet: notæ sunt etiam res multæ, quę sensus nostros, & aciem intellectus effugiunt. Indicare hæc, (nisi Deus vetet) variorum simulachrorum obiectu, per quietem hominibus possunt: quæ verò contingenter futura sunt, quorumque certa cognitio solius Dei propria est, nunciare nullo modo possunt. Hinc orti sunt Gentilium errores, qui cùm istiusmodi somnia diligenter obseruarent, & casu quandoque in veritatem inciderent, ea ipsa tanquam cælitus missa crediderunt, Dæmonesque (qui ipsorum erat scopus) tanquam diuina numina coluerunt. Scribit Iamblicus, in templo Æsculapij, quod in Epidauro est, somnia ægrotos captare solitos, quibus bonam valetudinem à Diis ostensam, coniectarent. Et Pausanias ait, Amphiaraum optimum somniorum in-

Gentilium error de somn. obseru. vnde ortus.

Iamblicus lib. de Myst.

Pausanias lib. 1.

terpretem extitisse: ad cuius oraculum qui accedebant, sacrificiis primùm purgabantur, mox mactati arietis pellem substernebant, atque ita dormientes somniorum significationes accipiebant. Ad quod Virgilius alludens, sic cecinit,

Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit. Virg lib.7. Aeneid.

Ex hoc somniorum genere puto ea omnia ferè esse, quæ Valerius Maximus, & Hieronymus Cardanus copiosè recensent, ad quos adi si lubet: nolo enim in aliorum dictis referendis nimius esse. Multa ibi reperies admiratione digna, quæque captum ingenij nostri excedere videantur. Valerius Max. lib. 1. cap. 7. Cardan. lib. 4. de Somn.

Ideò Lucullus, qui magnam iis fidē habebat, dicere consueuerat, nil certiùs, nil credi dignius, quàm quod per somnium prænunciatum fuerit. Plut. in vita Luculli.

Nimia hæc credulitas, quæ in multorum mentes iam diu irrepsit, conie- Somniorū disciplinæ origo.

ctationem illam ex somniis peperit, quam Græci ὀνειροπολίαν appellant, quamque scelesti quidam, & impij homines, quos sibi Dæmones, tanquam suarum fallaciarum, atque præstigiarum ministros elegerunt, ad artem reuocare conati sunt. Statuũt Somniorum disciplinam in genere coniecturalium, vt Medicinam, Agriculturam, & Nauigandi artem; eamque omnibus diuinationibus preferunt, quia de omnibus diuinare docet. Quò autem faciliùs pestem hanc, atque perniciem disseminarent, tanquam præcipuum artis fundamentum sumpserunt, immissam esse à Diis immortalibus per somnia futurorum cognitionem, & rationalem animam nescio quid diuinitatis habere. Ideò callidi nebulones dixerunt, dari certam somniorum artem, & coniectores prudentes, sed quosdam etiam vanos, & falsos,

Somniorũ disciplina coniecturalis.

Cardanus lib. 1 de Somn. cap. 1.

qui sine arte prædicunt. Ac propterea vt solis Medicis mederi, & legisperitis iudicare, & sacerdotibus diuina tractare; ita solis sapientibus somnia interpretari licet: ne res alioqui laudatissima ludibrio sit, si ab omnibus nullo delectu tractetur, quemadmodum Medicis, & Astrologis accidit. Hinc astutè aiunt, Mosem non omnium somniorum vsum, sed vulgarem tantùm, tanquam periculosum interdixisse. Afferunt in testimonium libros antiquorum, præsertim Chaldæorum, Ægyptiorum, Indorum, quasi magnæ, ac reconditæ scientiæ libros: speciatim verò libellos quosdam, Abrahæ, Salomoni, & Danieli falsò adscriptos. Non defuerunt autem, qui verè de somniis commentarios ediderint, vt Chrysippus, Antipater, Dionysius Heracleotes, Nicephorus,

Libri de somniis adulterini.

Autores præcipui, qui verè de Somniis commentarios ediderunt.

Salomon Iudæus, non ille Rex, ſed longè poſterior, qui fortaſſe Clauiculam compoſuit, Sciruachan Indus, Syneſius, Apomaſar Arabs, Nicoſtratus Epheſius, Panaſus Halicarnaſeus, Artemones Mileſius, Phœbus Antiochenus, Artemidorus Daldianus, Iunianus Maius, atque ex recentioribus Conradus Vuimpina, & Hieronymus Cardanus.

Artemidorus delirus ſenex.

Artemidorus, quem Martinus Delrio delirum ſenem appellat, gloriatur, ſe libros omnes, ad ſomnia pertinentes, legiſſe, multis in locis fuiſſe, & vera quamplurima ex ſomniis vaticinatum eſſe. Scripſit de Somniorum interpretatione libros quinque, ſed ſine vlla arte, vt Cardanus ait: qui poſtea rem totam quatuor libris ſatis quidem prolixè, atque inaniter complexus eſt. Quot ineptias ambo docuerint, puto iis omnibus manifeſtum eſſe, qui libros illos perlege-

Cardanus prolixus, & inanis Autor.

runt. Afferam ego paucis totius rei summam, vt quàm vana, & superstitionis plena eorum doctrina sit, ex iis ipsis intelligere possis. Somnia primùm in theorematica, & allegorica diuidunt. Theorematica illa sunt, quæ suæ visioni respondent: vt cùm nauigans naufragium somniat, & naufragio perit: aut cùm quis somnians, se ab aliquo vulnus, vel pecuniam accepturum, & manè accepit. Allegorica verò appellant ea, quibus animæ obscurum quippiam ostenditur, adeò ut ex vna re alterius significatio eliciatur. Afferam exemplum ex Cicerone. Ad Coniectorem detulit quidam, somniasse se, ouum ex lecti sui cubicularis fascia pendere. Respondit is, infossum thesaurum sub lecto latêre. Fodit, auri aliquantulum inuenit, idque argento circundatum. Coniectori misit de argento quantum est visum. Tũ

Somnia theorematica, & allegorica.

Artemid. lib. 1. cap. 2.

Cicero lib. 2. de Diuin.

Somniorũ allegorico-rum diuisio.

ille, Nihil ne, inquit, de vitello? Allegorica ſubdiuidunt in propria, quibus aliquis ſibi ipſi agere, aut pati videtur, & aliena, quæ aliorum operationes repræſentant. Horum rurſus quędam communia, ſeu publica dicunt, quibus nimirum aliquid in foro, in platea, vel in templo fieri videtur: quædam verò mundana, quæ res aliquas exprimunt vel ad mundum, vel ad partes eius pręcipuas, cuiuſmodi ſunt cælum, & quatuor elementa, pertinentes. Duplex deinde huiuſce prædictionis fundamentum ſtatuunt; videlicet experientiam, & proportionem quandam ſimilitudinis rei per ſomnium viſæ ad euentum. Experientiam vocant, ſi plures, idem ſomniantes, in eandem fortunam inciderint. Proportionem verò ſimilitudinis ex variis rebus eliciunt, quemadmodum ex ſomniis ab eiſdem

Somniorũ diſciplinæ fundamentum duplex

propositis coniicere licet. Vidit quidam montem in se ruentem, Depressionem id significare aiunt: mons enim magna res est, magna sunt Magistratus, & viri potentes; ruunt qui cadunt, qui succumbunt, qui iniuriam patiuntur, qui dignitate excidunt. Somniauit alius, cæcum se factum esse: filios amisit, nam oculi, inquiunt, filios significant. Vidit Cardanus per quietem stellam cadentem in atrium suum, & statim extinctam: declarabat id Principis gratiam, inquit, sed parum duraturam. Obseruant igitur in suis præsagiis huiuscemodi proportiones, quò artem faciliùs vulgaribus hominibus persuadeant. Caput docent Regem, patremque familias significare, capillos tegulas domus, & decorem, brachia fratres, pedes seruos, innumerasque afferunt singularum rerum significationes, quas

Cardanus lib. 1. cap. 15.

Artemid. lib. 1. cap. 2.

Cardan. lib. 4 cap. 4.

scribere piget. Addunt præterea, ad veritatem somniorum cognoscendam esse somniantis naturam, ætatem, actiones, mores, consuetudinem, corporis habitum, anni constitutionem, somnij modum, causam, & horam. Namque somnia, iisdem autoribus, ante Solis ortum futura, in ortu præsentia, post ortum præterita indicant. Ridiculum autem est id, quod de diebus Natiuitatis Domini, & Annunciationis B. Virginis scribunt: aiunt enim, ex somniis, quæ hisce diebus accidunt, res magnas, admirandas, & stabiles prædici solere, quia nimirum festa hæc stabilia sunt. Secus verò, si somnia fiant sub festis mobilibus: nam illa quidem admiranda portendunt, sed tamen quæ variis mutationibus sint obnoxia. Regula est apud nonnullos ferè vniuersalis, somnia ad contrarium sensum interpretari: ideò,

Idem lib. 31. cap. 8.

Regula vniuersalis somnia interpretandi.

inquiunt, si somnians ridebis, angor te premet; sed si fleas, repleberis tunc gaudiis. Tradiderunt alij modum interpretandi faciliorem, sed tamen qui ipsamet leuitate sit leuior, quique vix citra cachinnum exprimi possit. Cùm manè, inquiunt, experrectus es, psalterium aperi, & prima litera, quam in folii summitate reperies, quid tibi euenturum sit, statim ostendes. A. dilectionem significat. B. potestatem in bello. C. & D. mœrorem, & mortem. E. & F. progeniem nobilem. G. casum vitiosum. H. amorem mulierum. I. bonam vitam. K. stultitiam, & iucunditatem, cæterisque literis suam cuique significationem attribuunt. Hinc monuit Synesius, vt quisque sibi ex iis, quæ somniat, diuinandi artem cõficiat: nullus enim melior esse potest somniorum coniector, vt Cardanus ait, quàm ipsemet, si artem nouerit

Modus alius interpret. facilior.

Lege Barthol. Cocle. in Introd. ad Physiog.

Synesii monitum.

diuinandi. Nimius essem, si reliquas ineptias recenserem. Id velim tibi persuadeas, huius generis somnia, quæ artificiosa dicuntur, mera esse circulatorum commenta, nec ad vllam disciplinam propriè pertinere. Medici, Agricolę, & Nautæ multa quidem coniectura assequuntur, quoniam eorum cognitio ab humoribus, ab humani corporis partibus, à terræ qualitatibus, à sideribus, & vẽtis originẽ ducit. Hæc verò somniorum disciplina à simulachris, & idolis, in memoria temerè coaceruatis, quæ nullam habent significandi, nec extrinsecùs agendi vim; sua primordia sumit. Fateor humanam animam cuiusdam quasi diuinitatis participem esse, & quæ ventura sunt, Deum aliquando per quietem hominibus indicare: nego tamen, vllam esse artem, qua immissas à Deo visiones naturaliter interpretari possimus.

Somnia artificiosa ad nullam pertinent disciplinā, sed pura sunt Circulatorum commenta.

Nulla est humana ars, quæ diuinas visiones interpretari doceat.

Hinc somniorum coniectores omnes, non secus ac Geomantas, Pyromantas, Augures, aliosque eiusdem farinæ artifices, fatuos, & amẽtes existimo, quippe qui ab inconstãtibus, & breuè transeuntibus rebus diuinãdi rationem accipiunt. Miror, cur nõ etiam ex animalibus illis, & spectris variis, quæ in nubibus frequenter effingimus, artem aliquam diuinandi confecerint. Hos ipsos Moses, tanquam fraudulentos, impios, & cum Dæmonibus societatem habentes, reprobauit, hos Ecclesia iure optimo condemnauit. Somnia illa, quę theorematica dicunt, si quandoque vera sunt, id casu accidit, non vi somnij: ego enim haud semel obseruaui, me manè in eum ipsum hominem incidisse, quem nocte somniaueram: sed sæpè etiam non incidisse: Allegorica verò, siue publica, siue priuata, siue alterius

Somnia theorematica, casu aliquando vera sunt, allegorica verò prorsus inania.

cuiuſuis ſpeciei fuerint, pueriles iocos, aut aniles fabulas exiſtimo, tantùm abeſt, vt veri quippiam indicẽt, quod arte ab interpretibus deprehendatur. At res, inquiunt, experientiâ comprobatur. Mulieribus fortaſſe, & credulis hominibus, ad artem extollendam, hoc dicent, non certè cordatis, & ſapientibus. Tradunt, malum eſſe omen, ſi quis columbas viderit. Ego identidem per ſomnum columbas vidi, nec mali quicquam mihi vnquam accidit. Dicunt etiam, viſum cadauer grauem necem indicare. Familiare eſt mihi ſomnium hoc, & ſemper comperi falſum. Sexcenta addere poſſem ſomniorum exempla, quibus cùm artis, tùm artificum falſitatem, & leuitatem oſtenderem: ſed valdè piget, in re tàm futili tantum temporis conterere. Conſideremus nunc proportionem illam ſimilitudinis

Fundamẽtũ diſciplinæ Somniorũ ab experiẽtia ſumptũ deſtruitur.

Proportionem ſimilitudinis nihil ad ſomniorum veritatem efficere.

rei obiectæ ad euentum, videamusque, num in ea sit vlla vis, qua futurum effectum aut præmonstrare, aut producere naturaliter queat? Caput Regem, & patremfamilias significare aiunt, oculos filios, brachia fratres, pedes seruos. Rhetores fortasse hanc analogiam admitterent, tanquam eam, qua in orationibus satis lepidè vtuntur. Philosophi verò, qui intimas naturæ vires perscrutantur, eam omninò negligerent; cùm istarum partium nomina nihil ex rei natura, sed cuncta ex instituto significent. Cur enim pedes, qui totum animal sustinent, non potiùs dominum, quã seruos designant? Cur Regem magis caput, quàm cor? Pendent hæc omnia ex hominum arbitrio, non ex natura; quemadmodum etiam Geomanticæ figuræ, & Chiromantici characteres. Quanam igitur ratione, dum quis cęcum factum se

Somnia nõ possunt esse causæ rerũ futurarum.

esse somniat, filiorum mortem expectare debet? An somnium istud, ceu qualitas quędam noxia, vim habet filios interficiendi, & citra contactũ in exteriorem materiam agendi? Si tanta est eius vis, cur nõ statim somniantem ipsum interimit? Non est, inquiunt, causa, sed signum. Inauditum profectò diuinandi genus; ex signis ergo, in patre repertis, filiorum mortem præsagire licebit? Naturalia signa semper habent causas coniunctas, earumque tanquam partus quidam existunt. Cur enim matutinus rubor in cælo aquam denunciat? Quia indicat, aërem plenum esse vaporibus, ex quibus, in nubes coactis, pluuia gignitur. Medici ex facie, oculis, pulsu, vrina, variisque accidentibus imminentem mortem cognoscunt. Quid ita? Quia natiui caloris extinctionem, viriumque defectum significant, vnde oritur

Somnia nõ possunt esse naturalia signa rerum futurarum.

tur mors. Somnia verò indicia quidem esse possunt illarum causarum, à quibus proficiscuntur; futuros autem euentus, ad quos nullam omninò rationem habent, vt mortem patris, fratrum, filiorum, vxoris infirmitatem, naufragium, thesauri inuentionem, dignitatis adeptionem, & id genus alios, significare certè non possunt. Somnia igitur illa, de quibus modò disserimus, eorum, quæ ventura sunt, neque causæ, neque naturalia signa dicuntur; sed meræ nugæ, impiorumque hominum imposturæ; & si quæ interdum significant, hoc est ex instituto, & Dæmonum pactione, vt explicatum est ante. Reliqua, quæ Coniectores isti ad artem confirmandam somniarunt, tanquam ex se falsa, & indigna, quæ recenseantur, lubens, & volens omitto: iam enim artificiosorum somniorum fundamenta præcipua

me satis arbitror demolitum esse. Vale, ex Mandriola, Patauino suburbio, IX. Kal. Nouembris. MDCXIX.

Flauio Quærengo, Canonico Patauino.

EPISTOLA XI.

De Oraculis.

SI apud me Oraculi nomen quicquam dignitatis haberet, te ipsum potiùs, Quærenge eruditissime, Oraculum appellarem: qui omnia velut ex oraculo dicis, cui nodus insolubilis null⁹ est; à quo magna, prudentiæque plena consilia proficiscuntur. Non erat certè, cur ex me Oraculorum vim tanto verborum apparatu sciscitareris, mihique doctissimi Panegyrici dono quasi litares. Id ipsum ex te longè meliùs, atq; commodiùs sciuisses, si rem paululum meditatus esses, celerisque inge-

nij tui habenas aliquantulū remisisses. Superioribus diebus cùm essem Patauij apud Octauium Liuellum, virum, vt scis, & doctissimum, & vtriusque nostrum amantissimum, insperāti mihi cecidit, vt in sermonem de Oraculis, atque Sibyllis delaberer. Sermo vtrinque benè longus fuit, quemadmodum ex eo te arbitror intelligere potuisse. Quæ mihi exciderint, libēter hac epistolā repetam, &, vt spero, non citra compendium, si fors tulerit, vt limato, politoque iudicio tuo aliqua saltem ex parte respondeat. Oraculum, de quo nunc ad te scribere institui, non est nocturnū somnium, quo res aliqua nobis denunciatur: (id ipsum enim Oraculi nomine quandoque nuncupari solet) sed, vt Ciceroni placuit, est Deorū respōsū, siue oratio. Credidit nāq; superstitiosa Antiquitas, è specubus quibusdam, atq; cauernis, instinctu, Oraculum. quid. Cic in Top.

afflatuque diuino Oracula fundi. Et Græcia potiſsimùm inter cæteras gẽtes ad horum venerationem procliuis fuit: quippe quæ, iis inconſultis, nihil decernere, aut moliri conſueuerat. Hinc apud ipſos Oracula varia, vt Iouis Dodonæi, Ammonis, Trophonij, Clarij, & alia complura. In ſacris literis Oraculum pro Templi parte ſecretiore accipitur, quæ & propitiatorium appellatur: pro conſulente verò, & vaticinante vnà cum cæteris diuinationibus exploditur. Ex Philoſophis Oracula Platonici maximè coluerunt. Epicurei, Cynici, & Peripatetici omninò ſpreuerunt. Ariſtoteles Oraculorum aliquando meminit, non tamen vt quippiam ex ſe promens, ſed vt aliorum dicta recenſens. Inter omnes id conuenit, famoſas quaſdam olim ſpeluncas fuiſſe, Diis gentium conſecratas: vbi à certis hominibus, at-

Græcia ad Oraculorũ venerationem procliuis.

Cic. de diuin.

Oracula varia.

Oraculum in ſacris literis.

Exo. 25.
Leu. 20.
Deut. 18.

Philoſophorum de Oraculis opin diuerſæ.

Ariſt. 3. de Hiſt animal. cap 20. & 7. Pol. cap. 16.

Oraculorũ ſpecus.

que etiam mulieribus furore inflammatis, ac mente permotis, vel ab æneis, ligneis, aut marmoreis simulachris obscura, perplexaque Oracula, nunc soluta, nunc astricta numeris oratione reddebantur. Putabãt stulti, ac inepti homines, loca illa sedes, & habitacula esse Deorum; ac propterea scire aliquid cupientes, peractis primùm sacris, ac sceleribus expiatis, incredibili cum reuerentia Oracula adibant: &, ne gratis insanire viderentur, magna, opimáque munera eisdem offerebant. Post longam autem solemnium seriem, quã Hieronymus Cardanus in Trophonij antro obseruasse se scribit, cùm ab Idolis, tùm à Sacerdotibus, vel Præsidibus, qui ibi vaticinabantur, responsa accipiebant, sed eiusmodi, vt pro eorum interpretatione alterius Oraculi opus desideraretur. Trita sunt hæc apud Historicos, vt ea re-

Plut. lib de Pyth. Orac. & lib. de Isi. & Osir. Calius Calcagn. lib. de Orac.

Cardan. lib. 19. de subt.

Strabo lib. 9. Geogr. Pausanias lib. 9. rer. Græc.

censere, sit operam ludere. Maiora moliamur, & Oraculorum causam, de qua tanta est inter viros doctos controuersia, omni contentione animi perscrutemur. Cumque Oracula duplicia sint, alia, quæ ex terrę cauernis prodeunt, alia verò quæ ab Idolis, & simulachris redduntur; ne quid erroris contingat in verbo, de vtrisque singillatim differendum est. Et vt à prioribus exordiar, vulgaris opinio fuit, Oraculorum eorum, quæ ex terræ visceribus funduntur, autorem præcipuum Deum esse; hominumque mentes in abditis illis, obscurisque locis, ab aliarum rerum contemplatione remotas, furore quodam diuino inflammari, atque ad res futuras præsagiendas aptas, idoneasque reddi. Quæ sententia perbellè reiicitur à Plutarcho, qui ait, stultum, & puerile esse opinari, Deum ipsum in antris illis, ser-

Oracula duplicis generis.

Vulgaris opin. de Orac. causa.

Cōfutatio. *Lege Plut. li de Orac. def.*

pentum potiùs, quàm numinum habitationi destinatis, vatum corpora quodammodo ingredi, & illorum ore, ceu instrumento, ad loquendum vti. Et Cicero, quasi admiratione obstupefactus, Quid habet, inquit, furor iste, quem diuinum vocant, vt quæ sapiens non videat, ea videat insanus; & is, qui humanos sensus amiserat, diuinos assecutus sit? Profectò ipsamet oraculorum responsa, semper ambigua, quandoque inepta, & sępissimè falsa, apertè indicant, furorem illum ab aliis omnibus, præterquam ab summo, præpotentique Deo proficisci. Ideò Platonici nonnulli, Oraculorum causam paulò diligentiùs considerantes, non à Deo, sed à Dæmonibus exhiberi Oracula tradiderunt. Quanquam de eorum gradibus, & ordine inter se discordes sunt: quidam enim supremis, ac sapientioribus, alij

Cic. 2. de Diu.

Platonicorum quorundam opinio. *Vide Iambl. l. b. de myst. cap. 21. & 26 & Porph. lib. de Dæmon.*

verò infimis tantùm, qui subdoli, ac versatiles sunt, vaticinandi vim, & facultatem adscripserunt. At stolidum est, ait Plutarchus, admirabiles omnes effectus, & humani ingenij captum paululum excedentes, Dæmonibus statim addicere; cùm præsertim naturales adsunt causæ, ex quibus iidem elici nullo negotio possunt. Hinc Pomponatius, traiectionum cælestium diligentissimus obseruator, & cultor, eâ potissimùm ratione quosdam in antris vaticinari perhibuit, quia talem vim à corporibus cælestibus, eorumque motricibus mentibus acceperunt. Huius autem rei argumentum præcipuum inde sumpsit, quòd Astrologi, eorum natalitia sidera inspicientes, in Vates, & Prophetas illos euasuros, ex iisdem sæpè prænunciant. Miror sanè, Pomponatium, Philosophum alioquin eruditum, corporibus cælestibus tá-

Confutatio.

Opinio Petri Pompon. lib. de Incant. cap. 10.

Cõfutatio.

Lege Epistolas lib. 4. huius.

tùm tribuisse, vt vim etiam habere crediderit Vates procreandi. An non ex Philosophorum decreto, eorum facultas vniuersalis est, speciebus gignendis, & conseruandis tantummodo designata? Quid igitur illis cum priuatis hominibus? Fortasse beneuolo aliquo aspectu illis nascẽtibus prȩstò erant? At Astrologorum commentum hoc est, non minùs vanum, quàm sint eorum prȩdictiones: quibus quantum fidei præstandum sit, ex iis, quȩ aliâs vicissim disseruimus, iam tibi satis arbitror exploratum. Non defuerunt, qui vaticinandi vim in atram bilem, seu melancholicum humorem retulerint: eâ potissimùm ratione ducti, quia cùm melancholici suapte natura ingeniosi sint, quò magis nigra bilis in eisdem redundat, eò perspicaciores euadunt, atque interdum acri hoc vapore stimulati incredibi-

Peripateticorum multorũ opin. *Lege Tho. Gian. lib. 2 de Dæmon. c. 5. & Arist. 30. sect. probl. 1. & lib. de Physiogn.*

les operationes edunt. Non ergo mirum, inquiunt, si, ob adauctam in antris melancholiam, istorum excitata ingenia, quasi è propriis finibus egressa, ita supra suas vires eleuentur, vt non solùm ea intelligant, quæ nunquam didicerunt, sed quæ futura etiam sunt, multò antè præsentiant. Scribit Petrus Aponensis, mulierem quandam Patauij sua tempestate illiteratissimam fuisse, quæ cùm melancholiâ laboraret, Latino sermone quàm decentissimè loqueretur: atra autem bile purgata, nullum amplius verbum Latini sermonis protulisse, immò ne nouisse quidem. Et Pomponatius narrat, vxorem cuiusdam sutoris Mantuæ extitisse, quæ eodem morbo vexata, linguis variis animi sui conceptiones exprimebat, cùm tamen vix vrbe egressa esset. Pythiam quoque tradidit Plato, cùm ne legere quidem

Pet. Apon. in com. 30. sect. probl. 1.

Pompon. lib. de incant. c. 10.

Plato in Epinom. & Mennone.

aliena sciret, hexametro carmine multa dixisse, vaticinatamque esse: nulla re alia, dicerēt isti, preterquam furore melancholico incitatam. Vt enim stirpes quædam nullum ex se odorem diffundunt, nec aliquid suaueolentiæ expirant, nisi subinde cōmoueas, manuque demulceas; sic nō proferunt se ingenitæ animi facultates, ac vires, nisi excitentur, atque vt aurum in cote, lapidéque Lydio, explorentur. Hîc velim, Querenge, vt ingenij tui aciem paulisper exacuas, & eâ, qua soles, ratiocinandi subtilitate, rem tanti ponderis mecum dispicias. Putasne, vilem hanc humani corporis fæcem, tot, tātisque viribus preditam esse, vt breuissimo temporis spatio id prestare possit, quod ars, imitatio, & exercitatio vix longo interuallo efficiūt? Fateor ego quidē, atratum illum humorem ingenia alioquin exhilarata contrahere, ad res

Leuin. Lemnn. lib. 2. de occul. nat. mir. cap. 2.

Confutatio huius opinionis.

difficiles intelligendas promptiora reddere, & quasi viribus aucta ad ardua quæcunque opera promouere; ita tamen vt propriæ naturæ limites non transcendant. Succinum, manibus contrectatum, & leui quodam calore, ceu instrumento excitatum, festucas quidem, paleas, aliaque venti ludibria allicit; ferrum non item. Quid ita? Quia non agit vltra suas vires: succinum enim est, non magnes. An illud poterit instrumentum, quod nequit principale agens? Fac igitur, Philosophum aliquem, aut Oratorem, aut Poëtam atra bile tentari, ita vt vapores affatim cerebrum petant; si dixerint Peripatetici, quibus hæc opinio passim adscribitur, Philosophum de rebus magnis, ac variis acriùs disputare, Oratorem pleniùs, atque ornatiùs loqui, Poëtam promptiùs, & alacriùs carmina texere, dabo libenter: hacte-

Nihil agit vltra suas vires.

nus enim melancholicus humor extra illos cancellos non egreditur, quos ei natura circundedit. Asserere autem, hunc ipsum humorem quandoque in causa esse, cur rudis, & imperitus homo profundè philosophetur; cur rusticus, qui vix loqui didicit, variis linguis eloquatur; cur mulier, artis poeticæ prorsus ignara, pentametro, aut hexametro carmine vaticinetur: nescio, quantum philosophicæ grauitati conueniat. Illud memini me ex Peripatetica schola didicisse, nullius rei humanum animum ingenitam notionem habere, sed esse initiò tanquam nudam tabellam, in qua nihil descriptum sit, omnem deinceps cognitionem à sensibus hausturum. Poterunt igitur spectra omnia, quæ iam in memoria impressa sunt, atri humoris fuligine concitari, & intellectum ad varia intelligenda promouere: noua-

Omnis nostra cognitio ortum ducit à sensu.

Arist. 1. post 3. de Ani. & lib. de sens. & sens.

rum autem rerum intellectiones, insciis sensibus, solo fuliginis impetu suscitari, vt à ratione ipsa, ita à recto philosophandi genere omninò arbitror abhorrere. Ecquis obsecro desipere non optet, vt sapiat, si tanta est huius humoris vis? Nolo pluribus hanc opinionem incessere: vtrum Philosophorum, an insanientium potius esse videatur, tuum erit iudicare. Audi nunc aliorum sententiam, qui ex Lyceo in Academiam profecti, præcipuam Oraculorum causam animę Mundi spiritum esse dixerunt. Etenim cum Platone, Mundum æternum animal, omnia in se animalium genera, & species complectens, præterea beatum, omnia videns, omnia audiens, rationali animâ, diuinaque mente præditum statuerunt. A Mundi autem anima phantasticum quendam, seu animalem spiri-

Opinio Leonici Thomæi in Trophonio.

tum oriri dixerunt, qui per omnia permeans, cuncta tuetur, & fouet. Dumque terrę cauernas, & adyta loca blando calore afficit, vapores quosdam, & halitus inde elicit, qui si in alicuius cerebrum intrudantur, dummodo ne temperies aliqua obsistat, furorem primùm, mox diuinationem excitant. Non enim absurdum putant, humanum animum, qui ab omni temporum æternitate vixerit, & cum innumerabilibus animis versatus sit, omniaque insuper, quę in rerum natura sunt, iampridem nouerit, signis quibusdam consequentia declarantibus, futuros euentus præsentire posse. Porrò terrestres illas exhalationes non proximè animum, sed phantasticum spiritum afficere aiunt: in quem posteà, tanquam in speculum animus

Nostrum scire Platonicis est quoddam reminisci.

De spiritu phantastico

Lege Synes. lib. de insomn.

inſpiciens, ratione cuiuſdam affinitatis, & cognationis, variarum inde rerum cognitiones haurit. Hoc eſt, inquiunt, illud naturale diuinationis genus, quod furorem, & inſaniam veteres appellarunt, cùm ſcilicet animorum ius, atque poteſtas ſine ratione, & ſcientia, motu ipſi ſuo ſoluto, & libero concitari, & futura prædicere videntur. Hæc ſententia iis fortaſſe placebit, qui Platonicorum doctrinam magnifaciunt. Mihi verò, vt ingenuè fatear, pulchra quidẽ, & ingenioſa videtur, ſed tamen quæ ab erudito aliquo viro ornatis verbis explicata, audientium tantummodo aures demulcere, non etiam intellectui ſatisfacere poſſit. Haberem aliquid, quod contra eam ſcriberem, ſed inermem inuadere non decet; nec tempus conterendum in ea ſententia expugnanda, quę omni prorſus eſt rationum munimine deſtituta.

Cic. lib. 1 de Diu.

Sententia hæc tanquã nullo fundamento innixa, reiicitur.

ſtituta. Appellant Mundum æternũ animal, beatum, ratione atque diuinitate præditum: æternum item humanum animum, omnia ſcientem, & diuinandi vires ſecum afferentem, quem peculiaris quædam, proportionataque aëris, & ſpiritus animæ Mundi temperies ad diſſerendum, & diuinandum excitet. Nullam autem iſtarum rerum rationem adducunt, ac ſi communes quædam eſſent animi conceptiones: propterea ſi omnia hæc ſpontè ab ipſis efficta, & à veritate aliena eſſe dixerimus, eorum opinio ſtatim eneruata iacebit. Alij denique, partim Platonici, partim Peripatetici non ab vna, ſimplicique re pendere Oracula ſtatuerunt; ſed eorum cauſam miſtum quoddam eſſe ex halitu terreſtri, ex facultate cæleſti, ex vaticinantis, ſeu conſulentis temperatione dixerunt. Hinc Apollini, & Terræ commune Oracu-

Opinio Plut. lib de Orac. def. Sirenii lib. 9. de Fato c. 6. & ſeq. & Cardani lib. 19 de re. var. cap. 68.

lum veteres adſcripſere; arbitrati, Solem terræ affectionem illam ingenerare, vt ab ea vapores quidam exhalent, qui elati, atque in corpus benè affectum admiſſi, vim admirabilem animis impertiant, qua ipſi, iam à natura edocti, ad futurorum diuinationem excitentur. Neque verò à tepore tantùm cæleſti agente, ſoloque terreno teporem hunc recipiente, ſuſcitari Oracula crediderunt: ſed præterea ſympathiam quandam inter Vatem, & halitum neceſſariam eſſe putarunt, qua deficiente, aut antipathia oborta, enecari, & ſtrangulari Vatem periculum ſit. Non enim omnium mentes, inquiunt, diuino illo halitu æquè concitari, inflammarive poſſe, neque corporis cuiuſque habitum ingruentis ſpiritus vim facilè ſuſtinere. Addiderunt etiam præparationes quaſdam, & expiationes, conſulenti

Sympathia neceſſaria inter Vatē, & halitum.

Lege Pauſan. lib. 9.

necessarias, priusquam Oraculum ingrediatur: vt inedias, ablutiones, vnctiones, aquarum quarundam epotationes, noua quædam vestimenta, & id genus alia, quę apud Pausaniam legere tibi possibile est. Ideo referunt, satellitem quendam Demetrij, qui, spreto numinis cultu, expilandi tantummodo templi causa, ad Oraculum accesserat, repentina morte sublatum esse. Porrò Solem, & astra reliqua, traiectionibus variis, facultatem illam in terræ cauernis imprimere posse, inde eliciunt, quòd & in aërem, & in aquam, pro varia eorum constitutione, diuersi generis affectiones inducunt. Namque in aëre, cælestium corporum vi, omnes meteorologicæ impressiones ex variis terræ halitibus generantur, immò etiam interdum noxia, & pestifera qualitas excitatur.

No. de Satellite Demetrij.

Variæ aëris affectiones, à cælestibus corporibus ortæ.

In aqua à naturalium rerum ſcrutatoribus proprietates admirabiles, indidem ortæ deprehenduntur. Quorundam enim fontium aquæ ſunt, quæ vim habent tertianas febres curandi, & calculos expellendi: aliæ fœcunditatem, ſterilitatem, memoriam, & obliuionem inducendi: aliæ in gypſum viſcera, & quodcunque tetigerint, in lapides conuertendi. Aliæ verò aliis facultatibus præditæ, vt omnes nunc recenſere ſuperuacaneum omnino ſit. Sed & in terræ viſceribus, præter varia metallorum genera, quæ fumoſæ illius exhalationis tanquam partus quidam exiſtunt, quot vires, quot facultates experimur? Exeunt ab antris quibuſdam fragrantes odores: ab aliis ſaluberrimi halitus, qui leproſos quàm maximè iuuant: ab aliis peſtilentes exhalationes, tremorem, palpitationem, ac denique

Aquarum vis admirabilis.

Lege Senec. lib. 3. nat. q cap. 25. & ep. 12. lib. 3. bonius.

mortem afferentes. Quid mirum igitur, inquiunt, cùm tot, tamque multiplices sint terrarum exhalationes, locaque tàm diuersa, tamque inter se situ suo, ac cæli positura distantia; si ex speluncis aliquibus tales respirationes emanent, quibus animi hominum, ad futurorum prȩsagia propensi, & ad diuinum furorem procliues, magno quodam impetu concitentur, & quasi diuinitus inflammentur? Duobus autem argumentis præcipuis hanc ipsam animorum procliuitatem, ad futura præsagienda, ostendere nituntur. Altero, ex moribundis desumpto, quorum animi, iam penè vinculis soluti, è carceribus tandem discessuri, vires suas sensim exerere incipiunt, & vera frequenter vaticinantur. Altero, ex vini facultate, quod liberaliùs epotum, pro varietate corporei habitus, varios quoque, ac dispares effectus in

Sirenius lib. 9. de Fato. c. 6

Argumenta probantia, habere animum præsagiendi vim.

Arist. 30. sect. parbl. 1.

bibentibus gignit. Hunc enim ad furorem prouocat, illum ad libidinem; hunc lætum efficit, illum tristem; hunc taciturnum; garrulum illum, hunc misericordem, illum barbarum, atque immanem. Hos igitur, aliosque huius generis affectus excitat vini feruor: quod certè non fieret, nisi animus noster ad illos natiuam propensionem haberet. Vt par sit, ex terræ quoque hiatibus certos quosdam vapores interdum exhalare, à quibus humana mens, iamdiu ex se habilis, & accommodata, ad futurorum præsensionem concitetur. Quemadmodum autem multis in locis metalla defecerunt, & amnes nunc exsiccantur, nunc in alium cursum deflectuntur; ita vapores, & exhalationes, vnde Oracula originem ducebant, defecisse penitus, ac vetustate euanuisse, contendunt: vt hinc etiam ad suam sententiam

Cic lib. 2. de Diu. Plut. de orac. def.

roborandam argumentum aliquod ducant. Mista hæc, atque ex diuersorum Autorum placitis collecta sententia, præ se quidem probabilitatem aliquam fert; nonnulla tamen continet, à vera, solidaque Philosophia penitus aliena: quæ refellere operæpretium est, priusquam de Oraculorum caussis quid sentiam, in mediũ afferam. Illud in primis valdè absurdum, & absonũ existimo, humanum animum ingenitam facultatem habere, qua futura præsentiat; cùm, hanc solius Dei prærogatiuam esse, apertis verbis diuina Scriptura testetur. At in animo radij quidã diuinitatis refulgent. Fateor, non tamen animus ipsa diuinitas est. Intelligit quidẽ, contemplatur, prospicit, multarũ rerũ est artifex, mouet, regit, gubernat, atq; ob hanc diuinitatem participatam, idipsum est in paruo mundo, vt ait Philo, quod De⁹ in magno.

Confutatio huius opin.

Nullam habet animus ingenitã diuinandi facultatem, cũ id solius Dei propriũ sit.

Isaia 41. *Ierem.* 10.

Philonis dictum.

Eius tamen cùm agendi, tùm intelligendi vis est limitibus circunscripta; & propterea nec aliquid ex nihilo condere, nec certò futura prædicere potest. An id poterit Animus, quod neque Dęmones, neque Angęli, naturę viribus longè præstantiores, efficere queunt? Cur ergo, inquiunt, moribundi, cur ebrij interdum diuinare dicuntur? De ebriis quæstio facilè soluitur, de moribundis autem difficiliores explicatus habet. Ideo ebrij quandoque diuinant, quia vini vapores magno impetu ad cerebrũ elati, innumeras rerum imagines, inibi latentes, perturbant, & excitant; hincque animus, diuersorum simulachrorum obiectu, ad varia intelligenda incitatur, vt mirandum non sit, si multa loquentes, casu quandoque in veritatem incurrant. Moribundi verò, & animam agentes nonnunquam vaticinantur, quoniam, vt

Cur ebrij quandoque diuinent.

Moribundi cur interdũ vaticinentur.

Ratio prima.

autor est Aristoteles, effectus quidã illis accidit, quem syncopem, & extasim appellare possumus: propterea cùm multæ rerum species eorum facultati fictrici tunc temporis obuersentur, quasi somniantes, in ea, quæ ventura sunt, temerè incidunt. Solẽt etiam postrema verba illorum, qui morti proximi sunt, à consanguineis, & astantibus diligenter custodiri, atque ab eisdem crebris sermonibus, iucundaque recordatione commemorari. Si fortè autem in rem aliquampiam quadrent, quę interiecto temporis interuallo accidat, statim defunctum vaticinatum esse asseuerant, cùm tamen eius verba aliò spectarent. Moribundi prętereа, immutata interdum à Dæmone phantasia, aut occulta detegunt, aut quæ ipsemet Dæmon paulò post facturus est, prædicunt. Tunc enim discessurus à corpore animus visis quamplu-

Lege Arist. lib. de Somn. & vig.

Ratio secunda.

Ratio tertia

rimis agitatur, quibus se Dæmon libenter immiscet, opportunam inde occasionem nactus illam vulgi opinionem corroborandi, posse videlicet vmbras, seu defunctorum animas (id, quod Necromantæ facere se putant) ad abstrusum quippiam intelligendum, ab inferis euocari. Neq; omittendum illud censeo, permissu quandoque Dei, & bonorum Angelorum ministerio fieri, vt in aliquorũ vtilitatem, & commodum, moribũdi, priusquam è vita decedant, aliqua indicent, aut prænũcient. His iam videor sat cõmodè causã aperuisse, cur moribundi aliquando vaticinentur; atq; adeò fundamẽtũ præcipuũ prædictæ opinionis euertisse, quod quidẽ erat, humanum animum ingenitã diuinãdi facultatẽ habere. Sed alterum præterea est, quod à proposita sententia me auocat, nullam scilicet ab eius autoribus satis validam ratio-

Ratio quarta.

Non habet animus ingenitam vim carmina conficiendi.

nem allatam esse, cur Pythia, illiterata mulier, hexametro carmine Oracula reddiderit. Scio, illos terrestri exhalationi, tanquam excitanti caussæ, portentosum istum effectum adscripsisse: quæro tamen ex eis, ingenitam ne habeat humanus animus, vt vaticinandi, ita conficiendi carmina facultatem, nec ne? Si nõ habet, quid igitur poterunt terrestres halitus? extincti enim, aut nondum accensi carbones non indigent excitante. Si habet, mirum certè, cur eam in speluncis tantùm exerceat? Cur perturbatus potius, atq. confusus, quàm integer, & quietus? An non, præter speluncas, sunt etiã atra, & solitaria loca, vbi animus à sensibus abduci, & ad meditationem erigi facilè potest? At non est vbiq; halitus, inquiũt, & sympathia illa. Bone Deus, nõ agit halit⁹ proximè in animum, vt ipsi quoque fatẽtur, sed corpus tãtũmodo vexat, Sirenius lib. 9. cap. 6. in extremo.

humores ciet, ſpiritus excitat. Cur igitur, ſi tanta eſt animi ingenita vis, non aliquando ipſe per ſe, aut ſciendi libidine, aut glorię cupiditate inflammatus, cùm ad vaticinandum, tùm ad fundenda carmina promouetur? Cur quod impetus efficit exterior, non idem poterit impulſus interior? De Plutarcho, Cardano, aliiſque huius claſſis autoribus, qui huic opinioni ſubſcripſerunt, nihil heic dico: miror tamen, & obſtupeſco, Iulium Sirenium, virum alioquin doctiſſimum, & Theologum præſtantiſſimum, vt ſe magnum Philoſophum præberet, hanc eandem in foueam cecidiſſe. Quęnam igitur, dices, Oraculorum cauſa cenſeri debet, ſi illa nec à Deo, nec à Dæmonibus, nec à cæleſtibus corporibus, nec ab atra bili, nec à ſpiritu animæ mundi, nec à terreſtri halitu proficiſcuntur? Rem, opinor, acu

Autoris opinio de Oraculorũ vi.

tangemus, si nullis autoribus, nullisque sententiis addicti, liberè philosophari, veritatemque ipsam hinc inde expiscari voluerimus. Aliorum enim errores, in hac difficultate elucidanda, nisi meum me fallit iudicium, inde emerserunt, quòd res illas, quæ tanquam partes quædam ad effectum gignendum concurrunt, totas, integrasque causas esse putarunt. Nos igitur scopulum euitabimus, si, in hoc pangendo fœtu, singulis illis rebus suam cuique efficientiæ partem dederimus. Oraculorum itaque causam triplicem esse existimo, naturalem, artificiosam, & supernaturalem. Causa naturalis est exhalatio tenuis non quidem ab animæ Mundi spiritu, aut à cælestibus corporibus excitata, sed vi sua ex terræ visceribus erumpens. Non sunt autem vbique locorum expirationes eædem, sed pro latentium metallorum varieta-

Aliorum errores de re proposita, vnde orti

Oraculorũ causa triplex.

Oraculorũ causa naturalis.

te dissimiles, atq. adeò diuersis qualitatibus prædıtæ; queadmodū etiam aquarum calidarum fontes, quos thermas appellant. Nonnullos enim homines videas, ob haustum, & absorptum vaporem, statim exultare, atque gestire, alios in rabiem, & furorē agi, alios stupidos, & stolidos reddi, alios tabe cōsumi, sanari alios, alios prorsus enecari, alios ad loquendum, canendum, disputandum, & vaticinandum promptos, & alacres fieri. Ex varia namque eorum, qui specus ingrediuntur, affectione, varij quoq; oriuntur effectus, vt nulla alia sympathia aut antipathia quęrēdą sit. Scito tamen, vaporē illū terrestrē neq. à cælestibus corporibus, neque ab elementis, neque ab alia quacunque re vllam obtinuisse vim, qua rudes, & imperitos homines Philosophos, Poëtas, aut Vates efficere possit. Sed duntaxat natura sua, ad cerebrum

Terrestriū exhalationum effectus varij.

elatum, ita ſpiritus excitare, & commouere, vt qui Philoſophiã iam didicit, ſubtiliùs philoſophetur, qui Poëſim, liberaliùs carmina fundat, qui ad loquendum procliuis eſt, tam multa loquatur, vt caſu aliqua prænunciet, quę ventura ſunt, hincque fatidicus cenſeatur. Id, quod interdum etiam generoſi vini exhalationes efficiunt; quinimmò, vt nonnullis placuit, Hederæ commanducata folia, ebrietatis quandam ſpeciem referentia, & mentes ad furorem procliues, mirum in modum incitantia. Hincque fortaſſe Poëtis hederaceæ coronæ dabantur, vt earum vapores, in cerebrum ſenſim penetrantes, nonnihil furoris inducerent: nam, vt Democritus, & Plato aiunt, ſine furore Poëtę magni eſſe non poſſunt. Terreſtris igitur expiratio, ex adytis locis euadens, prima Oraculorum origo, aut veriùs occaſio fuit, vt de

Hederæ facultas inſignis.

Lege Plut. in quaſt. Rom. 9. 112. Oppoſitum ſymp. 3, q. 1. Solue ex Gal. 7 ſimpl & Dioſc. lib. 2. cap. 170.

Lege Pauſan. lib. 9. & 10. Diodor. li. 16.

Trophonio, & Delphico Historici tradidere, ne multa modò recenseam. Auxit deinde eorum facultatem, & vim hominum industria, aut, quod magis crediderim, calliditas, atque versutia. Ex multis enim, qui speluncas ingrediebantur, locorum præsides, & sacerdotes illos pręcipuè obseruabant, qui ad insaniam procliuiores erant, eosque ipsos, tanquā magis idoneos ad vaticinandum deligebant. Cumque fama percrebesceret, alicubi Vates esse, qui consulerent, & futura prædicerent; multi largis muneribus eò aduolabant, vt Oracula peterent. Responsa accipiebant, ambigua, obscura, perplexa, cuiusmodi sunt Astrologorum prædictiones, quæ aliquando probabantur euentu. Hinc pietas, religio, cultus: hinc præclara, & magnifica templa: hinc grandia, & copiosa dona, sacerdotibus oblata, quorum vi plerumque

Oraculorū causa artificiosa.

Oraculorū responsa ambigua.

rumque pro consulentium votis Oracula dabantur. Nonne Pythia, vt Demosthenes scribit, à Philippo corrupta, Oracula fudit? Nonne item Delphica Vates, Pausania teste, à Cleomene muneribus lacessita est, vt quod ipse præscriberet, Lacedemoniis consulentibus responderet? Hęc igitur est sympathia illa, quam inter halitum, & Vatem desiderari dicebant. Hic est purior, & acrior ille spiritus, qui ex terræ visceribus, aut potius ex consulentium crumenis egrediebatur. Vt iam intelligas, Oracula illa, quæ à natura ipsa primordia quædam acceperunt, hominum deinde commenta fuisse, astu, & fraude in antris, obscurisque locis reddita; &, si quid Peripateticis credimus, ad turpes quæstus excogitata. Cæterùm vt maiorem adhuc fidem acquirerent, atque ad summum tandem fastigium euaderent, naturæ

Oracula muneribus corrupta. *Pausan. lib. 3*

Oraculorũ fraus. *Lege Euseb. lib. 4. de præp. c. 7. & Rhodig. li. 1. c. 33.*

Oraculorũ causa supernaturalis.

viribus, hominumque ſolertię Dæmonum malitia, incredibiliſque poteſtas addita eſt. Cùm enim in ſpeluncis, fœdiſque locis libenter inhabitent, atque terreſtris vaporis facultatem, ſimplicium hominum credulitatem, ſagacium aſtutiam, & auaritiam, omniumque futura, & occulta ſciendi natiuam libidinē animaduertiſſent; opportunam inde occaſionem nacti, ſeſe operationibus illis immiſcuerunt, & Oraculorum autoritatem ita auxerũt, vt eorum reſpōſa non humanitùs, ſed diuinitùs reddita crederentur. Quod ſanè illis perquam facilè fuit, aut Vatis cogitationem mouendo, aut modis aliis innumeris, conſulentibus incognitis, reſpōdendo. Qui enim ex puteis, peluibus, phialis, cribris, ſpeculis, annulis, vmbris reſponſa dare ſoliti ſunt, iidē quoque ex antris, & ſpecubus, immò verò ex hominibus animi ſenſus aperire facillimè potuerunt. Vt miran-

dum minimè sit, rudes, & ineptos homines, non minus Dæmoniaco, quã terrestri spiritu impulsos, & linguis peregrinis locutos, & carminibus vaticinatos esse. Vix appellem Philosophos, qui non intelligũt, huiusmodi operationes naturæ vires excedere, & aliis caussis, prçterquã humoribus, & expirationibus, esse tribuendas. An Grçca illa mulier, vix domo egressa, quam scribit Psellus Armenicâ linguâ expeditissimè locutam esse, naturæ id viribus facere potuit? Profectò si vlla est Philosophia, quæ id doceat, me in Philosophia parũ profecisse profiteor; cũ ab hoc ipso naturalis ratio me omninò reuocet, atque abducat. At id docet, inquies, Aristotelis Philosophia. Aristotelem ego reuereor, obseruo, suspicio; ei tamen nihil plus arbitror, quàm homini tribuendũ. Non crederem Euangelio, scripsit aliquãdo D. Augustinus, nisi

Psellus de Dæmonibus.

Aristoteli quantum tribuendũ.

August. dictum cõtra Epist. fund. Manich. c 5

Ecclesiæ Catholicæ autoritas me ad illi assentiendum commoneret. Non credam Aristoteli, inquam ego, nisi ad illius dicta comprobanda naturalis ratio me coegerit. Nulla autem est naturalis ratio, quæ mihi suadeat, ignarum hominem, atri humoris, aut terrestris exhalationis vi, doctum, & variis linguis eruditum euadere posse. Aristoteles, qui omnem suam Philosophiam deprompsit à sensibus, aut negauit Dæmones, aut eos esse confiteri noluit, quia eorum operationes naturali ratione assequi non potuit: ac propterea rebus corporeis admirabiles quosdam effectus adscribere coactus est, quos, vt agãt omni conatu, nunquam propriis viribus attingent. Ego verò, qui mihi non adeò angustos philosophandi limites circumscripsi, minus absurdum puto, Dæmones concedere, eosque multarum rerum autores fa-

Arist. cur Dæmones esse confiteri noluerit.

Ant. Bern. Mirand. lib. 19 euers. sing. cert. sect. 10. in extremo.

Autor quid de Dæmonibus philosophicè senserit.

cere, quàm à natura id petere, quod dare nulla ratione poteſt. Æquo igitur animo Peripatetici ferant, ſi ad difficultates quamplurimas, & illas quidem inextricabiles euitandas, Dæmonibus etiam ipſis ſuam in fūdendis Oraculis partem dederimus, atque id, quod iam experientiâ comprobatum eſt, rotundo ore affirmauerimus. Noui ego Venetiis pauperem quandam mulierem à Dæmonibus obſeſſam, quæ interdum ſtolida erat, interdum verò linguis variis loquebatur, atque de rebus multis ad Mathematicam, Philoſophiam, & ſacram etiam Theologiam pertinentibus, diſſerebat. Quod ego certè ab aliis non audiui, ſed ipſemet cum eadem ſemel, & iterum diſputaui. Eruntne igitur tàm portentoſi effectus humori melancholico tribuendi? At inquiunt, cur ergo ſæpè, atrâ bili expurgatâ, magna hæc, & admi-

Nota de muliere à Dæmonibus obſeſſa. *Lege Fernel. lib. 2. de abdit. rer. cauſ. cap. 6.*

Obiectio, & ſolutio *Mart Delr. lib. 4. Magodiſq. c. 2. q. 6.*

randa statim euanescunt? Responsio est facilis, quia frequenter vnà cum atrabili Dæmones etiam exeunt; cùm in expurgatis corporibus non amplius sibi amicas affectiones reperiant. Hincq; fit, vt mulieres frequẽtiùs, quàm viri, & illæ præsertim, quibus menstrua subsliterunt, à Dæmonibus obsideãtur. Gaudẽt enim fœda illa colluuie, & atro quocunque vapore, vt mirum nemini videri debeat, si speluncas, & adyta loca frequentent, atq. ex eis Oracula reddãt. Amabo te, Querenge, vnctiones illę, expiationes, sacrificia, oblationes, & alia plura, quæ à consulẽtibus, priusquam ad Oraculum accederẽt, præstabantur, nonne apertissima erant indicia Dæmonolatriæ? Quid tanto rerũ apparatu opus erat, si solius naturæ opera Oracula putabantur? Tãtum de vaticinio ex antris. De Oraculis verò, quæ ex statuis, aliisq. rebus inanimatis reddebantur, haud multa

Cur mulieres frequẽtiùs, quàm viri à Dæmonibus obsideãtur.

Ratio suadens, Oracula à supernaturali causa pendere.

Oracula ex statuis, aliisque rebus inanimatis reddita qualia fuerint.

dicturus sum, cùm paucos esse mihi persuadeã, qui nõ intelligant, ea ipsa aut latentium hominum, aut illudẽtiũ Dæmonum imposturas fuisse. Est ne quisquam Philosophi nomine dign9, qui affirmare audeat, ligna, marmora, aquam, & id genus alia, tot, tãtisque à natura facultatibus insignita esse, vt & intelligere, & loqui, & responsa consulentibus dare possint? Fuit olim in Epiro, nemori cuidam proximũ, Dodonis Oraculũ, vbi fama est, vocales quercus creuisse, & respõsa interrogãtibus tradidisse. Aliud erat Argis, vbi statis diebus, agni epoto sãguine, viri nescia mulier futuros præcinebat euentus. In agro etiam Patauino, ne longè ab hisce regionibus recedamus, iuxta Montagnoni collem, aliquando fuisse legimus Oraculum Gerionis, vbi in aquã iactis talis, responsa dabãtur. Ecquis, obsecro, hęc referat in causas

Oraculum Dodonis. *Strabo lib. 7.*

Oraculum Argiuum.

Oraculum Gerionis olim in agro Patauino. *Scardeon. lib. 1. class. 3. in praef.*

Exempla multa.
Lege apud Siren. lib. 9. cap. 12.

naturales? Nonne incerta illa, & interdum etiam immania responsa, quibus ad obtinenda vota, placandaque numina, mactari iuuenes, & virgines præcipiebantur, apertissimè indicabant, non aliunde, quàm à subdolis hominibus, & ab humani generis acerrimis hostibus, hoc est à Dæmonibus ipsis oracula proficisci? Vafri, & malitiosi homines ex certis quibusdam lignis, humore plurimo refertis, vt ex Lauro, Cedro, Ebeno, Pino, Cupresso, Quercu, Buxo, Olea, Vite, & id genus aliis, simulachra fingebant, eademque in delubris magna cum veneratione collocabant. Ad hæc tanquam ad diuina numina simplices homines, magna fiducia, auxilij causa confugiebant. Orabant, rogabant, quod animo cōceperant, exprimebant: dumque ab Idolis responsa se accipere arbitrabantur, ipsi illi homines làtenter, &

Ligna varia, ex quibus antiquitas simulachra fingebat.
Leonic. lib. 1. de var. hist. cap. 65.

artificiosè Oracula reddebant. Interdum autem contingebat, vt tenuis quidam humor, quasi ros, ex ligni meatibus excideret; tuncque statim vulgus sudasse Apollinem, Iouem, aut aliud quoduis simulachrum existimabat. Dum verò pinguis humor exibat, & fortè fortuna in resinam coactus alicui parti corporis adhærebat; tanquam miraculum maximum, fataléque portentum id accipiebat, & magnum aliquod inde facinus à numine expectabat. Cæterùm vt cordati quoque & sapientes viri, qui simulata duntaxat religione Oraculorum templa adibant, aliquã de Diis opinionem haberent, & ad colenda Idola quibusdam quasi prodigiis allicerentur, Dæmonum etiam facultas adhibita est. Qui simulachra hinc inde voluentes, responsa ex illis reddentes, occulta denunciantes, & futura temerè prædi-

Cur interdum Deorum simulachra sudarunt.

Cal. Calcagn. lib. de circ. ced. & cit.

Dæmonum vis simulachris adhibita.

çentes, tantam admirationem mouerunt, vt Philosophos etiam quã-plurimos in aliquam numinis suspicionem traduxerint. Vtrum autem spontè an accersiti accederent, aliò pertinet. Scio, existimasse Ægyptios, Magicæ artis beneficio, Dæmones in statuas introduci facilè posse, si illæ videlicet ex certis lignis, lapidibus, aut alia materia, certis Dæmonibus designata, ritè compositæ fuerint; quasi eis statim dare animam cogerentur. Sed profectò nulla est naturalis Magia, quæ id doceat, sed superstitiosa tantùm, quæ tacitam, vel expressam continet cum Demonibus pactionem. Nimis enim libenter, ad decipiendos homines, & ad latriam aucupandam Dæmones accedunt: quorum potestas, orto iam veritatis lumine, satis, superque debilitata est, vt tot Idola, & Oracula indicant,

Dæmones an arte Magica in statuas possint introduci.

Mercur. Trism. in Asclep. cap. 9.

quæ penitus euanuerunt. Maligni ergo ſpiritus ij ſunt, qui ſub ſtatuis, & conſecratis imaginibus deliteſcunt, quique afflatu ſuo, vt D. Cyprianus ait, Vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regunt, oracula efficiunt, & falſa veris ſemper inuoluunt. Ab horum execrando cultu, quemadmodum ex multis Sacræ Scripturæ locis elicere eſt, nos ſemper Eccleſia abduxit & reuocauit. Cuius ſola autoritas (ne te pluribus morer) ſatis arguit, oraculorum vim rebus naturalibus minimè accerſeri. Vale. Ex Pernumia, Patauini agri Vico, VI. Idus Octobris, M DC XVI.

Cyprian. lib. de Idol. vanit.

Leuit. 20. 26. Deut. 7. 18. Sap. 14. Lib. 1. Reg. 28. Iſaia 74.

Octauio Liuello, Iurifconfulto Patauino, in Patrio Gymnafio Iuris Ciuilis Interpreti primario.

Epistola XII.

De Sibyllarum furore.

De Sibyllarum origine, & numero legendus est *M. Varro lib. rer. diu. ad C. Cæsarem. Lact. lib. 1. de fals. rel. c. 6. Hieron. lib. 1. contra Iouin. & Pannin. lib. de Sibyllis.*

PVLCHERRIMÆ illi difputationi, quam fuperioribus diebus domi tuæ inuicem de Sibyllis habuimus, & ob temporis anguftiam abfoluere non potuimus, pauca omninò deeffe mihi perfuadeo. Quęcunque enim de illarum origine, nominibus, numero, locis, atque vaticinationibus dici poffunt, tanta eruditione, & eloquentia à te explicata fuerunt, vt haud fatis capiam, quid illi effe poffit fatis, cui illa non funt fatis. Exigua quædam fupererant, à me

proposita, de earum furore, & vaticinationis qualitate dicenda: quę, ne imperfecta disputatio maneat, hac epistola ad te mittere, & prope singulari iudicio tuo subiicere decreui. Mulieres quasdam fuisse, rerum futurarum præscias, & diuinorum consiliorum interpretes, ac internuncias, Sibyllarum nomine nuncupatas, tot iam Poëtarum, Historicorum, Philosophorum, Theologorum, & veterum quorumcunque scriptorum testimoniis receptum est, vt è viris doctis neminem arbitrer esse, qui hac de re vel ambigat quidem. De Christo etiam, Seruatore nostro, multa prænunciasse, vt aduentum, dolores, cruciatus, mortem, & alia complura, concors est Sanctorum Patrum sententia, à quorum autoritate recedere nefas esset. Vtrum autem castę, & virgines illę fuerint, an corruptæ, & vitiatæ; vtrum probæ,

Sibyllas fuisse testantur *Virg. lib. 3. Aen. Ouid. 14. Met. Iuuen: Saty. 3. Diod. lib 4. Biblioth. Plin. lib. 2. cap. 33. Tacit. lib. 4. Annal. Pausan. in Phoci. Strabo lib. 14 Plat. in Theag. & Phad: Arist. 30. sect. Probl. 1. Cic de diu. Plut. de Pyth. Orac.*

Sibylla multa de Christo prænunciarunt. *Clem lib. 6. Strom. Aug. 18. de Ciu. c. 23. Iust. lib. admonit. ad gent. Isid. lib. 8. orig. cap. 8.*

Sibyllæ qualesnam fuerint.

an improbæ; vtrum vero Deo, an Diis gentium, hoc est Dæmonibus consecratæ, incertum omninò est apud autores varios, varia scribentes: Nolo te aliorum commentis obtundere: quid ipse sentiam, explicabo paucis. Sibyllas omnes mulieres arbitror fanaticas, furentes, fatuas, atque deliras extitisse; easq; partim atro humore percitas, partim Dæmoniaco furore incitatas vt plurimum vaticinatas esse. Loca, vbi oracula fundebant, vaticinandi ratio, modusque, oraculorum genus, & quędā ab ipsis gesta, idipsum planè commonstrant. Si loca spectes, antra erant, speluncæ, & tēpla Dæmonibus dedicata, quos antiquitas Deos esse putabat. Sibylla Delphica Tiresiæ filia, quę, teste Varrone, omnium antiquissima fuit, & à Chrysippo in eo libro, quem de Diuinatione composuit, celebrata, in templo Apollinis vaticinata est. Cu-

Autoris opinio.

Sibyllarum loca vaticinationibus destinata.

mæa in antro Cumano, prope Puteolos, quod ego vidi, & ſcio etiam, te illuc adiuiſſe. Aliæ verò in aliis ſpecubus, obſcuriſque locis, magis certè ad Dæmoniacum, quàm ad diuinũ ſpiritum accipiendũ accõmodatis. Audi nunc modum, quo vaticinabãtur. Narrat Iuſtinus, Sibyllam Cumæam, quam Ariſtoteles Erythræam etiam, & Melanchrænã appellauit, (vt hinc etiam pateat, quàm temerè multi de earum numero, atque nominibus effutiuerint) priùs quàm ad vaticinandum accederet, aquâ in vaſis quibuſdam contẽtâ, lauari ſolitã: quæ poſtmodum acceptâ ſtolâ, in abditiſſimã tẽpli partem ſeſe includens, & throno conſidens oracula reddebat. Et Plutarchus ex Heracleto ſcribit, primã Sibyllã furente ore, atq; ſpumãte reſpõſa dediſſe: eãq; ne morte quidẽ vaticinandi finem ſe facturum dixiſſe, ſed ex ea, quæ in Luna apparet,

Sibyllarum vaticinandi modus.

Ariſt. lib. de admir. audit.

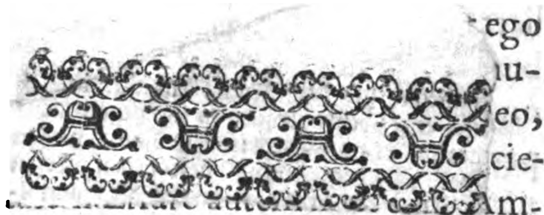
Plut. lib. de Pyth. orac.

facie, futura hominibus pręmonſtraturam. Elicere ne quiſquam poteſt ex hoc vaticinandi modo, diuino eas ſpiritu repletas fuiſſe? Legimus quidem, Prophetas multa per quietem vidiſſe, & modis variis ſupernas illuminationes accepiſſe; nũquam tamen furentes, & fatuos, totque cerimoniis adhibitis, vaticinatos eſſe. Quid dicam de Oraculorum genere? diuinitatem ne pręfert vaticinium illud, ex libris Sibyllinis deſumptum, quo Romani ad auertenda pericula, quæ ſibi, ob vitiatas Veſtales virgines, Æmiliam, Liciniam, & Martiam, imminebant, peregrinis quibuſdam, & alienis geniis duos Gręcos, totidémque Gallos homines in foro boario viuos defodere iubebantur? Illud autem Cumanę Sibyllę facinus, tantopere celebratũm, dum coram Tarquinio Priſco, Romanorum Rege, ob pretij magnitudinem,

Sibyllarum Oraculum. *Plut. in quæſt. Rom. q. 83.*

Res geſta à Sibylla Cumana coram Tarquinio Priſco reprehenſione potiùs, quã commendatione digna.

magnitudinem, eius oracula recusante, tres primùm libros, deinde verò tres alios tantâ indignatione, aut veriùs immanitate combussit, quis obsecro sanę mentis non detestetur? Tantáne erat in religiosa muliere pecuniarum auiditas? Itáne diuina monita, atque præcepta custodiebantur? Si Dei afflatu, ad salutem humani generis composita fuerant volumina illa, cur eadem furens, &

ego
iu-
eo,
cie-
Am- brosio, qui mundi spiritum eum vocauit, per quem fanatici arripiuntur, qui sine Deo sunt. Hic est, inquit, qui per verisimilia fallitur, & fallit: hic est, qui per Sibyllam locutus est, sensus nostros secutus, locum volens inter cælestes habere. Quod

Ambros. in com. 1. ad Corinth. c. 11

igitur de oraculis asseruimus, idipsum arbitror de Sibyllis dicendum: earum videlicet vaticinia mista quodammodo esse, nec ab vna tantùm, simplicísque causa, sed à pluribus proficisci. Plato de Sibyllis verba faciens, ipsarum vaticinia suspexisse potiùs, atque obstupuisse visus est, quàm propriam vllam eorum rationem reddidisse. Fatidicos tamen diuinos appellare voluit, quòd scilicet ignari eorum, quæ proferebant, & magna, & multa verè pronunciarint. Scripsit etiam, eosdem per furorem, diuino quodam munere concessum, maiora beneficia in Græciam contulisse, quàm mentis compotes; quasi solo diuino impulsu, citra vllam interiorem vim, aut alterius facultatis appulsum vaticinati fuerint. Aristoteles Sibyllas putauit atrę bilis ęstu, circa mentis sedem exagitatas, ora-

Plato in Memno. & Phæd.

Arist. 30. sect. probl. 1.

cula fudisse. Pomponatius à dupli-ci causa pendere Sibyllarum oracula existimauit; à corporibus cælestibus, affectionem quandam, & promptitudinem ad vaticinandum inducentibus; & à Deo, furorem immittente, atque Sibyllas ad vaticinandi actum reuocante: nisi enim Deo implerentur, & furerent, responsa non dabant. Marsilius Ficinus Sibyllarum vaticinationes in magnam animi à suis operibus vacationem retulit. Sibyllæ enim, & Pythiæ sacerdotes, inquit, cùm in Iouis, aut Apollinis antrum secederent, vbi numen ipsum adesse credebant, tantâ admiratione, atque stupore de maiestate numinis cogitabant, vt sensus omnes tàm interiores, quàm exteriores, actus suos illicò prætermitterent; tumque mens sola exposita numini, siue Deus ille fuerit, siue Dæmon,

Pompon. de incant. cap. 12.

Marsil Ficin. lib. 3. de immor. anim. cap. 2.

supernos nutus, atque afflatus persentiebat. Ego verò Sibyllarum vaticinia tribus præcipuè causis adscribenda censeo, naturę, arti, & dæmoni, quemadmodum iam à nobis de oraculis conclusum est. Natura est ater humor, vt rectè Aristoteles docuit: ideò mirum non est, si aliquæ mulieres, humore illo affatim repletæ, & loci etiam obscuritate permotę, interdum præter consuetudinem locutæ fuerint, & furore incitatæ, quasi ebriæ, casu aliquid veri prædixerint. Artem dixerim, aut doctrinam, aut astutiam: vel enim eruditæ mulieres vaticinabantur: vel latentes homines pro iis responsa reddebant. Cicero namque ipsarum eloquia aliquando admiratus, attenti illa potiùs, quàm furentis animi signa esse perhibuit. Dæmon autem vaticinia perfecit, si quando è Sibyllis

quippiam effluxit, quod ſexus imbecillitati minimè reſponderet; immò verò quod longè humanas vires excederet. Huiuſmodi fuerunt Sibyllarum oracula multa, ac Delphicæ præſertim, ex cuius verſibus Homerum tradunt non pauca ad ſui poëmatis ornatum tranſtuliſſe. Furere eos ſemper, & inſanire arbitrabor, qui tantam vim aut humoribus, aut cæleſtibus corporibus, aut aliis quibuſlibet naturalibus cauſis adſcribere nituntur. Tales igitur cenſeo veteres fuiſſe Sibyllas, ſiue quatuor, ſiue decem, ſiue plures extiterint. Earumque carmina, & oracula non ea certè fuiſſe, quæ nunc vulgò circunferuntur, ſed ea fortaſſe, quæ à Romanis tanto in honore habebantur, quæ à Sibyllinis Sacerdotibus cuſtodiebantur, quæ Auguſtus ex variis hinc inde locis ad vrbem de-

Panuinus de Sibylla Delphica.

Cornelius Tacitus.

ferri iussit, quæ tandem Stilico, seditionem in Honorium Cæsarem concitaturus, igni cremari, penitusque aboleri curauit. Carmina verò illa, octo libris contenta, atque Sibyllis adscripta, quæ Græcè, & Latinè edita passim leguntur, ab erudito potiùs, & ingenioso aliquo viro, quàm ab illis mulieribus arbitror effluxisse. Namque & tempus, & ordo, & dictio, & res ipsæ fidem illis omnem penitus abrogare videntur. Leguntur ibi vaticinia multa de Mose, de Lege Diuina in monte Sinai tradita, de ductu Israëliticæ gentis p[er] desertum, de ignita columna: multa de Noetico diluuio, de quiete Arcæ super montes Armeniæ, de sexta ætate: multa de Mundi, & primi hominis creatione, de eius lapsu, atque calliditate serpentis: cùm tamen inter viros doctos, & Sanctos Patres planè con-

Lege præfat. ad Oracula Sibyllina.

Nulla Sibylla fuit Mose prior.

ſtet, nullam Sibyllam Moſe fuiſſe priorem. Quid? Nonne artificioſa illa ſcribendi methodus, qua de Deo, de Creatione, de Mundi regionibus, de Sanctis, de Christo, Antichristo, finali Iudicio, aliiſque huius generis pluribus diſſeritur, apertè indicat, libros illos non à Sibyllis editos, ſed ex ſacris voluminibus decerptos fuiſſe? Id, quod etiam dicendi ſtylus, & carminum illa ſtructura patefacit: quæ non obſcura, & mutilata ſunt, qualia Sibyllina fuiſſe dicuntur; ſed perſpicua, concinna, & vt plurimum diſtincta, atque ornata: vt arte potiùs, & ſtudio, quàm furore, & impetu exarata videantur. Artem porrò detegit quindecim illa Romanorum Imperatorum deſcriptio, nominum expreſſio, rerumque geſtarum expoſitio. Hiſtorias hæc veriùs, quàm oracula dixeris. Quonam enim furore, aut ſpiritu incitatæ Sibyllæ in

Iuſt. mart. Clem. Alex. Euſeb.

Lib. 5. Sibyll. Orat.

eorum vaticinationem incurrerunt, Dæmoniacóne, an Diuino? Non Dæmoniaco, quia ne Dæmones quidem ipsi certò futura prædicere queunt. At si Diuino, cedo, ob quem finem, ob quam vtilitatem? Quod autem vaticiniorum limites transcendit, Sibyllarumque autoritates quàmmaximè imminuit, est nimis aperta Christi Seruatoris prædictio: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, ait Isaias. Ecce virgo Maria pariet puerum Iesum in Bethlehem cecinit Sibylla. Ingenium quidem autoris, qui Sibyllina oracula edidit, laudo: libros verò illos à Sibyllis conscriptos fuisse, non credo. Nisi fortasse vel preteritorum narratio ad Sibyllinos libros pertineret: sed tunc Sibyllarum numerus longè denarium excederet. Instabis autem mihi, si tales fuerunt Sibyllæ, quales tu descripsisti, cur ergo tanquam

Sibyllinorũ oraculorum fraus detegitur.

Obiectio notabilis.

diuinæ vates in sacris ędibus pinguntur, earumque testimoniis, ad diuina mysteria firmanda, Sancti Patres frequenter vtuntur? Vtrum in iis, quæ ad fidem pertinent, rata sit Sibyllarum autoritas, decernere non audeo. Hoc certò scio, earum vaticinia sacris voluminibus non accenseri. Sancti Patres Sibyllarum oracula, tanquam ab aliis tradita referunt; ratáne, an irrita sint, non definiunt. Clemens Alexandrinus scribit, Paulum Apostolum discipulos suos ad Sibyllinorum voluminum lectionem hortatum esse: autorem citat, locum tamen non affert, sed ait, in recondita quadam scriptura id reperiri, de qua fortasse dubitare quispiam poterit, an sit Pauli. D. Augustinus ex aliorum dictis testatur, Sibyllam Erithræam eo tempore vaticinatam esse, quo Roma condita est, quo regnum Assyriorum inter-

Solutio.

Clem. Alex. lib. Strom. 6.

Aug. lib. 18. de Ciuit. c. 23.

cidit, quo Ezechias in Iudæa regnauit. Lactantius quędam de Christo Sibyllę vaticinia operi suo inseruit: Sibyllæ autem nomen non expressit. Iosephus itidem, suppresso nomine, de turri Babel, deque variis hominum linguis, quasi narrantem historiam, Sibyllam inducit. Vt hinc iam intelligas, scriptores veteres, sanctosque Patres valdè ambiguè de Sibyllinis oraculis fuisse locutos. Neque verò, propterea quod Sibyllarum imagines, & simulachra exhibentur in templis, mulieres illas fateri cogimur sanctas, & Deo charas extitisse: ornatus enim gratia plerunque id fit, & quatenus etiam de Christo eædem oracula non pauca fudisse creduntur. At quomodo, inquies, fatuę, delirę que mulieres tàm profunda mysteria prædicere potuerunt? Ne mireris, Liuelle; Prophetiæ namque, seu vaticinationis do-

Lactant. lib. 1 de falsa relig. cap. 9.

Ioseph. l. 1. Antiq. c. 9.

Sibyllarum imagines cur in sacris ædibus pingantur.

Prophetia est donum gratis datũ, & fortasse Sibyllis cõcessum.

Lege Delr. lib. 4. Mag. Disq. cap. 1. q. 1.

num, ex communi Doctorum sententia, gratis datum est, atque adeò iuxta probis, ac improbis Dei arbitratu concessum. Sic legimus, Saulem, Balaamum, & Caipham, viros impios, diuinæ virtutis appulsu, vaticinatos esse: Probabile igitur est, occulto aliquo Dei consilio, hoc ipsum vaticinationis donum, ipsis etiam Sibyllis, vt Christi aduentum multò ante prædicerent, datum esse. Hæc mihi supererant de Sibyllis dicenda, quarum testimonia, quod ad Christum Seruatorem attinet, nec approbo, nec respuo. Tu velim quid de illis sentias mihi quamprimùm significes. Vale. Ex Pernumia Patauini agri vico, IX. Kal. Nouembris. M DC XVI.

1. Reg. 10.
Num. 22. 23.
Ioan. 11.

GEORGII RAGVSEII,

VENETI THEOLOGI,

Medici, & Patauinæ Scholæ Philoſophi ordinarij,

DE PVERO, ET PVELLA, qui ad D. ANTONII CONFESSORIS *altare delati, reuixiſſe putantur, diſputatio.*

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM D. D. FEDERICVM BORROMÆVM, Mediolani Archiepiſcopum, & S. R. E. Cardinalem Ampliſſimum.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. D. FEDERICO BORROMEO, Mediolani Archiepiscopo, & S. R. E. Cardinali Amplissimo,

GEORGIVS RAGVSEIVS, seruus addictissimus

S. P. D.

X eo tempore, cùm Mediolano transiens, ad te accessi, sacras vestes osculaturus, nulla oblata est occasio meam in te obseruãtiam summam, & incredibilem voluntatis inclinationem significandi. Obijt, elapsis mensibus, aut verius abijt Reuerendissi-

imus Jo. Baptista Milanus, olim Bergomi Episcopus, patruus meus: qui quanto te amore prosequeretur, quàm altè de heroicis tuis virtutibus sentiret, easdemque magnificentissimè celebraret, quotque arctis beneficiorum vinculis tibi esset obstrictus, vel tacente me omnibus arbitror compertissimum esse. Pallida mors, quę aequa falce nemini parcit, hæc omnia præcidit, quorum tamen ad me nonnulla quasi hęreditario quodam iure pertinere videntur, sed præ cæteris vinculum seruitutis. Ne timerem, vi locorum interuallo disiunctus tibi aliquando exciderem, nisi tua singularis humanitas, & constans erga seruos beneuolentia mihi perspectissima esset. Principes vt manus longas, ità voces acutas habent, quę in quantacunque distantia exaudiuntur: seruo autem benè affecto facillimum est, vel absentis domini sui iussa capessere. Mihi autem quid dulcius, atque iucundius esset, quàm tua exhaurire, & confi-

cere mandata? Quod vt ex voto accidat, breui hac epistola, mei apud te memoriam excitare decreui; atque simul disputationem quandam, grauem illam quidem, & fortasse non iniucundam ad te mittere. Hanc quæso accipe, tanquam leue quoddam meę in te obseruantiæ pignus, méque in eorum numerum, qui tibi addictissimi sunt, habere ne dedigneris. Vale. Patauij XVIII. *Kal. Septembris.* M DC XVII.

NNO MDCXVII: menſe Maio, pridie illius diei quo feſtum corporis D. N. Ieſu Chriſti celebratur, circiter horam decimam inopinatus ignis turriculam irruit, vbi puluis bellicis tormentis præparatus, iuſſu Principis conſeruatur. Illicò ſtrepitus ingens, quaſi bombardæ auditus eſt, non Pataüij ſolùm, ſed Vicetiæ, Taruiſij, & aliis multis in locis, plus triginta millibus paſſuum Patauio diſtantibus. Totius ferè ciuitatis domus contremuerunt: apertæ ſunt portæ, & feneſtræ multæ, vel fortiſſimis vectibus clauſæ: fracta ſunt vitra, ceciderunt tegulæ, camini, trabes: omnes hoc velùt panico terrore attoniti cogitare cæperunt, cuinam rei tantos, ac tam repentinos motus aſſignandos putarent. Nonnulli tremere terram arbitrabantur, indéque breui fore vt vniuerſa ciuitas labefa-

ctata

ctata concideret. Timebant alij, ne immani telluris hiatu deuorarentur. Alij, admotis machinis, ciuitatem ab hostibus expugnari putabant. Alij in actis cuniculis accenso igne, eandem euerti suspicabantur. Nec defuerunt, qui terrore perculsi, senescentem iamdiu Mundum tandem interire crediderint. Erectis autem ad cœlum oculis, vbi densissima nube obscurari Solem deprehensum est, & in ea stridor quidam, & sonus quasi exsibilantis Draconis auditus, quidnam res ipsa esset, omnes facilè intellexerunt. Eò statim conuolant illustrissimi ciuitatis Præsides, & cum illis multitudo maxima nobilium virorum, & omnis ordinis gentium, quinimmò & illustrissimus ac reuerendissimus Episcopus, vt rem diligentiùs scrutarentur, &, vbi opus esset, sua præsentia, consilio, & autoritate iuuarent. Sed heu miserum; at-

que horrendum spectaculum: scena mutata est; non agnoscitur amplius locus: domus omnes, quæ ibi erant, vehementi aëris motu conquassatæ, ceciderunt: quæ non longè distant, ardenti impulsu concussæ, ruinosæ stare vix posse videntur. Volantes hinc inde tegulas, & lapides vidisses: lapides autem? immò verò & caminos integros, & ingentes trabes, & frumentarias molas, quarum aliquæ ducentis plus passibus ab eo loco distantes repertæ sunt. Eò vis, & impetus tormentarij pulueris erupit, vt vitreas ferè omnes fenestras Ecclesiarum sanctæ Iustinæ, & sancti Antonij eliserit, huiusque monasterij partem, pulchriorem illam quidem, atque nobiliorem diruerit. Ipse quoque paulò post, incredibili re, atque atroci percitus, locum adij, quamuis inuitus: audiueram multa, maiora reperi. Dirutas, & concrematas ædes

video innumeras, fumantibus adhuc lapidibus, & sulphur olentibus. Feretra hinc inde, cadauera passim, lamentabiles voces multæ, partim eorum, qui ruinis obruti erant, partim aliorum, qui excidio astabant. Rectorum vrbis mandatum vrgebat maximè: concurrunt baiuli, cæmentarij, fabrorum omne genus, fossores, & rusticorum agmina, ligonibus, palis, scalpris, aliisque huius generis instrumentis, & quàm citissimè qui sepulti erant, eruuntur, mortui nonnulli, viui alij, semiuiui quamplures. Hic fracto capite, ille brachiis, alius cruribus, sanguine conspersi multi, vix spirantes, & exanimati alij, omnibus pro sua quisque facultate succurrit, sed multi, paucis post diebus, aut horis, doloribus, & cruciatibus perierunt. Interim puerorum, & virorum gemitus, mulierumque eiulatus quamplurimi. Deflet hęc filium

ſuum, ille patrem, vxorē alius. Quid quæris? Multi, qui domo aberant, audito ſtrepitu, ad ſuos redeuntes, inſolenti caſu obſtupefacti, nimióque dolore confecti, obmutuerunt; cùm ſe ictu ferè oculi vidiſſent domo, familia, & omni ſupellectili deſtitutos. Miſerāda certè res, quæ non homines ſolùm, ſed medius fidius penè lapides etiam ipſos flere, & lamentari coegiſſet. Hominum cadauera tria, & quinquaginta reperta ſunt: boum, equorum, aſinorum, mulorum vis non pauca: ędes quamplurimæ ſolo æquatæ iacent. Aſonicum domicilium noſti, opinor, quàm pulchrum, quàm variè ſignis, tabulis ornatum: hortis, vinetis, viridariis, fontibus auctum, atque in Pataiunis deliciis habitum: nunc ſpecum diceres, aut veriùs ſpeculum, in quo integrum cuique ſit, tantam calamitatem, iratęque fortunæ imagi-

nem intueri. Cæterùm, vt in tot miseriis, & ærumnis locus adhuc aliquis clementiæ, atque misericordię daretur, mirabile quiddam accidit, & certè dignum, cuius memoria amplissimis monumentis consecretur. Accidit enim, vt Bernardinus quidam Foroiuliensis, sutor, vir probus, & D. Antonij Confessoris clientellæ emancipatus, imbre adhuc maximo lapidum effluente, ad suos, auxilij gratia, curreret: cui obuiam facta vxor, nunciat, corruisse domum, duosque filiolos, qui dormiebant, alterum mensium quatuor, alterum annorum circiter trium, ruinis oppressos, atque sepultos esse. Aduolat ille statim, & obscura, qua obcæcabatur, caligine paulisper discussa, domus reliquias inuenit; lectumque & cunas, vbi iacebant pueri, lateribus, cęmentô, tignis, tegulis, saxis, & id genus aliis obductas penitus esse.

Tectum enim ſupra contignatio-nem ceciderat,& vtrumque ſupra le-ctum,quod infra erat: tota materia ad altitudinem pedum ferè ſex. Ad-mouet aures, nec voces filiorum au-dit: heu,inquit,mortui filij ſunt, ſta-timque ruinam detrahere incipit,ſed ſolus deſperat, ob materię multitu-dinem,ſe operi ſufficere poſſe. Incla-mat: tres illicò præſtò ſunt amici, & omnes ſimul quàmcelerrimè ad o-pus accedunt. Supra cunas non mul-tum materię deciderat; ideò mino-rem puerum,ſpirantem quidem,ſed morti proximum è ruinis extrahunt, in capite,humero, mento, temporé-que oblæſum; qui ab genitrice exci-pitur, eiuſque complexu fouetur. Accedunt ad alterum, cumque multum materiæ detraxiſſent,pului-nar detegunt, & ponè pueruli caput tantùm, apertis quidem oculis, ſed immotis, & puluere conſperſis: fa-

cies itidem tota puluerulenta, sanguinéque ex ore, & dextro tempore sensim effluente, madefacta. Non vociferatur, non mouetur, non spirat, iudicant, omnes mortuum. Conantur illum è ruina extrahere, sed pondus nimium, quo corpus reliquum premebatur, conatus irritos facit: tantus enim materiæ aceruus erat, vt fulcra lecti, grauitati cedentia, diffracta conciderint. Demunt denuò, imminutoque pondere, stoream subleuant; quæ proximè cum reliqua materia pueri corpus vsque ad collum operiebat; horaque amplius magno adhibito conatu, illum denique, corrosis aliquantulum femoribus, extraxerunt. Pater continuò D. Antonii opem implorans, nullo intermisso tempore, accepto puero, citato gradu ad eius ædem proficiscitur, hac fide munitus, vt sancti viri precibus, sibi esset Deus.

omnipotens mortuum filium restituturus. Affertur puer, cadentibus brachiis, capite, cruribus, colore liuido, ita, vt omnis multitudo subsequens illum omninò mortuum reputaret. Quinimmò Ioannes quidam à Porta, scholaris Græcus Cæphalenensis, rem audiens, nec, vt ipsemet asseruit, S. Antonii miraculis credens, accessit ad puerum, quem cùm mortuum iudicasset, risit patris simplicitatem, & vnà cum aliis Ecclesiam introiuit, de sanctitate viri periculum facturus. Ingressus igitur Bernardinus templum, magno comitatu, proiicit filium ante Sancti sepulchrum; ibique ex intimo corde, multis nō sine lachrymis, ad eum preces effundens, humiliter rogat, vehementerque petit, vt viuum sibi filium elargiatur. Admiranda res, vix dum effusæ preces, cùm pueri labra quodam ex astantibus tangente, ille

ſtatim oculos, caput, brachia, pedes mouere incipit; atque erectus hilari vultu ſepulchrum verſus aſpiciens, quaſi gratias benemerenti Antonio agere velle videbatur. Reſonat tunc clamoribus Fanum, Surrexit puer, Surrexit :. & præcipuè Græcus ille Antonii ſanctitatem, nouumque miraculum prædicauit. Amplectitur genitrix puerum, cui aqua benedicta faciem abluit, & ouum ſorbile porrigit, quod à monumenti cuſtode acceperat, ſed tamē illud renuit. Deinde habitis Antonio gratiis, parentes diſcedunt, & puerum in domum compatris deferunt, quem paulò poſt fruſtulis panis, vino madefactis, reficiunt. Sumpto cibo, obdormiuit, & experrectus ſurrexit, loquens, ambulans, ridens, ac ſi nihil mali ei accidiſſet. Intus tamen nonnihil doloris ſentiebat, & liuor quidam in pectine, & virgula remanſit, atque po-

ſtridie alui excrementa ſanguine tincta prodierunt, interioris contuſionis euidentiſſimum ſignum. Interrogatus, quiſnam eum ſubleuaſſet? Reſpondit, Beata Virgo, & D. Antonius. Prætereà ſe, dixit, cùm in lecto eſſet, puerorum copiam, iunctis manibus vidiſſe, parentesque rogitabat, vt ad ſuam cameram redirent, eoſdem reuiſuri. Quinimmò cùm multis poſt diebus vellem ego puerum de ſinu patris, apud me exiſtentis, excipere, & ipſe plorans recuſaret; veni, inquam, eamus ad pueros: ipſe ſtatim venit, & manus iunxit. At verò eo ipſo calamitatum die, non huic vni tantùm D. Antonius, ſed rurſum alteri quoque beneficum ſe, atque benignum admodum præbuit. Namque Anna, cuiuſdam lapicidæ vxor, cùm quatuor filios haberet, abſens, ſtrepitu perterrefacta, domum accurrit, quam pariter euer-

ſam reperit, & filios lapidibus obrutos. Auxilium petit: concurrunt nulli: ruinas auferunt, & cùm integram horam laboraſſent, quatuor menſium infantem inueniunt, totum contuſum, & vulneratum, fracto penitus brachio, qui paucis poſt diebus è vita deceſſit. Mox ſex annorum puellam ferè incolumem extrahunt. Deinde quatuordecim annorum adoleſcentem omninò extinctum. Denique tribus poſt horis trium annorum puellam, quam mater adamabat, confractam, obtritam, ſanguine perfuſam, lapidibus confectam, & morte deletam reperiunt. Excipit eam mater, dumque miſerabilem caſum deplorat, percrebuit rumor, defunctum puerum, non ita pridem ad altare D. Antonii delatum, parentis fide, ac precibus reuixiſſe. Hoc audito, eadem fide aduolat & ipſa: puellam obiicit, precatur,

obteſtatur, implorat, & poſt quartam h[illegible] partem redditur voti compos: filia enim oculos aperit, eleuat, &, magna adſtãtium admiratione, vitæ reſtituitur. Quoniam verò, ob res huiuſmodi geſtas, multitudinis amor commoueri cœpit, ipſa fama, & opinione miraculorum; ideò illuſtriſſimus Episcopus, & admodum R.P. Inquiſitor ea diligentia, & vigilantia, qua ſolent, in rem hanc inquiſiuerunt, & conuocatis puerorum parentibus, vnà cum iis, qui ad ruinas detrahendas auxilium tulerant, & multis etiam eorum, qui in templo S. Antonij aderant; omnes iureiurando affirmarunt, ſe tàm puerum, quàm puellam mortuos vidiſſe, & eos tales pro certo putaſſe. Neque verò in re tanti ponderis ſolo fuerũt vulgi teſtimonio contenti, ſed Theologos quoque, Iuriſconſultos, Philoſophos, & Medicos ſemel, & ito-

rum in concilium adduxerunt, vt ſuam quiſque ſententiam diceret. Omnium primi fuerunt Medici, quorum nonnulli arbitrati ſunt, cõtingere facilè potuiſſe, vt hi pueri non mortui quidem, ſed metu perterriti, atque exanimati fuerint, repentinaque apoplexiâ correpti. Nãque apoplexia nihil eſt aliud, quàm repentina quædam motus, ſenſus, omniſque animalis functionis priuatio: qua qui percullus eſt, totus illicò quaſi attonitus concidit; & ſi malum acerbum eſt, fixis oculis, ſine ſenſu, ſine motu, ſine mente iacet, ſolaque à mortuo reſpiratione diſſidet. Eius cauſa in cerebro ſemper exiſtit, quod commune eſt motus, ſenſuſque principium. Poteſt autem eſſe aut interior, aut exterior. Interior eſt craſſus, frigiduſque humor, omnes cerebri ventriculos affatim inferciẽs. Aut minimum quiddam, quod retis

Conſultatio Medicorum. Opinio I.

Apoplexia quid.

Apoplexiæ cauſa duplex.

Io. Fernelius lib 5. Pathologiæ cap. 3.

admirabilis arterias, per quas ſpiritus ex corde in cerebri ſinus influit, repentè coarctat, aut obſtruit. Exterior eſt aut caſus, aut capitis ictus, aut conſternatio vehemens, aut quiduis aliud, cerebri ventriculos lędens, & animalis ſpiritus, ac facultatis tranſitum ad debitas partes quoquo modo impediens. Quod in his pueris apoplexiam induxit, fortè fuiſſe ſubitam quandam concitationem, ex metu ortam, dixerunt: qua animales ſpiritus in cerebri ventriculos vehementer agitati, illos ita obſtruxerint, vt immobilia corpora, & ſenſu carentia ad tempus reddiderint; quemadmodum interdum obſeruatum eſt in iis, qui bombardæ ſtrepitu, aut ictu fulminis, & improuiſa etiam colaphi percuſſione conciderunt. Si quis autem pueros diligenter obſeruaſſet, in iis fortaſſe & reſpirationem, & arteriæ micationem deprehen-

Ex ictu fulminis quidam ſtatim apopletici conciderunt.

Amatus Luſit. cent. 3. curat. 23. Hercul. Saxo. in ſua Pract.

dissset: quæ in apoplexia, nisi cùm iam in propinquo mors est, magna, & vehemens esse solet, quamuis respiratio obscura, atque difficilis. Neque verò absurdum putarunt, pueros, tantâ ruinarum mole oppressos, respirare potuisse: nam fortè, interposito trabe, aut saxo, decidens materia impediri potuit, quominus eosdem iacentes penitus obrueret, suffocaretque. Existimarunt alii in syncopen potiùs, quàm in apoplexiam incidere pueros potuisse. Est enim Syncope, teste Galeno, præceps virium lapsus: innatus namque calor ad cor, tanquam ad propriam arcem confugit, & exteriores partes derelinquit. Hinc fit, vt in syncope pulsus aut nullus sit, aut extremè rarus, & obscurus: corporis summa frigeant, tempora, ceruix, & thorax frigido sudore madeant; facies palleat; totum corpus quasi eneuatum ia-

Opinio secunda.

Syncope, quid.

Gal. 12. *metho.* & *Paul. lib.* 3. *cap.* 34.

Syncopes causæ.

ceat; mens, omnisque sensus deficiat. Symptoma hoc timor grauis, voluptas maxima, mœstitia fortis, prohibita respiratio inferre possunt. Probabile autem censuerunt, horum alterum, aut etiam vtrunque videlicet timoré grauem, & prohibitam respirationem inducere pueros in syncopem potuisse. Nam fortasse respiratio sub illis ruinis aut nulla fuit, aut adeò exigua, vt vix speculo, aut flammæ motu in accensa candela deprehendi potuisset. Animans autem aliquandiu sine respiratione, & sola transpiratione viuere posse, putant iam satis experientia comprobatum.

Opinio tertia. Suffocationis causæ, & signa.

Alij neque apoplexiam omninò, neque syncopen hunc affectum esse censuerunt, sed alium quẽdam mixtum, & vteri præfocationi persimilem; qui tunc accidere solet, quotiescunque obstructis quoquo modo faucibus, per aliquod temporis spatium

ſpatium ſpiritus intercluditur. Affectus hic, vt perſæpè in ſe ipſis mulieres experiuntur, ſenſum, pulſumque per interualla intercipit, ita vt laborantes prorſus immobiles, mortuiſque ſimillimæ iaceant. Non negarunt quidem, impediri potuiſſe in pueris tranſmiſſionem animalium ſpirituum è ventriculis cerebri in reliquum corpus, atque adeò affectum apoplexiam redolere: prohibitam rurſum reſpirationem fuiſſe; atque ita ad ſyncopen accedere. Sed addiderunt præterea, tormentarium puluerem vim quandam habere condenſandi aërem, ac inſuper veneficam, quæ haud difficulter vnà cum alterius pulueris attractione, ſuffocationem inducere potuerit. Itaque omnes vnanimes concluſerunt, nullum mortis ſignum in dictis pueris euidens, ac neceſſarium fuiſſe, probabilia tamen multa, vt ſi quis piè

credere vellet, eos verè mortuos esse, & D. Antonii precibus, ac meritis surrexisse, id citra omnem solicitudinem, ac scrupulum facere possit. Cùm hac de re abundè satis, atque prudenter à Medicis disputatum esset, inuestigataque causa, quæ pueros non mortuos quidem, sed exanimatos, & morti proximos reddere potuisset; ad Theologos dicēdi munus delatum est, quorum pariter sententiæ variæ fuerunt. Visum est nonnullis, cùm vel ex Medicorum sententia probabilius sit, extinctos fuisse pueros, quàm non extinctos; iniuriam quodammodo fieri & Antonij sanctitati, & piorum hominum fidei, nisi duo hæc miracula promulgentur, quorum fama iam ad longinquas oras permanarit. Cui tamen opinioni statim reclamatum est: quoniam impiis hominibus ansa daretur multa, de veris; & approbatis

Theologorum disputatio.

Opinio prima.

miraculis aliquid detrahendi, nisi horum signum aliquod firmum, & cōstans præberetur. Idque illis ad obtrectandum satis esset, rescisse, Medicos concordi sententia statuisse; pueros non perspicuè, ac euidēter mortuos esse, sed in apoplexiam, syncopen, aut alium his persimilem affectum incidere potuisse. Statuerunt alij, ad confirmandam D. Antonij sanctitatem, nouis miraculis non esse opus; cùm ipsa per se satis pateat: & propterea si miraculum illud dicitur, quod causam habet simpliciter occultam, quodque naturæ facultatem omninò excedit, non ita facilè id esse miraculo tribuendum, quod in naturæ vires peritissimi Medici referri posse censuerunt. Addiderunt, eos, qui ab Helia, Elisæo, Christo, & Apostolis vitâ donati sunt, saluos omninò, atque incolumes reuixisse: pueris autem, vbi surrexerunt, multa do-

Opinio secunda.
Miraculum quid.
D. Tho. par. 1. q. 105. art. 7.

luiſſe membra; quinimmò eorum alterum ſanguinem excreuiſſe. Sed hæc quoque ſententia reiecta eſt: nam ſi non fuit opus miraculis ad confirmandam D. Antonii ſanctitatem, fuit ſaltem opus ad confirmandam, & augendam eorum fidem, qui pueros ad altare detulerunt, & multorum fortaſſe, qui eos ad eccleſiam proſecuti ſunt. Incertum præterea eſt naturæ opus, nec Medici ipſi idcirco id à natura factum eſſe neceſſariò concluſerunt, quia fieri potuit. At dicebant, incertum eſt, pueros mortuos eſſe. Rectè quidem, ſed incertius, viuos extitiſſe. Quòd autem, poſtquàm ſurrexerunt, dolorẽ in membris perceperint, & eorum alter ſanguinem excreuerit, hoc nihil de miraculo detrahit, immò magis corroborat: ſignum enim eſt euidens, eos ruinarum pondere verè preſſos, atque adeò ſuffocatione ex-

tinctos fuisse. Neque verò opus erat, nouo miraculo prohibere, quominus delapsus iam sanguis ad inferiores partes postridie vnà cum excrementis exiret: id enim naturali facultati relictum est, cùm presertim puer ille statim reuixerit. Ab oculis quoque Pauli Apostoli, vbi visum recepit, quędam quasi squamæ ceciderunt, quas probabile non est, recens à Deo creatas, sed ex coacto potiùs humore, ad eius oculos delapso, genitas fuisse. Aliorum sententia fuit, in hoc ancipiti casu, nullam certam, ac necessariam miraculorum rationem habere nos posse, probabiles tamen, & suasorias quamplurimas: quæ quamuis singillatim acceptę exigui momenti sunt; omnes tamen simul sumptæ, vim maximam habent demonstrandi. Puerum in primis duabus ferè horis, puellam verò tribus, sub ruinis extitisse. Vtrunque mor-

Actuum 9.

Opinio tertia.

Rationes plures suasoriæ ad probandum miraculum.

tuum tàm parentes, quàm astantes iudicasse. Tales quoque nonnullos Philosophiæ Doctores, & Medicinæ candidatos reputasse. Tàm puerum, quàm puellam, non antè, sed statim ac ad altare D. Antonii delati sunt, mouisse oculos, & surrexisse. Eosdem subleuatos ne per horam quidem pòst ægrotasse. Pueri patrem continuò D. Antonii opem implorasse, & puellæ matrem, audito miraculo, magnâ fide ad eius ædem cucurrisse.

Confirmatio satis valida.

Miraculum etiam confirmare videtur illa pueri responsio, ac insuper visio, eiusdémque tàm iucunda recordatio. Sed præ cæteris abrogata per Græcum illum D. Antonii miraculis fides: quam quidem placuit Deo nouis miraculis suscitare. Sicut olim quorundam hæreticorum occasione ductus, qui Antonium virum sanctum esse negabant, supernaturali virtute effecit, vt calix vi-

treus, magno impetu saxo impactus, saxum frangeret, illæsusque maneret: atque rursus, vt exsiccata iamdiu vineæ sarmenta, & in combustibilem fasciculum redacta, vuas emitterent. Non fuit, qui huic sententiæ refragaretur; quinimmò multi in eam statim pedibus ire visi sunt, atque eandem exemplis, & autoritatibus confirmare. Narrat enim D. Augustinus, Eleusinum, virum Tribunitium apud Hipponem, super memoriam Stephani martyris, quæ in suburbano eius est, ægritudine exanimatum, infantulum filium suum posuisse, eundémque post orationem, quam ibi multis cum lachrymis fudit, viuentem leuasse. Gregorius item Turonensis refert, infantulũ mortuum à parentibus ante sepulchrum Maximi Regiẽsis Episcopi proiectum, & per noctem, clauso templo, ibi relictum, parentum fiduciâ, atque pre-

Exempla puerorum quorundã, qui ad sanctorum sepulchra delati reuixerunt.

D Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei. cap 8.

Gregor. Turo. de gloria confessorum cap. 83.

catione exaudirâ, à mortuis excitatum. Quidni igitur & Antonius suorum clientum precationibus auditis, obtinere à Deo potuit, vt eorum mortui filii ad vitam reuocarentur? Si maiorem miraculi euidentiam quæramus, videbimur certè, dixit nobilis, & venerandus senex ex eo cœtu, increduli magis, quã Hebræi: nam vbi Christus mortuam filiam Principis Synagogæ suscitauit, non dubitarunt ij, quin mortua esset, sed obstupuerunt statim, & crediderũt; & tamen nondum absolutum erat duarum horarum spacium, cùm occubuerat. Sed facite, inquit, nullum euidens mortis signum in pueris extitisse, hoc saltem fateamur oportet, eosdem tanta rerum congerie stipatos, D. Antonii precibus, viuos, atq; incolumes, quamuis metu perterritos, & conturbatos permansisse. Neque verò id gratia tantùm dicetur,

Lucæ cap. 8.

ſed miraculum; cùm æquè miraculum ſit, naturalem animæ à corpore diſceſſum inhibere, ac eandem iam egreſſam corpori reſtituere. Auditâ Theologorum communiore ſententiâ, quæ ad miraculum inclinare videbatur, placuit illuſtriſſimo Epiſcopo, vt tertio loco Philoſophi in arenam deſcenderent; exploraturi, num, citra morbum, ea, quæ pueris acciderunt, naturę viribus addici aliquo modo poſſint: expediebat enim, ad miraculi confirmationem, naturæ vires quoquo modo perpendiſſe. Renuebant Philoſophi, ne de re incerta fruſtra philoſophari viderentur, & probabilem tantùm diſputationem inſtituere: nihilominus, vt illuſtriſſimo Præſidi obtemperarēt, duobus primùm, diſputationis gratia, poſitis tanquam certis (qualia tādem ipſacunque fuerint) quid de re propoſita vnuſquiſque ſentiret, libe- Concertatio Philoſophorum.

rè pronunciata sunt. Eorum, quæ tanquam certa posita sunt, alterum erat, pueros, ruinis obrutos, non respirasse: alterum, eosdem verè mortuos esse. His positis, duo pariter in dubiũ vocata sunt: alterum, vtrum hi pueri tamdiu, absque respiratione, viuere potuerint; alterum, vtrum eosdem mortuos sola natura, citra vllum miraculum, vitæ restituere valuerit. De primo nulla fuit apud ipsos difficultas, sed omnes vnanimi consensu decreuerunt, tamdiu pueros absque respiratione viuere non potuisse. Namque spiratio, vt Medici quoque fatentur, adeò viuentibus necessaria est, vt & viuentem non spirare, & spirantem non viuere, ex diametro pugnent. Si causam quæras tantæ necessitatis, dicunt esse triplicem, innati caloris refrigerationem, continuum pabulum, & fuliginum expurgationem: alioqui vnà

An quis possit sine respiratione viuere.

Gal. 4.5.6. de lo. aff. & lib. de vtilit. respirat. cap. 1.

Respirationis necessitas triplex.

cum animante extingui calorem, & extabeſcere neceſſe eſt; eo modo, quo flamma Medicis cucurbitulis, aut anguſto conclaui coercita marceſſit. His omnibus conſultrix natura in terrenis animantibus vna aëris attractione prouidit. Qui ſi modicè frigidus eſt, cor, quod calore ingenti, tanquam flamma exardeſcit, commodè refrigerat: ſi purus, ac tenuis, congruens ſpirituum ſubſtantiæ, cui calor inſidet, alimentum ſuppeditat: ſi liberè expiretur, fumoſa ignis, caloriſue excrementa ſecum ducit. Efficientem reſpirationis cauſam dixerunt Philoſophi eſſe calorem in corde exiſtentem: ſiquidem caloris proprium eſt, humorem attollere, vt patet in feruentibus ollis: ideò ſanguis in corde feruens, ipſos atque adeò pulmones dilatat, fitque motus cùm pectoris, tùm arteriarum, vnde pulſus, & reſpiratio oritur. Medici verò

Cauſa efficiens reſpirationis apud Philoſophos.

Ariſt. lib. de vita, & morte, cap. vlt. ſect. 34. probl. 52.

Cauſa efficiens reſpi-

rationis apud Medicos.
Gal. 5. de lo. aff. cap. 1.

verò respirationis motum non à calore, sed à musculis thoracis effici censuerunt. Hincque inter illos ortum est dissidium, quod ad præsentem difficultatem dirimendam haud exigui ponderis est. Cùm enim respiratio apud Medicos musculorum, atque neruorum ministerio fiat, necessariò confessi sunt, ipsam inter voluntarios motus numerandam esse. Philosophi verò, qui eam calori tribuunt, inter naturales recensuerunt. Rationes vtrinque fuerunt variæ, sed afferam præcipuas. Quod enim respirationem arbitratu nostro excitare possumus, & eandem crebriorem, aut rariorem, velociorem, aut tardiorem reddere, contraque sedare, & cohibere cùm volumus, apertè commonstrant, dixerunt Medici, eam esse motum, qui nostro arbitrio subiiciatur. Quod verò non est in potestate nostra, respirationem quatum-

Respiratio Medicis motus est voluntarius, Philosophis verò naturalis.

Medicorum ratio.

Philosophorum ratio.

libet cohibere; ideò Philosophi, ipsam esse motum naturalem, atque adeò necessarium, concluserunt. In quam sententiam posteà Medici descenderunt, dicentes, respirationem esse quidem voluntarium motum, non tamen prorsus, & absolutè, vt locutionem, & ambulationem, sed quadã affectus necessitate ductum, & incitatum, vt vrinæ, & fœtus excretionem. At Philosophi hinc demonstratione elicuerunt, naturalem omninò motum ipsam respirationem esse: respirationis verò modum, & eiusdem cohibitionem quandam à voluntate nostra pendere. Id autem à natura ad animantium conseruationem institutum esse, vt scilicet aliquandiu sub aqua viuere, & inquinati, ac malè olentis aëris inspirationem euitare possent: quemadmodum etiam vrinæ, & excrementorum alui retentionem, maioris commo-

Philosophorũ optima conclusio de respirationis motu.

Philosophorum aduersus Medicos validissima ratio.

Vide And. Cesalp. lib. 5. Perip. quæstion. q 5.

ditatis gratia, volũtati subiecit. Omnium autem validissima ratio aduersus Medicos ea fuit, quoniam in apoplexia, iisdem autoribus, perit omnis sensus, & voluntarius motus, cerebri ventriculis affatim repletis: respiratio autem non perit. In promptu fuit responsio, animal videlicet tũc quadam affectus necessitate compelli. Sed statim reiecta est: nam quomodo apoplexia correptus sentire potest necessitatem respirandi, qui excellentia sensibilia non percipit, siue pungas, siue vras? Si itaque respirationis motus absque sensu fit, iam planè constat, ipsum nequaquam voluntarium, sed naturalem esse. Id cùm ita se habeat, concors Philosophorum sententia fuit, dummodo verum sit, pueros non respirasse, eo necessariò suffocatione extinctos esse. Neque verò sola transpiratio, quę fit arteriarum pulsu, ad

Sola transpiratio in illis pueris non satis esse potuit ad vitam conseruandam.

eorum vitam tuendam satis esse potuit: nam tametsi in reliquis corporis partibus calorem conseruet; in corde tamen, quod arboris incendio flagrat, id efficere nequit, cùm maiore illud adminiculo, & quasi flabello indigeat, cuiusmodi sunt pulmones, qui dum attolluntur, aëris inspiratio fit, dum in sese concidunt, expiratio, & ex his duabus vna respiratio perficitur. Nonnulli tamen probare conati sunt, prohibitam omninò respirationem non tàm citò mortem inducere: nam & Iulius Secundus Pótifex Maximus, duos dies, vt fertur, absque respiratione vixit, mortuusque ab omnibus reputatus fuit: & Ioannes quidam Lescot, quòd non spiraret, & mortuus crederetur, viuus sepultus est. Quibus Philosophi obuiam euntes, responderunt, hallucinatos fuisse illos, qui ægrotis astabant, putantes, eos nullo pacto respi-

Falsa exempla nonnullorum, qui crediti sunt per multum temporis spacium absque respiratione vixisse.

rasse, quia respiratio insensibilis erat. Immò de Ioanne illo traditum est, eum statim moueri cœpisse, ac halitum sibi pręclusum esse persensit. Quod animaduertentes ii, qui terra ipsum operiebant, opere statim destiterunt, eundemque animam iam agentem subleuarunt. Hinc monuerunt Medici, eos, qui apoplexia, vel affectu simili mortui esse creduntur, non statim sepeliendos esse, sed vbi etiam variis experimentis compertum est, ipsos non respirare, adhuc expectandum, donec vel pars aliqua liuescat, vel corpus malè oleat: proditum enim est, nonnullos sepulturę datos, paucis post diebus viuos repertos esse. At exemplum ab aliis allatum est, quo probare contendebant, hominem vel sine vlla omninò respiratione viuere posse. Ferunt enim, Conradum quendam Braitenauerum, Viennæ Austriæ propter furtum

Medicorũ monitum de non sepeliendis statim apoplexiá mortuis.

Lud. Mercat. cap. de Apoplexia.

Exemplum notabile cuiusdam suspendio necati.

Martinus Isengrinus ex actis Acad. Vien. lib. de sacello Oetingense.

furtum laqueo necatum, cùm horis aliquot pependisset, sub crepusculum à carnifice in Gymnasium Medicorum, (qui cadauer à Magistratu, Anatomiæ causa impetrarant) deportatum, ad se rediisse: & contra carnificis immanitatem, qui laqueũ de collo pendentem denuò constringere parabat, defensum, scriptorióque cultello tribus venis apertis, loqui, & ambulare cœpisse, & cum Pedello Academiæ Viennensis Oetingam, voti persoluendi causa, profectum esse. Hoc autem exemplum ne digitum quidem Philosophos fecit à propria sententia discedere. Negarunt enim omnes, suspensum illum hominem prorsus non respirasse: nam fortasse ex suspendendi modo accidere potuit, vt laqueus non omninò fauces præcluserit, atque adeò respirationi facultas aliqua relicta fuerit. Quamquidem responsio- Strangula[ti] qui interd[um]

nem, autoritate Hippocratis, Medici roborarunt, qui docuit, strangulatos, aut suffocatos, nondum tamen mortuos, sæpiùs ad se redire, dummodo tamen circa eorum os collecta spuma non apparuerit. Spuma enim illa exitiale signum est, indicãs, cor, & pulmones, spirandi necessitate compulsos, vltimum conatum adhibuisse. Hinc Celsus, nec is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore detractus est. Quod ad alterum attinet dubium, Philosophi omnes constanter asseuerarunt, nullam esse in natura vim, quæ mortuos ad vitam reuocare possit, illud ratum habentes, quod in Philosophia satis tritum est, A priuatione ad habitum naturæ viribus regressum minimè dari. Quare concluserunt, aut verè pueros mortuos non esse, aut certè eos naturaliter non reuixisse. Aliqui tamen ibi aderant, qui, vt eruditionis

ad se redeunt.

Hip. 2. Aph. 43.

Celsus lib. 2. cap. 7.

Nulla est in natura vis, quæ mortuum rediuiuum facere possit.

suæ potius specimen aliquod præberent, quàm vt Philosophos coarguerent, dixerunt, se apud probatissimos autores legisse, mortuos plures, citra vllum miraculum, solis naturæ viribus reuixisse. Attuleruntque exempla varia, quæ, tanquam inania, singillatim à Philosophis reiecta sunt. Ex Rauisio primùm, Glaucum quẽdam mortuum, præter omnium expectationem, gustato mellito pharmaco, reuixisse. Riserunt hîc Philosophi: nàm si Glaucus mortuus fuit, quomodo pharmacum gustare potuit? Fuit tamen, qui ex eodemmet Autore, vnde Rauisius exemplum accepit, scrupulum diluerit. Vulgari, inquit, rumore Glaucus mortuus erat, non re vera; ideò, cùm poto melle, denuò, prodiit in publicum, quasi rediuiuus apparuit iis, quibus persuasum fuerat eum vitâ defunctum esse. Hincque adagium illud

Rauisius de iis, qui mortui re uixerunt.

Glaucus poto melle reuixit, *Adagium*.

Fabulosa exempla.

Lege Plinium lib. 7 c. 52. & 55.

originem traxit., Glaucus poto melle, reuixit. Deinde ex Herodoto, Plutarcho, & Plinio retulerunt, Aristeam Proconnesium, Castrobii filium, sæpius defunctum reuixisse: qui etiam animã quoties voluit, resumere potuit, ita vt assistentes eius animã corui effigie euolantem ex ore viderint. Rursus Auiolam consularem defunctum in rogo reuixisse, altaque voce viuere se exclamantem, pædagogi sui auxilium implorasse, sed è flammis eripi non potuisse. Hæc autem statim ex eodem Plinio confutata sunt, qui inibi scribit ad verbum, *Plena præterea vita est his vaticiniis, sed non conferenda, cùm sępiùs falsa sint.* Et alibi, *Similis & de asseruandis corporibus, ac reuiuiscendi promissa à Democrito vanitas, qui non reuixit ipse.* Hîc de Ecstasi, & Lycanthropia disputari cœptum erat, num scilicet dari naturaliter possint: sed admodum

R[dus] P. Inquisitor silentium fieri iussit, & statim ad Iurisconsultos dicendi prouincia demādata est. Quorum sententia tripartita fuit. Dixerunt nonnulli, in miraculis promulgandis, oppidò quàm cautè procedendum esse. Non enim casu, & temerè miracula fiunt, sed ad confirmationem fidei: propterea debent esse firma, certa, euidentia, & talia, quæ supra spem, & facultatem admirantis consistant, sicut fuit Maris rubri, & Iordanis fluminis diuisio, aliaq; plura; quæ tàm in veteri, quàm in nouo testamento leguntur. In re autem nostra nullam miraculi euidentiam habemus: nam ignoramus primùm, quonam pacto pueri ruinis succumberent: deinde materiæ qualitatem, quæ proximè pueros operiebat: tertiò nullus fuit Medicinæ peritus, qui micantem, aut non micantem arteriam obseruauerit, experi-

Iurisconsultorum sententia triplex.
Prima.

Miraculum Canonistis quid sit.
De Consecra Dist. II. c. Reuera.

mentumue aliquod ad refpiratio-
nem dignofcendam adhibuerit. Prę-
terea vocati, atque rogati teftes non
ij funt, quibus hac in re plena fides
habenda fit: quod enim iudicium
ferre potuerunt puerorum parentes,
tot miferiis excruciati, tantoque lu-
ctu, atque mœrore confecti? Alii ve-
rò, qui vel ad ruinas detrahendas prę-
ftò fuerunt, vel magno comitatu, ad
templum S. Antonij concurrerunt,
rudes ferè omnes, & fimplices erant,
atque ad pietatem propenfi; propte-
rea mirum non eft, fi facilè dixerint,
fe & pueros mortuos, & eofdem re-
diuiuos vidiffe. His itaque omnibus
diligenter perpenfis, fefe in propofi-
ta difceptatione incertos, & ambi-
guos declararunt. Confuluerunt alij,
tutius effe, de eo, quòd propofitum
erat, nihil modò decernere, fed rei ca-
put Romam mittere, & Summi Pó-
tificis decretum expectare. Non pla-

euit hoc consilium præsertim Illmo ac Reu^mo. Episcopo: existimauit enim, Summum Pontificem, cùm nihil certi habeat de quo iudicium facere possit, rem ipsam, aut parui, aut nihili facturum, eandémq; silentio, & obliuione obruturum. Deniq; censuerunt alij, insigne hoc factum neque omninò silentio prætereundum esse, neque tanquam miraculum celebrandum, sed rem totam, sicuti est, syncera, & candida narratione exponendam, vt liberum cuique sit, in quam partem maluerit, inclinare: ita enim nec piis hominibus deuotionis occasio adimetur, nec impiis obtrectandi relinquetur. Approbarunt omnes hoc temperamentum, & disputatio conclusa, terminatáque est.

Tertia, quæ est Disputationis decisio.

INDEX RERVM notabilium, quæ in duobus libris de Diuinatione continentur.

Lib. 1. Epist. I.

Epist. II.

Epist. III.

EPIST. IV.

EPIST. V.

EPIST. VI.

Epist. VII.

Epist. VIII.

EPIST. IX.

EPIST. X.

EPIST. XII.

Epist. XIII.

EPIST. XIV.

Electionum

T 2

EPIST. XVII.

LIB. II. EPIST. I.

EPIST. IV.

EPIST. VI.

Epist. IX.

EPIST. X.

Somnus

V

EPIST. XI.

EPIST. XII.

Index eorum, quæ in diſputatione de Puero, & Puella, &c. notatu digniora cenſentur.

APPROBATIO DOCTORVM.

Nos subsignati Doctores sacræ facultatis Theologiæ Parisiensis tractatum *de Diuinatione à Doctissimo Viro Domino Ragusieio Veneto, Professore Medico*, editum, & in duos libros diuisum, priorem quidem Epistolas sexdecim, posteriorem vero duodecim continentem. Additam præterea Epistolam miraculum complectentem de puero & puella D. Antonij precibus, vt enarrat à graui periculo mortis repente liberatis perlegisse, nihilque Ortodoxæ fidei ac bonis moribus dissonans & repugnans deprehendisse testamur. Datum Parisiis 4. Idus Febru. anno reparatæ salutis 1623.

P. Coppin, Rector S. Sulpicij à Faueriis.

F. Iacobvs Dribt, Prior maioris Conuentus Augustinensium Parisiensium.

SVMMA PRIVILEGII.

REgio cautũ est priuilegio, ne quis intra sexennium imprimat, neve vendat librum cui titulus est *Georgij Ragusetj Veneti Theologi, Medici, & Patauinæ Scholæ Philosophi Ordinarij Epistolarum Mathematicarum, seu de Diuinatione libri duo*, præter Nicolaum Buon Bibliopolã Parisiensẽ: qui secus faxit, præter amissionem librorum, 600 librarum Turonens. pœna mulctabitur, vti latius patet in ipso diplomate dato Parisiis x. die Decemb. 1622. subsignato

HENNEQVIN.